

הישיבה המאתיים-ושלושים-ושש של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, א' באב התשמ"ו (6 באוגוסט 1986)

ירושלים, הכנסת, שעה 09:03

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

2. מסקנות ועדה משותפת של ועדות החינוך והתכנון והכספים בנושא "קידומה הטכנולוגי של ישראל".
3. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא "העלאת הארנונה הכללית לשנת 1986".
4. מסקנות ביניים של ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא "סידורים מיוחדים לנכים במקומות ציבוריים".
- עוד הונחה, לקריאה ראשונה, הצעת חוק מפעלים העומדים בפני סגירה (רכישה בידע עובדים), התשמ"ו – 1986 – מטעם חברי הכנסת י"ז אמיר, ע' סולודר ומ' שטרית. חודה.
- היו"ר א' שוסטק: אני פותח את ישיבת הכנסת.
- הודעה למזכיר הכנסת, בבקשה.
- מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
- ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:
1. הודעות שר העבודה והרווחה בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא "חסידי אומות העולם" ובנושא "השינויים המוצעים על-ידי המוסד לביטוח לאומי לגבי זכויות מקבלי קצבאות זיקנה ונכים".

ב. שאלות ותשובות

1. איזה פתרון לטווח ארוך מתכוונים הממשלה ומשרד התחבורה לבעיה זו?
2. מה הוא לוח הזמנים הנראה עתה לכינונה של מערכת ההסעה ההמונית?
- שר התחבורה ח' קורפו:
1. הפתרון הוא בהקמתה של רכבת פרכים.
2. ועדה בין-משרדית כוחנת עתה את הדרכים ליישום התכנון שכבר נעשה. נבחנת הצעה להעדיף את קו פתח-תקווה-תל-אביב. בשלבי הכנה מצוי התכנון המפורט לשילובו של הקו במערכת הקיימת של "נתיבי איילון".
- יש להניח שתוך פחות משלוש שנים מיום קבלת ההחלטה יפעל הקו הראשון מפתח-תקווה דרך "נתיבי איילון" עד למקווה-ישראל.
2177. מינוי מנהל חדש לנמל אשדוד
- חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר התחבורה ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):
- בעיתון "דבר" פורסם כי שר התחבורה הכטיה לפעילי תנועת חרות בעיר אשדוד כי ימנה לנמל אשדוד מנהל חדש, "שהיה משלנו".
- אודה לשר אם ישיב:
1. האם נכונה הידיעה?
2. אם כן – למי התכוון השר באומרו "משלנו"?
3. האם לתפקיד זה חשוב ראוי למנות איש מקצוע שיוכל לשאת בנטל הניהול?
4. האם נכון הציטוט בעיתון, שלפיו אמר השר, כי יש צורך לשכך "יותר ויותר אנשי מפלגה בתפקידים שונים בשירות המדינה"?
5. אם כן – מדוע יש צורך כזה?
- היו"ר א' שוסטק:
- אני מזמין את שר התחבורה להשיב על שאלות.
2175. סירוב נהגי מוניות להסיע נוסעים
- חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר התחבורה ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):
- בימים אלה יש תופעה שנהגי מוניות מסרבים להסיע נוסעים הזקוקים לשירותם. זאת בגלל המחיר הזול שעליהם לגבות.
- אודה לכבודו אם ישיבני על השאלות האלה:
1. האם ידוע לכבודו על-אודות התופעה?
2. מה כוונת כבודו לעשות בנדון, כדי למנוע עוול מהנוסעים?
- שר התחבורה ח' קורפו:
1. כן. התופעה ידועה במשרד.
2. נקטנו צעדים מספר, ביניהם היערכות להקצאה מסיבית של רישיונות חדשים, הסמכת המפקח הארצי לתעבורה להתלות רישיון של בעל מונית שיסרב להסיע נוסע, פיקוח נמרץ יותר, וכן קיום מפגש עם הנהלת ארגון נהגי המוניות בטרם ננקוט את הצעדים ולעיל.
2176. חסרונה של מערכת להסעת המונים בגוש-דן
- חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר התחבורה ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):
- אנו עדים להכבדה גוברת בתנועת כלי הרכב בגוש-דן. זאת למרות השיפורים שנעשו בכבישים ובדרכים, במיוחד בפיתוח "נתיבי איילון". מפרנסים מבוזבזים זמן על נסיעה מפרכים ומערים דוגמת פתח-תקווה ותולון ללב תל-אביב. מורגש חסרונם של רכבת פרכים או אמצעי אחר להסעה המונית.
- לפיכך אבקש מכבוד השר להשיבני:

תשובת שר התחבורה ח' קורפו:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הידיעה אינה נכונה, ונא להפנות את תמיהותיך — גם אם
הן נשמעות חגיגיות — לעורך "דבר".

2242. העלייה במספר תאונות הדרכים בישראל

חבר הכנסת ארי' לך שאל את שר התחבורה ביום י"ח בסיוון
התשמ"ו (25 ביוני 1986):

ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986) התפרסם
באמצעי התקשורת כי חלה עלייה במספר תאונות הדרכים
והנפגעים בישראל כחמשת החודשים הראשונים של שנת
1986.

שאלותי הן:

1. האם פרסומים אלה נכונים?

2. אם פרסומים אלה נכונים, מה היה הגידול בתקופה
האמורה לעומת התקופה המקבילה אשתקד: א. במספר
התאונות; ב. במספר כלל הנפגעים; ג. במספר ההרוגים; ד.
במספר הפצועים קשה; ה. במספר הפצועים קל?

3. מדוע חלה העלייה האמורה בתאונות הדרכים בתקופה
האמורה?

4. האם אחראי משרדך לעלייה זו במספר התאונות, ואם
לא — מי אחראי לה?

5. האם משרדך משקיע משקיע בשנת 1986 את אותם משאבים
ואותם אמצעים להורדת מספר התאונות בישראל, כפי שעשה
בשנת 1985?

6. כמה כסף מקציב משרדך בשנת 1986 למאבק בתאונות
דרכים, ולאילו יעדים?

7. כמה אנשים מועסקים במשרדך בנושא המאבק
בתאונות הדרכים כיום, כמה הועסקו בתחילת 1985, ומה היא
החלוקה הפונקציונלית ביניהם?

שר התחבורה ח' קורפו:

בידינו נתונים מעורבנים לתודשים ינואר-יוני 1986, והנני
מצרפם בזה.

1. הפרסומים נכונים.

2. א. מספר התאונות עלה ב-13.7%; ב. מספר הנפגעים
עלה ב-12.1%; ג. במספר ההרוגים חלה ירידה של 7%; ד.
מספר הפצועים קשה נשאר יציב; ה. מספר הפצועים קל עלה
ב-13%.

3. המינהל לבטיחות מסביר את הסיבה לעלייה בתאונות
הדרכים בגורמים אלה: א. גידול בתצרוכת דלק במחצית שנה
הראשונה של 1986 לעומת המחצית הראשונה של 1985
ב-4%; ב. ירידה במחירי הדלק עלליה במחירי תחבורה
הציבורית, שהביאו לעלייה בקילומטרי נסיעה בממוצע לכלי
רכב ובסך הכול במספר הנסיעות בדרכים; ג. שינוי בפרופי
הצריכה של הציבור כתוצאה מהמצב הכלכלי הביא לירידה
בשימוש במוסכים. בעיקר בלט הדבר בחורף 1986; ד. רפיון
באכיפת חוקי תנועה על-ידי משטרת ישראל; ה. רפיון
במודעות הציבור לנושא תאונות הדרכים והקושי לשמור על
רמת-מודעות גבוהה לאורך זמן; ו. מגמה של עליית וירידות
במספר תאונות הדרכים בעשר השנים האחרונות — השנים
1980, 1982 ו-1985 היו שנים טובות יותר מ-1981, 1983
ו-1984.

4. המשרד אינו אחראי לעלייה במספר תאונות הדרכים.
יש יסוד להניח שהנהגים אשמים בכך. המשרד מתאם את
פעילות הגופים השונים ומשרדי הממשלה המטפלים בנושא.
על-מנת להביא למיצוי גבוה יותר מבחינת התוצאות
האפשריות במלחמה בתאונות דרכים בתחומי התשתית, הרכב
והנהג.

5. בשנת 1986 יושקעו משאבים גדולים יותר מאשר בשנת
1985.

6. התקציב המיועד למאבק בתאונות הדרכים הוא כ-22.5
מיליון דולר: 13 מיליון דולר לשיפור "הכבישים האדומים"
— תקציב מיוחד לשנה זו: 1.794 מיליון דולר מתקציב
המשרד לשיפור בדרכים; 2.136 מיליון דולר מקרן הבטיחות
לשיפור בדרכים; כ-1 מיליון דולר להסברה; כ-2 מיליון דולר
להרכבה ולחינוך.

7. במשרדי מועסקים 54 עובדים קבועים וארעיים בנושא
המלחמה בתאונות דרכים: 23 עובדי המינהל לבטיחות
בדרכים; 31 עובדים מאגף הרכב ואגף הרישוי.

בנוסף על אלה מבטיח משרד התחבורה את פעילותה של
המועצה הלאומית למניעת תאונות — 16 עובדים — והמכון
הארצי להכשרת נהגים — 28 עובדים.

יצוין כי בקיצוצי כוח אדם שנעשו במשרד התחבורה,
שהסתכמו בשנים 1984 — 1986 ב-159 עובדים — 17.4% —
לא בוטלה שום משימה במינהל הבטיחות.

2244. הצבת רמזור בצומת-הבונים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר התחבורה ביום י"ח בסיוון
התשמ"ו (25 ביוני 1986):

שנה אחרי אסון ההתנגשות של הרכבת ואוטובוס הילדים
בצומת-הבונים עדיין לא הוצב במקום רמזור מהכבד. הוצב
שלט האוסר נסיעה על הפסים וכו' כתוב: "האיסור חל על
אוטובוסים בלבד".

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם לא הגיע הזמן להציב במקום רגיש זה לפחות
רמזור מהבהב?

2. האם ניתן להסיק מהכתוב בשלט, כי האיסור לא חל על
טיוליות?

שר התחבורה ח' קורפו:

1. המפגש של מסילת הברזל ליד מושב הבונים הוא אחר
מתוך 152 מפגשים בארץ שלא מותקן בהם רמזור או מחסום.

התקנת רמזורים או מחסומים במפגשי מסילות ברזל
נעשית על-פי סדר עדיפויות ובמסגרת התקציב העומד לרשות
רכבת ישראל. במסגרת תוכנית החומש של הרכבת מתוכננת
התקנת רמזורים במפגש הבונים.

2. בעקבות לקחי התאונה במפגש הבונים הותקנה תקנה
האוסרת חציית מסילת ברזל בדרכי עפר. הן על-ידי אוטובוס
והן על-ידי כל רכב המסיע 11 נוסעים ומעלה, וטיוליות בכלל
זה. הוראה זו מתייחסת גם למפגש הבונים. התמורר הוצב
במקום לפני התקנת התקנה האמורה, ויתוקן בהתאם לכך.

היו"ר א' שופטק:

תודה לשר התחבורה. אני מזמין את סגן שר החוץ להשיב
על כמה שאלות.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים המיוחסים למשרדך בעניין הפסקת הסיוע לחיאתרון חיפה בחוץ-לארץ נכונים?

2. האם אומתו הדברים שיוחסו לשחקני התיאטרון בדיווחו של הקונסול, דברים שהוכחו, ככל הידוע לי, על-ידי כל האנשים האחרים שהיו במקום?

3. אפילו נאמרו דברים לא הולמים, לדעתך, על-ידי שחקני התיאטרון, האם יש בכך הצדקה להפסקת הסיוע לאחד התיאטרונים המרכזיים בישראל?

4. האם יש קשר בין הצגה בשבת, שצופיה היו בעיקר בני הקהילה היהודית במקום, שהגיעו במכוניות, לבין השיקולים המנחים את משרדך בתמיכה בלהקות תיאטרון ישראליות היוצאות לחוץ-לארץ, ראם כן — מהו?

5. כיצד מתכוון משרדך לפעול בעניין תיאטרון חיפה?

תשובת סגן שר החוץ ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לסרטוקול)

1. כן.

2. הדברים אומתו.

3. התבטאויות של שחקני תיאטרון, המשוות את מדינת ישראל לגרמניה הנאצית, מצדיקות את הפסקת התמיכה של משרד החוץ בתיאטרון זה.

4. מתיאטרון ישראלי, המייצג את מדינת ישראל בחוץ-לארץ ואף מבקש את תמיכת משרד החוץ — לרבות הענקת חסות של הנציג הדיפלומטי הישראלי באותו מקום — ניתן לצפות שלא יחלל את השבת בפומבי.

5. משרד החוץ לא יעניק לתיאטרון חיפה תמיכה כספית ונציגו בחוץ-לארץ לא יעניקו את חסותם להופעותיו של תיאטרון זה.

2352. ראיון השר שמיר בירחון "מוניטין"

חבר הכנסת י' שריד שאל את שר החוץ ביום כ"ג בתמוז התשמ"ו (30 ביולי 1986):

בראיון שנתה לירחון "מוניטין", שנחפרסם ביום ג', 8 ביולי 1986, בעיתון "חרשות" אמרת, בין השאר: שאלה: היתה מבחינתך הנחיה, בשנת 1983, להרוג כל מחבל שחודר לצורך פיגוע מיקוח? שמיר: זה לא בבחינת הנחיה. זו היתה שיחה — — — שאלה: אז לא היתה שום הנחיה? שמיר: לא היתה הנחיה. זה דובר — — —

אבקש מכבודו להשיב:

1. אם לא היתה הנחיה אלא "היתה שיחה", מה היתה השיחה הזאת?

2. אם לא היתה הנחיה אלא "זה דובר", מה זה "זה" הזה ש"דובר" בו?

סגן שר החוץ ר' מילוא:

1. זו היתה שיחה בין שני אנשים.

2. דובר בפעילות המחבלים ובאמצעים שיש לנקוט נגדם.

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר א' שופטק:

תודה רבה, אני מזמין את שר התקשורת להשיב על כמה שאלות.

סגן שר החוץ יואל להשיב על שאלתא של חבר הכנסת חיים רמון, מס' 2214. חבר הכנסת חיים רמון איננו באולם. האם אתה רוצה להשיב?

סגן שר החוץ ר' מילוא:

כן, אני רוצה להשיב. אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, אני מנצל את זכותי להשיב על שאלתא של חבר הכנסת חיים רמון למרות היעדרותו של חבר הכנסת, מאחר שזוהי כנראה הפעם האחרונה שאשיב על שאלות כסגן שר החוץ, כי יש להניח שאחרי הרטציה לא אהיה סגן שר החוץ.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מה שאדוני מוסר, האם זו הודעה מוסמכת?

סגן שר החוץ ר' מילוא:

אמרת "יש להניח".

2214. עיכוב בהעברת תקציבים למימון נציגויות ישראל בחוץ-לארץ

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר החוץ ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):

הובא לידיעתי כי יש עיכובים בהעברת תקציבים למימון נציגויות ישראליות בחוץ-לארץ. הדבר גורם לעיכוב בתשלום שכר העובדים ולצורך ללוות כספים מבנקים מקומיים.

אודה לשר אם ישיב:

1. האם ידוע לשר על כך?

2. האם יש אישור לנציגויות ישראליות בחוץ-לארץ למשך משיכות יתר בבנקים?

3. אם כן — האם אין פעולה זו פוגעת בכבודה של המדינה ושל הנציגות במקום?

4. כיצד ייתכן הדבר שנציגי המדינה בחוץ-לארץ אינם מקבלים את שכרם כמועד?

סגן שר החוץ ר' מילוא:

1. כן.

2. נציגויות ישראל אינן מותרות, בעיקרון, במשיכת יתר. עם זאת, נוכח שיעורי המימון המוקטנים שהורמו למשרדנו ממשרד האוצר לאחרונה, לא היה מנוס מלאפשר לנציגויות מספר ביצוע משיכת יתר כדי לממן תשלומי שכר דירה ושכר עובדים, אף זאת, רק לאחר קבלת אישור מראש מהמשרד בארץ.

3. לא.

4. בעיקרון, נציגי המדינה בחוץ-לארץ מקבלים את שכרם כמועד, אף כענות של מצוקת מימון.

2286. הפסקת הופעות תיאטרון חיפה בארצות-הברית

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר החוץ ביום א' בתמוז התשמ"ו (8 ביולי 1986):

בעקבות דיווחו של קונסול ישראל בשיקגו, מרצבי ברוש, על התבטאויות שחקני תיאטרון חיפה במהלך ויכוח פומבי שנערך בעיר לאחר הצגת "גטו", ובעקבות הצגה שהועלתה שם בשבת וכוונתה על-ידי הקונסול "חילול שבת", פורסם בעיתון "הארץ" (30 במאי 1986) כי משרדך החליט להפסיק את הסיוע להופעותיו של תיאטרון חיפה בחוץ-לארץ וכי נציגי ישראל בחוץ-לארץ יקבלו הנחיות בהתאם.

סיכוב ההופעות של תיאטרון חיפה בארצות-הברית גרף שכחים מצד המבקרים והקהל כאחד.

הדואר, ועל כן שאלת הצירוף של תפועל סוכנות דואר במקום אינה רלבנטית.

3. מנהל סוכנות הדואר מוכר להנהלת משרד התקשורת ואין כל מידע בדבר היותו מפר חוק.

2315. ימי עבודה מקוצרים של סניפי בנק הדואר בקיץ
חבר הכנסת פ' גרופר שאל את שר התקשורת ביום ט' בחמו
התשמ"ו (16 ביולי 1986):

נודע לי כי בתקופת הקיץ, במשך חודשיים ימים, נסגרים סניפי בנק הדואר בשעות הצהריים, דבר המקשה על עובדי השירותים הציבוריים, עובדי מפעלים ועובדים בכלל. עובדים אשר גומרים את עבודתם בשעה 17:00 ואין להם ימי עבודה מקוצרים אינם יכולים לשלם ככנס הדואר את חשבונות הטלפון, החשמל, המים ועוד.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם ידיעות אלו נכונות?

2. אם כן — האם ניתן להקל על עובדי ייצור הגומרים את עבודתם בשעות הערב?

3. האם נשקלת האפשרות כי לפחות פעמיים בשבוע בקיץ יעבדו עובדי בנק הדואר עד השעה 18:00, כפי שהם עובדים בחורף?

תשובת שר התקשורת א' רובינשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כידוע, מצבת העובדים בשירות הממשלתי הלכה וקטנה בשנים האחרונות. אין קולטים עובדים חדשים במקום אלו שפורשים, לעומת זאת היקף עסקאות בנק הדואר לא רק שלא ירד אלא אף הלך וגדל.

1. הוצאת עובדים לחופשה מינימלית היא הכרת שאנו חייבים לעמוד בו, גם לפי תנאי העבודה של ההסתדרות וגם לפי הוראות תקנון שירות המדינה. לפיכך, אכן נכון, הוחלט להכניס שינויים בשעות קבלת קהל ברוכ כתי הדואר והסניפים לתקופת החודשים יולי ואוגוסט ולאפשר לחלק מהעובדים לצאת לחופשה.

2. ברוכ הערים השארנו סניפים תורנים, שיעבדו גם אחר הצהריים, כדי להקל על אותו ציבור שיכול לכלכל מעשיו רק אחר הצהריים, ועל כך פרסמנו הודעה מיוחדת לציבור בעיתונות, נוסף על שילוט מתאים שהוצג בכל אחד מהסניפים. נוסף על כך, אין כל צורך וכל חובה להתייצב אישית כדי לקבל מכתב רשום או חבילה וניתן בהחלט לתת ייפוי-כוח לשכן, לידיד, לבן משפחה בוגר או לנער שעבר את גיל 16, כדי לקבל את דבר הדואר.

3. האפשרות לפתוח את הסניפים ולו פעם אחת אחר הצהריים נשקלה, אך עקב מורכבות הנושא ובעיות כוח אדם לא הצלחנו לממש.

אני מקווה כי עם הקמת רשות הדואר ישתפרו גם מצבת כוח האדם וטיב השירות לאורחים.

היו"ר א' שוסטק:
תודה רבה. התשובות על יתר השאלות יבואו במשך היום.

2300. תלונת עובדת על אי-סדרים ביחידת הביטחון של משרד התקשורת

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר התקשורת ביום א' בתמוז התשמ"ו (8 ביולי 1986):

בשלהי 1985 התלוננה בפניך אחת העובדות ביחידת הביטחון במשרד התקשורת והעלתה חשדות לאי-סדרים ביחידה שבה היא עובדת.

הנני מבקש לדעת:

1. האם תלונה זו נבדקה, ואם כן — מה היו תוצאות הבדיקה?

2. האם נפגע מעמדה של המתלוננת כתוצאה מיוזמתה הנ"ל?

תשובת שר התקשורת א' רובינשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

תלונתה של העובדת ביחידת הביטחון ותלונותיהם של עובדי מחלקת הביטחון מטופלות על-ידי הממונים על המשמעת בשירות המדינה. הבדיקות של התלונות ההדדיות הסתיימו. מסקנותיו של מנהל מחלקת המשמעת, חקירות וביקורת במשרד התקשורת, שעליו הוטלה מטעם הממונה על המשמעת התביעה והחקירה בנושם, לבדוק את העניין, היא ש"אין אפשרות לבסס אשמה כלשהי נגד קצין הביטחון של המשרד".

מעמדה של העובדת לא נפגע כתוצאה מכך. כל פעולה שנעשתה, נעשתה על-פי שיקולים ענייניים ובהתאם לנהלים המחייבים את המשרד.

2314. רישום כוהנים ולווים בסניף דואר בירושלים
חבר הכנסת ש' אלוני שאל את שר התקשורת ביום ט' בתמוז התשמ"ו (16 ביולי 1986):

נמסר לי כי בסניף דואר של משרד התקשורת בעיר העתיקה בירושלים יש תחנה לרישום כוהנים ולווים מטעם המכון להסברת מפרשי התלמוד.

שאלותי הן:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — כיצד ייתכן כי סוכנות דואר רשמית של משרד התקשורת תעסוק ברישום מסוג זה, שמטרתו הכנת קדר של כוהנים להקרכת קורבנות ולשימוש בקודש?

3. מה הוא הצירוף לקיים במקום כזה סוכנות דואר רשמית?

4. האם ידוע לשר התקשורת מי מנהל סוכנות זו והאם הוא שומר חוק?

תשובת שר התקשורת א' רובינשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הטענה כי בסניף הדואר של משרד התקשורת בעיר העתיקה בירושלים קיימת תחנת רישום כוהנים ולווים מטעם המרכז להסברת מדרשי תלמוד אינה נכונה. תחנה זו אינה קיימת בסניף דואר של משרד התקשורת אלא במבנה שבו נמצאת גם סוכנות דואר. סוכנות דואר זו אינה עוסקת ברישום.

2. הרישום הנדון אינו מתקיים בחלק המוקצה לסוכנות

ג. הצעת חוק חיילים משוחררים וחיילים המשרתים בצבא קבע (שיכון), התשמ"ו — 1986*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

נמוך. לקנות אדמה במדינת ישראל ולקבל הלוואה ממשרד השיכון. לכן אנחנו רואים שרבים מאותם אנשים נקלעים לבתי-משפט מפני שהם נעשים פושעים פליליים, אף שהם חיילים טובים ועשו הרבה למען מדינת ישראל.

הנושא השני הוא פיזור האוכלוסייה. את הנושא הזה אני זוכר עוד מתקופתו של ראש הממשלה הראשון דוד בן-גוריון. והוא נמשך עד היום, גם בתקופתו של ראש הממשלה הנוכחי. כל ראשי הממשלות, כל הממשלות, דיברו על פיזור האוכלוסייה ורצו שהאוכלוסייה ממרכז הארץ תעבור לעיירות הפיתוח ולמקומות גישים שהמדינה זקוקה שגיה יהיו בהם.

למרבית הצער, העובדה הזאת שבן ממשיך, בן של אדם ותיק שכנה את עיירות הפיתוח, אינו יכול להשתקע במקום, הבן הזה שאביו בנה את עיירת הפיתוח אינו יכול להמשיך לחיות בה, כי אין לאב הכסף לקנות את האדמה, לחייל אין הכסף לקנות חלקת אדמה, מביאה לכך שבמקום שכל הצעירים שלנו יחיו בעיירות הפיתוח וביישובי ספר, הם עוזבים את האזורים והולכים לאן? — למרכז הארץ. ואני חושב שרבים מהם גם יורדים מן הארץ כתוצאה ממחסור במקום מגורים.

הצעה זו נועדה לאפשר לאותם צעירים, לאותם חיילים, להשתקע בגליל ובעיירות הפיתוח בכל חלקי הארץ. אני חושב שזה עונה על רצונן של כל ממשלות ישראל, וככלל זה מוסדותיה האחרים של המדינה, לאפשר לכוון את הצעירים לעיירות הפיתוח. החוק הזה, אני מניח, יעודד את הצעירים לחיות שם. אני חושב שהוא גם יעזור רבות למנוע ירידה, ואני חושב שהירידה והאבטלה וההגירה מעיירות הפיתוח למרכז הארץ פוגעות ממש בחוסנם של היישובים בצפון הארץ ובדרומה.

אני מציע שכולנו נתייחס בכובד ראש למה שאמרתי, ואני חושב שהחוק הזה נועד לשרת לא רק את עיירות הפיתוח, אם כי בעיקר את עיירות הפיתוח, והוא יענה על הבעיה.

לסיים: כולי תקווה שמרבית חברי הכנסת שנמצאים באולם יצטרפו להצעה זו מאחר שחתמו עליה 15 חברי כנסת מכל הסיעות, וגם חברי כנסת מכובדים מאוד, שיוודעים היטב שכדי לעודד אזרחים ללכת לקווי עימות וליישובי ספר יש להכשיר את הקרקע ולהכין להם מקום שבו יוכלו להתגורר. אני רואה את כבוד שר החקלאות כאן, אבל אודה אם יעבירו את הצעת החוק לוועדה המתאימה כדי לדון בנושא לעומק ולהביא אתר כך את החוק לקריאה ראשונה.

היו"ר א' שוסטק:

היות ששר החקלאות איננו, משהו יכול להתנדב להשיב. אם אין מתנדב, נצביע.

עדנה סולודר (המערך):

מציעים להסיר את הצעת החוק.

היו"ר א' שוסטק:

מי מציע?

שר התקשורת א' רובינשטיין:

החלטת הקואליציה היא להסיר את הצעת החוק.

היו"ר א' שוסטק:

מי בעד העברת הצעת החוק לוועדה?

היו"ר א' שוסטק:

אנו עוברים לסעיף ג' — הצעות לסדר-היום והצעות חוק של חברי הכנסת. ההצעה הראשונה היא הצעת חוק חיילים משוחררים וחיילים המשרתים בצבא קבע (שיכון), התשמ"ו — 1986, מאת קבוצת חברי הכנסת. יביא את ההצעה חבר הכנסת אמל נטראלדין.

אמל נטראלדין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו, המונחת על שולחנם של חברי הכנסת, באה להרגיש את הערכתה של ממשלת ישראל, של מדינת ישראל לבניה מכל העדות, המשרתים בצה"ל, במשמר הגבול ובכורעות הכיטחון, הנלחמים יום יום, שעה שעה, למען ביטחונם של העם ושל המדינה, אשר שריה על-כורחה במלחמות מאז קיומה.

חוק זה בא להעניק זכויות בקבלת חלקת אדמה בת חצי דונם לבניית בית-מגורים לאותם חיילים אשר משרתים שירות סדר ומלא ושיירות קבע ומקימים את חובתם הלאומית מעל ומעבר לנדרש, למען שמירת ביטחונה של המדינה והגלה.

לדעתי ולדעת רבים, חוק זה בא לתת חשבות הולמות. לפחות בשלושה נושאים מרכזיים אשר מעסיקים את הממשלה, הכנסת והחברה בישראל.

אתחיל בנושא הראשון, והוא מתייחס לאבטלה ולהגירה מעיירות פיתוח.

לפי הפרסומים והמידע שיש בידי, ירדו מהארץ כ-18,000 איש. כאשר אנו בודקים את העניין אנו מוצאים שהסיבה העיקרית היא מחסור בבית-מגורים ובמקום עבודה וכן שר נמוך אשר מעיק מאוד על האוכלוסייה, ובמיוחד על משפחות ברוכות ילדים.

אומנם משרד הבינוי והשיכון עושה מאמץ עליון כדי להיטיב עם אזרחי המדינה כמתן הלוואות ומענקים לבניית בית במסגרת תוכנית "בנה ביתך", אך מכאן אנו למדים שהסיבה המטרדה את תושבי אזורי מדינת ישראל היא קניית חלקת אדמה ממנהל מקרקעי ישראל. הקושי הבולט לעין הוא בקרב הצעירים, הממשיכים את דרכם של ההורים הוותיקים. שהקימו את עיירות הפיתוח באזור הספר ובקווי העימות ואת הכפרים הדרוזיים והצ'רקסיים. אוכלוסייה זו משתכרת פחות מהשכר הממוצע במשק, כלומר היא משתכרת פחות מ-600 שקלים לחודש.

רבותי חברי הכנסת, ממשכורת כזאת לא יכול חייל משוחרר לשלם את מחיר חלקת האדמה המיועדת לבניית בית-מגורים ובר כבוד להחזיר את ההלוואה שקיבל ממשרד השיכון.

ברצוני לקרוא בפני חברי הכנסת את דברי השמאי הראשי כאשר הופיע בפני ועדת-משנה של ועדת החוץ והביטחון וועדת הכספים. הוא אמר במפורש, שמחיר הקרקע במעלות הוא 13,300 דולר לדונם, וביוקנעם — 20,000 דולר. זאת אומרת, שמחיר חלקת האדמה לחייל המשוחרר הוא כ-10,000 דולר למגרש. כאברסנאן ובירכא עולה מ"ר 21 דולר.

מכאן אנו למדים, אדוני היושב-ראש, שהחייל המשוחרר הצעיר לא יכול בשום אופן, עם שחרורו מהצבא, בשכר כל כך

* נספחות.

— הצעת חוק חיללים משותפים וחיללים המשרתים כצבא קבע (שיכון):
הצעות לסדר-היום

אמל נסראלדין (הליכוד):

אני מבקש, אם אפשר, לדחות את ההצבעה.

דני מילוא (הליכוד):

מאחר שאין שר שישב, אולי אפשר לדחות את ההצבעה.

הייר א' שוסטק:

אני מוכרח לשאול את הכנסת אם היא מסכימה. מציע

יצחק ארצי (המערך):

אין התנגדות.

הייר א' שוסטק:

אין התנגדות וההצבעה נדחת.

ד. הצעות לסדר-היום

עמדת חוגים בממשל האמריקני כלפי ישראל

הייר א' שוסטק:

אנו עוברים להצעות לסדר-היום של חברי הכנסת אמנון לין ועחי לנדאו: עמדת חוגים בממשל האמריקני כלפי ישראל. רשות הדיבור לראשון המציעים, חבר הכנסת אמנון לין. בבקשה.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני רוצה לשלוח ברכה לעובדי משרד החוץ בארצות-הברית של אמריקה, למשרד החוץ, לשר, לסגן השר, על ההצלחה הגדולה של סיום פרשת פצצות המצרר בארצות-הברית בדרך המכובדת ביותר. אני חושב שכל חברי הכנסת רשאים, וכצדק, לבקר את משרד החוץ על ההישג המבוכי. החשוב הזה, שהושג באותה פרשה מיתרת לחלוטין הקרייה פרשת פצצות המצרר.

סגן שר החוץ ר' מילוא:

אדוני, גם את עובדי משרד הביטחון.

אמנון לין (המערך):

תודה רבה, אני מודה מאוד לאדוני, ובהזדמנות זאת — גם את שליחיו במשרד הביטחון ובמשרד החוץ, שעשו עבודה חשובה מאוד כדי לסיים ולמצוא פתרון מכובד לאותה פרשה מיתרת לחלוטין.

כשהעליתי את ההצעה הזאת הגעתי למסקנה שהיא אינה מיוחסת לא פורשת פולרד, ולא למקרה של פצצות המצרר. ההצעה לסדר-היום שלי — אינני יודע בדיוק מה יאמר חברי ידידי, חבר הכנסת לנדאו — מתייחסת לכך, שלהערכתי, אנו עדים בתקופה האחרונה לתופעה משונה מאוד, לעתים גם מדהימה, של יחסים עכורים דווקא עם ארצות-הברית של אמריקה, דווקא עם המדינה הכי ידידותית לנו, מדינה שלכאורה נראה בעליל שיש לנו עמה זהות אינטרסים; אינטרסים משותפים, וההיגיון מחייב שנקפיד או שיהיה קשר הדוק כדי שגורמים כלשהם, בממשל הישראלי ובממשל האמריקני, לא יעבירו את האווירה בגלל אי-הבנות כלשהן, במקרה זה או זה, בין שתי המדינות.

בתקופה האחרונה היינו עדים לגל של התקפות. פעם אחת היתה זו התקפה של משרד החוץ האמריקני; פעם אחרת — של משרד הביטחון האמריקני, של משרד המשפטים, של שלטונות המכס. מדי פעם כפעם אחת רואה שקמים פקידים בממשל האמריקני ומוצאים להם עילה כלשהי כדי להתפס אליה ולהשתחרר את פני ישראל בפני דעת הקהל והציבור האמריקני. זה איננו מקרה. אדוני סגן שר החוץ, חברי הכנסת; זה לא יכול להיות מקרה. אדוני היושב-ראש.

אני חושב שהכנסת חייבת לדון בנושא זה כדי למצוא דרך לייצב את היחסים, שהם דווקא יחסים תקינים, חיוביים, בין

ההצעה מציע לדחות את ההצבעה, ואני שואל את חברי הכנסת אם אין התנגדות לדחות את ההצבעה.

ארצות-הברית לבין ישראל, כדי שבאותו מסלול חשוב ופורח כל כך ביחסים הכלכליים בין ישראל לבין ארצות-הברית, היחסים הידידותיים, לא יימצאו מדי פעם פקידים כלשהם של הממשל אשר יעבירו את האווירה בין ישראל לבין ארצות-הברית.

אני מעריך ומוקיר מאוד את עבודת שליחי משרד החוץ, והייתי אומר יותר מזה: אני, כמו חברי כנסת אחרים, נוסע לעתים לארצות שונות בעולם, ואני רוצה לנצל את ההזדמנות ולומר מעל במה זו עד כמה אני מוקיר ומעריך את המסירות, את הכישורים, את ההריצות של עובדי משרד החוץ, ולא רק עובדי משרד החוץ אלא שליחי המדינה בכל שלוחות המדינה בארצות חוץ.

אבל, אני משוכנע כמעט שעלינו למצוא גם מסלול חדש, נוסף, של יחסים או קשרים בין נציגי העם בישראל ובין נציגי העם בארצות-הברית. ייתכן שבמשך הזמן נצטרך לעשות זאת בין נציגי עמים אחרים, מדינות אחרות, אבל היום אני מדבר על הידידה הקרובה ביותר לנו — ארצות-הברית של אמריקה. ייתכן מאוד שאילו מצאנו מסלול חדש, שהיה עוזר למשרד החוץ, היינו עוזרים לשליחיו במדינות השונות בעולם ליצור מגעים אשר יעמידו את היחסים התקינים, החיוביים, בינינו לבין ארצות-הברית על מסלול יציב יותר, שלא יהיה נתון לזעזועים על-ידי פקיד זה או פקיד זה, משרד זה או משרד זה.

בעת שאני מעלה את הנושא כולו לדיון בפני מליאת הכנסת, אני רוצה להעלות גם רעיון, שאולי כדאי שהכנסת תדון בו. אני חושב שהגיע הזמן שאנו נשלח משלחות של נציגי העם, כלומר חברי כנסת, כדי להיפגש פנים אל פנים לא עם הפקידות — את זאת עושים יפה מאוד אנשי משרד החוץ — אלא עם נבחרי העם בארצות-הברית, עם חברי הסנט, הקונגרס, אנשי הממשל. עד כמה שאני שוחחתי עם אנשים בנסיעותי לארצות-הברית, ולאחרונה גם בהשתתפות חברי כנסת נוספים, הובר לי באיזו מידה מסוגלים חברי הקונגרס והסנט, אפילו על-ידי ה-Hearing המפורסם, להשפיע. אני הייתי עד כשהזמינו את מפיי לתת דין-וחשבון על אחד הנושאים שמצא בוויכוח בין ארצות-הברית, ישראל וסוריה, ואותו מפיי הגדול, נציג משרד החוץ, עמד שם והיה צריך למסור עדות בפני חברי הבית ולהסביר מדוע הוא נוקט מדיניות זו. מדוע לא ננסה גם אנחנו להיפגש פנים אל פנים עם נבחרי העם האמריקני, על-ידי משלחות קבועות וטובי המסבירים שלנו ככנסת, כדי ליצור מסלול חדש שיעזור לעובדים התרוצים, המוכשרים והטובים של משרד החוץ שלנו ולכל המשרדים האחרים? מפגשים אלה ייצרו מסלול יציב יותר של יחסים בין שתי המדינות, שלא יהיו ניתנים לזעזועים.

אסיים ואוסיף רק דבר אחד: קל הרבה יותר למנוע אי-הבנה מראש מאשר לרוץ ולנסות לכבות את השרפה לאחר

באמת שכן הוא הדבר וכל הקשר נובע מן העובדה שקיימת עכשיו בארצות-הברית מין'אופנה כזאת, "לעלות" על כל מי שמקבל ממנה סיוע נדיב ולהצביע עליו כעל כפוי טובה.

אבל ייתכן שיש קשר בין המקרים האלה, ואני חייב לומר, שקשה להשתחרר מן הרושם, שהיתה כאן לפחות יד כלשהי שאפשרה לפקק להיפתח מעל לבקבוק ולשחרר שד. שאין נעשים ניסיונות להחזירו חזרה לתוך הבקבוק הזה. קשה להשתחרר מן הרושם שהתנהגות הממשל האמריקני איננה תמימה. נכון שעל-פי מה שכתוב בעיתונים, פולרד אסף מידע למען ישראל. אבל הוא אסף מידע על שכנותיה של ישראל, לא נגד ארצות-הברית אלא על דברים הקשורים באינטרסים הביטחוניים של מדינת ישראל כלפי מי שסובב אותה. לעומת זאת, ידוע גם שארצות-הברית אספה מידע על ישראל בעניינים הקשורים באינטרסים של ארצות-הברית נגד ישראל. התפרסמו ידיעות על כך שבזמן המשאומתן בקמפ-דייוויד היו מיקרופונים מושתלים בחדרי המשלחת הישראלית.

דב בן-ימאי (המערך):

יש גם הפרסומים שנמצאו בטהרן. על חירות שירותי הביטחון האמריקניים כמעט לתוך כל פינה של מדינת ישראל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מודה על התוספת הזאת. אני לא ידעתי על כך.

בעצם הובאו מסמכים כדי לומר את הגלוי וההכרוז והמובן לכל מדינה ריבונית, שמדינה עוסקת באיסוף מידע. ואין צורך להוסיף עוד מלים על כל פעולות הצילום מן האוויר הנעשות שנים ארוכות מעל ישראל, עוד לפני שלושינים טסו בחלל.

על כן, כל מי שמנסה לחפש ידיים נקיות או לב טהור בטיעון האמריקני, לא ימצא. זה פשוט איננו קיים שם. אבל מי שיחפש אינטרס אמריקני המשתף או מקשר בין כל הניסיונות האלה להשחיר את פניה של ישראל יוכל למצוא אותם, והאינטרס הוא הצורך לרכך את מדינת ישראל נוכח כל מיני אירועים שהתרחשו בחודשים האחרונים.

אולי סמיכות הפרשיות החשובה ביותר היא העובדה, שהמתקפה הכללית בפרשת-פולרד התחילה סמוך לתקופה שנושא מכירת ה"אייורקס" ומטוסי ה-F-15 הובא לקונגרס האמריקני, כשישה שבועות לפני כן, וכאשר ידעו מהי עמדת השדולה הישראלית ומהי עמדת מדינת ישראל.

אם כן, באמצעות מתקפה חזיתית ברדיו ובאמצעי התקשורת בארצות-הברית ניסו להפעיל לחץ על מדינת ישראל. לפחות התוצאה לגבי פרשת ה"אייורקס" וה-F-15 ידועה: מדינת ישראל ושדולתה הורידו פרופיל, והנשיא העביר את העסקה הזאת לדרך סלולה וכבושה.

עכשיו יש צורך לרכך את ישראל לקראת "תהליך השלום". זה אותו תהליך שדוחפים אליו אנשים כמפ"י, כוויינברגר, אנשים הטוענים, לפחות בעדות לפני ועדת החוץ של הסנט, שיש לתת את ה"אייורקס" לסעודיה משום שהיא מדינה מתונה; אותו מפ"י, הטוען שיש להמריץ את המגעים בין ארצות-הברית ובין סוריה משום שסוריה היא מדינה שאפשר לדבר איתה, ועל כן יש לרכך את עמדת מדינת ישראל.

היו"ר א' שוסטק:

אבקש לסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ועל כל אלה אנחנו נתקלים עכשיו בפרשת ויינברגר ו"הלבאי" ומכתבו אל שר הביטחון. יכול להיות שזה עוד

מכן. יחד עם הכרעה שאני מכרך את משרדי החוץ והביטחון על ההישג שהושג בנושא פצצות המצרר, כל אחד מאתנו יודע שהיה קל הרבה יותר אילו לא פרצה אותה פרשה כלל. אני מציע למצוא דרך שזומנע בעתיד את הפרשיות הנשנות וחוזרות בגלל פקיד זה או זה בממשל האמריקני. תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:

רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו להעלות את הצעתו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היינו עדים לכמה אירועים מצערים שבאו עלינו כסדרה בחודשים האחרונים: פרשת פולרד, בה האשמה היא שישאל מרגלת, אספת מידע בארצות-הברית; אחריה היתה הפרשה של תביעות נגד התכורה של אזרחי ישראל ברעם, משפחת אייזנברג, נורתורפ — זהו הקשר של ג'מייקה; היתה תביעה נגד זאב רייס; ועכשיו אנחנו עדים לפרשת פצצות המצרר. בנקודה זו אני רוצה להצטרף לברכות לסגל העושה כמלאכה, ברכות שבידך חבר הכנסת אמנון לין את פקידיו ישראל בארצות-הברית.

מה שמאפיין את כל הפרשיות האלה הוא, שהן מעוררות תחושה של מעין התנכלות מאורגנת למדינת ישראל, והשאלה היא מי היד המכוונת את ההתנכלות הזאת. בפרשת פצצות המצרר יש "עליהום" עיתונאי בלתי רגיל, והוא ממשיך את ה"עליהום" שהתחיל בפרשת ברעם ושותפיו, זאב רייס, כאשר את כל היחידים האלה מציגים כנציגי ישראל. זהו לפחות הקשר. אומרים זאת כמובלע, אין אומרים זאת במפורש, אבל משתמשים בהם כדי להציג את מדינת ישראל כמדינה כפוייה טובה שמקבלת סיוע ניכר מארצות-הברית ומה היא עושה? היא משתמשת בו לרעה.

בנקודה זו כדאי להציע שכל נציגי ישראל בכל מקום שהוא, עם כל התודה שהם מביעים על הסיוע האמריקני, אסור להם להרגיש כאילו אנו מקבלים דבר שאינו מגיע לנו, או כאילו ארצות-הברית עושה טובה. ארצות-הברית מקבלת תמורה הסיוע הנדיב שהיא נותנת לנו תמורה מלאה של בעל הכרית הנאמן ביותר שיש לה אולי, שירותים שאנחנו נותנים לאמריקנים גם במודיה וגם בעצם היותנו כאן עוצרים את השאיפה הסובייטית להשתלט על המזרח התיכון. שירותים אלה חוסכים לציבור האמריקני מיליארדים רבים של דולרים שהיו צריכים להשקיע אותם אילו צריכה היתה ארצות-הברית לעשות את הדברים האלה לבדה.

אבל עוד מתברר לגבי הפרשיות האלה, כי ארצות-הברית מתקשת שלא לסגור את תיק פולרד גם לאחד שמדינת ישראל משתפת אתה פעולה ומסכימה להביא לרשותה אינפורמציה רבה מאוד. בפרשת פצצות המצרר ברור לנו שמלבישים עלינו אשמה, אומרים שגנבנו דברים שבעצם המצאנו אותם בזיעה אפיים. בפרשת זאב רייס מבטלים היום שמונה סעיפי אשמה ומחליפים אותם בסעיף קטן של קול רממה דקה. ידה הארוכה של ישראל, כאילו באמצעות זאב רייס, הולכת ונעלמת. בפרשת ברעם, שם השיטוי העיתונאי הוא חסר תקדים, אומר לפחות אחד האסירים, נורתורפ, שיש יחס מתנכל של השלטונות האמריקניים במהלך החקירה. יש מאמץ נמשך להשפיע על האסירים להוקיע את ישראל. הוא מספר שאומרים לאסירים שאם הם לא יציעו שמות של מי שהם עבדו אתם בארצות-הברית, יציעו להם השלטונות האמריקניים שמות כדי שהם יאמצו אותם.

יש מי שאומרים שאין קשר בין המקרים האלה, ואפשר

ראשה של הפקידות אל הקונגרס ואל הסנט בארצות-הברית.
תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה, ואני מזמין את סגן שר החוץ להתייחס
להצעות.

סגן שר החוץ ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, יחסי ישראל
ארצות-הברית נמצאים כיום בנקודת שיא, שספק אם היתה
כמותה בהיסטוריה של היחסים בין שתי המדינות. יחסינו עם
הממשל האמריקני הדוקים ביותר, ושיתוף הפעולה בין שתי
המדינות משתרע, כידוע, על פני תחומים רבים.

גם בקרב הציבור האמריקני נהנים מדינת ישראל ועמה
מאהדה רבה, בין היתר בשל העקרונות הדמוקרטיים המוצקים
שעליהם מבוססות שתי המדינות.

למרות היחסים המצוינים שבין ישראל לארצות-הברית,
קורה לעתים שמתרחשות תקלות, כפי שאירע לאחרונה.
במקרים כאלה אנו פועלים ליישור ההדורים על-ידי שיחות
ודיונים עם נציגי ממשלת ארצות-הברית, ובמקרה הצורך אנו
מסבירים את עמדתנו גם לציבור האמריקני באמצעות כלי
התקשורת שם, אין אנו מחוסנים מפני ביקורת ככלי התקשורת
האמריקניים, אך מכאן ועד ל"מסע השמצות" הדרך ארוכה
ביותר.

אני רוצה רק לחזור על דבריו של חבר הכנסת אמנון לין
ולאזכרם בקשר לפתרון הבעיה האחרונה שהתעוררה בנוגע
לחקירה הקשורה בפצצות המצר, ואני אינני בטוח שבמדינת
ישראל היינו מרחיקים לכת כל כך ובאים לקראת ירידה, כפי
שעשו האמריקנים כלפיו בנושא זה. אצלנו היו קמים, מייד
כמה חברים, אפילו כאן בכנסת, מאגף השמאל, כנראה,
ומקמים קול זעקה רמה על כך, שחוק ומשפט וחקירות אינם
יכולים להיות מעורבים בשיקולים מדיניים. ראוי לבכר על
הפתרון שהושג, כפי שעשה זאת חבר הכנסת אמנון לין.

היחסים הדוקים ביותר בין ישראל לארצות-הברית באו
לאחרונה שוב לידי ביטוי במהלך ביקורו ושיחותיו בארץ של
סגן נשיא ארצות-הברית, מר ג'ורג' בוש.

לסיים, רצוני לקרוא קטע מתוך מכתב ששיגר לפני ימים
אחדים נשיא ארצות-הברית, מר רונלד רייגן, לנשיא ישראל מר
חיים הרצוג. מכתב זה ממחיש היטב, ואולי טוב יותר מכל אשר
נאמר אנו, את רמת היחסים בין שתי המדינות, כפי שמתאר
אותם מנהיג ארצות-הברית, וכך כותב הנשיא רייגן:

"בעולם שרבה בו המחלוקת, שתי אומותינו יכולות
להתגאות באמון ובכיתות המאפיינים את היחסים הברורים
בינינו. הידידות המסורתית בינינו התעצמה בשנים האחרונות
על-ידי שיתוף פעולה חדש-בתחומי הביטחון, הכלכלה, המדע
והטכנולוגיה. המסורות החדשים שהקמנו כתחומים אלה
משרתים את האינטרסים ההדדיים שלנו ומוסיפים עוצמה
נוספת לקשרים העכבות, המאחדים אותנו. רוח הערכים
הדומים והאינטרסים המשותפים, המאחדים אותנו, תוסיף
לחזק את ידידותנו ולהובילנו לעבר המטרה החיונית ביותר —
שלום לישראל ולכל שכנותיה."

אני סבור, אדוני היושב-ראש, שעל דברים אלה של נשיא
ארצות-הברית אין לנו מה להוסיף, אלא לבכר.

נכון, יש לעתים תקלות ואנחנו דואגים לתקן אותן, אבל
סך-הכול יחסינו עם ארצות-הברית הם חיוביים ביותר.

ניסיון ללחוץ על מדינת ישראל, המכתב הוא חסר תקדים
בחריפותו. הפשרת הכסף מותנית, ישראל צריכה להצטרף
לבחינה של החלופות מיד, וארצות-הברית איננה מתחייבת
להוסיף ולבדוק או להוסיף ולממן את הפרויקט אחרי הכדיקה.
זה מכתב של פיגורל אל וסל, זה נוסחו זה הטון שלו.

את התקיפות שמר ויינברגר מגלה כלפינו הייתי מבקש
לראות אצלו בשנתיים האחרונות מול הטרור בלבנון ובאירופה
ומול הטרור שישודו בלב. עובדה היא, שמר ויינברגר עצמו
הוא אולי זה שמנע את ארצות-הברית במשך חודשים ארוכים
מלנקוט פעולה, ושבגלל הלחץ שלו יכולה, או חייבת היתה
ארצות-הברית, בכיכמו של דבר, לנקוט פעולה כל כך חריפה
כפי שנקטה בלב, שעה שיכולה היתה אולי להסתפק במשהו
פשוט הרבה יותר אילו נקטה אותו בזמן, עוד לפני שנתיים.

מכתבו של מר ויינברגר שופך אף אור עגום על המידה
שבה ארצות-הברית מקיימת התחייבות שהיא מחויבת להן,
ואני מבקש להזכיר פה לחברי הכנסת את המקרה עגום, הזכור
לנו מתקופת 1967. 11 שנים לפני 1967 קיבלנו התחייבות
מארצות-הברית, שאם ייסגרו המצרים, היא תבוא ותתערב
ותפתח אותם, וכשנסגרו המצרים, ב-1967, כאשר פנינו
לארצות-הברית וביקשנו לממש את ההתחייבות, תשובתה
היתה: "We do not find our copy of the agreement"
— איננו מוצאים את העתק המכתב הזה שלנו.

המכתב של מר ויינברגר מצטרף לשורה נוספת של
דוגמאות שהיינו עדים להן בחודשים האחרונים, ובכללן
מחויבותה של ארצות-הברית למלא את הסכם קמפ-דייוויד
כלשוננו, ומוטב שנחזיר בלבנו יפה את ההתנהגות הזאת של
ארצות-הברית לקראת הסכמים נוספים שהיא ודאי תבקש
מתאנו לחתום.

יש להצטרע על המכתב של מר ויינברגר אל מר רבין. יש
להצטרע על הנוסח המפורט — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

ברשותך, חבר הכנסת עוזי לנדאו, וברשות היושב-ראש,
החבר לנו אתמול מקום כלשהו — שמענו על כך —
שהמכתב הזה נכתב לפני זמן רב, אלא שהוא הודלף כנראה
לנציג "קול ישראל" רק אתמול או שלשום.

עוזי לנדאו (הליכוד):

איזה מכתב, אל מר רבין?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

בהחלט.

עוזי לנדאו (הליכוד):

בכל מקרה, לדעתי, מה שצריכה מדינת ישראל לעשות
כרגע, גם בנושא "הלבאי" וגם ביתר הפרשות, הוא להבהיר את
הדברים בדרג הגבוה ביותר, בדרג של נשיא או נשיאות
ארצות-הברית, וצריך לדעת מה הן כוונותיהם של האמריקנים.
אם כוונותיהם הן לסגור את העניין, כבקשה, דרכם לעשות
זאת, אבל ודאי שאין למסור עוד מידע כפרשת פולרד ואין
להיענות לדרישות ויינברגר כעניין "הלבאי", ומוטב שאה
ה-67 מיליון דולר נממן ממקורותינו, כי את הסכום המועט,
אולי, שנקבל כרגע נצטרך לכסות ולשלם בריבית גבוהה בשלב
מאוחר יותר. הכניעה הזאת תפתח פתח לכניעות רבות נוספות.

וההערה האחרונה: אני מצטרף להמלצתו של חבר הכנסת
אמנון לין, שחובתה של מדינת ישראל לא רק לנהל את הדברים
האלה בדרגים הגבוהים ביותר, או רק בדרגים הגבוהים ביותר
של הממשל, כלומר עם הנשיא, אלא גם לנסות לפנות מעל

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
זה הנהגה כנסת. אדוני היושב-ראש.

שר התקשורת א' רובינשטיין:
בהחלט כך.

היו"ר א' שוסטק:

אני לא אחליט על זה לבדי. אני שואל, חברי הכנסת, אם ההצעה של חברת הכנסת עדנה סולודר מקובלת עליכם. אני רואה שאתם מסכימים.

אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אמנון לין על אי-צירופם של כתבים מהמדורים בשפה הערבית של הרדיו והטלוויזיה למפגש ראש ממשלה פרס עם המלך חסן.

סגן שר החוץ ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, יש הצעה קודמת, הצעתם של חברי הכנסת גאולה כהן ועוזי לנדאו בעניין יהודי ברית-המועצות. חבר הכנסת עוזי לנדאו נמצא כאן עכשיו.

היו"ר א' שוסטק:

רשום אצלי שעל ההצעה הזאת צריך להשיב השר לקליטת העלייה. לכן אינני יכול להביא עכשיו את ההצעה הזאת.

דב בן-מאיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, היעדרות השר אינה מונעת העלאת הצעה. אפשר להעביר את ההצעה לוועדה גם בלעדיו, או להחליט לקיים עליה דיון במליאה.

סגן שר החוץ ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, מזכירות הממשלה החליטה, עד כמה שזכור לי, שההצעה של חבר הכנסת עוזי לנדאו על התאחדות אזרחי ישראל בברית-המועצות וגם על התנאת חידוש קשרים כלשהם עם ברית-המועצות ביציאת יהודים ישירות לישראל הם נושאים שזוהי נוגעים למשרד החוץ; במיוחד קשור אליו הנושא הראשון.

היו"ר א' שוסטק:

או זה בסדר. אתה תשיב על זה?

סגן שר החוץ ר' מילוא:

כן, אני אשיב על ההצעה.

אשר להצעתו של חבר הכנסת אמנון לין, ונדמה לי שגם חבר הכנסת עוזי לנדאו הצטרף אליה, כקשר למגעים הבין-פרלמנטריים והאחרים עם הסנט והקונגרס — אני סבור שראוי בהחלט לשקול בחיוב את ההצעה. לעולם אין גבול למה הטובה של יחסים בין שתי מדינות, אפילו בין ידידות כשיראלי וארצות-הברית.

ההסכרה שלנו שם, המפגש הבלתי אמצעי עם סנטורים וחבר קונגרס ואנשי ממשל, חורמים ללא ספק לשיפור היחסים, ולכן משלחת פרלמנטרית יכולה להיות אמצעי נוסף לשיפור ולקידום היחסים שבין ישראל לארצות-הברית. ולשיפור הדימוי הישראלי ודעת הקהל בארצות-הברית. אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את שתי ההצעות לסדר-היום לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר א' שוסטק:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את ההצעות לסדר-היום של חבר הכנסת אמנון לין ועוזי לנדאו לוועדת החוץ והביטחון. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

היו"ר א' שוסטק:

אני מבקש מחברי הכנסת להביא בחשבון שלא נוכל ללכת היום לפי סדר-היום המודפס, בגלל סיבות ידועות — רבים מחברי הכנסת טרם הגיעו, וגם שרים.

עדנה סולודר (המערך):

אדוני היושב-ראש, מי שאיננו — איננו.

היו"ר א' שוסטק:

יש הצעות שאפשר להעלותן כבר עכשיו.

עדנה סולודר (המערך):

אדוני היושב-ראש, רוב היושבים כאן היו פה עד שעה ארבע בבוקר. לפנינו סדריום עמוס. לא מקובל עלי לתת פריבילגיה למי שקשה היה לו לקום ולאפשר לו לדבר מאוחר יותר.

היו"ר א' שוסטק:

את מציעה שחברי הכנסת מציעי ההצעות שאינם כאן עכשיו, ההצעה שלהם לא תועלה עוד לדיון?

ה. הצעה לסדר-היום

התאחדות אזרחי ישראל בברית-המועצות

היו"ר א' שוסטק:

אני מזמין אפוא את חבר הכנסת לנדאו להביא את הצעתו בנושא: התאחדות אזרחי ישראל בברית-המועצות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה ומתמלאת, לפני כחודש חצי, בסוף חודש מאי, הסתיימה בכך ועידה שמטרתה היתה לעקוב אחר מלחמת הסכמי הלסינקי. מדינת ישראל והקהילה היהודית בעולם, עם ידידים רבים ונאמנים למאבק אחינו בברית-המועצות, עשו כל מה שביכולתם על-מנת שנושא יהודי ברית-המועצות יועלה כאחד הנושאים המרכזיים בוועדה זו.

אני מבקש לצטט את תשובתו על שאלה בעניין זה של מר

רנטון, שר המדינה הבריטי לענייני חוץ, שנמסרה בפרלמנט הבריטי ב־11 ביוני 1986, כלומר במהלך ועידה זו, ובה הוא מביע בעצם את התחייבות בריטניה לנושא יהודי ברית-המועצות. וכך הוא אומר: "במסגרת ועידת כזו כדור היה שנושא יהדות ברית-המועצות מהווה מכשול רציני בכך שהמשלחת הסובייטית התאמצה להימנע מכל המלצות שיש להן השלכה ישירה על הגירה יהודית. עם זאת הבהירו מדינות המערב שהן לא תסכמנה למסמך מסכם אשר לא יכלול את נושא יהדות ברית-המועצות."

התוצאה היא, ששלושה שבועות אחר כך התקבלה טיוטה של מסמך מסכם, ונושא יהדות ברית-המועצות נמצא בחוץ, בהסכמת 34 מדינות החתומות על אמנת הלסינקי, למעט מדינה

פסול לעדות. וכאשר המפריחים האלה הם הרוסים, צריך לראות בכך אולי תופעה פלילית, כפי שאנחנו רואים זאת לגבי מפריחי יונים.

כרגע מדברים על אפשרות של פתיחת קונסוליה במדינת ישראל. אין לדעת מה הן הסיבות האמיתיות לצעד הסובייטי הזה. ברור שהן אינן פריישראליות אלא פרו-סובייטיות, אבל אין לי ספק, שאחת המטרות בתרגיל זה של פתיחת קונסוליה הוא לעבות יותר את הערפל הסמיך שנועד להפיח תקווה בלב יהודים, שאולי יבוא שינוי במדיניות ברית-המועצות, ולרפות ידיים. על-מנת שלקראת הפגישות הקרובות של גורביצ'וב עם רייגן, לא יהיו הפגנות, הנושא לא יהיה על סדר-היום, ועל-מנת שתוכל שוב לעבור שנה עד שהרוסים יעצימו את מדיניות הדיכוי של יהודי ברית-המועצות.

בעניין הקונסוליה, חשוב שנזכור לקראת המגעים, מי הם הרוסים שאתם אנחנו מנהלים כרגע משא-ומתן. לפני כחודש ימים היו הדיונים בכנסת לגבי ולדהיים בעיצומם, ואנחנו צעקנו "חי וקיים" על האפשרות שמי שהיה בעבר נאצי יעמוד בראש מדינה כאירופה. אבל הנאציזם הסב לעם היהודי אסון כבד בעבר, ואם יש מדינה בעולם שממיתה אסון כבד, או סכנה כבדה, על העם היהודי היום, הרי זו ברית-המועצות. וזו צריכה להיות הפרספקטיבה כאשר אנחנו מנהלים מגעים עם הרוסים בעניין הקונסוליה.

מה שמבקשים הרוסים כעניין הקונסוליה הם אולי שני דברים בתחום הפוליטי: הדבר הראשון — סרק על-מנת שיוכלו להשתלב בוועידה בין-לאומית שתבוא; והדבר השני — לבסס במדינת ישראל מחדש מנגנון איסוף אינפורמציה, מנגנון של ריגול, שכרגע הם חשים ודאי בהיעדרו.

בדיונים האלה על הקונסוליה אנחנו צריכים לדאוג לנוכחים שלנו בברית-המועצות, והנכסים שלנו בברית-המועצות הם אוכלוסיית האזרחים היהודים בברית-המועצות, אלה שקיבלו אזרחות ישראלית, ואלה שיבקשו ויקבלו אזרחות.

אסור שמדינת ישראל תיכנס למשא-ומתן כלשהו בהסניקי לפני שהרוסים — במעשים, לא בדיבורים — ישתחררו מבתי-סוהר את אסירי-ציון שיושבים שם ויאפשרו טיפול רפואי ראוי לשמו למי שחייבים עומדים כרגע בסכנה, ובהמשך המשא-ומתן הזה, יש להתנות יחסים מלאים בסיומו אך ורק ביציאה מלאה של יהודים מברית-המועצות.

יש לפנינו אולי שעה גדולה, מיוחדת בהיסטוריה, נוכח הסיכוי שיהיה הסכם בין מורח למערב, הסכם גלובלי, ואסור שתומץ את השעה הזאת, משום שגם שאלת אחינו בברית-המועצות צריכה להיפתר. כמאבק הזה אסור שמדינת ישראל תישאר מאחורי הקלעים; עליה לעמוד בראש.

נוסף על המאבק הדיפלומטי שהמדינה מקיימת — והיא מקיימת אותו ביעילות, היא מקיימת אותו בהתמדה — יש לצאת למאבק ציבורי פומבי. מאבק דיפלומטי בלי מאבק ציבורי פומבי איננו מועיל הרבה, איננו יכול להשיג הישגים מעבר למה שכבר הושג.

ראש הממשלה צריך לזכור שיש לו מחויבות לעמוד בראש המאבק למען אותם עשרות שיושבים בבתי-כלא ואותם מאות שנרדפים. עכשיו ואותם אלפים שמסורבים ומאות האלפים שביקשו להתאחד עם משפחותיהם, והמיליונים שיבואו אחיהם לכשיפתחו השערים.

אחת שהטילה וטו על כך, חו ארצות-הכרית. הנציג הכריטי דיבר נאה, אך לא קיים נאה, וכך גם כל מדינות אירופה האחרות, בכללן צרפת, גרמניה, אוסטריה ואיטליה. דבר אחד כפה, דבר אחד בלב.

המשמעות של זה מצטרפת בעצם לתופעה דומה שראינו בנסיעתו של מיטראן למוסקבה. מיטראן יצא עם כקשות של יהדות העולם לשחרור רשימה ארוכה של אסירים. הוא לא הציג את כל הרשימה, הוא לא העלה אותה בעוצמה כפני הקרמלין, והוא יכול היה לחזור לצרפת ללא חשש שהדבר הזה יעורר סערה, או לפחות ייצור לו בעיות בפוליטיקה הצרפתית.

המסקנה של תופעות אלה היא, שפוליטיקאים יכולים היום לחזור לביתם ממסעות וממגעים עם ברית-המועצות מבלי להעלות שם את הנושא היהודי כפי שצריך, שקיים רפיון, שקיימת אדישות בקהילה הבין-לאומית, שקיימת שגרה כחקשורת. אוסף ואומר שהדבר הזה הוא בעצם כאשמתנו, כאשמת מדינת ישראל, כאשמת ממשלת ישראל.

עשינו מה שלא צריך היה לעשות בכמה מקרים. אני מבקש להזכיר את החודש האומלל, הייתי אומר, את חודש ספטמבר 1985, כאשר מדינת ישראל קיבלה החלטה מפורשת לנקוט מדיניות של פרופיל נמוך לגבי כל מה שקשור במאבק למען יהודי ברית-המועצות. ביקשו שלא להבין את גורביצ'וב, שהיה חדש בתפקידו, והדברים האלה נמשכו בביקורו "המתוקים" של ברונפמן במוסקבה, בדברי ראש הממשלה, שהבטיח פריצת דרך קרובה לגבי שאלת היהודים, עם כל השיחות על טיסות ישירות בין ברית-המועצות ובין ישראל.

אנחנו עושים טיסות לגורביצ'וב כדי שלא להבין אותו בביקורו בפריס, וכדי שלא להבין אותו במגעיו בגינבה עם הנשיא רייגן. ומה הן הגיטות של גורביצ'וב למדינת ישראל? — זה המשפט של וולובסקי: זו הכנסת זליג שונוק וליין לבתי-כלא; זה אי-פתרון בעיות רפואיות קשות של ליפשיץ ואהלשטיין, והרשימה ארוכה.

דרכה של הממשלה ליצירת פרופיל נמוך הביאה לכך שהעם היהודי לא העלה בעוצמה מספקת את הנושא הזה במהלך השנה האחרונה.

לצער, הנושא הזה עדיין ממשיך להידחק אל מחתת לשטיח. תחת הכותרת של דיפלומטיה שקטה, ועל אף שבביקורים של שגרירים, של ראשי ממשלות, של שרים למיניהם במדינות חוץ אכן מועלה הנושא הזה על השולחן, קשה להשתחרר מן הרושם שמולנו עומדים שרי חוץ שמסמנים "רי" על הנושא הזה, כדי לומר שהוא אכן הועלה, אבל מחויבותם כלפיו היא בינונית במקרה הטוב.

אם היתה הצלחה ציבורית בשנה האחרונה להעלות הנושא הזה כהוגן, הרי היתה דווקא של גופים חוץ-ממסדיים ושל מאורעות שאינם קשורים עם ממשלת ישראל. הכיסוי הבין-לאומי לנושא הזה בחקופת ועידת גינבה היה דווקא בגלל פריצת סטודנטים מספר למשרדי "אירופלוט" כפעולה ספורדית קצת "פראית", במהלך מסיבת העיתונאים שקיימו הסובייטים בגינבה, והנושא, או המאורע, הגדול השני היה, כמובן, שחרורו של שצ'רנסקי.

מאז עברה שנה, ואנו עדים כעת לתקופה מחודשת של הפרחת שמועות. משפחתו של שצ'רנסקי אולי תגיע, נוספים אולי יגיעו. אבל הפרחת שמועות, כמו הפרחת יונים, היא בדרך-כלל תופעה מפוקפקת, ובמסורת היהודית מפרית יונים

אני מצפה מראש הממשלה שיפגין בנושא יהדות בריית-המועצות אותה יוזמה ואותו חוש לתקשורת ולעיתונות טובה, כפי שהפגין אותם בתחומים רבים אחרים. אם יקצה ראש הממשלה מחשומת-לבו לסוגיה הזאת, כפי שהוא מקצה

אני מבקש לקיים דיון בנושא במליאת הכנסת.

ו. הצעה לסדרהיום

התנאת חידוש קשרים כלשהם עם בריית-המועצות ביציאת יהודים ישירות לישראל

ברית-המועצות היא בהחלט מדינת טרור, לא רק טרור פנימי. היא מדינת טרור משום שהיא מסייעת לארגוני הטרור ומשום שהיא נותנת חסות למדינות שמסייעות לטרור. ודאי שזה לא שייך לעניין, בהחלט. אבל אני מדברת, קודם כול, עליו. ראש הממשלה אומר: בכלל זה יהודי בריית-המועצות. נו, מעניין מאוד שהוא לא הוציא זאת לגמרי מכלל הנושאים שהוא ידבר עליהם. ומה אומר ממלא מקום ראש הממשלה? — אומנם הוא מעלה זאת כשתי תביעות, היינו ששתי התביעות החשובות לנו שאותן נעלה יהיו: מצבם של יהודי בריית-המועצות ונרמול יחסים; יחסים נורמליים, נורמליזציה של היחסים בינינו לבין בריית-המועצות. נעלה זאת לא כתנאי — ושוב, זה לא מקרי — אלא כתביעות, כדרישות.

כמובן, ממלא מקום ראש הממשלה רגיש במיוחד לנושא יהודי בריית-המועצות. ממלא מקום ראש הממשלה גם רגיש במיוחד לכך שלא תהיה לנו תלות מדינית אך ורק בארצות-הברית, ולא מהיום. נכון הוא שאיננו צריכים להיות רק בכיסה של ארצות-הברית מבחינה מדינית, לכן יש פה שני דברים נכונים.

נכון, הוא מעלה גם את הדרישה השנייה לגבי בריית-המועצות — הוא רוצה מאוד בחידוש יחסים עם בריית-המועצות; גם אני רוצה. אנו רוצים באמת בחידוש יחסים עם בריית-המועצות, כדי שלא נהיה רק בכיסה של ארצות-הברית.

אבל, אבל, היום זה אולי — ותמיד אנו אומרים זאת — הרגע האחרון. היום לא יעלה על הדעת לחזור על השגיאות שעשינו בעבר; ולא רק על השגיאות שעשינו בזמן השואה, כשהפרדנו בין האינטרסים של הקמת המדינה לבין הצלת העם. אמרנו: קודם כול, נקים-מדינה, כי כלי מדינה איפה יחיה העם כאשר לא נציל אותו? ועשינו הפרדה שלפיה גרסנו כי האויבים של עם ישראל אינם מחכים עד שאנחנו נגמור להקים את המדינה, בינתיים, הם מיעדים לעם ישראל פתרון סופי משלהם. אם העם הזה לא יסכים שלא לראות במצב כולו חזית אחת ובו זמנית למצוא את הדרך גם לפעול בחזית המדינה וגם בחזית העם — נשלם את המחיר כפי ששילמנו. ועל השגיאה שעשינו כשהיה פה השגריר הסובייטי, כאשר חגגנו ושתינו אתו בקוקטיילים כששם, בברית-המועצות, רדפו את אחינו והכינו רכבות למשלוח כמו בשואה — לא שילמנו? ישבנו פה עם השגריר, האם זה עזר לאינטרסים של מדינת ישראל? איזה חידוש יחסים היה פה? כמה זה עזר לאינטרסים של המדינה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

יש כבר — — — סובייטים — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אינך מתביישת? כמו בימי השואה? תתביישי לך.

גאולה כהן (התחיה):

האם היותו של שגריר סובייטי כאן מנעה מרוסיה להסיט

את סוריה לפתוח במלחמת ששת הימים? האם חידוש יחסים

עוז:

היור"א' שוסטק:

באותו נושא — הצעה לתכרת הכנסת גאולה כהן. בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאפתח בנושא, אבקש רשות לברך על החלטת בית-המשפט הגבוה לצדק, מי שרצו לקלל הגביר, למעשה, את הרגשת הדאגה בעם ישראל לביטחון מדינת ישראל. מלכתחילה נולדה הפרשה בגלל מגמה פוליטית, אבל אני בטוחה שהמאויים הפוליטיים של אלה שהולידו אותה התבררו.

היור"א' שוסטק:

מה החליט הבג"ץ?

גאולה כהן (התחיה):

הבג"ץ דחה את העתירות שהוגשו.

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר החוץ, עוד לפני שהתחלנו במשא-ומתן עם הרוסים, אנחנו כבר נמצאים בעמדת נחיתות. די היה לשמוע את ההצהרות של ראש הממשלה, ולצער הרב, גם של ממלא מקום ראש הממשלה בנושא הזה, כדי לדעת מה שבצעם ידעו הרוסים גם קודם — שהם יכולים לסמוך על כך שהשאיפה שלהם היום לחדש יחסים עם ישראל ברמה נמוכה ככל האפשר, בנוכחות קטנה ככל האפשר, תתקיים. והרי התנאי שצריך להיות התנאי המקדים, לא לפגישתה, אלא לכל הסכמה שלנו לחידוש קשרים בכל רמה שהיא, בכל פרופיל שהוא, צריך היה להיות אחד — נרמול יציאת יהודים לישראל באופן ישיר; וגם זה חלק מהנרמול — באופן ישיר. והם ידעו שלא תבוא שום התניה כזאת. הרבר היחיד ששמעתי מראש הממשלה היה, שהתנאי שלנו לשיתוף הרוסים בפתיחת ועידת שלום הוא, שהם יחדשו אתנו את היחסים. ראו איזו התניה הפוכה ומעוותת. כך אמר פרס. זה היה התנאי. בדרך-כלל אומרים מי משמיע תנאים לפני משא-ומתן. אסור להשמיע תנאים למשא-ומתן. אבל זו כבר היתה התניה. אחר כך, בנושא יהדות בריית-המועצות, כמובן, מה אומר ראש הממשלה? — נרבר על כל הנושאים, לרבות נושא יהדות בריית-המועצות.

כאשר אנו תובעים מארצות-הברית ומכל גורם להעלות זאת כתביעה ראשונה, מנותקת מכל שאר הדברים — — —

רב בן-מאיר (המערך):

מה דעתך על אפשרות של מלחמה עם סוריה?

עוזי לנדאו (הליכוד):

הרוסים — — —

רב בן-מאיר (המערך):

כן, הרוסים — — —

גאולה כהן (התחיה):

בסדר, חעלה. אתה צריך להעלות. הלוא סוף כל סוף.

קבלת אזרחות זהו הפרופיל הגבוה ביותר של המאבק שקיים היום.

יכול להיות פרופיל גבוה יותר של מאבק, אבל מי יעודד את המאבק הזה? להיפך, שולחים שליחים מישראל כדי להוריד את הפרופיל של המאבק, הם אומרים: איננו רוצים לסכן את היהודים שם. מסכנים אותם על-ידי כך שלא מעוררים את המאבק, וכבר למדנו את הדבר הזה בדרך הקשה ביותר.

ממשלת ישראל תגרום הפעם הזאת בכייה לדורות אם היא לא תתנה את חידוש היחסים — ואמר זאת קודם לכן חבר הכנסת עוזי לנדאו — הן בחופש יציאה והן בפתיחת קונסוליה. אתם יודעים מה? — בעיקר קונסוליה. מה זה קונסוליה? הלא בקונסוליה אין לנו אפילו את הרווח או ההישג של הכרה מלאה במדינת ישראל, אז בשביל קונסוליה? — ודאי שהמחיר צריך להיות גבוה הרבה יותר. הלא הם מגששים, דרך אגב, הם גם לא יחתמו על הסכם כולל עם ארצות-הברית לפני שיהיה נשיא חדש. הם יעשו זאת עם רייגן שיכהן רק עוד שנתיים? הם יחכו שייבחר נשיא חדש שיכהן שמונה שנים ואז תתימנה לשמונה שנים היא חתימה לשמונה שנים. אנתנו יכולים לנצל את השנתיים האלה להמשך המאבק, אבל במקום זה אנתנו רצים לדבר אתם, כשאני שומעת קולות בשטח — = =

היו"ר א' שוסטק:

חברת הכנסת גאולה כהן, כבר עברו 15 דקות.

גאולה כהן (התחיה):

אני חייך מסיימת. אני שומעת קולות בשטח: מי אנחנו שנתנה תנאים? מה אנחנו? כחגבים נדמינו בעינינו — וכך היינו בעיניהם.

האינטרס של ברית-המועצות היום הוא לחדש אתנו את הקשרים. הלא זה קודם כול אינטרס של רוסיה, לא אינטרס שלנו. מה פתאום הם נזכרו בנכסים שיש להם במגרש הרוסים? 19 שנים הם לא זכרו שיש להם שם רכוש, ופתאום הם זוכרים את זה היום?

אני פונה אל ממשלת ישראל, אל ראש הממשלה, אל שר החוץ, ואני פונה גם אל הבית הזה, שלא לאפשר לממשלה הזאת לעשות את השגיאה האימה הזאת. זאת גם איולת —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

איך את יודעת בדיוק מה עושים?

גאולה כהן (התחיה):

אני מכירה את הנפשות הפועלות. אני מכירה ואני שומעת את מה שהם אומרים, ואני שומעת גם את מה שהם לא אומרים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ואת כל מה שהם אמרו בשנה האחרונה, ואת התוצאות של זה.

גאולה כהן (התחיה):

נכון.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אִי־אפשר לשיר שיר הלל לבטלה שהביאה לאסון בשנה האחרונה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

האם ממשלת בנין עשתה יותר?

גאולה כהן (התחיה):

אני רוצה לסיים בשני משפטים, במה שהתחלתי פתחתי ככך שאסור לנו לחזור על טטא ההפרדה בין העם, בין טובת

אבל היום זוהי גם אווילת ממדרגה ראשונה שמישהו, אם פרס, אם שמיר ואם כל מישהו אחר שעולה על הדעת, לא יתנו את התנאי. היום זה לא ניתן, היום זה גם לא ינתן. היום יש כבר תנועת עלייה, בכרית-המועצות. לא להתנות את התנאי הזה היום? הרי פירוש של דבר הוא, הפקרתם, ממש הפקרה. להשאיר פצעים כשדה, להשאיר אותם חשופים בצריח. זה לא מה שהיה קודם לכן. היום כבר יש שם תנועת עלייה.

אני יודעת מדוע בחרו את העיתוי הזה. עוד מעט מתקיימת פסגת רייגן-גורבצ'וב. זה נכון, והם זקוקים לארצות-הברית. זה נכון. אבל העיתוי האמיתי שהם בחרו הוא עיתוי טרגי בשבילנו. הם יודעים שתנועת העלייה בכרית-המועצות כמעט מחוסלת. מאז ניאר לא הגיעה שום בקשה לאזרחות. אין כלל בקשות אפילו לכוא לישראל. כמעט אין בקשות. המאבק שם הוא כמעט משותק. והם יודעים שאפשר להפריד בין הנושאים הנדונים. להיפך, היום הם מוכנים לחדש את היחסים. הם יישבו פה בשגרירות, יהיו יחסים דיפלומטיים ואולי הם ייתנו, פה ושם, אפשרות למעט יהודים לצאת. אבל שם, בכרית-המועצות, הם ייצרו אווירה כזאת שיהודים יפחדו לבקש לצאת, שיהודים יפחדו לבקש להיות אזרחי ישראל. ואנחנו, כמו ידינו, עוזרים כך לרוסים.

יש שתי אפשרויות ליציאת יהודים משם: או על-ידי מאבק או על-ידי הסכמה. נכון, יכולה להיות הסכמה לכן, שהשערים יפתחו, אך אם הם לא יפתחו את השערים, או לא יפתחו אותם במידה משמעותית — המאבק חייב להימשך. אבל תארו לכם איזה מאבק יימשך אם יישב פה שגריר. האם נאבקנו כשישב פה שגריר? וידענו מה קורה ברוסיה. הרי זה לא נעים כל כך. הרי בכל יום יתעורר החשש שהוא אולי ייקח את המזוודות ויעזוב. אנו נחליש את כל המאבק בעולם, כלא שהצלנו יהודים. הם יפתחו אולי, פה ושם, את הכרז. אנחנו מחבלים במאבק-הקיים שם כמו ידינו.

הנה, בנושא חוק האזרחות, עמדנו פה מעל הבמה הזאת גם חבר הכנסת לנדאו, גם אני ואולי עוד מישהו, אני זוכרת, ודרשנו להיענות לבקשה האנושית, הפוליטית והנוגעת כל כך ללב של קרוב ל-1,000 אזרחים יהודים מברית-המועצות, אשר רוצים שנכיר בהם, או נרשום אותם כעמותה של אזרחי ישראל בברית-המועצות. את האזרחות שם הם קיבלו על-פי חוק של הכנסת, מי ביה את החוק הזה במשך כל הזמן? — הכנסת, והממשלה שאמרה: בעצם, תעזוב האזרחות שאנחנו שולחים לכם היא רק סמל, בעצם ראינו בזה מטרד שרצינו להיפטר ממנו. אבל בשביל האזרחים שם זהו נשק אמיתי, והממשלה הפקירה אותם. עד היום היא לא ענתה להם. עד היום היא לא שנתה את חוק העמדות בכיוון שיאפשר שרימת אגודת, או כפי שהם קראו לזה, קהילת אזרחי ישראל בברית-המועצות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

התאחדות.

גאולה כהן (התחיה):

אני הגשתי תיקון לחוק. כמובן, זה ייארך חודשיים, כי איש אינו משחרר לי אותו מחובת ההנחה כמערך כדי שהוא יידון מיד. אומנם עמד פה השר צור והבטיח — וכולנו שמענו זאת — שהוא יעשה למען תיקון החוק. כמה זמן עבר? למה לא נעשה כלום? למה לא תוקן החוק? וכל יום שם הוא נצח, לא דקה אחת או שתיים. כמו אצלנו — עוד חודשיים זה ייארך. והם מחכים שם שוב חשופים. את תעזוב האזרחות הסובייטית הם ורק. תעזוב אזרחות ישראלית נחשבת לאין ולאפס אצל הממשלה שהנפיקה אותה. לבקש אזרחות שם ולפעול למען

סגן שר החוץ ר' מילוא:

עדיין זה מחייב, על-פי החוק הבין-לאומי, את הסכמת המדינה שבה נמצא אותו אדם, בין שהוא אזרח של אותה מדינה ובין שלא. פעולה תר-צדדית בנושא הזה לא תופסת מבחינת האפשרות לחייב את ברית-המועצות לכבד את ההחלטה הזאת, את העמדה הזאת, ואי-אפשר לכפות את הפעלתו של החוק, במקרה זה חוק השבות, על שלטונות ברית-המועצות.

חברת הכנסת כהן, אני מגיע לדברייך ולנושא שהעלית, והייתי רוצה, בשרות היושב-ראש וחברי הכנסת, להביא לידיעת חברי הבית את העובדות כהווייתן. לא תמיד הפרסומים בעיתונות מדויקים לחלוטין, ובמיוחד בנושא רגיש כזה שאנחנו השתדלנו מאוד לשמור עליו ללא פרסום, ועד אשר דובר סובייטי מסר הודעה בנושא הזה, אנחנו לא התייחסנו אליו.

עוזי לנדאו (הליכוד):
איזה נושא?

סגן שר החוץ ר' מילוא:

העובדות בהשתלשלות הנושא הקונסולרי, מה שנקרא נושא קונסולרי.

באפריל שנה זו נתקבלה אצלנו פנייה משגרירות פינלנד, המייצגת את ברית-המועצות בישראל, ובפנייה זו ביקשה ברית-המועצות לשגר משלחת שתשהה חודשים מספר בישראל לשם בדיקת מצב הנכסים והרכוש הרשום על שם ברית-המועצות וטיפול בעניינים קונסולריים. הסובייטים ניתקו לאחר מכן את המגע לזמן מה, וחזרו שוב ביולי שנה זו והציעו את שיגור המשלחת. ממשלת ישראל — משרד החוץ — השיבה שאנו מוכנים לקיים משא-ומתן בעניין זה, קרי הנכסים, כאשר ברור להם שבכוונתנו לדרוש הדרדיות בכל משא-ומתן אתם. לנו יש תביעות, להם יש תביעות, הדברים יהיו על בסיס של הדרדיות, לא כפי שאמר פה חברת הכנסת גאולה כהן, שיש איזו מעצמת-על ואנחנו צריכים לעמוד כחגבים ולקבל כל דבר כראות עיניה. לא היה ולא יהיה, מבחינה זו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חברת הכנסת גאולה כהן ציטטה את ראש הממשלה, והיא צודקת. הוא שם את הנושא הזה באותה רמה כמו נושאים רבים אחרים.

סגן שר החוץ ר' מילוא:

אינני חושב שזאת עמדתו של ראש הממשלה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כן הוא אמר.

סגן שר החוץ ר' מילוא:

אולי זה ציטוט אחד מדבריו, אני, מתוך — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

אולי נצפה שהשובך של מפלגת העבודה ינקוט עמדה דווקא כן.

דב בן-מאיר (המערך):

אני מציע שהכלוב של האריות יוריד קצת את הרמה שלו, ולא יפקפק באמינותו של ראש ממשלת ישראל ובכך שהוא יגן על האינטרסים, לא פחות ממך ומחברת הכנסת גאולה כהן.

סגן שר החוץ ר' מילוא:

העמדה שאני מביא כאן, חבר הכנסת לנדאו, היא העמדה של ממשלת ישראל בהתייחס לאיתו מפגש קונקרטי שאנחנו

העם, לבין טובת המדינה. היום — על אחת כמה וכמה. בלי עלייה לא תהיה מדינה. הסיכוי היחיד הסביר לעלייה מסיבית הוא מברית-המועצות. זאת אומרת, שאם מישור רוצה להפריד, זה גם האינטרס המדינה שלא לעשות שגיאות בכל פתח של תקווה של יציאת יהודים משם. נגיד להם "ברוכים הבאים", נשים בלוד שלט לרוסים "ברוכים הבאים", כשהם ישימו במסקבה ליהודים את השלט "ברוכים היוצאים", היוצאים היישר לישראל.

ואכן, יהודי ברית-המועצות הם תקוותנו היחידה. לא רק כעם אלא גם כמדינה. זאת חזית אחת. יש כאן לוחמים על החזית של ארץ-ישראל, ויש שם לוחמים על החזית של ארץ-ישראל. וכשם שלא נפקיר שום חייל בחזית הזאת פה, אסור לנו להפקיר את החיילים שם. הכנסת, ואם לא הכנסת אזי העם בישראל, לא יאפשרו הפעם לממשלה את השגיאה הזאת.

הי"ר א' שוסטק:

תודה. רשות הדיובור לסגן שר החוץ להשיב על שתי ההצעות.

סגן שר החוץ ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שמעתי בעניין, וחלק מהדברים גם בהסכמה מלאה, את חברי הכנסת עוזי לנדאו וגאולה כהן.

ראוי לזכור שממשלת ישראל פועלת בלא ליאות ובכל דרך אפשרית למען עלייתם של יהודי ברית-המועצות. הרוצים בכך. הממשלה הפעילה, מפעילה ותמשיך להפעיל מדינות, מנהיגי מדינות, ארגונים בין-לאומיים, מדענים, אנשי רוח וגורמים רבים אחרים, כדי שישפיעו על שלטונות ברית-המועצות לתת היתר יציאה ליהודים המבקשים זאת.

ממשלת ישראל עושה מאמץ עליון למען אסירי ציון הנמקים בבתי-הכלא בברית-המועצות בגלל חטאם היחיד: רצונם ללמוד עברית ולקיים את מורשת אבותינו. אנו-מעלים את נושא גורלם של אסירי ציון ומסורבי העלייה בפני כל גורם בקי-לאומי רציני שאנו יש לנו קשר. רק לאחרונה עשינו זאת במהלך השיחות עם סגן נשיא ארצות-הברית מר ג'ורג' בוש. זה היה נושא מרכזי בשיחות אלה.

אשר להענקת אזרחות ישראלית ליהודים בברית-המועצות, בקשר לדבריו של חבר הכנסת לנדאו — כל יהודי המבקש אישית אזרחות ישראלית זכאי לקבלה מכוח חוק השבות. אולם, כידוע, חוק השבות הוא חוק מיוחד במינו ואין לו אח ורע במשפט הבין-לאומי. אי-אפשר לכפות את הפעלתו על המדינה שבה נמצאים האזרחים המבקשים ומקבלים אזרחות ישראל עוד בטרם יצאו את גבולותיה של אותה מדינה. אין אפשרות לכפות אותו, מבחינה חוקית, מבחינת המשפט הבין-לאומי.

גאולה כהן (התחיה):

אם כן, למה הנפקתו תעודות אזרחות — — —

סגן שר החוץ ר' מילוא:

חברת הכנסת גאולה כהן, אנחנו יכולים להנפיק תעודות אזרחות, אבל איננו יכולים לכפות על מדינה אחרת לכבד את התעודות האלה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני סגן שר החוץ, הדבר הזה נכון, אם האנשים עדיין מחויקים באזרחותם הקודמת. אבל אם האיש מודיע שהוא מוותר על האזרחות הקיימת שלו, כל מה שנותר לו זה האזרחות החדשה שהוא מקבל.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):
אני מציע להסיר את שתי ההצעות מסדר-היום.

היו"ר א' שוסטק:

אתה יכול להציע להסיר רק הצעה אחת.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):
אחת, בבקשה.

היו"ר א' שוסטק:

של מי?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):

של חברת הכנסת גאולה כהן. למען הפורמליזציה, בבקשה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מה ההזדקקות על כך שיכול להיות שתיווצר אפשרות שפקידים סובייטים יגיעו לישראל לטיפול בעניינים קונסולריים? אף שאקט כזה איננו חידוש קשרים דיפלומטיים, התפתחות כזאת, ששתי הממשלות ינדאו עליה כהלסינקי, כבר מוציאה מכליהם את אויבי הנורמליזציה והיחסים בין ישראל ובין ברית-המועצות: מוציאה מכליהם את אותם עכדים נרצעים של ארצות-הברית, כפי ששמענו בשתי ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת עוזי לנדאו ואותה גאולה כהן, התחזרים על ההסתה הפרועה בשם ההגנה, כביכול, על יהודי ברית-המועצות, כפי שכבר הספקתי ללמוד מאותה תעמולה עלובה שאתם מנהלים כבר שנים ככנסת. אתם עושים הכול כדי לסתום את פי ולא לתת לי להגיע לדוכן ולומר אמירות מול אותן אמירות שאתם משמיעים יום-יום בהסתה הפרועה שלכם מעל דוכן זה, והכול כדי לחבל באפשרות של נורמליזציה ביחסים עם ברית-המועצות. שכל שוחר שלום אמיתי מצפה ושוואף לה.

חברי הכנסת, הצעות מסוג זה של חברי הכנסת גאולה כהן ועוזי לנדאו מטרות להגביר את האיבה, לחבל בתהליך יציאת היחסים עם ברית-המועצות, ובטודאי אין להן כל זיקה לדאגה, כביכול, ליהודי ברית-המועצות.

אותה גאולה כהן עומדת על דוכן זה כמו משיח ומדברת על יהודי ברית-המועצות. ראיתי את אותה תעמולה, האמנתי לה בכל לבי ואמרתי: יכול להיות. בכל פעם אני חוזר מחדש על הסיפור בקשר לסליבה ולמנסון. על אותה תעמולה שאפילו אתם כבר התחלתם להאמין בה. כשסליבה ולמנסון הגיעה בטיסת "אל על", איך לא התביישתם? קירבתם לשם את האמבולנס כשידעתם מי יירד מהמטוס. ירדה אז אשה — פיל ירד מהמטוס הזה באותו יום. איך אתם לא מתביישים לספר סיפורים ומעשיות?

אותו דבר עשיתם עם שצ'נסק. אמרתם שהוא עומד למות, שוקל 30 קילוגרם, מתעוויר, לא רואה. מה לא סיפרתם? אחר כך הוא עבר את כל הבדיקות הרפואיות האפשריות ולרופאים לא היה מה להגיד. רבותי חברי הכנסת, סוס יאור מרגיש פחות טוב ממנו.

הרמאות הזאת לא תעמוד לכם לאורך זמן כבניין הזה. דעו לכם, התעמולה הזאת כבר לא עובדת. קחו את ההצעות שלכם, הן עלובות, לא מקובלות, וכדאי שנדחה אותן.

היו"ר א' שוסטק:

הצעה אחרת לחברת הכנסת אמירה סרטני, בבקשה.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקשת להוריד מסדר-היום את הצעתו של חבר הכנסת עוזי לנדאו, ולא מפני שאני מפחיתה כהוא-זה מכובד הבעיה של יהדות ברית-

מדברים בו. זאת עמדה שמקובלת גם על ראש הממשלה וגם על ממלא-מקומו, שר החוץ בעניין זה.

גאולה כהן (התחיה):

אבל האם זה תנאי או לא?

סגן שר החוץ ר' מילוא:

אשר לסוגיית היחסים הדיפלומטיים בין ישראל לברית-המועצות — ראשית, כדי לנמנע מיי-הבנות יש להדגיש, שלא היתה פנייה כלשהי לחידוש היחסים הדיפלומטיים או הקונסולריים בין שתי המדינות. לא היתה פנייה כזאת.

חילופי משלחות של פקידים המטפלים באינטרסים וכרכוש של מדינה אחת אצל רעותה, גם כהעדר יחסים דיפלומטיים, הם דבר מקובל. אין זה משהו חריג או יוצא-דופן שמדינות שאין להן יחסים דיפלומטיים מקיימות מגעים בנושאי רכוש של מדינה אחת אצל רעותה.

כידוע, לממשלת ישראל יש מאז ומתמיד עמדה ביחס ליחסים הדיפלומטיים עם ברית-המועצות. ברית-המועצות היא שניתקה את היחסים עמנו, מסיבות שלה, ויש אפוא לצפות ליחמתה של ברית-המועצות לחידוש היחסים. מקובל עלינו העיקרון של אוניברסליות ביחסים דיפלומטיים, ללא קשר למשטר שעמו קושרים את הקשרים. יש לנו עמדות באשר למשטר בברית-המועצות. אם יש חילוקי-דעות מדיניים או אחרים בין שתי מדינות, אפשר לדבר וצריך לדבר ולשכנע, ולשם כך, בין היתר, מקיימים יחסים דיפלומטיים.

בכל מקרה, אני רוצה להבהיר גם למציעי ההצעות וגם לחברי הבית, שעניינם וסבלותיהם של יהודי ברית-המועצות לא ימושו מפני נציגינו בכל מגע עם שלטונות ברית-המועצות. כפי שאמרה חברת הכנסת גאולה כהן כאן, אנחנו לא נפקיר את אלה שנמצאים שם, בברית-המועצות, במאבקם. תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. מה אתה מציע?

סגן שר החוץ ר' מילוא:

אני מציע להעביר את ההצעות לוועדת החוץ והביטחון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע הצעה אחרת.

היו"ר א' שוסטק:

ארבעה חברי כנסת הרימו יד בבתי-אחת להצעה אחרת. מי הראשון? חבר הכנסת צירלי ביטון, בבקשה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):

אם מישור רוצה להסיר הצעה, זה אפשרי. יש שני מצעים שיכול להיות ששני חברי כנסת יציעו כל אחד להסיר את ההצעות מסדר-היום. אני מוכן להתחלק עם חברת הכנסת חויקה גרוסמן. אם היא תרצה להסיר את הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן, ואני את הצעתו של חבר הכנסת עוזי לנדאו, או ההיפך, להסיר כל אחד מהם זה גם כריא לבית וגם כריא ל — — —

סגן שר החוץ ר' מילוא:

במי אתה כוחר, בגאולה כהן או בעוזי לנדאו?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):

אני מוכן להסיר את שניהם בכל רגע ובכל זמן, אם רק ייתן לי הדבר.

היו"ר א' שוסטק:

מה אתה מציע?

מערכת יחסים דיפלומטית תהיה בוודאי רק לטובת מדינת ישראל ולא להיפך, ועל כן אני מבקשת להוריד את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר א' שוסטק:

רבותי, לפנינו שתי הצעות: הצעה להעביר את ההצעות לוועדת החוץ והביטחון, והצעה להסיר את שתי ההצעות מסדר-היום. אני צריך להצביע כל הצעה והצעה לחוד.

אני מצביע עכשיו את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת עוזי לנדאו. מי בעד העברת הנושא לוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת החוץ והביטחון — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ע' לנדאו לדיון בוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

היו"ר א' שוסטק:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת גאולה כהן. מי בעד העברת הנושא לוועדה? מי נגד?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת החוץ והביטחון — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת

הכנסת ג' כהן לדיון בוועדת החוץ והביטחון

נתקבלה.

המועצות, בעיית עלייתם, בעיית הדרווחים עם ישראל והצורך הוועק ממש לכך שאנחנו נפעל ככל הדרכים, לרבות בדרג המדינה-הממשלית, כדי להווי ולהשפיע שיהווים מברית המועצות אשר רוצים להגיע לכאן אכן יגיעו.

העניין הזה נדון במליאת הכנסת לפני זמן לא רב כאשר הועלו הצעות מספר, ושר הקליטה ענה ברוח הדברים האלה. הנושא כבר, הוא דורש כל מאמץ שאנחנו יכולים לעשותו, ואני חושבת בהחלט שהוא חייב להיות מטופל בדרג הממשלית.

עם זה, אני חושבת שביחסים דיפלומטיים, וכפרט של מדינת ישראל, אי-אפשר להעמיד את הדברים על כסיס של התניה, כאשר העובדות מוכיחות שכאשר היו יחסים עם ברית-המועצות לא היתה עלייה רבה יותר מאשר לאחר שהם נותקו, אלא להיפך.

אין לי ספק שברית-המועצות לא באה לכאן מפני שהיא רוצה לעשות לנו טובה. יש לה אינטרסים להיות מעורבת במה שקורה כאן. אין לי ספק בכך. אבל אני חושבת שכמדינה איננו מרוויחים דבר מניתוק יחסים עם מדינות אחרות, וכפרט עם מדינה שיש לה השפעה מכרעת על יחסי הכוחות בעולם, אני חושבת שהאינטרס של מדינת ישראל לקיים את היחסים עם מדינות אחרות הוא אינטרס ראשון במעלה לכל המטרות הפוליטיות והצרכים שלנו, קודם כול וראשית כול.

לכן, אני חושבת שבאם יתפתחו יחסים ואם תהיה מצדם פנייה לחידוש היחסים, צריך ללכת לקראת חידוש היחסים, וזה יהיה לטובתנו.

אינני אומרת שאין אנו צריכים היום להעמיד תביעות —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אבל לא תנאים.

אמידה סרטני (מפ"ם):

אבל לא תנאים, בוודאי. ביחסים בין שתי מדינות יש תביעות.

ז. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

בוועדת הכלכלה, במקום חבר הכנסת בני שליטא ייכנס חבר הכנסת חיים קופמן, ובמקום חבר הכנסת אוריאל לין, ייכנס חברת הכנסת שרה דורון.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:
הודעה לחברת הכנסת שרה דורון בשם ועדת הכנסת.

שרה דורון (בשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקשת את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות מטעם סיעת הליכוד:

ח. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

ולקריאה שלישית הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשמ"ו — 1986.

היו"ר א' שוסטק:

תודה.

היו"ר א' שוסטק:

הודעה למוזכיר הכנסת.

מוזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הריני מתכבד להודיע, כי מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט הונחה היום לקריאה שנייה

ט. הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשמ"ו-1986*
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הי"ר א' שוסטק:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט להביא את הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשמ"ו-1986, לקריאה שנייה ושלישית.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד כזה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את החוק להנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשמ"ו-1986. החוק הזה, המונח כאן לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, היסטוריה ארוכה בצדו. למעשה, הדין בהצעה דומה החל עוד בקדנציה הקודמת, בקדנציה של הכנסת העשירית, והחוק הזה הובא כדי להכניס אחדות בכל הנושא הרחב של הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה.

עד להבאת החוק לכנסת היינו עדים למצב שנשיא, או ראש ממשלה, שהלך לעולמו והיה לו "לובי" יותר חזק, הונח בצורה רצינית יותר משהונח מי שהיה לו "לובי" חלש יותר. חזרו לא הונח במידה מספקת. בעקבות קבלת החוק בכנסת תהיה אחדות בנושא הזה.

החוק מסמך את הממשלה למנות מועצה לעניין הנצחת זכרם של מי שנשאו את משרת נשיא המדינה או ראש הממשלה. הוא אומר מה תהיה תקופת הכהונה של המועצה, מה תהיה תוכנית הנצחה —

חייקה גרוסמן (מ"פ):

מה הרחיפות בהבאת החוק הזה עכשיו?

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

— שאותה מועצה תציע או הממשלה תציע, מה יהיו פעולות הגנה במסגרת הנצחת זכרם של אותם אישים, וכיצד תפקח המועצה על הביצוע.

החוק הזה עבר בוועדת החוקה, חוק ומשפט. יש לחוק הסתייגויות של שני חברי כנסת, ואני מבקש לאפשר להם לנמק את ההסתייגויות ולהביא את החוק להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

הי"ר א' שוסטק:

תודה רבה. לחוק הסתייגויות של חברת הכנסת גאולה כהן וחבר הכנסת מרדכי ירישובסקי. רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, ראשית אני רוצה למחות על כך שהחוק הזה ממש הוגנב ליום האחרון של המושב, חוק ששלוש-ארבע פעמים הובא לכנסת ולא התקבל. זאת אומרת, הכנסת כעצם לא רצתה בו, וניצלו את היום הזה כדי להביא חוק מגוחך כזה.

ההסתייגות שלי, אדוני היושב-ראש, תישמע אולי קטנטנית, אבל, לדעתי, היא מהותית. שם החוק הוא: "חוק להנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה". אני הצעתי תיקון לשם החוק, והוא ייקרא: "חוק להנצחת זכרם של פוליטיקאים ולא-הנצחת זכרם של אנשי רוח". זה החוק הזה.

דב בן-מאיר (המערך):

חברת הכנסת גאולה כהן, רק הערה אחת.

הי"ר א' שוסטק:

רגע, רגע, אל תפריע, היא מסתייגת, אתה לא.

דב בן-מאיר (המערך):

רק הערה.

הי"ר א' שוסטק:

לא, חבר הכנסת בן-מאיר, אינני מרשה, זה לא נהוג. אם היא מסתייגת, היא מסתייגת.

דב בן-מאיר (המערך):

רציתי רק שהיא תברך את נשיא מדינת ישראל לאור הבג"ץ.

גאולה כהן (התחיה):

את זה כבר עשיתי, אתה לא היית כאן.

הי"ר א' שוסטק:

היא כבר עשתה את זה, אתה רואה שאתה לא בעניינים?

גאולה כהן (התחיה):

אני שואלת: הנצחה? מתי נפסיק להנציח את עצמנו? אנחנו אומנם נבחרים, אבל אנחנו לא בחירים. ראשי ממשלות, נשיאים, ואולי מתו ינצחו גם סגני שרים — ויש לנו הרבה — או מנכ"לים. סופר איננו ראוי להנצחה? אורי צבי גרינברג לא ראוי להנצחה? אלתרמן, עגנון, אמנים, אנשי רוח, רבנים, דגולים, הרב קוק? נכון, אנשי רוח מונצחים בעצם עלי-ידי יצירתם. אפשר לעשות את המלאכה קלה ולומר: מה זה חשוב, עגנון זקוק להנצחה של משהו? הוא צריך לאיזה חוק שינציח אותו? לא, הוא מתגבר על כל החוקים. חוקים באים וחוקים הולכים ועגנון יישאר. זו אמת. אבל אני רוצה מכלל ההן לשמוע לאור. מה פתאים להנציח ראשי ממשלות? כל ראש ממשלה ראוי להנצחה? כל ראש ממשלה, לפי החוק הזה, צריך לנכות לו בית נכאח, לתעד את ספריו ואת יצירותיו ואת מאמריו? יכול להיות שהוא ראש הממשלה הכי מוצלח כראש ממשלה והכי בלתי-מוצלח כדי להיות מתועד לדורות. מה זה, נצח ראש הממשלה לא ישקר? איזה מין תאווה קטנונית במצב כלכלי כמו שלנו. אתם יודעים כמה יעלה החוק הזה, ובעייתי כזה? איזו קהות חושים.

יש לי חמש דקות להסתייגות הזאת. אפשר לדבר על זה חמש שעות. אבל גם לא לכזבו דקה אחת. למען האמת.

אני פונה לכנסת שלא ללכת היום שולל אחרי ההטעיה שבחוק הזה ואחרי הגנבתו. אני מזכירה שוב, שהחוק הזה ירד הרכה פעמים. כואו נחשוב קודם כול כמה הוא יעלה. כבר לא נחשוב על הצדדים המוסריים שבעניין, לא על ה"מה", אלא על ה"כמה".

יש הצדקה לזה? בן-צבי הונצח. יש חוק יד בן-צבי לא מפני שהוא היה נשיא אלא מפני שהוא היה בן-צבי. ואם בן-גוריון יונצח? ואם ז'בוטינסקי? — יש בית-ז'בוטינסקי, ועכשיו יש בית-יאיר, שמו יונצח מפני שיאיר הוא יאיר, ז'בוטינסקי הוא ז'בוטינסקי, ובן-גוריון הוא בן-גוריון. השם יונצח לא מפני שזה היה ראש ממשלה זה היה ראש ממשלה "לח"י זה היה נשיא.

החוק הזה מיותר, מגוחך ומעליב. אני קוראת לחברי הכנסת להצביע "לא" לחוק הזה, להחזיר את החוק הזה לממשלה.

חוכרת ל"ט, ישיבה ול"ו

— הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה —

בשני הסעיפים האלה, אדוני היושב־ראש, חברי כנסת נכבדים, די כדי שאנחנו, כבית מחוקקים, נצא ידי חובתנו לגבי הדבר הזה.

אני מסכם ואומר שעכשיו, משהחוק עבר, אינני יכול להגיד: הורידו את החוק הזה, אם כי הייתי רוצה שתעשו את זה. אני מכין שההליך כבר מתקדם, שההיריון הוא בשלב כזה שכבר אי אפשר לעשות הפלה. ובכל זאת, אני מציע לצמצם את החוק: א. לחוכה הכללית; וב. להפקיד בידי גזן המדינה, שהוא חפיד סטוטורי, סמכויות כדי לפעול לצורך שמירת ערכו הספרותי־הדוקומנטרי של אותו מנות. כזה, לדעתי, יצאנו ידי חובתנו ונמנענו מהסתבכות, כי אני כבר רואה בעיני רוחי שתבוא הצעת חוק — חוק המאחזילאום לגדולי ישראל — ואולי נבנה גם את הפנתאון, ואין לזכר סוף. אני מציע שזהיר את עצמנו שלא להסתבך בחלומות כאלה של גדולות גם לאחר המות.

היור"ר א' שוסטק:

תודה רבה. יושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט ישיב למסתייגים. בבקשה.

אליעזר קולס (יור"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, נכון ומקובל שהיו חילוקי דעות לגבי נוסח זה או נוסח אחר של חוק. יכולים גם להיות חילוקי דעות, אם יש צורך בחוק או אין צורך בחוק. אבל, לפחות על עובדות לא צריכים להיות חילוקי דעות ולא צריך להציג ככנסת מצב שאיננו נכון.

הכנסת מעולם לא אמרה שאיננה רוצה את החוק הזה. ההיפך הגמור הוא הנכון. גם בקדנציה הקודמת וגם בקדנציה הזאת החליטה הכנסת ברוך גרול בקריאה הראשונה, שהיא רוצה שהחוק הזה יהיה בספר החוקים. היא מעולם לא אמרה שהיא לא רוצה בזאת. כרגע שהכנסת הודיעה, בקריאה ראשונה, שהיא רוצה שהחוק יהיה בספר החוקים — על הוועדה להכין את הנוסח ואת הצורה כדי להביא אותו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. לא שלוש־ארבע פעמים, חברת הכנסת גאולה כהן. בקדנציה הקודמת העבירו אותו בקריאה ראשונה, ולא הספיקו להביא אותו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

גאולה כהן (התחיה):

ככנסת התשיעית.

אליעזר קולס (יור"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני מדבר על הכנסת העשירית ולא על הכנסת התשיעית. הכנסת התפזרה בלי שהיה סיפק בידי הוועדה להביא אותה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. מדברים על חיפון. החוק הונח על שלחן הכנסת לקריאה ראשונה בדצמבר 1985. בקדנציה הקודמת לעסנו את החוק הזה כוועדה הרבה מאוד, ולכן לא היה טעם לחזור מחדש על כל אותם דברים ששמענו.

לדעתי, החוק הזה מכניס אחדות, מכניס סדר בחוקים שהכנסת חוקקה להנצחת זכרם של נשיאים כעבר. אני חושב שהחוק הזה טוב לו שייחקק.

אני מבקש, אדוני היושב־ראש, שהכנסת תקבל אותו בהצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית ולא תאשר את ההסתייגות. תודה.

היור"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. לשם החוק — הסתייגות לחברת הכנסת גאולה כהן. אני מעמידה להצבעה.

היור"ר א' שוסטק:

תודה רבה. גם לחבר הכנסת וירשובסקי יש הסתייגות. אני מניח שאתה תמק את כל ההסתייגות שלך ביחד.

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):

בהחלט.

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):

בוקר טוב, אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני רואה את עצמי, ואינני יודע אם בחלום או במציאות, עומד כל הזמן על הדוכן ומנמק הסתייגותי. נראה שהאירועים של היום־היום האחרונים גרמו לכך.

אמנן לך (המערך):

תציע הצעת חוק שכבר הממשלה, או תפסיק לנמק הסתייגותי.

מרדכי וירשובסקי (שינר — מפלגת המרכז):

אני מוכן להרים את הכפפה אפילו אם אתה זורק אותה.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, טוב שנשאר לנו הכוח גם לחייך הבוקר הזה.

אני רוצה להתייחס לחוק. לא פעם אחת נדון כאן החוק הזה כמליאה בקריאה ראשונה, והפעם הוא הגיע גם לקריאה שנייה. תמיד הבנתי את התנגדותי לחקיקה בתחום זה. מוטב יהיה אילו חוק כזה לא יהיה קיים כלל בספר החוקים. הוא לא צריך לזכות באותם ביטויים שהשתמשו בהם לגבי החוקים שדברנו עליהם אתמול. זה לא אסון, זה לא כתם וכי. אבל, אני חושב שאנחנו רוצים לקבוע דברים שהנורמצייה הציבורית־המוסרית נאה להם בחקיקה. לכן, טוב היה אילו הנצחנו את זכרם של גדולי ישראל, ולא דווקא של נשיאי ישראל וראשי ממשלות, מתוך הלב, מתוך הבנה, מתוך תחושה שאנחנו עושים דבר שאנחנו רוצים לעשות אותו, כי זכרו של אותו נפטר ראוי לכך, ולא מצוות אנשים מלומדה.

אינני מתכוון לאדם זה או אחר. מי שהגיע למשרות הרמות האלה ראוי לכך שהוא ייזכר. אבל בחקיקה? ועם מועצה? וכיכודים? ותפקידים? ודאי ידברו כדי שייכנסו כל העסקים מכל המפלגות וישמרו שלא לתת לאדם זה יותר מלאדם שני, ואם לא נזכיר את האדם הזה, נצטרך לעשות משהו לגבי אדם אחר.

לכן אני חושב שרע אנחנו עושים שאנחנו קובעים את זה בחוק. כל הניסיונות כעבר כבר נעשו, ועכשיו פתאום מסתייעים הדברים. וחבל.

ההסתייגות שלי מצמצמת את החוק. אני יודע שלא יכולתי להגיש הסתייגות האומרת: החוק הזה איננו. זה אסור לפי התקנה. לכן הצעתי היתה שנקבע שני סעיפים בחוק, אחד האומר: "הממשלה תפעל להנצחת זכרם של מי שנשאו את משרת נשיא המדינה או ראש הממשלה". הווי־אומר, שחיה חובה כללית, בלי מועצה, בלי תוכנית חומש, בלי תוכנית אחרת כפי שהחוק מפרט. בלי תוכנית הטעונה אישור הממשלה אשר תפרט את הפעולות, בלי כל מיני מערכות שהן מלאכותיות לנושא רגיש זה.

הדבר השני שהצעתי להשאיר בחוק, וזו אולי הוראה מוצדקת, הוא פעולות גזן המדינה. החוק קובע שבמסגרת פעולות להנצחת זכרו של מי שכיהן בחפיד נשיא המדינה, רשאית הממשלה להורות לגזן לעשות את הפעולות ביחס לעיזבונו הספרותי וההיעודי. את זה באמת צריך לשמר בצורה מסודרת וממלכתית.

א' באב התשמ"ו (6 באוגוסט 1986)
— הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה;
הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 6) —

ה צ ב ע ה

ההצעה של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף
3 לא נתקבלה.

סעיף 3, כנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:
לסעיף 4 — הסתייגות לחבר הכנסת וירשובסקי. אני
מעמידה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף
4 לא נתקבלה.

סעיף 4, כנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:
לסעיף 5 אין הסתייגויות, אני מעמידו להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיף 5 נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:
לסעיף 6 — הסתייגות לחבר הכנסת וירשובסקי. אני
מעמידה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף
6 לא נתקבלה.

סעיף 6, כנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:
לסעיפים 7 ו-8 אין הסתייגויות. אני מעמידם להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיפים 7 ו-8 נתקבלו.

היו"ר א' שוסטק:
אני מעמיד להצבעה בקריאה שלישית חוק הנצחת זכרם
של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשמ"ו — 1986.

ה צ ב ע ה

חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי
ממשלותיה, התשמ"ו — 1986, נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:
חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה,
התשמ"ו — 1986, נתקבל בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברת הכנסת
ג' כהן לשם החוק

נגד

קריאות:
בבקשה למנות את הקולות.

היו"ר א' שוסטק:
נמנה את הקולות.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברת הכנסת
ג' כהן לשם החוק

נגד

התיקון של חברת הכנסת ג' כהן לשם החוק
לא נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:
אני מעמיד להצבעה את שם החוק כנוסח הוועדה.

ה צ ב ע ה

שם החוק, כנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:
לסעיף 1 — הסתייגות לחבר הכנסת וירשובסקי. אני
מעמידה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף
1 לא נתקבל.

סעיף 1, כנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:
לסעיף 2 — הסתייגות לחבר הכנסת וירשובסקי. אני
מעמידה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף
2 לא נתקבלה.

סעיף 2, כנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' שוסטק:
לסעיף 3 — הסתייגות לחבר הכנסת וירשובסקי. אני
מעמידה להצבעה.

י. הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' שוסטק:

אריאל ויינשטיין (בשם ועדת הכספים):
כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא
לאישור הבית בקריאה שנייה ובקריאה שלישית את חוק מס
ערך מוסף (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986.

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום, הצעת
חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986, המבואה
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. יביא את הצעת החוק בשם
ועדת הכספים חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

* "דברי הכנסת", חוב' ט"ז, עמ' 1488; נספחות.

חוברת ל"ט, ישיבה רל"ו.

— הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 6): הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (הוראת שעה): מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

שנייה. לסעיפים 1 עד 51 אין הסתייגויות. אני מעמידה אותם להצבעה.

ה צ ב ע

בעד סעיפים 1 עד 51 — רוב

נגד — 1

נמנעים — 3

סעיפים 1 עד 51 נחקבלו.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מעמידה להצבעה חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 6), התשמ"ו—1986, בקריאה שלישית.

ה צ ב ע

חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 6).

התשמ"ו—1986, נחקבלו.

חוק זה נדון בקריאה ראשונה במליאת הכנסת והועבר לועדת הכספים. ועדת הכספים קיימה כמה ישיבות, שמעה את השגותיהם של הארגונים הנוגעים בדבר, ולאחר דיון העבירה את הצעת החוק לועדת-משנה, שאף היא דנה בו בישיבות מספר.

החוק אושר עליי ועדת הכספים פה אחד ועל כן הוא מוכא למליאת הכנסת ללא הסתייגויות.

עיקרו של החוק התמרות לגבי עבריינים והקלות בהחזרים המגיעים לעוסקים, החזרי הפרשי הצמדה וריבית מלאים. פרט לכך יש תיקונים נוספים, שלחברי הבית, אני מניח, היתה אפשרות לעמוד עליהם שעה שהשתתפו בדיון בהצעת החוק בקריאה הראשונה בכנסת.

אבקש מכבוד היושב-ראש להביא להצבעה את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על החוק בקריאה

יא. הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (הוראת שעה), התשמ"ו—1986*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

כאמור הוא 52%. מוצע להפחית את שיעור המס המצטבר ולהעמידו בשנת המס 1986 על 45% בלבד, היינו מס חברות יישאר בשיעור של 40%, אולם המס על ההכנסה הבלתי-מחולקת יהיה בשיעור של 8.5% בלבד.

ב. יועלו שיעורי הפחת שיותר בניכוי לחברות תעשייתיות על-פי חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה), התשמ"ה—1985, והתקנות שיוחקנו לענין זה לפיו, בשיעורים שיהיה בהם כדי להשלים את הסכום האמור.

הסכום הכולל של ההטבות במס, המתקבל על-ידי הורדת שיעורי המס והגדלת שיעורי הפחת, מסתכם בכ-110 מיליון שקלים חדשים. אולם הנטל התקציבי בשנת התקציב השוטפת יהיה 75 מיליון שקלים בלבד, כשיתרת הסכום חוגרע מהכנסות המדינה בשנת התקציב 1987/88.

גברתי היושב-ראש, יש הסתייגויות לחוק, ואני מבקש לאפשר למסתייגים לנמק את הסתייגויותיהם, אם ירצו בכך.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא — הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (הוראת שעה), התשמ"ו—1986, המוכא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. בשם ועדת הכספים יביא את הצעת החוק חבר הכנסת יגאל כהן.

יגאל כהן (בשם ועדת הכספים):

גברתי היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק עידוד התעשייה (מסים) (הוראת שעה), התשמ"ו—1986.

הממשלה החליטה לעודד צמיחה בתעשייה בסכום של 75 מיליון שקלים חדשים. הסכום המיועד לעידוד התעשייה בשנת 1986 יבוא מההטבות במס המוטל על הכנסתן של חברות תעשייתיות, הן על-ידי הורדת סכום המס על הכנסתן והן על-ידי העלאת שיעור הפחת על הציוד התעשייתי שלהן.

ההטבות האמורות יינתנו באופן זה:

א. המס המוטל כיום על חברה תעשייתית הוא מס חברות בשיעור של 40% ומס הכנסה על ההכנסה הבלתי-מחולקת בשיעור של 20%. לפיכך שיעור המס המצטבר על חברה

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מס' 15), התשמ"ו—1986, שהחזירה ועדת הכספים; 3. הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון), התשמ"ו—1986, שהחזירה ועדת הכספים.

לקריאה ראשונה: מטעם הממשלה — הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6), התשמ"ו—1986.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מרגישה את עצמי כמו ערב פסח. עושים ביעור חמץ, וספק אם משהו יודע במה מדובר. אבל טוב.

היו"ר ח' גרוסמן:
לפני שנעבור להסתייגויות על חוק עידוד התעשייה (מסים) (הוראת שעה) — הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית — 1. הצעת חוק לחיקוק פקודת מס הכנסה (מס' 69), התשמ"ו—1986, שהחזירה ועדת הכספים; 2. הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון

יג. הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (הוראת שעה), התשמ"ו-1986* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

שבמקום 52%, כפי שהיה עד היום, הם ישלמו 48%, ולא 45% כפי שהממשלה מציעה, וההפרש יועבר לכלל עובדי התעשייה.

יאיר צבן (מפ"ם):

האם אתה תעמיד את זה להצבעה?

חיים רמון (המערך):

ודאי, מה זאת אומרת? אני חושב שזה משרת את התעשייה, את האינטרס של בעלי המפעלים, יותר מהצעת החוק כפי שהביאה אותה הממשלה. זה האינטרס האמיתי, ולא אינטרס של קטע קטן מהתעשייה.

אני מתפלא על האוצר. אתמול היה לנו דיון בנושא של מיסוי על משמרות. ניהלנו קרב קשה עם האוצר לא על 55 מיליון שקלים, אלא על 10 מיליון שקלים שהאוצר סירב לחתום, והיינו צריכים לקרוא לשר האוצר ולהביא אותו לדיון. היה הפרש של 10 מיליון שקלים. בין הצעת חברי ועדת הכספים, ללא הבדל סיעה, לבין הצעת האוצר, והיינו צריכים לנהל מיקח וממכר על 10 מיליון שקלים; שמעורדים את התעשייה עצמה, שמעורדים את העובדים בתעשייה, וזה אינטרס של התעשיינים. ופה, אינני יודע מנין וכיצד, אין שום בעיה, נותנים 55 מיליון שקלים רק לחברות תעשייתיות מרוויחות, ולכן אני מציע לקבל את השניים הללו.

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי בראון להנמקת הסתייגותו, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודם כול אני רוצה לומר שאני מזדהה בכל לבי עם ההסתייגות של חבר הכנסת רמון ואצביע בעדה. אבל, הייתי רוצה להוסיף עליה מדרגה ולתקן אותה.

לפני כשנה עמלנו בוועדת הכספים ואחר כך בכנסת שעות רבות מאוד על הצעת החוק שקראו לה חוק שטיינברג. אחד ההישגים הגדולים של החוק הזה היה, שהוא שנה את המצב שהיה קיים לפי החוק למיסוי בתנאי אינפלציה, שיצר מצב שהתעשיינים והמגזר העסקי לא שילמו מסים כמגיע מהם. ואכן התבשרנו שבשנה שעברה גביית המסים מהחברות ומהתעשייה הרעמקה. אני חושב שלפי דעת רובנו היא לא הרעמקה די, אבל היא הרעמקה לפחות במידה ניכרת לעומת השנה שקדמה לה.

והנה, לא יוצאת שנה מאז חוקקנו את חוק שטיינברג, ובא האוצר ומציע לנו להתחיר את הגלגל אחורנית. אותו דבר שהייתה עליו בכיה ותאניה רבה מאוד. כציבור, שהשכירים משלמים ואילו המגזר העסקי לא משלם מס הכנסה, חוזר עכשיו. שוב מגלגלים חזרה את העניין לאותו מצב.

אם יש לאוצר 55 מיליון שקלים לוותר עליהם, למה היינו צריכים לעשות את הדבר שאיש לא רצה לעשותו ולהטיל היטל על הרכב? הרי את ההיטל על הרכב, שחלק מאתנו הצביע בעדו בכוח, כדי שלא להטיל מסים אחרים, עשינו מתוך אי-חמדה, אבל מתוך הרגשת אחריות לצורכי המדינה כמסים. כאים עכשיו ובהינף יד, בצורה גורפת, מחזירים לכל מי שמרוויח בתעשייה את הכסף שלוקחים מהאזרח הפשוט בגין היטל על מכוניות. האזרח יוכל בהחלט לומר: לקחתם מכיסי כהיטל

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות הדיבור לחבר הכנסת רמון לנמק את הסתייגותו לחוק עידוד התעשייה (מסים) (הוראת שעה), התשמ"ו-1986.

חיים רמון (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, החוק הזה בא למעשה להקל בשיעורי-מס הכנסה על חברות תעשייתיות שמרוויחות: לא חברות תעשייתיות שנקלעו לקשיים, לא חברות שנמצאות במצוקה, אלא חברות אשר הרוויחו סכום מסוים, ובמקום לשלם עליו 52% מס הכנסה מציע האוצר שהן תשלמנה רק 45%.

אינני מבין את ההיגיון בעניין הזה. הממשלה או משרד האוצר מצאו 55 מיליון שקלים לצורך העניין.

יאיר צבן (מפ"ם):

לא, 75 מיליון.

חיים רמון (המערך):

לא, 55 מיליון הלכו דרך הפחת 55 דרך הפחתת המס. אינני מבין, אם רוצים לסייע לתעשייה, וצריך לסייע לתעשייה, כי התעשייה באמת בקשיים שנבעו, בין היתר, מהתוכנית הכלכלית — — —

דן תיכון (הליכוד):

תעשיית היצוא, אבל לא מסייעים לה באמצעות החוק.

חיים רמון (המערך):

כן, ובתעשיית היצוא צועקים ובוכים, ובצדק, כי נפגעה רווחיות הייצוא.

דן תיכון (הליכוד):

אבל להם לא מסייעים.

חיים רמון (המערך):

במקום לשבת ולחשוב ולמצוא דרכים להעברת 55 מיליון השקלים האלה לתעשיות שרווחיות הייצוא שלהן נפגעה, לחברות תעשייתיות שנמצאות בקשיים אובייקטיביים, אבל התשתית שלהן נכונה, ונותנים את הכסף הזה דווקא לאותן חברות שאין להן בעיה. להן ייתנו עוד 55 מיליון שקלים.

ההיגיון הזה איננו מקובל עלי. אני חושב שהדבר הזה לא יתרום מאומה למשק, הוא לא יסייע לשום דבר, והוא פשוט זריקת כספי האוצר למטרה לא נחוצה ולא יעילה.

אני הצעתי בהסתייגות, שחלק מהכסף הזה יגיע לעובדי התעשייה. מה אומרים התעשיינים? הם טוענים שהם אינם יכולים לעמוד בעלויות השכר והם לא יכולים להעלות שכר, אפילו לא את שכר המינימום. השכר הוא בעייתי, כי הוא משפיע מייד על רווחיות הייצוא. אומנם אני יכול להתווכח עם הנתונים האלה, אבל האם לא עדיף לתעשיינים עצמם ש-55 מיליון השקלים האלה יגיעו לעובדים? כך הם יגיעו לכל מגזר המשק, לכל מגזר התעשייה, לכל מי שצריך. הם לא יגיעו רק לאותן חברות מרוויחות, אלא גם לאותן חברות שבגלל המצב הכלכלי האובייקטיבי שלהן הן אינן יכולות לשלם שכר יותר גבוה, והשכר ייתן באמצעות המס.

אני מציע שהחוק הזה ייקרא חוק עידוד התעשייה ועובדי התעשייה (מסים), ואנחנו נקטין את הפחתת המס. אני מציע

יאיר צבן (מפ"ם):

אני חוזר ואומר: הכנסת מקבלת סדרה ארוכה מאוד של חוקים הנוגעים גם להון, גם לשכר, בלי שהיא יודעת את האמת, עד היום הזה, לגבי התמורה להון ולגבי התמורה לעבודה בתעשייה הישראלית, והתביעה לחקור את זה לא תוד מסדר-היום.

אחמול אמר לי שר האוצר בקשר לוויכוח על הנחות המס לעובדי משמרות: לא נגריל את התקרה עד 165 שקלים חדשים לחודש. כי זה יביא למתן הנחות לחזקים, ומי הם החזקים האלה, רחמנא ליצלן? עובד שלאחר שבוע עבודה מלא, עם משמרות, מגיע שכר כרוו ל-2,000 שקלים חדשים בחודש. הוא שייך ל"פרות הבשן", הוא שייך לעתירי ההון. אבל, כאן ניתנים פטורים ביד רחבה, כאילו הם המסכנים, כאילו הם החלשים.

רבנותי, כפל המחשבה הזה וכפל הלשון הזה מתייחסים לשני מרכיבים שבצעדיהם לא יגדל הייצור בתעשייה בארץ כפרט ובמשק היצרני ככלל — להון מצד אחד ולעבודה מצד שני — וזה בלתי-נסבל.

לכן, אני מציע לכנסת לחמך בהסתייגותי. שבאה הן לטובת המשק והן לטובת החברה. תודה רבה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת יגאל כהן, אתה מבקש להשיב? בבקשה.

יאיר צבן (מפ"ם):

מה יש להשיב? הכול ברור.

היו"ר ח' גרוסמן:

גם אני חשבתי שהכול ברור, אבל בבקשה.

יגאל כהן (כשם ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, נכון שהכול ברור, אבל ברצוני לומר ככל זאת כמה משפטים. אני הייתי משוכנע כל הזמן שבכית הזה יש רוב המעוניין לעודד את המשק היצרני, וכולנו היינו מודעים לכך שהתעשייה נקלעה בשנה האחרונה, בעיקר התעשייה לייצוא, לקשיים חמורים עקב ההקפאה.

גם בוועדת הכספים, כשחשבתי לתומי שהכוונה היא באמת לעודד רק תעשייה רווחית, ורחמנא ליצלן, משאירים כסף בידי התעשיינים, ביקשתי כירור נוסף. אבל בחוק הזה אנחנו באים בעצם לעודד כל תעשייה, גם זו המרוויחה מעט, לא את התעשייה הרווחית מאוד.

לכן, אני מתפלא על כל מי שמציע היום לתת 50% הנחה לעובדים ממס הכנסה, או לטעון כאילו אנחנו מעודדים את התעשייה הרווחית ולא דואגים למשק היצרני. אני יודע שבכית הזה יש רוב מסיבי לעניין זה, וכל הזמן מלינים על כך שלא עשינו מספיק בשנה האחרונה לעידוד הייצור והייצוא. כרגע, אם ההסתייגויות תתקבלנה, הדבר עלול, חלילה, לפגוע בצורה חמורה מאוד באותו עידוד קטן שהממשלה הסכימה לתת וועדת הכספים אישרה לתת באמצעות החוק הזה.

אני מציע לדחות את ההסתייגויות ולאשר את החוק כמות שהוא.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעות. לשם החוק יש הסתייגות של חבר הכנסת חיים רמון. מי בעדה?

הרכב והחזרתם לכיסם של התעשיינים. אין כזה שום היגיון ואין לכך שום הצדקה.

אדוני סגן שר האוצר, אני מכון את דברי אלך. אילו באתם ואמרתם: יש בעיות בתעשייה — ואכן יש בעיות, כולנו יודעים שהבעיה המרכזית היא בעיית הייצוא. רווחיות הייצוא ירדה ומעבר לכל הנתונים הסטטיסטיים, ברור שהייצוא יהיה קטן. אילו באתם ואמרתם, כפי שאני מציע כאן: ניתן הקלות רק ליצרנים לייצוא, היתה מזה תוצאה ממשית. אפשר היה לדבר על כך שרווחיות הייצוא מתחילה לחזור ולעלות, ובזאת כולנו רוצים, והייצוא גדל. אבל אתם באים פה עם חוק גורף לכל התעשיות, בלי שום הצדקה.

לכן אני מציע או להחזיר את הצעת החוק או לקבל את התיקון שלי.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרף לדברים שאמרו קודמי, במיוחד לדברי עמיתי חבר הכנסת חיים רמון. אני רוצה רק להרגיע אותה, כי אני חושש שדאגתה היא דאגת שווא. אומר לנו בצדק חבר הכנסת חיים רמון: מה אתם עושים כאן? איפה ההיגיון? אתם נותנים כאן הקלה למפעלים רווחיים, בשעה שמפעלים מסוימים המייצרים לייצוא נמצאים בקשיים, ולהם אין אתם דואגים כינתיים, כרגע. אני חושש, חבר הכנסת חיים רמון, שבסבסטר הזה, הדאגה, תורה יגיע, נכון, סדר-הקדימות משוכש, אבל כל זמן שמדובר בסבסטר ההון, הרי, לצערי הרב, יימצא הפתרון. לא תמיד בסדר הגיוני, לא תמיד בסדר צודק, אבל יימצא פתרון.

אני רוצה לומר לגבי הנושא של עידוד התעשייה ככלל והחוק הזה במיוחד, וזה דבר שלא נוז ממני: אנחנו בעד עידוד המשק היצרני, אנחנו בעד עידוד התעשייה, אנחנו בעד עידוד הייצוא. אבל כל עידוד צריך להיות מבוקר, קודם כול, בכך שהכספים אכן יגיעו למטרה שלה הם נועדו, והיו דברים מעולם, שכספים שנועדו לעידוד הלכו לכל מיני ספקולציות. שנית, שלא יהיה עידוד יתר, כי זה לא זו בלבד שאיננו מועיל, אלא הוא גם מזיק להתפתחות התעשייה, מזיק להתפתחות המשק היצרני ומוזן את המערכת.

חבר הכנסת חיים רמון, אם לא תפריע לחברך לשמוע את הנמקותי, אולי הם ישתכנעו ולא יהיו לך בעיות משמעת.

חיים רמון (המעריך):

אם הם לא השתכנעו מההנמקות שלי — — —

מיכאל חריש (המעריך):

— — —

היו"ר ח' גרוסמן:

יש לי שאלה אליכם, חברי הכנסת: עד איזו שעה אתם רוצים לשבת כאן היום?

חיים רמון (המעריך):

ככל שידרש, גברתי.

אהרן הראל (המעריך):

עד שלוש וחצי — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

אם כך, אני מבקשת לא להפריע.

ה צ ב ע

התיקון של חבר הכנסת ח' רמון לשם החוק
לא נתקבל.

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ח' רמון לסעיף 1 לא
נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת מ' בראון לסעיף 1
לא נתקבל.

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ח' גרוסמן:

אחר סעיף 1 יש הסתייגות של חברי הכנסת חיים רמון
יאיר צבן.

ה צ ב ע

התיקון של חברי הכנסת ח' רמון ו' צבן אחר
סעיף 1 לא התקבל.

היו"ר ח' גרוסמן:

ההסתייגות לא התקבלה. כזה תמה הקריאה השנייה.

ה צ ב ע

בעד חוק עידוד התעשייה (מסים)

(הוראת שעה), התשמ"ו — 1986 — רוב

נגד — מיעוט

נמנעים — מיעוט

חוק עידוד התעשייה (מסים) (הוראת שעה),
התשמ"ו — 1986, נתקבל.

היו"ר ח' גרוסמן:

למרות הנמנעים, החוק התקבל בקריאה שלישית.

יד. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69), התשמ"ו — 1986* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ח' גרוסמן:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק לתיקון פקודת מס
הכנסה (מס' 69), התשמ"ו — 1986, קריאה שנייה וקריאה
שלישית. אבקש מחבר הכנסת יגאל כהן להביא את החוק
בקריאה שנייה ושלישית בשם ועדת הכספים.

יגאל כהן (בשם ועדת הכספים):

גברתי היושבת־ראש, כנסת נכבדה, הגני מתכבד להביא
לקריאה שנייה ולקריאה שלישית חוק לתיקון פקודת מס
הכנסה (מס' 69), התשמ"ו — 1986.

חוק זה הוא חלק מהצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה
(מס' 69), שהועבר לוועדה לפני שבוע. הוא כולל את הסעיפים
העוסקים במיסוי הכנסה מעבודה במשמרות ובעד פירון
עבודה. סעיפים אלה מובאים כעת לאישור הכנסת, כי ההסדר
הקיים בעניין משמרות פג ב־31 ביולי.

ההסדר החדש קובע זיכוי מס בעד עבודה במשמרות
כשיעור 15% מהמס עד לתקרה של 140 שקל חדש לחודש.
לעומת 10% ו־115 שקל חדש לפני כן, כך שהוא מיטיב עם
עובדי המשמרות.

יש להדגיש כי הסדר זה הוא זמני — עד לרפורמה במיסוי
הכנסה מעבודה במשמרות שתהיה בתוך שלוש חודשים
ותיקבע במסגרת תיקון נוסף לפקודת מס הכנסה שיהווה יתרת
תיקון מס' 69 לפקודה.

כן יש להדגיש, כי סוכם בוועדה שאחזו הזיכוי וסכום
התקרה לא יישמשו תקדים לאחוזים ולסכומים שייקבעו בעתיד.

אם יש הסתייגות לחוק הזה — — —

היו"ר ח' גרוסמן:

מה זאת אומרת "אם", אינך יודע?

יגאל כהן (בשם ועדת הכספים):

לא, עד כמה שידוע לי החוק הוצע והתקבל פה אחד
בוועדה, בכלל זה בקולו של חבר הכנסת יאיר צבן. אבל — גם
הוא מסתייג, זה חלק מהתרבות שלנו.

היו"ר ח' גרוסמן:

אינני יודעת על איזו תרבות אתה מדבר, יש זכות.

יגאל כהן (בשם ועדת הכספים):

בוועדת הכספים מצביעים על החוק פה אחד, ואחר־כך
מסתייגים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת יגאל כהן, אני מצטערת, לי יש ספר התפילה
שלי, ותרשה לי להתפלל מספר התפילה שלי. פה יש
הסתייגות.

בכקשה, חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

גברתי היושבת־ראש, כנסת נכבדה — — —

יגאל כהן (בשם ועדת הכספים):

כן, אבל ההסתייגות לא הוגשו בוועדה ולא הוצעו
בוועדה, וזה בניגוד לחוק.

יאיר צבן (מפ"ם):

אני מודיע לך שזה אושר היום בוועדה.

יגאל כהן (בשם ועדת הכספים):

לא היתה היום ישיבה רשמית.

היה חשיבות רבה לגיוס הכנסת בנושא הזה. עמדת האוצר היא עמדה מוטעית, כי הוא רואה במהלך הזה של פטור והקלה ממס לעובדי משמרות רק את ההיבט של הפיתוי לכוא לעבוד במשמרות. אנחנו רואים בזה גם אמצעי לפתור בעיות נוספות. כגון בעיית האחיות — כאשר יש מצד אחד קשיים בנושא השכר, אתה יכול לתמך כאן — וגם הבעיה של פיצוי לאנשים העובדים במשמרות, כי עבודה במשמרת אינה עבודה המשפרת את חיי המשפחה, היא אינה עבודה המשפרת את מעורבות העובד בקהילה. זהו נטל לא פשוט על אדם להימצא במפעל, בסדנה, חלק קבוע מחייו, בשעות הערב, בשעה שאדם צריך להימצא עם אשתו ועם ילדיו, אם כן, יש כאן עניין של פיצוי. אתם אומרים: יפצו בשכר, אבל אתם אומרים זאת בידיים לא נקיות, כי כל המדיניות מכוונת לכך שלא יעלו את השכר, כי אתם אומרים שכל עתיד המשק תלוי בכך שהשכר יישאר נמוך, ויש כאן כפל לשון וכפל דיבור.

לקראת ההכרעה האמיתית בשאלה זו בעוד שלושה חודשים, בפתיחת מושב החורף של הכנסת, אני מציע לקיים דיון רציני בנושא.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. יש עוד הסתייגות, לחבר הכנסת יעקב ד'אק אמיר, אבל הוא אינו.

דן תיכון (הליכוד):

מה יקרה אם תצליח להפיל את החוק?

היו"ר ח' גרוסמן:

בבקשה, חבר הכנסת יגאל כהן.

יגאל כהן (כשם ועדת הכספים):

גברתי היושבת־ראש, הערתי בקריאת ביניים שלא מקובל עלי הנוהג שלפיו אנחנו בוועדת הכספים — גם חברי האופוזיציה, וחבר הכנסת יאיר צבן בתוכם — מגיעים להסדר, או להסכמה עם משרד האוצר ומצביעים בעד החוק, ולאחר מכן, משום מה, מגישים הסתייגויות. עד כמה שאני יודע, אתמול הודיע היושב־ראש שאין הכורך ישיבה, ולכן לא באתי כממלא מקומו לישיבות. והנה, משום־מה אומר חבר הכנסת יאיר צבן, שכאילו היתה ישיבה וניתנה לו אפשרות להסתייג.

דן תיכון (הליכוד):

מה זה "כאילו"?

יאיר צבן (מפ"ם):

אתה תביא אותי למסירת הודעה אישית חמורה ביותר.

יגאל כהן (כשם ועדת הכספים):

אני בכל אופן, לא ידעתי על קיום הישיבה, וגמסרה לי הודעה שאין ישיבה, והיושב־ראש ואני לא היינו.

היו"ר ח' גרוסמן:

טוב, הרי זה לא חשוב, חבר הכנסת יגאל כהן.

יגאל כהן (כשם ועדת הכספים):

לגופו של עניין, רבותי, אומר בשני משפטים מה קרה לגבי עובדי המשמרות. עד אפריל 1986 היתה טבלה מסוימת של תקרה ורצפה להנחות לעובדים במשמרות. בא אלינו מינהל הכנסות המדינה ואמר שהשיטה הזאת אינה צודקת, שלמעשה היא מיטיבה רק עם בעלי הכנסות גבוהות, ובעלי הכנסות נמוכות לא ייהנו ממנה מפני שבלאו הכי הם אינם מגיעים לרצפה המאפשרת להם לקבל הנחות במס הכנסה. והציעו לנו שינוי השיטה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת יגאל כהן, אין לך רשות דיבור. קיבלתי את הטופס הזה, יש פה נייר לבן ונייר צהוב. תרשה לי לנהל את הישיבה.

בבקשה, חבר הכנסת יאיר צבן.

יגאל כהן (כשם ועדת הכספים):

אני מבקש להשיב.

היו"ר ח' גרוסמן:

כן, זה בוודאי.

יאיר צבן (מפ"ם):

חבר הכנסת יגאל כהן, יש לך הרבה דברים טובים להתרגז עליהם ברצינות, לא כדאי שתרגז על דברים שלא ראוי להתרגז עליהם.

אני מציע הסתייגות לשם החוק. במקום "(מס' 69)" יבוא "(מס' 70)". ואתה מבין שההסתייגות שלי "ממש מפירה" את ההסכמה שהיתה אתמול בוועדה.

יגאל כהן (כשם ועדת הכספים):

גם זה נכון.

יאיר צבן (מפ"ם):

עכשיו אני רוצה לומר, שהחוק הזה הוא דוגמה לטיפול כושל של הממשלה, ולצדדי, בעקבות זה גם של הכנסת, בבעיה רצינית, גם בהיקף הרחב של שאלת הרפורמה במס וגם בשאלה הספציפית יותר של שאלת המיסוי על עובדי משמרות.

הסיפור הוא ידוע. כבר מדובר זמן רב על כך שצריך לארגן את כל הנושא הזה מחדש. בכל פעם ניתנת ארכה של כמה חודשים, כדי שתובא לפנינו הצעה כוללת, ראשית, מבחינת הענפים וקבוצות העובדים שייכללו במסגרת ההיתר, ושנית, מבחינת שיטת ההסדר, ובכל פעם יש דחייה נוספת. וכאשר נעשה, סוף סוף, שינוי מסוים, הוא נעשה כך שלחברי ועדת הכספים יש הרגשה — ואני אומר זאת בלשון הפרלמנטרית הזהירה ביותר שאני מסוגל לגייס באוצר המלים שלי — שהם הוטעו קשות כשהם נתנו את האישור שהם נתנו בעבר, לפני כמה חודשים.

אני חייב לומר, שהגענו עכשיו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית ונמנע אולי משבר במפעלים חשוכים במשק שמייצרים גם לייצוא, הודות לגמישות, להבנה ולשינוי עמדה מצד שר האוצר ברגע האחרון, וגם בכך יש לקח. כאשר מנחיתים הוראות נוקשות באמצעות פקידים, שאותם שולחים לוועדת הכספים ולא נותנים להם סמכות לגבי דברים שוליים — שהרי כל הוויכוח היה מסביב ל־5 מיליוני דולר בנושא שהוא נושא כבד, של היקף ייצור גדול, גם לייצוא — ולא נותנים למשלחת של הפקידות להשחכנע מנימוקים שבהם תומכים כל חברי הוועדה, מקצה לקצה, אנחנו מגיעים לכך שברגע האחרון צריך להזניק לוועדה את שר האוצר בכבודו ובעצמו ולהתמקח אתו על סכום של 5 מיליוני דולר, בו בזמן שראינו בחוק הקודם כיצד מעניקים הקלה בהינף יד.

אני רוצה לחזור ולומר: רבותי, לא פתרנו את הבעיה. גם ההצעה הזאת היא חלקית וגם היא תשאיר חלק מהעובדים ממורמרים, והעובדים שאותם היא תשאיר ממורמרים הם אלה הנקראים "חזקים". עובדי ייצור שעובדים במשמרות ועובדים בשכנות ומשתכרים ברוטו של 2,000 שקל בחודש — אל יאמרו על הדוכן הזה שהם "חזקים והעשירים". קצת פרופורציה בעניין הזה.

עברו שלושה חודשים — צריך היה להאריך את התקנות. באה הממשלה ואמרה: עד שנעשה רפורמה, באו נאריך זאת לחודשיים.

בוועדה הסתמנה עמדה, שכיוון שיש פגרה יש צורך להאריך זאת לשלושה חודשים ולא לחודשיים.

באותה הזדמנות התברר לנו, שהנחות שניתנו מאפריל עד 1 באוגוסט עלו לאוצר המדינה הרבה יותר מאשר בפועל. אמרנו: השיטה הזאת טובה, אבל בהזדמנות חגיגית זו לא יעלה על הדעת שאנחנו נרע את המצב הקודם.

ביקשנו מהאוצר, אף שזו היתה השיטה הנהוגה עד 1 באוגוסט, לשנות את העניין, ובמקום 10% יזכוי במס — 15% יזכוי במס.

האוצר — בצדק, לדעתי — אמר: אם כך, תורידו קצת מהתקרה, תורידו מאלה שמרוויחים עד 2,000 שקל. הגענו להסכמה של תקרה עד 1,680 שקל.

רבותי, הרבר יעלה עוד כמה מיליונים לאוצר המדינה, אבל אין ספק שזו הליכה לקראת הוועדה, מתוך ראיית הצורך לעודד עבודה במשמורת.

לכן, הסכמנו אתמול פה-אחד בוועדה — עם שר האוצר בשעה מאוחרת כלילה, בישיבה מיוחדת של הוועדה — להעביר את החוק עם התיקון שהוא הסכים לו, ולא אמרנו שאנחנו הולכים לתיקון מס' 70, אלא לאותו תיקון מס' 69, כאשר בתיקון מס' 70 אנחנו נכניס את השינויים המהותיים אם נרצה ואם נגיע להסכמה עם הממשלה גם לגבי מגזרים אחרים, ואולי גם לשיטה ולקביעת מסגרות אחרות.

אני מציע לנסות לדחות את ההסתייגויות ולאשר את החוק עם התיקונים שהוועדה הציעה.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

אני רוצה לבקש מחבר הכנסת יגאל כהן, אשר השיב בשם ועדת הכספים, שיתן לי הסבר איך יכול להיות שאני הוזמנתי לישיבה של ועדת הכספים שתתקיים היום בשעה 14:00, ואילו הוא אמר עכשיו בדבריו, שאתמול, בשעה מאוחרת, בשעה 22:00, התקיימה ישיבה של ועדת הכספים?

היו"ר ח' גרוסמן:

אנחנו כבר שמענו את ההסבר לכך. חבר הכנסת דנינו, אני אפילו לא שומעת מה אתה אומר. אינני יודעת מה הטענות שלך.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

אם הוא לא מוסמך להשיב — נזמין את יושב-ראש ועדת הכספים שישב.

היו"ר ח' גרוסמן:

תסלח לי, חבר הכנסת יגאל כהן הוסמך עליידי יושב-ראש ועדת הכספים להופיע בשם הוועדה לפני מליאת הכנסת.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

שיענה על השאלה שלי.

היו"ר ח' גרוסמן:

הוא לא חייב. פה אין שאלות ותשובות.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

קיבלתי הזמנה שקבעה ישיבת ועדת הכספים תתקיים בישיבה 14:00, איך התקיימה ישיבה אתמול?

יגאל כהן (בשם ועדת הכספים):

הישיבה היום בשעה 14:00 תדון בנושאים אחרים.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת דנינו, תסלח לי, זה עניין לוועדה. אנחנו לא דנים במליאת הכנסת על מועדי ישיבות הוועדות.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

אבל —

היו"ר ח' גרוסמן:

אבל — תתלונן לפני יושב-ראש הכנסת.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

אבל היו הסתייגויות בשם הוועדה.

יגאל כהן (בשם ועדת הכספים):

הישיבה היום היא לא על החוק הזה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת דנינו, עוד מעט אבקש להוציא אותך מהאולם ותהיה הצבעה, אני עונה לך ואחיה לא מקשיב. אני אומר לך שהמועדים של ישיבות הוועדות, על מה דנים בהן, ומהו סדר-היום של הוועדות — אינם עניין לדין במליאת הכנסת: לא פה.

יאיר צבן (מפ"ס):

הוא יכול להגיש הצעה רגילה בנושא זה.

היו"ר ח' גרוסמן:

אפילו הצעה דחופה לסדר-היום, אפילו הצעת אי-אמון. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

התיקון של חבר הכנסת י צבן לשם החוק לא

נתקבל.

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

סעיפים 1 עד 3 נתקבלו.

התיקון של חבר הכנסת י צבן אמיר לסעיף 4 לא

נתקבל.

היו"ר ח' גרוסמן:

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 4 כהצעת הוועדה. מי בעד? מי נגד?

אלעזר גרנות (מפ"ס):

מי נמנע?

היו"ר ח' גרוסמן:

מי נמנע?

ה צ ב ע

סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד? מי נגד?

יאיר צבן (מפ"ס):

מי נמנע?

היו"ר ח' גרוסמן:

מי נמנע?

ה צ ב ע

חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69),

התשמ"ו — 1986, נתקבל.

טו. הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

בעת הדיון בוועדה החליטה הוועדה להוסיף סעיף הקובע שמטעמים של גיוס הון בחוץ-לארץ או קידום הייצוא, רשאית הממשלה, באישור ועדת הכספים, להחליט שהוראות סעיף 11 לחוק העיקרי לא יחולו על חברה פלונית.

לפי מיטב ידיעתי, אין הסתייגויות לחוק זה.

אבקש להעמיד את החוק להצבעה.

הי"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, לחוק זה אין הסתייגויות.

ה צ ב ע

סעיף 1 נתקבל.

הי"ר ח' גרוסמן:

עתה נגיש להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע

חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס')

פשוט 15, התשמ"ו — 1986. נתקבל.

טז. הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון), התשמ"ו — 1986** (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

להסתייגויות הזאת, בגלל סיבה טכנית לא מופיע הדבר בגיליון הצהוב. לכן, ראו את הדברים כנאמרים בשם שנינו.

בעניין החוק הזה קרה דבר מוזר מאוד, לדעתי. נחקק חוק לפני למעלה משנתיים, חייב את הממשלה להשתתף ב-75% משכר הלימוד של חיילים משוחררים, והממשלה פשוט לא ביצעה את החוק, ובלי שום אישור של הכנסת. היא פשוט לא ביצעה אותו. הווי אומר, הממשלה פשוט עברה על החוק.

עכשיו באים אלינו, כמעט בסוף מועד החוק, פחות משנה, ומבקשים שדווקא עכשיו הכנסת תחווה את דעתה שבעצם היא אינה רוצה את החוק, וכדי ללחוץ עלינו מצמידים אקדח לרקתנו ואומרים לנו שיש פה 3 מיליוני דולר שאותם רוצים לתת לחלק מהחיילים האלה, ועל זה כמובן אין עוררין. כי מי פה יתנגד לתת 3 מיליוני דולר אלה המיועדים לחיילים משוחררים? הרי אנחנו מבקשים להוסיף, לא לגרוע. אלא מה? הממשלה אמרה: אם לא תאשרו לנו את דחיית החוק הזה, לא ניתן 3 מיליוני דולר אלה לחיילים. לדעתי, זו בושה וכלימה. רק אנחנו אחראים לעם ישראל? הממשלה אינה אחראית לעם ישראל? רק לנו אכפת מהחיילים המשוחררים, ולממשלה לא אכפת? איזה מין גישה עקרונית היא זו?

אני חושב שוועדת הכספים נכילה, אילו הצבענו נגד הדרישה הפורמלית. הלא-נכונה והמוזיפה של הממשלה, שנצביע על דבר שכין כך ובין כך הוא לא יתגשם, הממשלה היתה משלמת. היא היתה משלמת ועוד איך, אני רוצה לראות שהיא לא תשלם את 3 מיליוני הדולר האלה. אבל איזה מין שיטה היא זו לבוא אל ועדת הכספים של הכנסת ולדרוש ממנה לעשות מעשה כלתי הגיוני ולקחת כבני ערובה את החיילים המשוחררים שצריך לשלם להם כסף? האם הם בני ערובה שלנו. או של הממשלה? בידי מי הם?

הי"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יביא את החוק חבר הכנסת יגאל כהן, בשם ועדת הכספים.

יגאל כהן (בשם ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בשם הוועדה המשותפת לוועדת הכספים ולוועדת החוקה, חוק ומשפט, הגני מתכבד להביא לאישור הכנסת את חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986.

בשל המשמעות וההשלכות של סעיף 11 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, מוצע לכפוף את השימוש בסמכות על-פי הוראה זו — המוענקת על-פי התיקון לשר האוצר — לאישור הממשלה.

כמו כן, כדי למנוע הכבדה על חברה ממשלתית הרוצה להנפיק מניותיה בחוץ-לארץ, מוצע לפטור אותה מתחולת סעיף 11א האמור, אם הוחלט לפוטרה מהוראות מסוימות בחוק החברות הממשלתיות, כאמור בסעיף 63 לאותו חוק.

הי"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לחוק חיילים משוחררים (תיקון), התשמ"ו — 1986, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יביא את החוק חבר הכנסת יגאל כהן בשם ועדת הכספים.

יגאל כהן (בשם ועדת הכספים):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק חיילים משוחררים (תיקון), התשמ"ו — 1986.

סעיף 9 לחוק העיקרי קובע, שחייל משוחרר המשלים את השכלתו התיכונית כמסד חינוך, המתנהל בפיקוחו או באישורו של משרד החינוך והתכנון, יישא אוצר המדינה ב-75% משכר הלימוד שיאשר בכללים שר החינוך והתכנון בהסכמת שר האוצר.

בשל המצוקה התקציבית לא הופעל הסעיף עד היום, ומוצע לדחות את תחילת הפעלתו של הסעיף האמור לשלוש שנים. עם זאת, דחיית הפעלת הסעיף תאפשר הקצבת 4.5 מיליוני שקל חדש לחינוך מקצועי לחיילים משוחררים; 3 מיליוני שקל חדש למכונות קדם-אקדמיות במסגרת משרד החינוך והתכנון; ו-1.5 מיליון שקל חדש למכונות טכנולוגיות במסגרת משרד העבודה והרווחה.

לחוק זה יש הסתייגות של חבר הכנסת בראון. אני מבקש לאפשר לו לנמקה.

הי"ר ח' גרוסמן:

בבקשה, חבר הכנסת בראון.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לנמק את ההסתייגויות. אבל אני מבקש למסור שחבר הכנסת שפט מצטרף

— הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון): הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון) — סייג לפירוק מרצון ולמכירת מניות) —

ורוצים להקציב עכשיו לא יגיע לכלל ביצוע. לכן אני אומר לאלה שדואגים — ואני חושב שבצדק, ואני מאמין שכל הבית מאוחד בדאגה לחיילים המשוחררים — שהתחלנו בהליך נכון וטוב, ושהחוק הזה ייושם כבר השנה.

אני מציע לכנסת לאשר את החוק כפי שהוא ולדחות את ההסתייגות.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. חברי הכנסת, אני מעמידה להצבעה את ההסתייגות לסעיף 1. שנימקת חבר הכנסת בריאון.

ה צ ב ע ה

כעד התיקון של חבר הכנסת

מ' בריאון לסעיף 1 — מינוט

נגד — רוב

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקש למנות.

היו"ר ח' גרוסמן:

בבקשה למנות. אני מעמידה שוב להצבעה את ההסתייגות לסעיף 1. שנימקת חבר הכנסת בריאון.

ה צ ב ע ה

כעד התיקון של חבר הכנסת

מ' בריאון לסעיף 1 — מינוט

נגד — רוב

התיקון של חבר הכנסת מ' בריאון לסעיף 1

לא נתקבל:

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ח' גרוסמן:

לסעיף 2 אין הסתייגויות. אני מעמידה להצבעה את סעיף 2 כהצעת הוועדה.

ה צ ב ע ה

סעיף 2 נתקבל.

היו"ר ח' גרוסמן:

בוה סיימו את הקריאה השנייה של החוק. אני מעמידה את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק חיילים משוחררים (תיקון).

התשמ"ו — 1986, נתקבל.

יז. הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון) — סייג לפירוק מרצון ולמכירת מניות).

התשמ"ו — 1986*

(הצעת חבר הכנסת י' קיסר)

ישראל קיסר (המערך):

גברתי היושבת ראש, חברי הכנסת, ברשותכם הגשתי הצעת חוק לחוק החברות הממשלתיות, ולפיו אם רוצה הממשלה להביא להחלטת פירוק מרצון של חברה ממשלתית שבבעלותה, או למכירת מניות שהמדינה מחזיקה בהן, הדבר יהיה טעון אישור מוקדם של ועדת הכספים.

ולגופו של דבר, הואיל והחוק הזה לא בוצע כבר שנתיים, הגיע הזמן לבצע אותו. ומדובר בסכומים לא גדולים. מדובר כאן עוד ב-9 מיליוני דולר, לכל היותר, לפי כל החישובים. אין לממשלה כסף? הרי רק לפני רגע חילקה הממשלה 55 מיליוני דולר. רק לפני שנייה היא חילקה סכום זה. השאלה היא למי משלמים. בטלו את קצבאות יוצאי הצבא, ועשו סדר אחר בעניין. תנו כסף לחיילים משוחררים, לא לתלמידי ישיבות ולכל מיני משפחות המתחמקות משירות צבאי. לכן אני מציע שלא לקבל את הדבר הזה.

רוד דינו (הסיעה הרחבת-לאומית):

מרדכי בריאון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תבדוק ותראה למי נותנים קצבת יוצאי צבא. זהו חוק שבא רק כדי שלא לחת לערכים.

אני מציע שלא לקבל את הדרישה הזאת. אני מציע שהכנסת תדרוש מהממשלה לבצע את החוק הזה. אם אי אפשר לבצעו לפי תחילתו המקורית, לפחות יבצעו אותו לפי תחילה מ-1 למרס שנה זו.

יגאל כהן (כשם ועדת הכספים):

אני מבקש להשיב.

היו"ר ח' גרוסמן:

בבקשה. חבר הכנסת יגאל כהן.

יגאל כהן (כשם ועדת הכספים):

גברתי היושבת ראש, אני אשיב בקצרה. אני רוצה להבהיר כי זוהי דוגמה בולטת איך הכנסת מגיעה להסדר או "מכופפת" את הממשלה בניגוד להחלטת המקורית. בהצעת החוק שהוגשה עם התוכנית הכלכלית הוצע לדחות את ביצוע החוק הזה בשלוש שנים. כאו חברי כנסת ואמרנו: זה לא יעלה על הדעת. צריך להגיע לפשרה שתאפשר, כבר בשנה זו, לחלק ניכר מהחיילים המשוחררים לקבל אפשרות ללמוד. לפי ההצעה המקורית דובר על 75% הנחה בשכר הלימוד.

היה מגע רצוף וממושך בין הממשלה ובין הקואליציה, בין הממשלה ובין הכנסת. ההמשלה הגיעה למסקנה, מתוך רצון להגיע לפשרה, והרי ידוע שאויבו של הטוב הוא הטוב מאוד. אנחנו הגענו להצעה זו. נכון שבועדת הכספים ניסו לשכנע את הממשלה לקבל את החוק כפי שהוא, ולא לדחות זאת. אבל נמסרו לנו דברי הסבר, ולאחר בירור נוסף העלינו שזו היתה הסכמה גם קואליציונית וגם בין הכנסת לבין הממשלה, וקיבלנו זאת כדי שלא לעכב עוד את מה שלא בוצע כבר שנתיים, ונעשו הכנות לפתיחת שנת הלימודים מתוך הנחה שהחוק הזה יתקבל.

אני מבקש להזכירכם שאם, חלילה, לא יתקבל החוק, הממשלה יכולה שלא להביא תקנות, ואז גם המעט שאותו

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק שכ"ג, הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון) — סייג לפירוק מרצון ולמכירת מניות). התשמ"ו — 1986. זו הצעה פרטית של חבר הכנסת קיסר. בבקשה חבר הכנסת ישראל קיסר.

אישור מוקדם של ועדת הכספים" — ואמרתי שאני מוכן להסתפק בכך בשלב זה וגראה כיצד העניין יעבור — יבוא נוסח אחר. ההצעה הזאת שהוא מציע איננה מפקיעה מהממשלה, כרשות הביצועית, את הסמכות, אבל היא מחייבת בחינה בוועדת הכספים של הכנסת. ההצעה המוסכמת על דעת השר היא זו: "ההחלטה להביא לפירוק מרצון של חברה ממשלתית, או למכירת מניות שהמדינה מחזיקה בהן, טעונה התייעצות מוקדמת של ועדת הכספים של הכנסת".

אני מבקש מהכנסת להעביר את ההצעה הזאת, גם על דעת השר, לוועדת הכספים. להמשך הדיון.

היו"ר ח' גרוסמן:

אדוני סגן השר, אתה משיב? — בבקשה.

סגן שר האוצר ע' אמורי:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, גם היום מכירת מניות של חברה ממשלתית שהמדינה מחזיקה בהן טעונה אישור ועדת הכספים של הכנסת, וזאת מכוח חוק נכסי המדינה, התשי"א — 1951. אין צורך לקבוע הוראה דומה בחוק החברות הממשלתיות, והיא תביא את כל הכספים של הכנסת.

בדברי הסברו שם המציע את הדגש בהשפעה שיש להתחלת המכירה והפירוק על ציבור העובדים בחברה. במכירת מניות החברה אין כדי לפתוח הסכמי העבודה ואין בה כשלעצמה כדי לשנות את תנאי הסכמי העבודה ותנאיהם של ציבור העובדים בחברה. לכן, אין תנאי העבודה של העובדים רלבנטיים למכירת המניות.

יש לזכור, שהחברות מצוות, עליפי החוק, לפעול אך ורק לפי שיקולים עסקיים, כמו חברה שאינה ממשלתית, ולראות את טובת החברה. לכן, כשהחברה מחליטה על פירוק עסקי — ובהצעה מדובר על כל פירוק מרצון — יש להשאיר בידי החברה ובעלי מניותיה לשקול את השיקולים הרלבנטיים, ואין לערב בשיקולים אלה גורמים נוספים.

בפירוק מרצון שבו אין הצהרה של מנהלי החברה שהחברה בתפירעון, דאג המחוקק — בפקודת החברות — לכל בעלי החוב של החברה שיפרעו כדי שיעור החוב שחבה להם החברה: בין בעלי חוב אלה מצויים גם העובדים, והם יוכלו להגיש תביעות בגין הזכויות המגיעות להם, ואם יש צורך ניתן לנהל את הפירוק אף בפקודת בית-המשפט.

נראה, כי ההגנה שמעניק החוק לבעלי החוב, לרבות העובדים, די בה ואין צורך בגורמים נוספים שיבדקו וידונו בפירוק. במקרה של פירוק מרצון שבו יש הצהרה על כושר פירעון מלכתחילה מוכתחות זכויות העובדים ואין מקום לדאגה לזכויות אלה.

הממשלה גם מצהירה שהיא לא תשתמש בסמכותה אלא במקרים יוצאים מן הכלל. אני שומע עכשיו בפעם הראשונה על שינוי נוסח בהצעה. זה, בכל אופן, לא מה שכתוב כאן. דעתי הפרטית היא, שאם יהיה כתוב בהצעה "בהתייעצות עם ועדת הכספים" — הייתי מקבל זאת. אבל, הואיל וזה לא כתוב כאן, והממשלה החליטה להתנגד לכך, אין לי אלא עצה, על-פי מה שעניי ראות, להביא לכאן את החלטת הממשלה או השר הנוגע בדבר מטעם הממשלה, ולבקש להוריד את ההצעה מסדר-היום. תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

חברי הכנסת, אנו מצביעים.

קריאה:

זו הצעת חוק.

בשנים האחרונות היינו רגילים לכך שהממשלה השתמשה בנושא של פירוק מרצון כבנושק למאבק בציבור העובדים. הסכמים חתומים, מרגע שמביאים זאת לפירוק, מתבטלים.

אינני פוסל את האפשרות שיהיה לממשלה, כבעלים, שיקול ברצותה להביא לפירוק חברה. אבל חייב להיות מעליה מישהו שיראה שאכן יש הצדקה גמורה לצעד כזה.

הגוף שיהיה מעל לממשלה, לפי הצעתי, הוא ועדת הכספים של הכנסת. לוועדת הכספים יש מעמד בחוק החברות הממשלתיות. אישורה דרוש כאשר הממשלה מבקשת להשקיע בחברה ממשלתית. אם בשלב ההשקעה דרוש אישור מן הוועדה, מן הדין — כאשר הממשלה מבקשת לעשות ההיפך, רהיינו להביא לפירוק מרצון — שגם אז יובא הדבר לאישור ועדת הכספים.

אנחנו יודעים שהממשלה, בשעה שהיא רוצה לתת אפילו ביטוח הצמדה על 20,000 שקל, הדבר טעון אישור ועדת הכספים. לעומת זאת, כשהיא הולכת לפרק חברה, שגורל של אלפי עובדים תלוי בה, היא עושה זאת על דעת עצמה ובלי חובת התייעצות עם גוף כלשהו. לרבות גוף של הכנסת. אין כל ספק שאנו יודעים שלממשלה יש שני כובעים: ממשלה כשלטון, ופה יש לה מעמד ככורה בשל עצמה; וממשלה כמעסיק או בעל מניות וכבעלים של חברות לכליות. הבעיה היא איך להבטיח שהממשלה לא תתפתה וחשתמש בסמכויותיה כשלטון בתפקידה כמעסיק. אם פירוק נכפה עליה — זה מצב תיאורטי. כמעט לא יכול לקרות שפירוק ייכפה, כי פירושו של דבר הוא פשיטת רגל של הממשלה, ודבר כזה הוא מאוד תיאורטי. לפחות במקרה כזה אנו אומרים לעובדים: אין לנו ברירה, מישהו הלך, בנק או ספק או גורם כלכלי אחר, ותבע בבית-דין לפרק חברה ממשלתית. אבל אם הממשלה יוזמת פירוק מרצון — נפגעים העובדים, שמאבדים את זכויותיהם לעבודה. הרי לממשלה אסור שתהיה בלעדית והיא, כאילו, צריכה ללכת למעצת המנהלים שלה, ומועצת המנהלים שלה במקרה זה היא ועדת הכספים של הכנסת.

אני רוצה להביא דוגמה. הצעת החוק שלי עלתה בשעה שהיה ויכוח סביב "מספנות ישראל", אבל, כדרכה של עבודת הכנסת, ובעיקר אם זה חבר הכנסת שמציע הצעת חוק פרטית — יכול להיות שהוא יגמור את הקרנציה והצעת חוק שלו לא תגיע לדיון.

אנו הבאנו הצעת חוק על רקע מה שקרה ב"מספנות ישראל", כשראינו שני שרים — שר האוצר ושר התחבורה — המאיימים על העובדים שהם יביאו לסגירת החברה בלא שום בדיקה.

כשנסע שר האוצר ל"מספנות ישראל", הוא הודיע כי הוא הגיע למסקנה שהוא מצטער, הוא חשב שזה בית-מלאכה קטן והנה מצא לפניו מפעל חרושתי רבי-עוצמה. אולי זה סמלי, ששלשום היה שר התחבורה ב"מספנות ישראל", ואותו שר שתבע לסגור את המספנה, כי אין לה זכות קיום, קם והצהיר בטקס של חנוכת מדליה גרעינים של ממורות "יגון", שמספנת ישראל ממריאה. פתאום המספנה עובדת יפה מאוד. לכן, היתה פה משום צניניות בכך ששר בא והודיע שאין לה זכות קיום, ולא עברו כמה חודשים, כשהביאו מנהל טרב, פתאום נראה שיש לה, ועוד איך יש לה, זכות קיום. גם בשלבי ההתייעלות של העובדים.

אמש ניהלתי משא-ומתן עם שר האוצר, והוא הסכים — ואני מביא הצעה זו על דעתי — שבמקום שכתוב "טעונה

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון) — סייג לפירוק מרצון ולמכירת מניות), התשמ"ו — 1986, לדין מוקדם בוועדת הכספים נתקבלה.

יח. שאלות ותשובות

3. אם כן — מה היה שיעור העלייה בפשיעה, לאילו חלקים באוכלוסייה ובאיזה סוג של עבירות הוא נוגע?

4. מה הן המסקנות אשר משרדן מסיק מממצאי המחקר שנעשה?

5. האם יש בכוונת משרדן לתת לנושא זה טיפול מיוחד?

6. האם, לדעתך, ממצאי המחקר מעלים שאלה מיוחדת הנוגעת לביטחון פנים, וכיצד נערכת המשטרה להילחם בתופעה?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המחקר נערך, ככל שהדבר נוגע למשטרת ישראל, על-ידי צוות מקצועי בראשות עוזר ראש אג"ם ובהשתתפות גורמים נוספים ממשרד המשטרה ומהמשטרה. הצוות כחן את היערכות המשטרה במגזר הערבי, לרבות התוויית תוכנית רב-שנתית לפיתוח מערך השירותים המשטריים בסקטור זה. המחקר עסק במגזר הערבי בתחומי "הקו הירוק".

2. התשובה חיובית.

3. א. סך כל העלייה במספר העבריינים בשנת 1984 בהשוואה לקודמתה עומד על 11.2%, והעלייה במספר העבריינים מהמגזר הערבי עומדת על 23.8%; ב. שיעור העלייה בפשיעה נוגע לכל החלקים באוכלוסייה, כאשר עיקר הפשיעה היא של מבוגרים — 80%; ג. עיקר סוגי העבירות שבהן מאותרת עלייה במספר העבריינים הוא סדר ציבורי ועבירות רכוש.

4. פריסה מקפת של כוחות המשטרה, הקמת תחנת משטרה נוספת במטרה להרחיב ולשפר את שירותי המשטרה, פעולות הסברה על-אודות עבודת המשטרה תוך טיפול ביחסי קהילה-משטרה, הידוק שיתוף הפעולה עם ראשן השלטון המקומי, הרחבת ההכשרה של כוח אדם במשטרה, שיהא אמן לטפל בבעיות הייחודיות של המגזר.

5. התשובה חיובית. כמובן, יישום חלק מההמלצות מחייב קבלת חוספת משאבים מן האוצר, ובהתאם לכך יהיה יישום ההמלצות מלא או חלקי בלבד.

6. ממצאי המחקר לא מעלים כל שאלה מיוחדת הנוגעת לביטחון הפנים. יש שאלות, יש תשובות, אך מובטחני שאינן מבקש שבמסגרת תשובה על שאלתה אספר כיצד נערכת המשטרה להבטחת ביטחון הפנים.

2266. תנאי הפגישות בין עצור לעורך-דינו בתחנת המשטרה בראשון-לציון

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר המשטרה ביום כ"ג בסיוון התשמ"ו (30 ביוני 1986):

הובא לידיעתי כי הפגישות בין עצור לעורך-דינו מתקיימות בתחנת המשטרה בראשון-לציון כתנאים בלתי

הי"ד ח' גרוסמן:

זו הצעת חוק. אפשר להצביע או בעד או נגד, או להעביר לוועדה או לא. אין אפשרות אחרת. מי בעד העברת הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון) — סייג לפירוק מרצון ולמכירת מניות), התשמ"ו — 1986, של חבר הכנסת ישראל קיסר לוועדה? מי נגד? אני מבינה שמדובר בוועדת הכספים:

הי"ד ח' גרוסמן:

אני מבקשת משר המשטרה להשיב על שאלות.

2157. יחס המשטרה לאברכים שנידונו למאסר

חבר הכנסת מ' כהנא שאל את שר המשטרה ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):

שני אברכים ירושלמים, ח"ג ופ"ק (שמותיהם המלאים מופיעים במקור), נידונו למאסר בפועל על השחתת תחנות אוטובוס, והם קובלים על יחס גרוע ומטריד מצד המשטרה. כך למשל בנסיעה ב"פוסטה" מאב"רכביר לירושלים העלו אותם לרכב בכוח, כשהם עטורים בטלית ובתפילין ועדיין עומדים בתפילתם. במגרש הרוסים עצמו, שם שהו כנראה בתקופת משפטם, לא אפשרו להם ללכת לבית-הכנסת. בנסיעה אחרת ב"פוסטה" מבית-המעצר ברמלה לירושלים לא אפשרו להם לקחת אוכל. כן לא אפשרו לאחר מהם לצאת לנוחיות, אף שלאסירים אחרים אפשרו לעשות זאת.

דברים אלה עולים במכתב שהבריחו שני האברכים מהכלא ומתפרסם בעיתון "יחד נאמן" מ"2 ביוני 1986.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — מדוע מתייחסת המשטרה בקשיות כזאת כלפי שני האברכים?

3. האם תינתן הוראה לחרול ממחן יחס זה?

4. האם יועמדו לדין השוטרים המתנהגים כך כלפי האסירים?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2. המשטרה מתייחסת לאברכים עצורים כמו לכל עצור אחר.

3 — 4. אין מקום לתשובה.

2228. שיעור הפשיעה במגזר הערבי וגורמיה

חבר הכנסת אר' לין שאל את שר המשטרה ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):

לאחרונה הגיעו אלי ידיעות כי במשרדן נעשתה עבודה פנימית כדי להתחקות אחר שיעור הפשיעה במגזר הערבי וגורמיה.

שאלות הן:

1. מי ערך את המחקר, מה היה היקפו ומה היו מטרותיו?

2. האם הממצאים מראים עלייה בפשיעה במגזר זה שהיא מעבר לעלייה הכללית בפשיעה?

4-6. האסיר האמור לא הוחזק ולא נענש בכליאה בצינוק. הוא מוחזק בתנאים מיוחדים עקב הדאגה שהעוררה לביטחוננו האישי. החזקתו נעשית בהתאם לתקנות.

7. התשובה שלילית.

2291. עלייה במספר עובדי המינהלה לעומת עובדי השדה במשטרה

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר המשטרה ביום א' בתמוז התשמ"ו (8 ביולי 1986):

1. נמסר לי כי מספר עובדי המינהלה והמשרד במשטרה רב יחסית למספר עובדי השטח. בין השאר מדבר דוח סמוי על עלייה במספר קציני המטה הבכירים לדרגותיהם לעומת חוקרי השדה והלוחמים בפשע מן הקו הראשון.

אבקש לשאול את כבוד השר:

1. האומנם קיים דוח סמוי בנושא זה שעדיין לא פורסם?

2. מה הוא היחס האמיתי כיום בין החוקרים כשדה לבין עובדי המשרד?

3. האם שוטרים ממלאות תפקידים במינהלה לעומת חסרונם של בלשים וסיירים?

4. מה הוא אחוז הקצינים במשטרה לעומת אחוז השוטרים הפשוטים?

5. מה הוא אחוז הגילויים של עבירות רכוש במשטרה?

6. האומנם נכון הדבר כיבישראל מספר השוטרים לנפש גבוה יותר מאשר בניו-יורק, למשל?

7. תקציב הפיתוח במשטרה קפץ ב-1984 ב-500%, ועלייה זאת נמשכת גם בשנים שלאחר מכן — מה מבצעת המשטרה בתקציבי פיתוח אלה?

שר המשטרה ח' ברילב:

1. התשובה שלילית. אין כל דוח סמוי בנושא האמור. לעומת זאת, יש גם יש דוחות מפורטים בדבר מצבת כוח האדם של המשטרה והתפלגותה, אך אלו אינם סמויים כל עיקר.

2. סך-הכול משרתים במשטרה 2,839 שוטרים בתפקיד מטה. מינהלה ושירותים, והם מהווים כ-16% מכוח המשטרה.

3. לא ירדתי לסוף דעתו של השואל, אך חלקן של הנשים בסך העשייה המשטרתית הוא רב וחשוב. במשטרה משרתות 2,917 נשים, שהן כ-17% מכלל כוח האדם. מבין השוטרים, 1,555 משרתות בתפקידים מבצעיים וייעודיים, 255 בתפקידים מקצועיים והיתר בתפקידי מינהלה.

4. הקצונה מהווה 19% מסך כל השוטרים. אגב, בשאלתא נאמר "שוטר פשוט" ושומר כזה מהו — אני לא יודע. תפקידי השוטר, סמכויותיו ואחריותו אינם עולים בקנה אחד עם המונח "שוטר פשוט".

5. כ-13%.

6. התשובה שלילית, וזאת אם מחשבים את יחס השוטרים לנפש על אותם בסיסי נתונים כדוגמת אלו שנקטו במדינות אחרות. לדוגמה, לפי שיטת החישוב שם יוצא כי בישראל שיעור השוטרים 1,000 תושבים הוא 2.1, וזה נמוך מהשיעור של העיר פריס. שם זה 4.5, בלונדון — 5.4 ובברלין — 7.4.

7. אין זה נכון שתקציב הפיתוח של המשטרה קפץ ב-500%, אך יהיה זה נכון לומר שאני הייתי קופץ בשמחה על

סבירים. בתוך מסדרון שתואר כ"חשוך, קר, מטונף, טחור, וצחנה קבועה בו", שנסגר בדלת ברזל, שדרך אשנב פתוח שבה מאזין שוטר לשיחה. משום שהמסדרון צריך להיות חופשי למעבר אנשים ומזון, מגבילים את הפגישה בדרך כלל לארבע או לחמש דקות.

כבוד השר מתבקש להשיב:

1. האם התיאור שנמסר לי הולם את המציאות?

2. הניתן לשנות את תנאי המפגשים ולקייםם בחדר, שיאפשר תנאי עבודה סבירים לעורך-הדין?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לצער, אכן שוררים תנאים קשים בתחנת המשטרה בראשון-לציון והתיאור הקשה המופיע בשאלתא הולם את המציאות. בכפוף לשתי הסתייגויות: א. אין מאזינים לשיחת העצור עם פרקליטו; ב. אין מגבילים את משך הזמן המוקצב לפגישה.

2. התשובה חיובית. הוחלט להקצות חדר מיוחד להיות מקום המפגש של עורכי-הדין ולקוחותיהם.

2267. הקריטריונים להכנסת אדם לצינוק בבתי-הכלא
חבר הכנסת א' ולדמן שאל את שר המשטרה ביום כ"ג בסיוון התשמ"ו (30 ביוני 1986):
אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם יש קריטריונים להכנסת עציר/אסיר לצינוק בבתי-הכלא? אם כן — מה הם? בעוון מה הוא נענש כך?

2. מה הוא משך הזמן המרבי שאפשר לשמור עציר/אסיר בתוך צינוק?

3. מה הן המגבלות הנוספות של עציר/אסיר בזמן שהותו בצינוק, אם בכלל, בנוגע לאוכל וכיו"ב?

4. כמה זמן שהה ו"נ" (שמו המלא מופיע במקור) בצינוק, והאם שהייתו הייתה בהתאם לתקנות?

5. מדוע הוא הוכנס לצינוק?

6. אם שהייתו לא הייתה לפי התקנות, האם אלה שהיו אחראים לדבר ננזפו?

7. האם יש הבדל בין עציר לאסיר בקשר לשהייה בצינוק?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אסיר או עציר יוכנס לצינוק לאחר שנמצא כי עבר עבירה משמעתית בבית-הסוהר, וזאת כהליך של דין משמעתי הנערך על-ידי קצין שמונה לקצין שיפוט. קצין בכיר רשאי לכלוא אסיר בצינוק עד 48 שעות אם עבר האסיר עבירה משמעתית, אפילו טרם נידון עליה בדין משמעתי.

2. הזמן המרבי שניתן לשפוט אסיר לשהייה בצינוק הוא 14 ימים. בכל מקרה לא ישהה האסיר 14 יום רצופים בצינוק, אלא 7 ימי צינוק, 7 ימי מאסר באגף רגיל ושוב 7 ימים בצינוק.

3. אסיר המוחזק בצינוק לא ייהנה מזכויות היתר הנוהגות בבית-הסוהר, לרבות ביקורי משפחה. להלכה ניתן לצמצם את ארוחותיו של האסיר השהה בצינוק, אך למעשה אין נוהגים כך, והאסיר מקבל את מזונותיו כמו כל שאר האסירים.

5. כיצד נערך היום משרדך על-מנת למנוע את השינוי במגמת העלייה בתאונות הדרכים והחזרת שיעור התאונות לרמה של שנת 1985?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. א. בסך כלל הנפגעים בתאונות דרכים היתה השנה עלייה של 1,044 נפגעים; ב. בסך כלל הפצועים קל בתאונות דרכים היתה השנה עלייה של 953 פצועים; ג. בסך כלל הפצועים קשה בתאונות דרכים היתה השנה עלייה של 100 פצועים; ד. בסך כלל ההרוגים חלה השנה עלייה בהרוג אחד; ה. כמות התאונות גדלה בשיעור של 846 תאונות.

2. בלא שנעשה עדיין מחקר מדעי בנושא, קשה להשיב על השאלה, אך אפשר שיש יחס ישר בין הגידול בנפח התנועה עקב הוזלת מחירי הדלק לתאונות הדרכים.

3. התשובה חיובית. קיימת ירידה של כ-50% באכיפה.

4. א. התקן כולל 620 איש המאיישים סיוורים עירוניים, כ"עירוניים, משמרות בטיחות ושמ"מים; ב. ד. תקן בלי הרכב. כולל 200 כלי רכב, לרבות אופנועים וקטנועים.

5. א. פריסת כוחות מושכלת וגמישה בהתאם למקומות בעלי פוטנציאל גבוה יחסית לתאונות דרכים; ב. הגברת מודעות הציבור לנושא הבטיחות בדרכים, מסע הסברה שיעשה בשיתוף עם גורמי מערכת אחרים.

כמובן, ראוי שיינקטו צעדים חשובים ונוספים, חלקם על-ידי המשטרה וחלקם על-ידי גורמים ממלכתיים אחרים, המופקדים על תשתית הדרכים, תקינות כלי הרכב, כשירות הנהגים ועוד, אך ביצועם של אלה חלוי גם בהימצאותם של משאבים כלכליים.

2293. פריצה למחלק החקירות במשטרה בירושלים ושרפת 80 תיקים

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר המשטרה ביום א' בתמוז התשמ"ז (8 ביולי 1986):
הנני מבקש לדעת:

1. כיצד בוצעה כסוף חודש יוני פריצה למשרדי מחלק החקירות ברחוב שלומציון המלכה בירושלים ונשרפו 80 תיקי חקירה?

2. מה הוא הנזק האמיתי שנגרם כתוצאה מפריצה זו, וכיצד יכלה המשטרה לצמצם את הנזק הזה?

3. מה הם הלחצים שהופקו מאירוע זה?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המדובר בהתפרצות של עבריינים על-ידי חדירה למחלק המרמה במשטרת ירושלים. הואיל והעניין נתון עדיין בחקירה, אני מנוע מלהוסיף פרטים בפרשה.

2. הנזק שנגרם הוא כשרפתם של 81 תיקים פליליים. המשטרה פועלת לשחזור התיקים.

3. בנושא מונה קצין בודק אשר יגיש את מסקנותיו והמלצותיו בהקדם.

2294. אי-מעצרו של יוסי אינדר

חבר הכנסת י' שריד שאל את שר המשטרה ביום א' בתמוז התשמ"ז (8 ביולי 1986):

עלייה בשיעור כזה, שהיתה מאפשרת לשפר שיפור ניכר את השירות הניתן לאזרח. ניתן היה לסיים את בניית בתי-המעצר לקטינים, לכנות בתי-מעצר לכוגרים, להגדיל את תקציבה המצומצם מאוד של המחלקה למחקר ולפיתוח, ועוד רבות ונצורות.

אלא שבמציאות עמד תקציב הפיתוח המקורי בשנת העבודה 1984 על 1.263 מיליון שקל, וסכום זה היווה 3.3% מכלל תקציב המשטרה באותה שנה. בשנת העבודה 1985, לאחר האינפלציה, תקציב הפיתוח המקורי עמד על 5.9 מיליון שקל, המהווים 3.1% מכלל תקציב המשטרה. לפי מיטב הכנתי, גידול אין כאן, ותקציב צנוע זה מאפשר בדוחק לשמור על המערך הקיים, תוך הוספת שיפורים קלים במידת האפשר.

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

האם המשטרה מגייסת וממלאת תקנים באמצעות שוטרות, והעובדה הזאת גורמת אחר כך לכך שאי-אפשר לגייס, אין פשוט תקנים לגיוס בלשים ואנשי שטח, כדי להילחם בשטח באופן פעיל?

שר המשטרה ח' ברילב:

המשטרה מגייסת אך ורק לתפקידי שיטור. כל מתגייס חדש עובד קודם כול שנתיים כסיוור. כעבור השנתיים הללו הוא הולך לתפקידים ייעודיים כאלה או אחרים.

שוטרות מגייסים כאחוז מסוים, לא אומר שיש נומרוס קלאוזוס, אבל מגייסים שוטרות גם כן לתפקידי סיוור תחילה, כאחוז מכלל המתגייסים. אלה הם הנהלים. לצערנו הרב, המשטרה אינה מצליחה היום לגייס את כל התקנים הפנויים. יש לנו למעלה מ-500 תקנים פנויים, ולצערנו איננו מצליחים לגייס אליהם אנשים מתאימים, וזאת לאחר שהמשטרה קבעה סף כניסה למשטרה שהוא די גבוה. לפני שנים היו נתוני הכניסה הרבה יותר נמוכים, ומובן שהדבר התאים לאוכלוסייה הרבה יותר רחבה. היום נתוני הכניסה למשטרה הם גבוהים יחסית, ובתנאי השכר ובתנאים הנוכחיים לא הצלחנו עד כה לגייס את כל הפוטנציאל שהשיאים מאפשרים לנו.

2292. עלייה במספר תאונות הדרכים במחצית הראשונה של 1986

חבר הכנסת א' לין שאל את שר המשטרה ביום א' בתמוז התשמ"ז (8 ביולי 1986):

פרסומים שונים מצביעים על עלייה במספר תאונות הדרכים בישראל לעומת מספרן בשנת 1985.

שאלותי הן:

1. מה היה הגידול בתאונות הדרכים במחצית הראשונה של שנת 1986 לעומת המחצית הראשונה של שנת 1985: א. במספר כלל הנפגעים; ב. במספר הפצועים קל; ג. במספר הפצועים קשה; ד. במספר ההרוגים; ה. במספר כלל התאונות?

2. מדוע, להערכת משרד המשטרה, חלה עלייה במספר תאונות הדרכים?

3. האם תשומות האכיפה במחצית הראשונה של שנת 1986 הן פחותות בהשוואה לתשומות האכיפה של משרדך בתקופה המקבילה אשתקד?

4. מה הם המשאבים הספציפיים שמשרד המשטרה מקצה היום למאבק בתאונות הדרכים: א. מספר שוטרי התנועה; ב. מספר מכונות הסיוור; ג. מספר הקטנועים; ד. אחרים?

מכל מקום, המונח כניעה לאלימות זר לתפיסת עולמי. אין חוטא נשכר ולא האלים גובר. ואם יש אי מי — ותהא זהותו אשר תהא — החושב שבדרכי כוח ואלימות הוא ישיג את מטרותיו, הרי טעות בידו. המשטרה, ורק היא, הארגון היחיד במדינה הרשאי להפעיל כוח במידה סבירה לשם השלטת חוק וסדר, וכך ייעשה.

4. למיטב ידיעתי, נכון לעכשיו, יש רגיעה בשכונה והחיים חזרו למסלולם התקין. הפעילות המשטרתית תימשך. כל חלונה תתקבל ותטופל, ונקווה שייווצרו חיי שכנות טובים ורגועים.

2328. איסדרים בשירות בתי הסוהר

חבר הכנסת ג' שפט שאל את שר המשטרה ביום כ"ג בתמוז התשמ"ו (30 ביולי 1986):

קראנו לאחרונה על איסדרים ותסיסה בקרב הקצונה הבכירה של שירות בתי הסוהר.

אודה לך אם תשיב לי:

1. אם ידיעות אלה אינן נכונות, התהיה מוכן להכחישן?

2. אם הן נכונות, מה אתה עושה כדי לטפל במצב?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין שום תסיסה בקרב הקצונה בשירות בתי הסוהר. בעקבות העברתם מתפקידם של עוזר הנציב ודובר שירות בתי הסוהר הגישו האחרונים כמה תלונות נגד הנציב. תלונות אלה נבדקות. הבריקה טרם הסתיימה, אך כבר בשלב זה ניתן לומר שאין מדובר בחשד לעבירות פליליות.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה, אדוני שר המשטרה. אבקש משר התעשייה והמסחר להשיב על שאלתו.

1809. פסיקת הראשון לציון כי אסור למכור ולהחכיר רכוש ללא יהודים

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ' בשבט התשמ"ו (30 בינואר 1986):

נתפרסם כי הרב הראשי, הראשון לציון, פסק לאתרונה כי ההלכה אוסרת מכירת רכוש או החכרתו ללא יהודים בישראל (ראה "גידולם פוטס", 19 בינואר 1986).

לפיכך, אבקש מן השר להשיב על השאלות האלה:

1. מה יהיה הנזק לכלכלת ישראל אם אכן ינהגו חושבי הארץ היהודים לפי כלל הלכתי זה?

2. האם מוכן השר להכטיח מפורשות כי הלכה זו לא תשפיע על פעילות משרדו בכלל הנוגע ליחסים המסחריים בין יהודים ללא יהודים בישראל?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. עשוי להיגרם נזק, אך אין אפשרות להעריכו.

2. כן, משרד התעשייה פועל ויפעל אך ורק על-פי הקריטריונים הקבועים בחוק.

היו"ר ח' גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני מודה לשר על אופן התשובה על שאלה 1 בשאלתא. אף שנאלצתי לחכות שבעה חודשים, אני חושב שזאת תשובה מעודדת.

בשעתו פורסם באופן רשמי, כי יוסי איגור מבוקש על-ידי המשטרה בגלל השתייכות לארגון הטרור היהודי. זאת גם היתה תשובתך על שאלתא כנסת. עכשיו מתפרסם, כי יוסי איגור מסתובב בגלוי והמשטרה, שהגדירה אותו כמבוקש, איננה עוצרת אותו.

אבקש לדעת:

מה היא הסיבה שבגללה אין נהגים כיוסי איגור כפי שמתחייב על-פי החוק וכפי שנהגו כשאר עצורי המחתרת?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לא ידוע למשטרת ישראל כי החשוד מושא השאלתא מסתובב בארץ בגלוי. אם המשטרה חדע את מקום הימצאו היא תעצרו, הואיל וכאמור הוא מבוקש על-ידה.

2295. התנכלויות לבעלי חנויות בשכונת מאה-שערים

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר המשטרה ביום א' בתמוז התשמ"ו (8 ביולי 1986):

פנו אלינו כמה בעלי-חנויות דתיים, שתנויותיהם נמצאות בשכונת מאה-שערים בירושלים, וסיפרו לנו על מסכת מעשי אלימות והתנכלויות להם ולרכושם. בין היתר מדובר בשורה של הצתות מכוונות, בסקילה באבנים של בעלי החנויות — שנזקקו פעמים מספר לטיפולים בבתי-חולים ואן בנס לא הסתיימו החקירות באסונות נפש — בהשחתת רכושם וכיו"ב. עשרות רבות של תלונות ופניות אחרות למשטרת ירושלים העלו עד כה חרס. בחודש אפריל נפגשו בעלי החנויות עם כבוד השר והובטח להם כי בעייתם תיפתר תוך ימים ספורים. מאז נגרם מדי לילה במזיד נזק לרכושם ולחנויותיהם. אין חברת ביטוח המוכנה לבטח את החנויות ובעליהן. במשטרת ירושלים כבר אין מוכנים לקבל את תלונותיהם של בעלי החנויות ורומזים להם כי עליהם להיכנע ולעזוב את השכונה.

אבקשן להשיבני:

1. האם הידיעות הנ"ל ידועות לו והאם הן נכונות?

2. האומנם מדיניות המשטרה, לפחות בירושלים, או אולי רק במאה-שערים, היא להיכנע לאלימות של חרדים ולהפוך חלקים בעיר הכירה למקומות שבהם אין החוק הישראלי חופס?

3. האם בדק השר אפשרות של קשר בין כניעה לאלימות של חרדים במקום כלשהו לבין הגברת השימוש כאלימות של חרדים כאמצעי להשגת מטרות שונות? אם כן — מה הן מסקנותיו?

4. מה ברעת השר לעשות בעתיד לשם שינוי של המצב המתואר?

תשובת שר המשטרה ח' ברילב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הדברים ידועים לי, אך אין, למיטב ידיעתי, יסוד לטענה שלפיה המשטרה אינה מטפלת בתלונות שעניינן גרימת נזק לחנויות שבמאה-שערים. הנפוך הוא. המשטרה תמלא את תפקידה על-פי חוק, תקבל כל תלונה שתוגש לה, ותרכז מאמץ לחשיפת העבריינים ולסיכול מזימתם. אם יש בידי השואלת פרטים שמהם ניתן ללמוד דברים אחרים, תואיל ותביאם לידיעתי והם ייבדקו.

2. התשובה שלילית בתכלית.

3. מובן שדברים אלו לא נבדקו ולא יכולים היו להיבדק.

1941. תוכניות משרד התעשייה והמסחר להקמת מפעלים חדשים

חבר הכנסת י"ז אמיר שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ט"ו באדר א' התשמ"ו (24 בפברואר 1986):
אבקש לדעת:

1. כמה מפעלי תעשייה מתוכננים ומוקמים בעיר עמנואל?
2. כמה כספים הופשרו להקמת מפעלים בחבלי יהודה ושומרון?
3. באילו חנאי מענקאשראי עוזר משרד התעשייה והמסחר להקמת תעשייה זו?
4. מה הן תוכניות משרד התעשייה והמסחר להקמת מפעלים חדשים כנגב ובגליל בעתיד הקרוב?
5. מה אושר עליידי מרכז ההשקעות לעיר פיתוח כחום "הקו הירוק"?
6. מה הוא היקף ההשקעות שהושקעו עליידי מרכז ההשקעות ביהודה ובשומרון?

תשובת שר התעשייה והמסחר א' שרון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. באריאל ובאזור התעשייה כרן, הסמוך לאריאל, נמצאים כהליכי הקמה 22 מפעלים שאושרו עליידי מרכז ההשקעות בשנים 1984 — 1985, בהשקעה כוללת של 22 מיליון דולר.

3. מרכז ההשקעות מעניק למפעלים ביהודה ובשומרון מעמד של אזור פיתוח א', כמו למפעלים בצפון ובדרום. המעמד מקנה מענק השקעה בשיעור של 39.4% מההשקעה בנכסים קבועים בשלב ההקמה, והטבות מס על הרווחים.

4. בגליל מוקמים ומורחבים כ-130 מפעלים בהשקעה כוללת של 310 מיליון דולר, שאושרו במהלך השנים 1984 — 1985, ואילו כנגב — 62 מפעלים, בהשקעה של 123 מיליון דולר.

5. בערי הפיתוח כחום "הקו הירוק", 25 במספר, אושרו במהלך שנת 1985 כ-73 מפעלים בהשקעה כוללת של 180 מיליון דולר.

6. ביהודה ובשומרון אישר מרכז ההשקעות במהלך שנת 1985 19 מפעלים, בהשקעה של 15 מיליון דולר.

לא עוכבה הקמתו של מפעל כלשהו בשל העדר משאבים כספיים.

2056. השקעת חברת הפוספטים במשרדים העומדים ריקים חברת הכנסת ע' סילורד שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ו באדר ב' התשמ"ו (6 באפריל 1986):
כבארשבע נשכרו בחודש פברואר 1985 משרדים לחברת הפוספטים לתקופת עשר שנים. בנוסף על דמי השכירות הושקעו סכומים נכבדים בהתאמת המשרדים ליעודם החדש. עד היום עומדים המשרדים ריקים.

אודה לשר אם ישיבני:

1. מה היא הסיבה לעמידת המשרדים כשיממנם עד היום, וכמה עולה לחברה אי-השימוש בהם?
2. האם שונה תוכנית ייעוד המשרדים או מיקום משרדי החברה, ואם כן — מה הן התוכניות החדשות?

אשר לשאלה השנייה, היות שאחמול התקבל ככנסת חוק נגד גזענות אשר מתיר אפליה על רקע דתי, האם השר אינו חושש שבעקבות החוק הזה אנשים ירשו לעצמם לנהוג על-פי ההנחיה של הרב הראשי, שכפי שאני מבין השר סבור שאם אכן ינהגו כך ייגרם נזק למשק ולמסחר?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מצטער על כך שחלפו כל כך הרבה חודשים מאז נשאלה השאלה. אני יכול רק להרגיע את חבר הכנסת מתחיתו פלד, שבמשך התקופה הזאת לא פעלנו אלא לפי החוק, ובאופן מעשי לא נגרם כל נזק, זה, כמובן, איננו עונה על השאלה לגבי פרק הזמן הארוך.

אשר לחלק השני של השאלה: הנוספת, אני רוחש כבוד רב מאוד לרב הראשי, וכך לפי לדעתי צריך לנהוג. אבל, עובדי מדינה במשרדי ממשלה, וכך בוודאי במשרד שאני עומד בראשו, פועלים לפי חוקי מדינת ישראל, לכן, אינני חושב שהחלטה כזאת או אחרת יכולה להשפיע או להביא עובד מדינה כלשהו שלא לפעול לפי החוק, ואני אדאג לכך שהפעולה תהיה לפי החוק.

1914. העיכוב בהקמת מפעל "ציקלון" בקריית-שמונה. חבר הכנסת א' נחמיאס שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ט' באדר א' התשמ"ו (18 בפברואר 1986):
במחצית הראשונה של 1984 הניח ראש הממשלה דאז, מר יצחק שמיר, אבן-פינה למפעל "ציקלון" בקריית-שמונה. המפעל היה צריך לשפץ מנועי מטוסים קלים והיה אמור לתת תעסוקה ל-100 איש. זה צריך היה להיות מפעל של תעשייה מתקדמת.

שאלות לשר:

1. מה נעשה עם הכסף (\$700,000) שהעבירו יהודים מסן-פרנסיסקו למען הקמת המפעל?

2. מאין בא הכסף שהוצא להכשרת הקרקע למנחת מטוסים?

3. מדוע מתעכבת הקמתו של המפעל? ומה נעשה כדי לזרז הקמתו של מפעל זה, הצריך לספק תעסוקה לחושבי המקום והסביבה בימים שבהם הולכת האבטלה ומחריפה?

תשובת שר התעשייה והמסחר א' שרון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הכסף שנתרם עליידי הקהילה בסן-פרנסיסקו, 750,000 דולר, טרם הועבר עליידי ארצה, הוא יועבר רק עם הקמת המפעל.

2. מכיוון שהמנחת הוא חלק מתוכנית המפעל בקריית-שמונה, ההשקעה הכספית בו תיעשה כך: 80% מתקציב הפיתוח של משרד התעשייה והמסחר; 10% ממשרד הביטחון; 10% ממשרד השיכון. זהו גם היחס בהשקעה שנעשת במנחת עד כה.

3. הקמתו של המפעל התעכבה מפני שמנהלי "ציקלון" חוששים להקימו במצב של קיצוצי תקציבים במשרד הביטחון, שהוא מזמין העבודות במפעל, מתקיים ביורר במשרד הביטחון עם מנכ"ל חברת "ציקלון" לקבלת תשובתם הסופית, וכן עם מפעל מסיורה של חברת התעופה "אורקיע", אם יסכימו להקים את המפעל בקריית-שמונה במקרה ש"ציקלון" יבטלו את הסכמתם.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. במשך תקופה ארוכה לא אוישו המשרדים בבאר-שבע עקב הצנתי לממשלה להעביר את משרדי חברת הפוספטים לירושם. העובדה שהממשלה לא אישרה במשך תקופה ממושכת את הצנתי האריכה את התהליך. אני חושב, שההחלטה להעביר את הנהלת הפוספטים לירושם היא החלטה נכונה, ואפילו חל עיכוב ואפילו עמדו המשרדים ריקים פרק זמן מסוים, עצם ההחלטה להעביר משרדים של חברה בהיקף כזה וברמה כזאת למקום שזקוק להעלאה ברמת התעסוקה, וכן הלאה, הצדיקה את העניין והצדיקה את המאבק שניהלתי כדי להעביר אותם לשם.

2. משהתקבלה החלטת הממשלה ב"6 באפריל, החלה חברת "כימיקלים לישראל" לחנן את העברת משרדיה מאורון לירושם, והעברת מחלקות אחרות למשרדים שיועדו לחברת הפוספטים. עודף המשרדים שיישאר יוצא לשכירות משנה לכל המרבה במחיר.

2180. מינויים מטעם השר בחברת הכימיקלים חרף התנגדות משרד האוצר

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986): מדיווח עיתונאי ("מעריב", 9 ביוני 1986), שלא הוכחש, נודע לי שמשרד הגיש לאישור מועצות המנהלים של החברות הכנות של הקונצרן כ"ל — "כימיקלים לישראל" — 30 מינויים המוצעים על-ידי עוזרן על אף התנגדותו של משרד האוצר.

אודה לך אם תשיב לי מעל במת הכנסת:

1. האם הידיעה נכונה?
2. מה היא רשימת המועמדים תוך ציון כישוריהם?
3. האם יש בין המוצעים עסקנים ופעילים במפלגתך?
4. אילו שמות היו שנויים במחלוקת בין משרדך לבין משרד האוצר?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

1. הידיעה לא מדויקת. משרד האוצר לא התנגד.
2. להלן רשימת האנשים שמונו על-ידי דירקטוריון כ"ל לדירקטורים בחברות הכנות כישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 5 ביוני 1986.

גברתי היושבת-ראש, יש שתי אפשרויות: שאקרא את כל הרשימה אחד אחד — אני מוכן לעשות את זה — או שאמסור את כל הרשימה לפרוטוקול וחבר הכנסת ארצי יוכל לעיין בה.

יצחק ארצי (המעקף):
לפרוטוקול.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

זה יהיה בסדר. יש כאן פרטים. מאחר ששאלת לגבי השכלתם וניסיונם, הכנתי בתשובתי פרטים מלאים על תפקידיהם, על ניסיונם, על הכשרתם וכן הלאה. הפרטים נמצאים ברשימה.

רשימת האנשים וכישוריהם: 1. אורי וירצבורגר — תושב רמת-גן, גר בירושלים, השכלה אקדמית, גיאולוג, עובד כ"ל; 2. ששון שרה — תושב שדרות, בוגר סמינר למורים, משלים לימודיו לתואר ראשון במדעי החברה והרוח; 3. הרווי מיומן — תושב באר-שבע, מהנדס תעשייה וניהול; 4. צבי יולביץ — נציג משרד התחבורה, עוזר שר התחבורה; 5. נח אבטובי

— פנסינור, בוגר "אליאנס", בעבר שירת כצי הבריטי, שימש כמדריך בסוכנות היהודית והיה בעל משרד להשכרת רכב; 6. קדוש גבריאל — סגן ראש העיר אילת, בוגר תיכון ובית-הספר לתירות; 7. ב' שפיטלניק — נציג כ"ל, כלכלן, גר בתל-אביב; 8. צבי שלום — תושב באר-שבע, כלכלן ורואה-חשבון; 9. פרופסור מקס רייס — גר בחיפה, מהנדס כימיה, מועמד לנשיא הטכניון; 10. נתן ניר — תושב אשקלון, בוגר אוניברסיטת תל-אביב, תחילוף בצה"ל, לשעבר יושב-ראש האגודה למען החייל; 11. א' ספרן — נציג משרד האוצר; 12. לוי אליהו — תושב באר-שבע, בוגר תיכון; 13. מרין אליעזר — חבר מועצת העיר קריית-ים, השכלה תיכונית, מנהל משרד לעמילות מכס; 14. י' יונג — תושב רחובות, מהנדס כימיה; 15. אנדרו אורן — תושב באר-שבע, מהנדס תעשייה וניהול; 16. ש' ג'אמל — תושב ירושלים, כלכלן; 17. פדל לואיס — תושב עומר, לשעבר מפקד יחידת כינוי בצה"ל, מנהל מחוז הדרום של חברת "דיוור הולדה"; 18. ש' פרידמן — תושב באר-שבע, מהנדס כימיה; 19. מטלון נתן — תושב תל-אביב, בוגר מכללת לונדון, תואר שני בכלכלה, לשעבר שגריר ישראל באורוגוואי; 20. י' ברון — תושב קיראון, כלכלן, נציג כ"ל; 21. דני חזן — סגן ראש העיר צפת, בוגר תיכון, סמינר "ליפשיץ" למורים, שטון מקומי ומינהל ציבורי אוניברסיטת בראילן; 22. א' אולגט — נציג האוצר, כלכלן; 23. כהן יגאל — סגן ראש העיר רחובות, בוגר תיכון, הסמכה כמנהל-חשבונות, לומד באוניברסיטת בראילן; 24. יגאל ארליך — נציג משרד התעשייה והמסחר, מדען ראשי; 25. טנגי דוד — תושב אופקים, מנהל מפעל בנתיכות, השכלה תיכונית, קורסים לפעילי ציבור באוניברסיטת כן-גוריון, לשעבר מזכיר הוועד לחנכון ובנייה במועצה המקומית אופקים; 26. ד' קצינאל — תושב באר-שבע, מהנדס אקדמי בקריה למחקר גרעיני; 27. פרופסור ציבידאלי — פרופסור לכימיה באוניברסיטה העברית ירושלים; 28. אליעזר בהלול — תושב טבריה, השכלה תיכונית, עוסק במסחר; 29. דנקר אברהם — תושב עתלית, מנכ"ל ירושבראש מועצת המנהלים של חברת המלה לישראל בע"מ; 30. נחום נסים — תושב אילת, מהנדס חשמל, ממלא-מקום מהנדס העיר; 31. אלבו יעקב — תושב אשדוד, השכלה תיכונית, שנה אחת מדעי המדינה, אוניברסיטת בראילן, יועץ ליושב-ראש חברת "מבני תעשייה"; 32. ע' מודריק — נציג האוצר, כלכלן; 33. שליכטר עופר — תושב כפר-סבא, מהנדס תעשייה וניהול; 34. א' פס — כלכלן מינהל עסקים, תושב הרצליה, נציג כ"ל; 35. סילבן שלום — תושב תל-אביב, בוגר כלכלה וחשבונאות, יועץ שר המשפטים; 36. פרופסור צבי ציגלר — תושב חיפה, פרופסור למתמטיקה בטכניון; 37. ד"ר דוד טטבסקי — תושב חיפה, כימאי, עובד מערכת הביטחון;

3. בין האנשים שאושרו יש עובדי כ"ל, עובדי מדינה ונציגי ציבור. בקרב נציגי הציבור יש בוודאי אנשים שהם פעילים בתחום הציבורי-הפוליטי.

בעניין הזה אני יכול לומר, כמי שמכיר את המערכות האלה, אף שזה תמיד נושא לפרסומים ונרחבים, שהיום יש פחות עסקנים מכפי שהיו בעבר, והייתי אומר עוד שמספרם קטן ממה שקיים היום במשרדים שהם, אולי, קרובים יותר ללב של השואל מהמשרד שאני עומד בראשו.

אני רוצה שבנושא הזה נאמר לעצמנו פעם אחת, שאנחנו מוכרחים לחדול מן הצביעות. אין ברירה, אנחנו חיים בעולם מסוים, ולעניין הפוליטי יש משקל מסוים, אם נחדול מזה אני חושב שנשחרר את עצמנו מהברכה מאוד דברים.

4. ראה התשובה על שאלה מס' 1.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק ארצי.

יצחק ארצי (המערך):

העניינים המפלגתיים עוררו הרכה תסיסה גם במשרדך. האם אינך חושב שכדאי לעשות אתנחתא בתקופה הזאת, וזהיה אתה הראשון שתעשה זאת כדי שנוכל לכבות את ההשרפות או להרגיע את הסערות שפרצו במשרדים נוספים?

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

ראשית, אני רוצה לתת תשובה בקשר למשרד. רציתי למנות אנשים מספר לתפקידים בחוץ-לארץ. דרך אגב, התפקידים האלה לא באו על חשבוננו של שום עובד במשרד. לא היה מצב שבעקבות המינויים האלה מישור מעובדי המשרד נשאר בלא תעסוקה. היה מדובר במינוי של נספח כלכלי במצרים, דבר שייחסנו לו חשיבות רבה, מאחר שהיתה הודעה מצרית, לפני כמה חודשים — נדמה לי בעת ביקורו של שר התיירות שלנו במצרים — שמצרים רוצה להרחיב את קשריה העסקיים עם ישראל. פנית במשרדי לארבעה אנשים, אבל זה היה ידוע, וביקשתי מישור שיאות לנסוע למצרים. נתקלתי בסירוב מוחלט. פנית, ואני עושה זאת כבר שנים רבות, לקצין מצוין, לאלוף-משנה, שהשתחרר מצה"ל והוא חסר תעסוקה. האיש עצמו יליד מצרים, דובר ערבית על בוריה, צרפתית על בוריה, אנגלית על בוריה, מילא במשך כל השנים תפקידים בשרה. הצעתי לו את התפקיד. הוא קיבל את התפקיד מיד, והודיע לי שהוא מוכן לעבור מיידית עם משפחתו לקהר. דרך אגב, מעניין שאף שמקרה זה היה באותו מכלול, בעניין זה לא הגישו תביעה לבג"ץ.

היה מקרה אחר, של קצין מילואים, גם הוא אלוף-משנה — הוא איננו משרת היום בצבא עקב צמצומים וציאת קצינים החוצה — והחלטתי לעשות ניסיון למנות אותו לתפקיד במכרז. דרך אגב, לגבי שני האנשים, האיש הזה והאיש שהזכרתי קודם — הם אינם מקורבים אלי אישית. יכול להיות שהם חברי מפלגה, אינני בטוח. הם לא פעילים בשום גוף פוליטי. אני רוצה לומר ולקבוע בצורה ברורה: גם בעתיד, נוכח העובדה שיש מאות מקצני צה"ל ששוחררו מהצבא בעקבות צמצומים בתקציב הביטחון, כשתעמוד לפני אפשרות לתת תפקיד לאדם כזה, שהוא מחוסר עבודה, ולא במקומו של אדם שעובד — ופה אני רוצה לומר שאני מעריך מאוד את אנשי משרד, כולם כבר עשו נסיעות אין ספור למדינות הים, לכולם

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת, אני עוברים להצעה לסדר-היום 4398: אי-צירופם של כתבים מהמדורים בשפה הערבית של הרדיו והטלוויזיה למפגש ראש הממשלה פרס והמלך חסן — מאת חבר הכנסת אמנון לין. בבקשה, חבר הכנסת אמנון לין.

אמנון לין (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, יש לי היום ריב עם רשות השידור על שיקול דעת לא נכון, על החלטה שאין אפשרות להצדיק אותה, שלש לא צורפו כתבים בשפה

יש תעסוקה — כשתעמוד לפני ברירה, אני אומר בצורה הברורה ביותר, שבתקופה הזאת אעדיף קציני צה"ל שהם אנשי מילואים עכשיו, אחרי שנים רבות של שירות, על אנשים אחרים שאינם מחוסרי תעסוקה.

2274. מפורטי מפעל "אופ-אר" באופקים

חבר הכנסת ג' שפט שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ג בסיוון התשמ"ו (30 ביוני 1986):

בעקבות פיתורי פועלי של מפעל "אופ-אר" באופקים ואי-תשלום משכורותיהם במשך חודשים, אודה לך אם תשיב לי:

1. כיצד יטפלו משרדי הממשלה בפועלים המפורטים?

2. האם יש סיכוי לשיקומו של המפעל?

תשובת שר התעשייה והמסחר א' שרון:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדי הממשלה המופקדים על נושא התעסוקה והטיפול ביישובי פיתוח, מטפלים במפורטים ממפעל "אופ-אר" במסגרת הכלים והאמצעים העומדים לרשותם. כגון תשלום דמי אבטלה, הסבה מקצועית והסדרת מקומות עבודה חלופיים. כל זאת במגמה להקל את מצב האבטלה ולהוסיף מקורות תעסוקה.

גם ועדת המנכ"לים לטיפול באבטלה ביישובי פיתוח עוקבת אחר מצב האבטלה באופקים ומקיימת דיונים במגמה למצוא פתרונות תעסוקה נאותים למובטלים באופקים, לרבות אלה ממפורטי "אופ-אר" שלא נמצאו להם עד כה סידורי עבודה חלופיים.

2. משרדנו עומד מאחורי בקשה לכינוס נכסים, שהוגשה לבית-המשפט על-ידי חברת "מבני תעשייה". זאת לאחר שניהלנו מגעים אינטנסיביים עם בעלי המפעל למתן סיוע מהמשרד. כונס הנכסים הוגנה לפעול מיידית למכירת המפעל ביחידה אחת, דבר שיבטיח הפעלתו על-ידי הקונה.

כיום ידוע על ארבע קבוצות המתעניינות ברכישת המפעל ובהפעלתו. משרדנו יעמיד לרשות הקונה את הסיוע שהבטחנו לבעלי המפעל הקודמים. אם תצא תוכנית זו לפועל, יוכלו הפועלים המפורטים להיקלט מחדש בעבודת המפעל.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה, אדוני השר.

יט. הצעה לסדר-היום

אי-צירופם של כתבים מהמדורים בשפה הערבית של הרדיו והטלוויזיה.

למפגש ראש הממשלה פרס והמלך חסן

הערבית לא מהרדיו ולא מהטלוויזיה למסע של ראש ממשלתנו שמעון פרס לפגישה עם המלך חסן במרוקו.

חברי הכנסת, בטלוויזיה וברדיו יש מחלקות בשפה הערבית. אנחנו כאן, ככנסת, נוהגים להגדיר אותן "הטלוויזיה הציונית", "המחלקה הציונית" ברדיו. מחלקות אלו עושות עבודה נהדרת. אין לתאר כמלים את גודל ההצלחה של מה שהן עושות ומה שמשורר למאזינים הערבים בישראל, בשטחים ומעבר לשטחים, ואח חשיבותו. כאדם שבא במגע עם עשרות ערכים הבאים מעבר לגבולות ישראל אני שומע מהם על

חוכרת ל"ט, ישיבה רל"ו.
— הצעה לסדר-היום —

היורר ח' גרוסמן:

חורה רבה. רשות הדיבור ליושבי-ראש ועדת החינוך והתרבות, חבר הכנסת נחמן רו, להשיב.

נחמן רו (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני שמח שחבר הכנסת אמנון לין העלה הצעה זו, בנושא הטלוויזיה הישראלית והאוכלוסייה הערבית בישראל, על סדר-היום. גם בהקשר שבו הוא העלה את הדברים וגם בהיבט הכללי של הנושא.

נושא הטלוויזיה והאופן והדרך שבהם היא מעלה את הבעיות ואת הצרכים של האוכלוסייה הערבית כבר עלה לדיון בוועדת החינוך והתרבות, אבל לא מוצה.

בחוק רשות השידור משנת 1965 כלול סעיף 3, ובו כתוב: "תפקידה של רשות השידור לקיים שידורים בשפה הערבית לצורכיה של האוכלוסייה הדוברת ערבית ושידורים לקידום ההבנה והשלום עם המדינות השכנות בהתאם למגמות היסוד של המדינה".

אינני חושב שמה שקרה במסע ראש הממשלה לפגישה עם המלך חסן במרוקו, דהיינו המחלל הזה, נעשה מתוך כוונה רעה. אבל, הוא נעשה עקב רשלנות. שידורי הטלוויזיה הישראלית בשפה הערבית מיועדים לאוכלוסייה הערבית החיה בישראל, לאוכלוסייה החיה תחת שלטונה של ישראל, וגם לאוכלוסייה הערבית המקיפה אותנו. ויש לנו עניין רב לשדר חומר שמקדם את ההבנה, מקדם את הכבוד ההדדי, מקדם את האפשרות לחיות יחד; הייתי אומר את השלום, בסופו של דבר.

אני רוצה לומר לכם בהזדמנות זו, שבמליאת רשות השידור, המונה 31 חברים, עליפי החוק, יש רק שני ערכים. זה שיעור דחוק מאוד מחלקם היחסי באוכלוסייה. בוועד המנהל, המונה שבעה חברים, אין אף לא ערכי אחד. דבר זה חייב להשתנות. בתחומים רבים איננו נזהגים נכון, ומשמלים על כך, מטבע הדברים, ביחס של עוינות ושל אי-נחת.

הגיע הזמן, שאחרי 38 שנות קיום המדינה יהיו בטלוויזיה שידורים מאותדים בערבית ובעברית, במקום השידורים הנפרדים — שידורים מאותדים, דיונים משותפים בענייני מדע, כלכלה, תרבות, חינוך, משפחה, בכל הנושאים שבעולם. דיונים משותפים הם כמעט נדירים כיום בטלוויזיה הישראלית. הערבי מוצג בה כסטריאוטיפ, לא כאדם. נחוצים דיונים משותפים גלויי לב ככל הנושאים. זה לא נעשה מספיק מחשבה פוליטית, אינני יודע, מכל מיני חששות. נחץ תרגום ערבי של כל התוכניות המשודרות בטלוויזיה בעברית או בלועזית. זה לא קיים עדיין, אף שרשות השידור מכירה בצורך זה. היא קידמה דברים, אבל עדיין לא מספיק. צריך להגיע, בעניין זה, לשידור מוחלט וגמור.

אני רוצה לחזור ולומר: אין כל ספק שההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אמנון לין הועלתה בזמנה, אולי לאחר זמנה, אבל היא חשובה מאוד. אני מציע שכל הנושא הזה של צרכי האוכלוסייה הערבית, ובכצעם גם של צרכי האוכלוסייה היהודית, יועבר עליידי הכנסת לוועדת החינוך והתרבות לדיון מפורט יותר.

היורר ח' גרוסמן:

חורה. חבר הכנסת אמנון לין, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לדיון בוועדת החינוך והתרבות?

אמנון לין (המערך):

כן.

הערכתם את הרדיו הישראלי בשפה הערבית ואת הטלוויזיה הישראלית בשפה הערבית. אני שומע מהם אין הרדיו הישראלי בשפה הערבית והטלוויזיה הישראלית בשפה הערבית מעלים את אמינות המסרים שמועברים בשפה הערבית לציבור הערבי בישראל ובעולם הרחב.

לכן אני אומר: אנחנו יכולים להתגאות בקבוצת הכתבים והעורכים בשפה הערבית שעובדים בטלוויזיה הישראלית בשפה הערבית ובמחלקה הערבית של הרדיו, כי הם עושים אחת מן השליחויות החשובות ביותר — הסברת עמדת ישראל, הסברת ישראל, בקרב המאזינים בשפה הערבית. אני מאמין ואני בטוח שרבים כאן יסכימו אתי בדברי אלה.

בעקבות המסע של ראש הממשלה למרוקו לפגישה עם המלך חסן — אם היתה חשיבות לכן שמסע זה כולו יגיע לאוזניים כלשהן, היה חשוב שהוא יגיע לאוזניים באירופה, היה חשוב שהוא יגיע לאוזניים בארצות-הברית, היה חשוב שיגיע לאוזניים השומעות עברית בישראל, אבל הדבר החשוב ביותר היה, שכתבים אותנטים — אנחנו משתמשים עכשו במושג "אותנטים" — — —

פנחס גולדרשטיין (הליכוד):

ועד היום לא ברור מה זה.

אמנון לין (המערך):

אני עוד אסביר זאת בהזדמנות אחרת.

היה חשוב שכתבים אותנטים, המסוגלים להעביר מסרים לעולם הערבי, יישבו ויראו את המפגשים שהיו בין ראש ממשלת ישראל ובין המלך חסן, כדי להעביר את המסר הזה לעולם הערבי, כדי שכל מאזין בעולם הערבי, כל מאזין בשפה הערבית במדינת ישראל, יקלוט את המעשה הגדול הזה שעשה ראש הממשלה, שעשו יחד ראש הממשלה והמלך חסן, מתוך תקווה לחוזה.

ואולם מה ראינו? ראינו שנשלחו עליידי רשות השידור — ואינני מאשים כאן, חס וחלילה, את ראש הממשלה — כתבים בשפה העברית. אני מסכים שעודד בן-דעמי הוא כתב מעולה, אני מסכים שיגאל גורן הוא כתב מעולה. אין לי כל טענות אליהם. אבל מדוע בין כל הנספחים שהיו בפמליה שליוותה את ראש הממשלה לא היה מקום עוד לשניים — לנציג הטלוויזיה הישראלית בשפה הערבית ולנציג הרדיו בשפה הערבית, כדי שיוכלו להעביר את האירוע הנהדר הזה לעולם הערבי בשפה הערבית?

אני קובע, חברי הכנסת: זה כבר, זה שנים, יש כרשות השידור, ואני מצטער לומר זאת, יחסים עכורים ומתוחים בין הכתבים והשדרים בשפה הערבית ובין הרוב הגדול של הכתבים והשדרים בשפה העברית, ולא ייתכן שהכנסת תעבור לסדר-היום בלי שתגיב על כך. מוכרחים למצוא דרך שמוסר כלשהו, אולי הכנסת, יביא לכן שלא יהיה מצב, שאחראי כלשהו ברשות השידור יקבע שיתלוצץ למסע שני כתבים בשפה העברית ואף לא כתב אחד בשפה הערבית.

אני מסיים ואומר: גם אם אני מעריך מאוד את עבודתם של עודד בן-דעמי ויגאל גורן, אני קובע ששקיל הדעת של העומדים בראש רשות השידור — ואינני יודע בדיוק מי נושא באחריות לכך — שלא צירפו למסע ראש ממשלתנו למרוקו כתבים בשפה הערבית, היה שקיל דעת מוטעה מכל הבחינות. אני חושב שהכנסת חייבת לדון בכך.

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נחקבלה.

כ. הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986*
(קריאה ראשונה)

האינטגרציה. כללנו וזכרנו את הרפורמה הגדולה בחינוך ואת החשיבות המרובה שייחסו לרעיון האינטגרציה. בימים אלה, בחודשים אלה, במשך השנה, אנחנו רואים באיוז מהירות הרעיון. הנה מתמוסס, כשמשרד החינוך איננו מנסה אפילו להתמודד עם התופעה שמתרחשת לנגד עינינו.

בכתיבספר החייבים לקבל תלמידים על-פי עקרון האינטגרציה מחלקים המנהלים את התלמידים לכיתות מעולות ולכיתות נחותות. לא על כסס של הקבצה במסגרת אותה כיתה, שזהו דבר שנעשה באורח זמני ובמסגרת כיתה אינטגרטיבית, אלא על כסס של סגרגציה מחולקת בין תלמידים מעולים לבין תלמידים נחותים. כך יש לנו תופעה שכל תלמיד יודע לאן הוא שייך, הוא יודע אם הוא נעלה או נחות, ובאווירה זו מתחנכים ילדים שהובאו יחד, כביכול כדי לאפשר את האינטגרציה, ובפועל הדבר יוצר הרגשות קשות מאוד של קיפוח מצד אחד, ושל התנשאות מצד שני.

לצורך הדבר הזה מנהלי כתיבספר מנהיגים מבחנים. באופן תיאורטי, מבחני כושר, אינם מותרים במסגרת כתיבספר. אבל מותרים מבחנים אחרים. המנהלים עוקפים את ההוראה האוסרת מבחני כושר, ותחת כותרות שונות מקיימים מבחנים שהם למעשה מבחני כושר, שנועדו ליצור את הדיסאינטגרציה בתוך המערכת.

אני רוצה לציין, שהוראות משרד החינוך בעניין זה הן כל כך מעורפלות וכל כך מזמניות עקיפה, שאין כל פלא שהמנהלים עושים את זה.

המנהלים מצדם עושים זאת משתי סיבות: קודם כול, הם רוצים להעלות את מעמד בית-הספר על-ידי כך שירציאו כוגרים מעולים עם ציונים גבוהים. אבל הם גם עומדים תחת לחץ מתמיד של ההורים, שכן אלה שחושבים שיש להם בנים מוכשרים יותר אינם משלמים עם קיפוח אפשרויות ההצטיינות של בניהם ונלחמים באינטגרציה בדרכים שאותן תיארחי.

התוצאה היא, שלהלכה שורר היום עקרון האינטגרציה, אך בפועל הוא מופר בראש חוצות ובקנה מידה עצום, ומשרד החינוך פשוט איננו מתמודד עם הבעיה, אינו מגיב עליה, אינו מנסה לקבוע את הקו המנחה שייחייב את המנהלים ואת כתיבספר.

אני חושב שהתופעה היא חמורה, ולא משום שאני חסיד גדול של רעיון האינטגרציה; גם לא ברור לי שצריך להיפרד ממנו — לחלוטין לא. אבל מה שברור לי הוא, שלא ייתכן שמשרד ידגול בעיקרון אחד שסביבו אורגנה מערכת חינוך שלמה, ובפועל יתיר לעיקרון הזה להיות מופר בכל כך הרבה בתי-ספר ובצורה בוטה כל כך. הדבר גורם לרמוולוציה עצומה, הן בקרב תלמידים והן בקרב מורים. לפי דעתי, הגיע הזמן שמשרד החינוך יחדל להתחמק מן הבעיה ויתמודד איתה במישרין.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מעמידה להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות.

אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986, בקריאה ראשונה. יביא את החוק סגן שר האוצר.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבד להביא לאישור הכנסת בקריאה ראשונה את חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986.

בסעיף 8 לחוק, לימוד חובה (תיקון מס' 11), התשל"ח — 1978, נקבע כי היטל חינוך על-יסודי והיטל חינוך ייגבו על-ידי המוסד לביטוח לאומי. תחולתו של סעיף 8 האמור נקבעה בסעיף קטן (ז) לגבי עובד ומעביד עד 30 בספטמבר 1986, ולגבי מי שאינו עובד — עד 31 במרס 1987. כדי לאפשר המשך הגבייה של היטל חינוך על-יסודי והיטל חינוך, מוצע להאריך את תוקפו של סעיף 8 הנ"ל בשנתיים נוספות.

הכנסת כבר האריכה את תוקף התוק שלוש פעמים. בשנים 1980, 1982 ו-1984, ואין בזה עכשיו שום חידוש. הכנסת מתבקשת להאריך את תוקף החוק בשנתיים נוספות.

תקציב המדינה לשנת התקציב 1986 מבוסס על גבייה של 125 מיליוני דולר מהיטל חינוך, ואי-הארכת תוקף החוק יחייב את הממשלה לקבל החלטות על קיצוץ חלופי, כדי שלא לפגוע במדיניות הכלכלית.

אני מבקש מן הכנסת לאשר את החוק בקריאה ראשונה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. חברי הכנסת, הדיון הוא אישי, ואבקש להצטמצם בחמש דקות. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כאשר ביקשתי את רשות הדיבור הנחתי שמי שייציג את החוק יהיה שר החינוך, והדברים שאני מתכוון לומר מופנים אליו. היות שסגן שר האוצר הגיש את החוק, אולי יועברו הדברים באמצעותו גם אל שר החינוך.

היות שמדובר בהעמדת אמצעים כספיים לרשות פעולת משרד החינוך, נדמה לי שיהיה לגיטימי לומר כמה דברים על התכלית שלשמה מועברים הכספים הללו.

הייתי רוצה גם לציין, שדיון מקיף על פעולות משרד החינוך התקיים כ-23 כיוני, ועד היום לא ניתנה תשובת שר החינוך. בכל אופן, הוא לא בא עם דברי הסיכום שלו לאותו דיון, כך שהרבה עניינים שהועלו בו נשארו פתוחים. ללא תגובת שר החינוך.

מכל מקום, יש עניין אחד שנעשה כולט במיוחד בחשיבותו ובכדיפותו, והייתי מגדיר אותו כהתמוטטות עקרון

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת נחמן רז.

יאיר צבן (מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כאשר התקבל מה שקרוי. לא כל כך בצדק, חוק חינוך תיכון חתום לפני שמונה שנים, טען האגף הזה בבית על מרכיביו השונים, ובצדק, שמימון החוק הזה אינו פרוגרסיבי, שהוא מימון יחסי, ומימון יחסי בחברה שבה התחלקות ההכנסות היא כפי שהיא תורם לשימור הפערים בחברה, לפעמים גם להרחבתם.

אמחיש זאת בנתונים שהגיעו לירדנו כחברי ועדת הכספים לאחרונה לגבי התפלגות התקבילים של הביטוח הלאומי מעצמאים ומשכירים, כי הרי המימון מתבצע דרך היטל באמצעות הביטוח הלאומי.

ובכן חברי הכנסת, ברור היום לחלוטין שההיטל הזה אינו מוטל אפילו באופן יחסי, לא רק באופן פרוגרסיבי אלא אפילו לא באופן יחסי. אני כבר לא מדבר על כך שלא רק לגבי הפער בין עצמאים ובין שכירים בממוצע, כשאני מתעלם מכך שיש מנהלים עתירי הכנסה המוגדרים כשכירים והם בקטגוריה של שכירים כמובן, יש עצמאים דלי הכנסה והם בקטגוריה של עצמאים, אבל היוצאים מהכלל אינם צריכים לשבש את ראייתנו את הכלל והמציאות היא שפערי ההכנסה הם גדולים. לפי מחקרו של יורם גבאי זהו פער שבין 7,500 ממוצע הכנסה לשכיר, ל-12,500 ממוצע הכנסה לעצמאי. אבל גם הפער הזה אינו משתקף בביטוח הלאומי, חברי הכנסת, מפני שחלקם של העצמאים בתקבולי הביטוח הלאומי אינו לא רק על-פי חלקם בהכנסה הלאומית, אינו על-פי חלקם באוכלוסייה. חלקם באוכלוסייה הוא כ-17%, חלקם היה צריך להיות מינימום 20% בתקבולי הביטוח הלאומי לפי התפלגות ההכנסות, אבל חלקם בפועל בתקבולי הביטוח הלאומי הוא עכשיו, לאחר שיפור שחל בשנה האחרונה, נע סביב 11%, ורק לפני שלוש שנים הוא הגיע לשפל המדרגה של 5%—6%. הווי אומר, כשאנחנו באים ואומרים שאחוז מסוים או פרומילים מסוימים יוטלו כהיטל למימון החינוך, זה אפילו לא יחסי, גם כאן עיקר הנטל מעבר לחלוקה היחסית, נופל על ציבור השכירים.

גם כאן, אפילו בתוך ציבור העצמאים אנחנו רואים את הפערים האדירים, מפני שכאשר 10% מהעצמאים שולטים ב-39% מהכנסות כלל העצמאים, גם כאן ניכר הפער בתוך הציבור הזה עצמו וההיטל אינו מחולק באופן שווה, מפני שיש תקרה.

היה צריך לצפות משר החינוך או ממי שמייצג אותו כאן שיבואו לפני הבית הזה, ולא כאורח שגרתי, ויאמרו לנו — ב-1978 זה התקבל ואנחנו, כמו אוטומט, משרים כל שנתיים — מה הם הנתונים לגבי ההכנסות, התפלגות ההכנסות, ובמקום זה אנחנו מקבלים את העניין בצורה חפוזה מאוד ושטחית מאוד של טיפול בנושא. אני לא בא בטענות לסגן השר, אני מבין שהוא עלה כאן כפתרון דוחק של סדר-היום.

דבר נוסף, אני רוצה להתייחס בקיצור נמרץ להערה מהותית יותר ולהצטרף לקודמי, חבר הכנסת מתתיהו פלד ולומר שכמהו גם אני מודאג מן השאלה של האינטגרציה בחינוך. הנתונים הם קשים ואני חושב שהכנסת צריכה לרשום לפנייה שהעובדה שמתחים ערתיים אינם עולים על פני השטח אינה סימן שהבעיה נפתרה. חברי הכנסת, הנתונים האחרונים הם, למשל, לגבי החינוך העיוני, שהנוכחות של תלמידים בני עדות המזרח ביחס לבני עדות אשכנז הוא 1:2. נכון שלפני

15 שנה זה היה 1:3, אבל הפער הזה הוא פער משמעותי. כאשר אינך מטפל בנושא האינטגרציה כמו שצריך, אלא להיפך יש נסיגה. אני מקבל היום פנייה מסטודנטים באוניברסיטה העברית בירושלים שמעתה ואילך יינתנו כל מיני תמריצים ללימודים רק ובעיקר על-פי הצטיינות בלימודים. הווי אומר, סטודנט שבא מבית שהכנסותיו מרובות ויכול להקדיש את כל זמנו ללימודים ולהשיג ציונים טובים, הוא יקבל את המלגות, הוא יקבל את ההנחות, הוא יקבל פנימיה ולא סטודנט שהרקע החברתי שלו מחייב לעזור ולתמוך בו. מסתמנת כאן מגמה שצריך לבלום אותה.

עם זאת, אני רוצה לשבח את המערכת בתחום אחד מאוד, בתחום המאמץ שהושקע בנושא החינוך לדמוקרטיה. עברתי לאחרונה שורה של בתי-ספר, דיברתי עם מנהלים במקומות פרובלמטיים, במקומות שעמדו תחת לחץ של ההשפעה של הכהניזם ושל הגזענות רק לפני שנה, שנה וחצי — — —

מאיר כהנא (תנועת כך):

עוד פעם? עוד פעם? יום יום כהנא. איזו אובססיה זאת?

יאיר צבן (מפ"ם):

— — — ושבתי-הספר בהם היו מלאים בכתובות, ואומר לי מנהל בתי-הספר לחינוך חינוך בצפת, למשל: באחי לבית-הספר בכל בוקר, רק לפני שנה, וצריך הייתי לנקות מחדש את הססמאות של הגזענים המלוכלכים הללו, ועכשיו, במשך החודשים האחרונים אף לא כתובת אחת, אף לא ססמה אחת, אף לא כרוז אחד. תלמידים התחילו להבין שהסכנה היא רצינית ושצריך לעקור אותה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אשרי המאמץ, איזה טיפש אתה.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מבקש ממך: אל תפריע.

מאיר כהנא (תנועת כך):

טיפש אתה.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני קוראת אותך לסדר פעם ראשונה.

יאיר צבן (מפ"ם):

עם IQ כזה קשה להתמודד.

מאיר כהנא (תנועת כך):

לא יעזור לך.

היו"ר ח' גרוסמן:

תפסיק עם הקומפלימנטים שלך.

יאיר צבן (מפ"ם):

אני חייב לומר, עם כל הביקורת, ויש לנו ביקורת קשה על תופעות שונות במערכת החינוך: זהו דבר שאותו צריך לשבח. נעשה כאן מאמץ והוא גם נשא פרי, אולי לא את כל הפרי שקיוונו לו, אבל פרי ראוי לשמו.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת נחמן רז, ואחריו — לחברת הכנסת עדנה סולודר.

נחמן רז (המערך):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הארכת התיקון לחוק לימוד חובה, התשמ"ו—1986, בעצם מתכוונת להמשיך את הסידור שבאמצעותו מקבלת מערכת החינוך 125 מיליוני דולר

אלא רק לשנה אחת. אני מקווה, שאם התיכון יתקבל תוכל מערכת החינוך לתפקד. יש לי חששות לגבי אפשרות תפקודה, גם בלי הקיצוץ הזה. בשנה הבאה, וזאת מסיבות תקציביות:

הי"ר ח' גרוסמן:
תודה רבה.

רשות הדיבור לאחרונה בדיון הזה, לחברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה ישיב שר האוצר על בעיות האינטגרציה בחינוך.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני דווקא אינני מתכוננת לעסוק בנושא האינטגרציה בהקשר לקריאה הראשונה בהצעת חוק זו. לאחרונה קראתי הרבה מאוד חוות דעת שונות ומנוגדות על מידת ההצלחה של האינטגרציה בשטחים שונים, ואינני רוצה לקשר את הדיון הזה לכך.

אני רוצה להתייחס לנושא הספציפי. היטל החינוך היה מיועד בזמנו להיות היטל זמני, מתוך כוונה שעלות החינוך כולה תמומן ממאגר המסים הכללי, כדי להחליף בין 18% ל-20% מהמימון של החינוך העל-יסודי, שגובה בזמנו מההורים. 30% מומנו גם בעבר ממאגר המסים הכללי. לפיכך, היטל שנועד להיות זמני נקבע ככזה, בשיעור של 0.4% — 0.3% על העובד ו-0.1% על המעביד — הוצעה שיעורו באפריל 1985, במקום לבטלו, ל-0.6%, כאשר חלקו של העובד הוא 0.45% וחלקו של המעביד 0.15%.

ביולי 1985, בתקנות שעת-חירום ואחר כך במסגרת חוק הסדרים לשעת-חירום במשק, כתחליף לקיצוץ בתקציב משרד החינוך, ומתוך כוונה לעזור זמנית בתקופת חירום, העלו את ההיטל על העובד בעוד 1%. נכון שההיטל הזה הוא גרסיבי באופיו, והוא חל על עובדים בשכר נמוך ותחילי. יכול להיות שאין שום היגיון לממן את מערכת החינוך בהיטל גרסיבי לאורך זמן, במקום מסמ הכנסה וממסים אחרים שהם פרוגרסיביים. אבל מה לעשות? אנחנו עדיין חיים במערכת של אילוצים תקציביים קשים ביותר, ולדאבוננו, אין מצבנו משתפר אונתו מאליוצים אלה.

לכן, נדמה לי שאין לנו היום ברירה, ובשום פנים ואופן לא נחליט כאוטומטים, כפי שאמר חבר הכנסת יאיר צבן, כי עובדה שהיה פה דיון, אבל, נדמה לי, שלאור המצב התקציבי הנוכחי, אין לנו ברירה אלא להאריך את תוקפו של החוק.

אני אצביע בעד העברת הצעת החוק לוועדת החינוך. אני מבקשת ומצפה שוועדה זו יחד עם האוצר ישקלו הארכה לשנה אחת ולא לשנתיים, בתקווה שבמשך השנה הזאת או מייד אחריה נוכל באמת לשנות את הדברים ולקחת את הכספים ממאגר המסים הכללי ולא מההיטל הזה שאנו מדברים עליו. תודה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. אני מזמין את שר האוצר להשיב.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעיקרון צדקה חברת הכנסת עדנה סולודר באומרה, שהמס במקורו בא לממן אותו חלק קטן — היא אמרה, נדמה לי, בין 18% ל-20% — שלא היה מכוסה עליידי שכר לימוד מדרוג, והנהגת חינוך תיכון חנים גרמה לכך שהוטל היטל החינוך האמור.

המספרים שנקבעו בהם חברת הכנסת סולודר מעידים על העיוות הקיים ועל מידת הגרסיביות של חוק חינוך תיכון

לשנה באמצעות הגבייה של הביטוח הלאומי. אני מודע לכך שכבר בשנה שעברה עמדנו בפני התופעה שבה הסכומים הנגבים נקבעים באופן גרסיבי במובן מסוים.

לכן תבענו, ואומנם נתקבל תיקון באחוזים הנגבים באמצעות הביטוח הלאומי, באופן שייעשה יותר צדק. הסכומים האלה מאפשרים למערכת החינוך לתפקד, לאור כל מיני קיצוצים שנעשו במשרד זה, כמו גם במשרדי ממשלה אחרים.

המצוקות הן נוראות גם עכשיו. אני רוצה לקבוע, שבתחום הביטוח והפיתוח של חדרי לימוד, מעבדות, ספריות, מגרשי ספורט, כל המתקנים והאבזרים שמערכת החינוך זקוקה להם, אנחנו עומדים בחלק מהמערכת ממש לפני שוקת שבורה. היתה הקפאה בבנייה, אבל לא היתה הקפאה בזרימת תלמידים לבתי-הספר.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני, יושב-ראש ועדת החינוך, האם אתה יודע מה הפער בחדרי לימוד שכורים בין המגזר הערבי לבין המגזר היהודי? 1 ל-47.

נחמן רו (המערך):

האמן לי שאני מכיר את הדברים. אתה רוצה שאני ארצה לך על כך?

מאיר כהנא (תנועת כך):
הם ממש מסכנים.

נחמן רו (המערך):

אני יודע זאת ואני גם מדגיש זאת. הבנייה איננה מספקת את הצרכים. אני רוצה לאשר ולקבוע, ירידי חבר הכנסת צבן, שהמצוקה במגזר הערבי היא לאין ערוך יותר גדולה, וזו חרפה ובושה. אבל, המחסור הזה הוא לא רק בשטח הבנייה, אלא גם בתחומים אחרים — למשל, בצידוד טכנולוגי לבתי-הספר המקצועיים, למעבדות במסודות החינוך להשכלה גבוהה, למחקר וכדומה.

נושא האינטגרציה, שהזכיר חבר הכנסת מתי פלד, נתון במחלוקת לגבי תוצאותיו. אני אינני מרוב, כמובן, בשם משרד החינוך, אבל, כאדם הקרוב לנושאים האלה אני יכול לומר, שגם במקומות שבהן יש אינטגרציה ופועלים בשיטה של ערכוב תלמידים מאזורים ומאכלוסיות שונות, המסקנות לגבי התוצאות התברורות וההשכלתיות שנויות במחלוקת.

רק 50% ממערכת החינוך עובדת על-פי מתכונת האינטגרציה ואני יודע שמשך החינוך והתרבות, עקרונות או לפחות הצהרותי דבק בכך. הוא מבצע זאת בקושי, הן בגלל המחסור התקציבי — מכיוון שהדבר מצריך יותר מבנים — והן מבחינה מהותית, של תוכן החינוך. לפעמים גם בגלל התנגדות קשה כיותר מצד הורים, בעיקר הורים מהשכבות היותר מסודרות.

לגבי תלמידים נזקקים — אני רוצה להעיר, כדי שלא תהיה טעות, ואקצר מאוד בדברי, תלמידים נזקקים בישראל, גם במערכת החינוך של בתי-הספר היסודיים והעל-יסודיים וגם באוניברסיטאות, נהנים ממערכת שלמה של תמיכות, מערכת גדולה ומסופעת. למעשה, אין תלמיד במסודות ההשכלה הגבוהה שזקוק לסיוע ומוכר ככזה, שאינו מקבל סיוע — אם במסגרת פרויקט פרייט, אם באמצעות הלוואות וסידורים אחרים.

אני מציע, שהארכת תוקף התיקון הזה תהיה לא לשנתיים

היו"ר ד' בן-מאיר:

ובכן יש לנו שתי הצעות: האחת להעביר את הצעת החוק לוועדת החינוך והתרבות והאחרת להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11)

(תיקון מס' 6) לוועדת החינוך

והתרבות — רוב

בעד ההצעה להחזיר את הצעת

החוק לממשלה — מיעוט

ההצעה להעביר את הצעת חוק לימוד חובה

(תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6). לוועדת החינוך

והתרבות נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

ובכן, אני קובע שהצעת החוק התקבלה והיא תועבר להמשך הטיפול בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

כא. הצעה לסדר-היום

כביש הדמים אשר חוצה את הכפר עוספיה לכפר השכן דלית-אל-כרמל

המקומיים והתיירים הרבים, תיירי פנים וחוץ, הבאים אל שני היישובים הדרוזיים שהם פנינות בכרמל, כאזור יש גנים לאומיים רבים ואתרי טיולים לעם ישראל הבא ליהנות מנופי הכרמל ולילדי תנועות הנוער הבאים למחנות שבאזור.

בעבר, היו פניות רבות של גורמים שונים בקהילה, בכללם המועצות המקומיות, לגופים הממלכתיים הנוגעים בדבר העשויים לעזור לשיפור המצב, עד בה לא טופלה הבעיה ולא נפתרה. התושבים מתוסכלים מטיפול לקוי זה, ולמעשה, נואשו מהתמודדות עם הביורוקרטיה והאדישות כלפי הנושא.

נוסף על כך מדינת ישראל הכריזה על הכרמל כאזור תיירות, לא הכפרים הכריזו, ולפני ההכרזה היינו צריכים לדאוג לכבישים, לעשרות אלפי התיירים שבאים במשך שנים, לא רק תיירות פנים אלא גם תיירות חוץ. ברגע שבו אנחנו מכריזים על חבלון לאומי מסוים, צריך לדאוג גם לתושבים הגרים שם. אי-אפשר כך לנהוג, במשך שנים לא עשו דבר בכבישים האלה.

כתושב האזור, כמי שמבקר בכפרים האלה אני חושב שזו רק בושה למדינת ישראל, ולכן אני חושב שהטיפול צריך להיות טיפול נמרץ ביותר, דרך הכנסת ודרך ועדותיה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה.

עבד-אלוהב דראושה (המעריך):

יש לי הצעה.

שבת וייס (המעריך):

אדוני היושב-ראש, אני מזדהה הזדהות מוחלטת עם הצעתו האחרונה של חבר הכנסת פסח גרופר והייתי מבקש מאוד שהעניין יועבר לוועדת הכלכלה לטיפול מהיר.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דראושה, רצית לומר משהו?

חינם. שהרי, אם נכון — ואין לי שום סיבה לחלוק על כך — שרק 18% — 20% מהתלמידים לא נהנו משכר לימוד מדרג, פירושו של דבר, שרק השכבה העליונה נהנית מהעובדה שביטלו את מבחן ההכנסה במימון החינוך התיכון. אלה שלחנו והנהיגו את חינוך תיכון חינם גרמו לכך, שמי שמקבל שכר מינימום משלם את ההיטל, בעוד שבעלי ההכנסות הגבוהות, שהעניקו גם להם את השירות האוניברסלי הזה של חינוך תיכון חינם, אותם 18% — 20%, הם עכשיו מקבלים זאת חינם.

הורי אומר, הפועל שמקבל שכר מינימום בעיירת הפיתוח מממן אותו אדם שנמנה עם 18% העליונים, אינני מבין את ההיגיון הזה, אבל כך רצתה הכנסת וכך היא הנהיגה. לכן, כיוון שזה קיים, צריך להאריך את זה עד שיחליטו לשנות את העניין מיסודו. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש להציע להחזיר את הצעת החוק לממשלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום, הצעתו של חבר הכנסת פסח גרופר: כביש הדמים אשר חוצה את הכפר עוספיה לכפר השכן דלית-אל-כרמל. בבקשה.

פסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נכון הוא שהכביש מסומן במפה כ"כביש האדום", עוספיה — דלית-אל-כרמל, דרך 672, אבל זהו כביש דמים, הוא כבר לא כביש אדום. מדובר בקטע כביש המחבר את שני הכפרים הדרוזיים שעל הר הכרמל, עוספיה — דלית-אל-כרמל. הסכרה שבבעבר הייתה ההגדרה "כביש אדום", אבל לאחרונה אנו קורים לו "כביש הדמים", זאת בעקבות תאונה קטלנית אחת שאירעה במקום כשנה לאחרונה ואשר בה קופחו חייהם של שלוש בנות קטנות. זאת, נוסף על תאונות רבות שקרו בשנים האחרונות ורק בדרך נס לא גרמו לקיפוח חיי אדם.

אורך הכביש, שתחילתו בכניסה המערבית לעוספיה וסופו בכניסה הראשית לשוק התיירות של דלית-אל-כרמל, הוא כארבעה קילומטרים. הוא צר מאוד ונראה ברור לעין שבקושי מתאפשרת בו תנועה דו-סטרית, ובהיותו בנוי במדרוני ההר, בהיותו מפותל מאוד ובו סיבובים מסוכנים ושוליים נמוכים ורכים, הוא הופך למסוכן ביותר לנהנים ולהולכי רגל כאחד.

ככביש זה עוברים מדי יום ביומו כ-2,500 תלמידים שמגיעים לבתי-הספר היסודיים ולבתי-הספר התיכוניים, וחייהם בסכנה מתמדת היות שבתי-הספר ממוקמים על-יד הכביש הזה.

לאורך הכביש אין תאורה נאותה, והדבר גורם לכך שבלילה רבה שבעתיים הסכנה לעוברים בו. גם אין בו התמורות המתבקשים, אין מדרכות והשוליים הם רכים ובוציים, וזאת קטע קצר מאוד שעליו הוקמה מדרכה. העומס על הכביש הוא רב ביותר — מכונות פרטיות של התושבים

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
לא, זו אותה הצעה.

היו"ר ד' כץ-מאיר:
מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת פסח גרופר
לוועדת הכלכלה? מי נגד? אין נגד.

ה צ ב ע
ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
הכלכלה נחקבלה.

היו"ר ד' כץ-מאיר:
ההצעה מועברת לוועדת הכלכלה.

היו"ר ד' כץ-מאיר:
יפה, ובכן יש הצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.
אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה?

פסח גרופר (הליכוד):
כן.

כב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

בסן-סימון בירושלים: מסקנות ועדת העבודה והרווחה
בנושא "רצח העובדת הסוציאלית במגדל-העמק"; וכן הודעות
שר הפנים בעקבות מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה
בנושאים האלה: "הפעלת תופי הרחצה בתל-אביב", "שביתת
הרשויות המקומיות במגור הערבי", "שימור אתר ההתיישבות
ממילא". תודה.

היו"ר ד' כץ-מאיר:
תודה.

היו"ר ד' כץ-מאיר:
לסגנית מזכיר הכנסת יש הודעה בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
כרשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום
על שולחן הכנסת: מסקנות ועדת החוץ והביטחון בנושא
"בחירת נשיא אוסטריה, קורט ולדהיים"; מסקנות כיניים של
ועדת העבודה והרווחה בנושא "מניעת סגירת מעון הנכים

כג. הצעה לסדר-היום

מלינוי שופט ערבי לבית-המשפט העליון ושופטים ערבים במערכת המשפט

בני שליטא (הליכוד):
אתה קובע ששני השופטים האלה מתאימים, על סמך מה?

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
טוב, אתה תשמע את הנאום. אני חושב שהם מתאימים.
השאלה שלך אינה עניינית כלל.

בני שליטא (הליכוד):
על סמך אתה קובע שהם מתאימים?

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
אמרתי את דברי. אני חושב שהם מתאימים מבחינת ההד
הציבורי החיובי שיש לדרך שפיטתם, מבחינת הביקורת
החיובית המופיעה מדי פעם באמצעי התקשורת, גם בעיתונות,
וגם שמעתי דעה של שופטים במדינת ישראל, שאמרו אותם
דברים. גם הם נבחרו על סמך כישורים, ויש להם הוותק הדרוש
והדרושה הנחוצה למינוי שופטים בבית-המשפט העליון.
לדעתי, הם מתפקדים כרמה גבוהה, ומינוי אחד מהם כשופט
עליון יביא כבוד לאוכלוסייה הערבית ולמדינת ישראל כולה.

למינוי זה יש חשיבות מרובה. מבחינה סמלית ועניינית
גם יחד. מינוי זה יכול לסייע בשילוב משכילים ערבים
כתפקידים בכירים, כפי שהוכנס בסעיף 22 של ההסכם
הקואליציוני של ממשלת האחדות הלאומית, ואשר הופיע
בנוסח הבא: "ייעשו מאמצים מיוחדים לקליטת משכילים מבין
בני המיעוטים בשירות המדינה ובמוסדות ציבור שונים, בכדי
לקדם את שיתופם באחריות ממלכתית וציבורית". מה מומש
ההסעיף הזה? באיזה תפקידים בכירים שולבו אזרחים ערבים
בשנתיים האחרונות? מאז קומה של הממשלה הזאת לא זכור
לי אף מקרה אחד של מינוי אזרח ערבי לתפקיד בכיר. מינוי כזה
של שופט עליון יכול לסייע בשילוב האוכלוסייה הערבית בחיי
המדינה ויהווה סמל חיובי למערכת-החסים תקינה בין שני
העמים.

היו"ר ד' כץ-מאיר:
אנו עוברים להצעות לסדר-היום. הצעתו של חבר הכנסת
עבד-אלוהב דראושה: מינוי שופט ערבי לבית-המשפט העליון
ושופטים ערבים במערכת המשפט. בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי אני רוצה
לברך את השר אברהם שריר עם כניסתו לתפקיד החדש ואני
מאחל לו מלוא ההצלחה.

חוק בתי-המשפט (נוסח משולב) משנת התשמ"ד — 1984
קובע את השופטים הכשירים להתמנות לשופטי בית-המשפט
העליון: א. מי שכיהן כמש"ן חקופה של חמש שנים כשופט
בית-משפט מחוזי; ב. מי שרשום ומי שזכאי להיות רשום
בפנקס חברי לשכת עורכי-הדין ועסק, ברציפות או לסירוגין,
לא פחות מעשר שנים, מהן לפחות חמש שנים בארץ, כאחד או
באחרים מן הדברים האלה: עריכת-דין, שפיטה או חקיד
משפטי אחר בשירות מדינת ישראל או בשירות אחר שנקבעו
בתקנות לעניין זה, הוראת משפטים באוניברסיטה או
בבית-ספר גבוה למשפט, שנקבעו בתקנות לעניין זה; ג.
משפטאי מובהק.

שני השופטים המחזויים הערבים, מר עבדאל-רחמאן
וועבי מנצח ומר יוסף נאשף מטיבה, שניהם עונים על
הדרישות הללו. מתוך הכרת עבודתם של שני השופטים
המחזויים הערבים והוקרת עבודתם וההד הציבורי החיובי
הרחב, אני חושב שהם מועמדים טובים-למשמש כשופטים
בבית-המשפט העליון.

בני שליטא (הליכוד):
חבר הכנסת דראושה, אפשר לשאול שאלה? אתה באמת
מאמין שיש פה אפליה מכוונת ומודעת כלפי-המוסלמים?

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
אתה שמעת אותי אומר את הדברים האלה?

העליון ושופטים ערכים אחרים למערכת המשפטית מהווה צעד חשוב ביישום עקרונות השוויון.

אתה, כבוד שר המשפטים, הממשלה כולה והבית הזה נדרשים לקבל את ההחלטה הנכונה. אני מבקש להביא את ההצעה הזאת לדיון במליאה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. אני מזמין את שר המשפטים לענות על ההצעה.

שר המשפטים א' שריר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא אשר הועלה היום על-ידי חבר הכנסת דראושה מחייב — — —

עדנה סולודר (המערך):

— — —

עבדאללה דראושה (המערך):

זהו אפליה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

יש החלטה של הקואליציה להסיר את ההצעה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דראושה, עונים לך עכשיו מעל הדוכן. אבקש מהשר שלא יענה להצעה שלך. לא יכול להיות דבר כזה. השר מחכה פה, עומד ואתה מנהל שיחות.

שר המשפטים א' שריר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושא שהועלה כאן היום על-ידי חבר הכנסת דראושה הוא נושא חשוב. הוא נושא רציני, הוא נושא שבהחלט מחייב התייחסות בהתאם ושיקול דעת מרוכב. יש לנו במדינת ישראל מסגרת ששמה: בתי-המשפט ושופטי ישראל. אני חושב שאומר על דעת כל חלקי הכית, שמדינת ישראל יכולה להתגאות בבתי-המשפט שלה, במוסד השיפוט שלה, ברמתם של שופטי מדינת ישראל, ושמעם יצא לשבח ברחבי העולם. אני חושב שאם יש תחום אחד שכולנו יכולים לסמוך עליו את דינו ולומר שאכן צדק נעשה בו, שכולנו יכולים לסמוך עליו את דינו ולומר שאכן צדק נעשה במדינת ישראל, משפט משפט ירדוף. זהו התחום של בתי-המשפט ושופטי מדינת ישראל.

בתוך הימים הספורים שאני מכהן בתפקידי, וגם כישיבה הראשונה שקיימתי בדבר מינוי שופטים — הוועדה קיימה דיונים יסודיים, ואני חושב שכך הם צריכים להישאר, אף שהוועדה היא ועדה סוברנית בהחלטותיה — אני סבור שדיוני הוועדה הם ענייניים, הם לגופו של עניין ואין בהם שיקולים זרים של דת, גזע ומין. הנבחר לכהונה נבחר לפי שיקולים אישיים, לפי שיקולים של כישורים אישיים בלבד. אני יכול לומר לך, אדוני היושב-ראש, ואני יכול לומר לבית — ושוב מתוך אותה פגישה אחת שקיימתי, אבל אני חושב שגם העבר מוכיח על רמתם של בתי-המשפט ועל איכותם של שופטי ישראל — שהשיקולים הם שיקולים ענייניים וטהורים לחלוטין, ללא שום צל של שיקול זר. עם זאת, במדינה כמו מדינת ישראל, שיש בה מגוון רחב של סוגי אוכלוסייה, יש בהחלט — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש לא להפריע. עכשיו עונים לחבר הכנסת דראושה.

באותו חוק משנת תשמ"ד נקבעו הכישורים להתמנות לשופטי בית-משפט מחוזי: 1. מי שכהן כמשך תקופה של ארבע שנים כשופט של בית-משפט שלום; 2. מי שרשום ומי שזכאי להיות רשום בפנקס חברי לשכת עורכי-הדין ועסק בכך ברציפות או לסידורין, לא פחות משש שנים, מהן לפחות שלוש שנים.

מבין ששת השופטים הערכים בבתי-משפט השלום יש העונים על הדרישות הללו. לכן יש למנות שופטים ערכים כך שבכל בית-משפט מחוזי יהיה לפחות שופט ערכי אחד. לכן יש חשיבות מרובה בסיוע שילוב האוכלוסייה הערבית במערכת החיים במדינה.

ובאותו חוק נקבעו הכישורים של שופטי בית-משפט שלום: כשירים להתמנות לשופטי בית משפט שלום, מי שרשום ומי שזכאי להיות רשום בפנקס חברי לשכת עורכי הדין ועסק ברציפות או לסידורין לא פחות משלוש שנים, מהן לפחות שנה אחת בארץ.

מבין עשרות עורכי-הדין הערכים במדינה יש, לדעתי, רבים אשר נמצאים ברמה מוסרית, לימודית ומקצועית גבוהה. למה לא לבחור מתוכם שופטים ובתי-משפט השלום? למה שלא יתמנו שופטים ערכים בכל בתי-משפט השלום במדינה? מבין כ-300 שופטים במערכת המשפט במדינה יש רק 8 שופטים ערכים, מכל העדות — מוסלמים, נוצרים ודרוזים. במלים אחרות: פחות מ-3%, בעוד שאנחנו מהווים כ-17% מכלל האוכלוסייה. זהו עוול שדווקא לשמים, עוול שנעשה לאוכלוסייה הערבית במשך שנים רבות וצריך לתקן אותו מידית.

גם בבתי-הדין לעבודה, המתחזים והאמצעים, אין אף שופט ערכי. למה רבותי? למה כבוד שר המשפטים? האם אין צורך לתקן את העוול הזה? גם בפרקליטות אין אף עובד ערכי.

מכאן חוקית אתה, אדוני שר המשפטים, רשאי להציע מועמדים לתפקיד. אני פונה אליך ומבקשך להציע למנות שופט ערכי לבית-המשפט העליון ולהביא זאת להחלטה מיידית בוועדה לבחירת שופטים. זה יהיה צעד מבורך מצדך. תעשה זאת ותזכה לתמיכה מרבית בציבור כולו ובבית הזה. אתה גם רשאי, אדוני השר, מבחינה חוקית למנות לכהונה בפועל שופט בית-משפט מחוזי לשופט בית-המשפט העליון, בהסכמת המועמד ובהתייעצות עם נשיא בית-המשפט העליון.

יש לפעול מיידית לבחירת שופטים ערכים נוספים בכל מערכת המשפט במדינה: בבתי-משפט השלום, המחוזי, העליון, גם בבתי-הדין לעבודה המתחזים והאמצעים וגם בפרקליטות. זהו צעד חיוני, ויש ליישמו מיידית.

ראשי ממשלות ושרים הבטיחו בעבר למנות שופט ערכי לבית-המשפט העליון. מר מנחם בגין, בהיותו ראש ממשלה, הבטיח חגיגות להגשים הבטחה זו. שרים אחרים ממפלגות שונות הבטחו עמדה אזהרת אזהרה. בסעיף 27 להסכם הקואליציוני של הממשלה הנוכחית נכתב: "הממשלה תמשיך לפעול להבטחת שיווי זכויות מלא לכל התושבים ללא הבדל דת, גזע, לאום, מין או עדה". מגילת העצמאות הבטיחה שוויון וזכויות מלא בין כל אזרחי המדינה. ייתכן שזה אקט כנלי להזכיר היום את הדברים הללו. אולי יש מי שחושבים כך. אני אישית מאמין שיש לקחת את הדברים כמלוא הרצינות. המבחן האמיתי של ההצהרות הללו הוא ביישום המעשי שלהן.

האוכלוסייה הערבית מצפה שייעשו צעדים חיוביים להגשמת הצדק המובטח. מינוי שופט ערכי לבית-המשפט

הזה ויכול לשרת את המטרה שריכזתי עליה ואשר כבוד השר התייחס אליה ברצינות.

שר המשפטים א' שריר:

הבנתי. חבר הכנסת דראושה, עם כל הכבוד למוסד הזה — אני חלק מהמוסד הזה — ועדת החוקה, חוק ומשפט היא מוסד פוליטי. הוועדה של מינוי שופטי ישראל היא מוסד אפוליטי. על אף שיושבים שם שני שרים המייצגים זרמים פוליטיים.

אני סבור שדיון במסגרת ועדת החוקה, חוק ומשפט זיך ולא יועיל. אני חוזר ומבקש שתקבל את דברי כתשובה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דראושה, האם אתה מקבל את תשובת השר?

עבד-אללהב דראושה (המערך):
כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אם הוא מקבל את תשובת השר, אין הצעות אחרות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת תופיק טובי, אני מבקש ממך, האם הוא צריך את הייצוג שלך?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אבל הוא קלקל לו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מצטער מאוד.

כד. שאלות ותשובות

פרויקט אשר יכיל בתוכו שלושה בתי-כנסת המיועדים לקהילת "האשל כרמה".

פרויקט זה נמצא בתהליך בנייה מתקדם לאחר הפקדת תוכנית ועל סף התחלת העבודות בשטח. לו היו האמצעים משופעים יותר היה גם המצב טוב יותר.

2285. קידום של כלי הקודש המוסלמים בדרגות.

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את השר לענייני דתות ביום א' בתמוז התשמ"ו (8 ביולי 1986):

כלי הקודש המוסלמים לא זכו עדיין בעדכון רירוגס וטרם דורגו כעובדי מדינה רגילים. על אף שניתנו הבטחות שונות בנושא זה.

מסגדים רבים פועלים ללא איממים, מואזינים או שרתים וכלי הקודש עדיין לא זכו לניכוי עבור ביטוח רפואי בקופת-חולים, על אף שקיבלו הבטחה בקשר לכך.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הן תוכניות המשרד לשיפור רירוגס ולשיבוצם כעובדי מדינה רגילים?

2. מתי יתמנו כל קודש במסגדים שזקוקים לכך?

השר לענייני דתות י' בורג:

1. כלי הקודש המוסלמים נהנים מכל הזכויות של עובדי המדינה: גמלאות, פיצויים, הכרזה, כיגוד וכו'. נותרה

שר המשפטים א' שריר:

אני מבקש שחבר הכנסת דראושה יכרה און, משום שאני מכבד את הנושא שהוא העלה, אני מתייחס אליו בכל הרצינות.

עם זאת, כפי שאמרתי קודם, במדינת ישראל, שיש לה אוכלוסייה מגוונת, יש צורך לכרות און קשבת גם לטיעון כזה. אני מדבר בשמי, כיושב-ראש הוועדה. כפי שחבר הכנסת דראושה וחברי הבית יורעים, הוועדה מורכבת בראש ובראשונה משלושת שופטי בית-המשפט העליון, מנציגי לשכת עורכי-הדין, מחברי הכנסת ומשרים. לכן, יש כאן צורך לקבל את ההכנה וההסכמה של הוועדה בכללותה.

חבר הכנסת דראושה, אני מבקש לאפשר לי להשמיע את דברי. אני יכול להפסיק את דברי גם ברגע זה, אבל אני מתייחס לנושא ברצינות הדרושה ואני מבקש שדברי יישמעו. אני אציע לוועדה שתקרא את דבריי, אביא את דבריי בפני הוועדה וייתכן שתהיה גם החלפת דעות, שוב מתוך תשומת לב קפדנית לעיקרון של בחירה לפי כישורים, כולנו רוצים שזה יהיה כך. אין לי ספק שהכישורים האישיים, נמצאים במגוון רחב של האוכלוסייה של מדינת ישראל.

אני מבקש מחבר הכנסת דראושה להסתפק בקבלת תשובתי ובהבטחתי שדבריו יישמו לפני בכל תשומת הלב הדרושה וגם אעביר אותם הלאה לחברי הוועדה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דראושה, האם אתה מוכן להסתפק כתשובת השר?

עבד-אללהב דראושה (המערך):

יש לי שאלה לכבוד השר: האם אפשר להעביר את הצעתי לוועדת החוקה, חוק ומשפט? הדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט בנושא החשוב הזה ייתן אפשרות להבעת דעות בנושא

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מומין את שר הדתות לענות על שאלות בענייני משרדו.

1942. הנחיות בבניית בתי-כנסת ברמות

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את השר לענייני דתות ביום ט"ו באדר א' התשמ"ו (24 בפברואר 1986):

בעיתון "המודיע" פורסם (צילום הידיעה רצ"ב) כי ועד ההורים בבית-הספר הממלכתי-יהודי ברמות מבקש להוציא מאות איש מהתפללים במקלט בית-הספר, עובדה הגורמת לפגיעה ברגשות הציבור הדתי שם.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מדוע נאלצים מתפללי קהילת "האשל כרמה" להתפלל במקלט בית-הספר?

2. האם מוכן המשרד לענייני דתות בכלל, וכבוד השר בפרט, לפעול כדי שהציבור הדתי בשכונת רמות יזכה למבנים הולמים שבהם יוכל להתפלל?

תשובת השר לענייני דתות י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בשכונת רמות קיימים חמישה בתי-כנסת במבנים של קבע ועוד שישה בתי-כנסת הם בתהליך של בנייה, אחד מהם הוא

תאריך שאתה יכול לראותו כתאריך שיחייב את הממשלה להכיר בהם הכרה פורמלית כעובדי מדינה?

השר לענייני דתות י' בורג:

אני רק יכול לומר שבתחום זה יש שוויון מלא למשמשים בקודש בסקטור היהודי. אינני מרוצה מכמה וכמה דברים ואנחנו במאבק מתמיד עם האוצר. אבל האוצר טוען לפי המצוי ואנחנו טוענים לפי הרצוי.

שמעתי מחכם ספרדי, כשעושים את הגימטריה בין רצוי לבין מצוי יוצא 160 וזה הגימטריה של המלה כסף. לכן אני יכול לענות לך באופן חיובי בנוגע לעיקרון, אבל אין לי תשובה מדויקת בנוגע לתאריך.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה.

כה. הצעה לסדר-היום

מוסד הנשיאות בישראל

אתם מפריעים לי מאוד, חברי. אני מבקש שלא תפריעו לי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת דראושה, כל הזמן מעירים לך, אם יש לך ירכוש עם מישור הוצא את חבריך אל הפרודור ונהל שם את הוויכוח. למה פה? מה היית אתה אומר אילו הפריע לך מישור כך כל הזמן?

שבח וייס (המערך):

פסקי-הדין של הרוב כבג"ץ החזיר למערכת השלטון — הנשיא, ובעניין זה הנשיא הוא חלק ממערכת השלטון. הכנסת, הממשלה והמשטרה שהיא חלק מן הממשלה, את האמון העצמי. זה לא פחות חיוני במשטר דמוקרטי ובשלטון החוק מעצם הנוסחה של "צדק צדק תרדוף", וזה לא עומד בסתירה.

כדי שיהיה כאן שלטון חוק צריך גם להחזיר את השלטון. ולא אחת ניתנת פרשנות הגובלת באנרכיות לשלטון החוק. יש מידת הדין, שעליה ממונים בתי-המשפט; ויש מידת הרחמים, שעליה ממונה הנשיא. וקיימת שאלת המידה המשוכללת, והנשיא הוא גורם מכריע כאשר הוא מתבקש להעניק חנינה בשקלול ההוה.

אין כמעט משטר דמוקרטי שבו אין מוענקת לראש המדינה, אם נשיא שלטוני נוסח ארצות-הברית או צרפת, אם נשיא רפרזנטטיבי נוסח גרמניה המערבית, נוסח איטליה, נוסח הרפובליקה הרביעית של צרפת, נוסח ישראל, ואם מלך במונרכיות קונסטיטוציוניות בלגיה, ספרד, ארצות סקנדינביה ועוד — מעין סמכות על, שבימים של סערת רוח ובימים של טירוף מערכות ובימים של איבוד עשתונות עליה להחזיר לחברה עוגן מייצב. זהו מכשיר שהדמוקרטיה יצרה כדי שהיא תוכל להתקיים, כדי שהיא תוכל, מדי פעם בפעם, לחזור לסדר-היום.

כאשר הנשיא הרצוג דיבר על הצורך להפסיק את מחול השדים, היו מי שביקרו אותו במלים קשות. חלק ביקר אותו תוך שימוש בשפה מכפירה ללא שמץ של דרך-ארץ. לפי מיטב הערכתי זוהי פרשנות וולגרית של החיים הדמוקרטיים.

והנה בא בית-המשפט העליון ושופטי בית-המשפט העליון, וברוב קולות הם אימצו את הגישה שעל-פיה הנשיא, בין היתר, זכאי לעשות שימוש בסמכות החנינה בדיוק למטרה

במחלוקת רק שאלת ההכרה הפורמלית בהם כעובדי מדינה. שאלה זו ייתכן שתתברר בקירוב בבית-הדין לעבודה בנצרת.

כדי להעלות את הדיוג של האיממים דרושה תוספת תקציב. פנינו בדרך זו למשרד האוצר בתקווה כי זה ייענה לפנייתנו בחיוב.

2. ב-1 ביולי 1986 התמנו כ-20 כלי קודש מוסלמים במסגרים שחסרו בהם כלי קודש.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דראושה.

עבד-אללה דראושה (המערך):

אדוני השר, העניין של מינוי כלי הקודש המוסלמים לעובדי מדינה הוכחח להם בעבר פעמים רבות. האם יש לך

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מזמין את חבר הכנסת שבח וייס להעלות את הצעתו בעניין מוסד הנשיאות בישראל, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

חברי היושב-ראש, חברי הכנסת, את הנשוא של מוסד הנשיאות העליון במסגרת הצעה רגילה לסדר-היום. הוא היה צריך להידון בכנסת לפני שבועות אחדים ומסיבות של עומס יתר בסדר-היום נדחה ליום זה.

והנה קרה המקרה והבוקר פרסם הבג"ץ פסקי-דין בעל חשיבות עקרונית, פסקי-דין חוקתי ממדרגה ראשונה, בתקופה של משבר חוקתי ופוליטי עמוק, והנשיא, שעליו אני עומד לדבר בהצעה זו, עומד במרכז של פסקי-הדין.

על כן, ברשותכם, אני מבקש להתייחס לפסקי-דין זה כפי שאכן הוא פורסם היום.

לאחרונה פתחה בתוכנו מגמה המפרשת את שלטון החוק כשלטון השופטים בוועדות חקירה. זאת פרשנות אשר עומדת בסתירה לכל המשטרים הדמוקרטיים החוקתיים.

אני רואה חשיבות ממדרגה ראשונה בתקדים המשפטי שפורסם הבוקר, על-פי שופטי הרוב, אשר סירבו לפסול את חנינת הנשיא, ביקשו לא למשול אלא לשמור על מסגרת החוק ועל מסגרת הסמכויות של מוסדות השלטון — בית-משפט וועדות חקירה אינם מתחרים בשלטון, הם צריכים לגרום לכך שהשלטון ישלוט לפי החוק וגם לאפשר שיתקיים שלטון. בעניין זה יש פסיקה עשירה מאוד במדינות כמו ארצות-הברית וגם במדינות הקונטיננטל. אני גם לא בטוח שצריך דרך קבע לפרש את שלטון החוק, כמה שעומד בסתירה מוחלטת לשלטון הרוב.

גם זה סגנון של פרשנות שעומד בסתירה לאושיות השלטון הדמוקרטי.

סליחה, אחת מפריע לי מאוד חברי וידידי דראושה, מאוד מאוד.

פסקי-הדין של הרוב כבג"ץ החזיר למערכת השלטון, הנשיא, ובעניין של זכות החנינה הנשיא הוא חלק ממערכת השלטון — — —

שנים והממשלה נשארת ממשלת מעבר. מבחינה חוקתית זהו מצב אינסופי.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אם תמשיך בזה, זה עוד ימצא חן — — —

שבת וייס (המערך):

אני מסיים. הגיעה השעה לבחון האם אפשר להעניק לנשיא מדינה סמכות, שכמוה יש לראשי מדינה ברוב המדינות הדמוקרטיות, להכריז בנסיבות של משבר ללא מוצא על פיזור הפרלמנט ועל הקדמת הבחירות.

יש לי עוד כמה רעיונות בתחום זה, והייתי מבקש מאוד שכל הסוגיה הזאת של מעמד נוסף לנשיאות בישראל תיבחן בוועדת חוקה, חוק ומשפט. זהו מוסד שמחקים כמניין שנות קיומה של מדינת ישראל, טרם נכתן באופן יסודי ואין לנו כמעט הזדמנות לעסוק בו בכנסת, אפילו לא בדיון על התקציב.

הייתי מבקש מאוד לדרון בנושא הזה בכלים הפרלמנטריים. תודה רבה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדבור לאדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים א' שרי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעה לסדר-היום, שהעלה אותה חבר הכנסת הפרופסור שבת וייס, המדברת בצורך לבחון את סמכויותיו ומעמדו של נשיא המדינה לאחר שלא חלו שינויים במבנה מוסד הנשיאות, במעמדו ובסמכויותיו זה 38 שנים, מאז הקמת של המדינה — הצעה זו ראויה להחלט להיבדק ולהישקל במוכן הרחב ביותר — ומייד אומר מהי עמדותי — על-מנת להרחיב ולהעניק לנשיא המדינה סמכויות נוספות אשר יכולות לתקן מצבים, כדוגמת המצבים שאותם תיארו הפרופסור שבת וייס ואחרים.

אדוני היושב-ראש, אני סבור שהניסיון של המדינה, אם ניתן לדבר על כך בלשון זאת, עם נשיאי מדינת ישראל שנבחרו וכהנה עד עכשיו, הוא ניסיון שכולו יכול להצביע על חיוב. על רקע אובדן ערכים במדינה, אי-יכולת הדדי בין אדם לחברו ובין אדם למוסדות השונים, יש מוסד שנהנה מכבוד ויוקרה בהסכמה, ואני חושב שזהו מוסד הנשיאות.

על רקע מה שקורה בחברה הישראלית, כאשר דברים מצטיירים תמיד כשלילה ובשחור — והרי נעשים במדינת ישראל דברים כה יפים ומרשימים, ומבחינה זאת אלו שבאים לבקר אותנו מצביעים בראש ובראשונה על ההישגים המופלאים של המדינה ושל החברה הישראלית — יש מוסד ששמו מוסד הנשיאות ויש בית ששמו בית-הנשיא, ששם באים לידי ביטוי אותם הישגים מופלאים עם תעודות הוקרה ומעמדים מרשימים מאין כמותם. הגיע הזמן לבחון את האפשרות להעניק לנשיא מדינת ישראל לא רק מעמד צרמוניאלי, לא רק מעמד של טקסיות, שיש לו חשיבות רבה בפני עצמו, לא רק מעמד של קידום ענייני חברה אלה או אלה, או מגורים כלכליים אלה או אלה, שהם חשובים מאין כמותם — ואני כשר תיירות יכול להעיד על החשיבות הרבה של המופעים והמפגשים בכית-הנשיא — יש מקום לשקול בחיוב את מעורבותו של נשיא המדינה בקידום הנושא השלטוני במדינת ישראל באותם נושאים שהזכירו אותם הפרופסור וייס ואחרים.

חבר הכנסת שבת וייס הזכיר את ההחלטה שנתקבלה הבוקר בבית-המשפט העליון בשבתו ככית-דין גבוה לצדק.

שלשמה הוא השתמש באותה סמכות חנינה. אני רוצה לקוות מאוד כי מי שביקרו את הנשיא על השימוש בסמכות הזאת לא יפעילו אותה לשון קשה ובוטה כלפי שני שופטי הבג"ץ אשר גורסים כי אכן זוהי פרשנות נכונה של סמכות החנינה, והם ייעצרו בשלב כלשהו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מהי עמדתו של השלישי?

שבת וייס (המערך):
אני מחשיב מאוד את עמדתו של השלישי. אבל חברי ודאי יודעים שגם בבית-המשפט — — —

קריאות:
חברי חסדי הסבלנות מאגף הטרור הפרלמנטרי, אני מקווה שיכבדו — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שבת וייס (המערך):
חבר הכנסת רן כהן, אל תתפרנס כאן כל הזמן מקריאות ביניים. תן לי לגמור את הדברים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כל הזמן?

שבת וייס (המערך):
לפחות כשאני מדבר.

דוד ליבאי (המערך):
פרופסור שבת וייס, אנא ממך, אל תשתמש בביטוי "טרור פרלמנטרי". חזור בך מהביטוי הזה.

שבת וייס (המערך):
אם היושב-ראש לא יבקש ממני לחזור מן המלה הזאת, לא אחזור.

חברי הכנסת, יש ודאי משקל רב מאוד לעמדת מיעוט, אבל יש משקל מסוים, צנוע, לעמדת רוב. יש אומנם משקל מכריע, טוטלי, אינסופי, לעמדת מיעוט של בית-המשפט הגבוה לצדק, אבל יש משקל מיקרוסקופי לעמדתו של נשיא בית-המשפט העליון. אין שום חשיבות לשלטון הרוב בחיים הדמוקרטיים. אין גם שום חשיבות לפסק-דין של רוב בבית-משפט עליון. אבל יש חשיבות ועירה, מקרית מאוד, להחלטת הרוב. אין שום חשיבות להחלטת הרוב אם היא לא נוחה לך פוליטית, כמו שאין כל חשיבות לעמדת הנשיא אם היא אינה נוחה לך פוליטית, כפי שאין חשיבות לפסק-דין או לחוות-דעת של ועדות חקירה, שאין נוחות לך פוליטית. אבל יש להם בכל זאת משקל מסוים. צנוע, זעיר.

אני מבקש, בקיצור נמרץ ביותר, להעלות עוד נושא, והוא האחרון. אדוני שר המשפטים, קיימת אצלנו בעיה חוקתית קשה מאוד כאשר בכנסת נוצר משבר פרלמנטרי עמוק, וכוח אין-לדת, הקדמת בחירות או פיזור הכנסת, יכול להיווצר אצלנו מצב פרלמנטרי של ממשלת מעבר אינסופית. ממשלה מתפטרת או ראש ממשלה מתפטר או הכנסת מביעה לו אי-אמון ואין בחירות חדשות, והממשלה ממשיכה כממשלת מעבר, ואין רוב לבחירות ואנחנו מסיימים את הקדנציה, והבחירות נערכות כמועדון, והממשלה ממשיכה כממשלת מעבר, בעקבות הבחירות הקשות אי-אפשר לכונן ממשלה חדשה, והממשלה הקודמת ממשיכה כממשלת מעבר, עוברת קדנציה שלמה, כי אין רוב להקמת הבחירות, ועוברות ארבע

המשפטים היא להוריד את הצעתי מסדר-היום, אולי אחד מחברי הכנסת יצליח לשכנע אותו — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

לא, לא, כוונת השר, אם מותר לי לומר, היא שבמקום שהעניין הזה יידון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, הוא יוריד הנחיה למשרד המשפטים לבדוק מחדש את העניין בשיתוף פעולה אתך. כך הבנתי את דברי השר, אם אתה מסתפק בכך, טוב, אם לא, נצטרך — — —

שר המשפטים א' שרי:

חבר הכנסת שבח וייס, אני סבור שדיון כללי, בלא להתייחס ספציפית להצעות, הוא דיון אשר עלול להוליד תוצאות לא רצויות לך ולחברים רבים בבית הזה, ואולי לכל הבית. אני מציע שנגבש הצעות. אמרתי מהי עמדותי האישית בנושא זה. אינני מבטא פה את עמדת הממשלה, כי הנושא הזה לא נדון בממשלה. זו עמדותי האישית ואני מזדהה עם גישתך לנרש. כפי שהבנתי מרברך, כשתהיה לפנינו הצעה שנוכל לדרון בה כאופן ממשי, נביא אותה בפני הבית. כמובן, הצעה זו תתגבש גם בסיוע שלך ובעצתך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אם כך, אתה מקבל את הצעותי.

שר המשפטים א' שרי:
לא.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס מסתפק בהסבריו של השר. שבח וייס (המעריך):
כמובן, בהתאם לתשובתו של שר המשפטים שהוא יבוא אתי בדברים.

היו"ר ד' בן-מאיר:

התשובה הזאת נרשמה וגם הוקלטה. היא נשמעה על-ידי חברי הבית. אם כך, אנחנו מסיימים את הפרשה הזאת.

כו. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, הצעת חוק מפעלים העומדים בפני סגירה (רכישה בידי עובדים), התשמ"ז — 1986. תודה.

כז. הצעה לסדר-היום פיצוי לקורבנות אלימות

על-פי ניסיונו ועל-פי תביעתו המוצדקת, לדעתי, מממשלה ומחברה, אי אפשר להעלות על הדעת מצב שבו קיימת תופעה של אלימות ונפגעי אלימות והחוק אינו עומד להגנתם.

אנחנו יודעים, מבחינת ההתפתחות של שלכי חקיקה בנושאים שונים, שכשפגעו לא ברכוש אלא בבריאות, בריאות פיסית, בריאות נפשית של אנשים, נחקקו חוקים אם במסגרת הביטוח הסוציאלי ואם במסגרת החקיקה הכוללת.

והנה, עוד לפני עשר שנים דנה הכנסת בנושא על-פי הצעתו של חבר הכנסת אמנון לין, שהגיש אז הצעת חוק

אני סבור שזה חיוק את מוסד הנשיאות. זה גרם להפסקת ריכוז אשר גם פילג את העם וגם גרם נזק למוסד הנשיאות. אני מצטט פה מההחלטה שנתקבלה הבוקר: "הטעמים שיפורטו בהמשך הדברים מוליכים לכלל מסקנה כי במקרה שהוא נשוא עתירות אלו הפעיל נשיא המדינה את סמכותו לפי 11(ב) הנ"ל, על יסוד גישה פרשנית שתאמה את זו המקובלת לפי פסיקתו של בית-משפט זה במשך שלושים וחמש השנים האחרונות ואשר לאורה מוקנית לנשיא המדינה הסמכות להעניק חנינה גם לפני הרשעה בדין".

החלטה זו, שאנחנו מכבדים אותה כשם שאנחנו מכבדים את כל ההחלטות של בית-המשפט בישראל, שמה קץ לוויכוח ציבורי וייתכן שהיא קידמה אותנו צעד קדימה בפתרון בעיה כאובה מאוד.

אדוני היושב-ראש, נחזור לנרשא שלפנינו. שקלתי רבות את הצעתו של חבר הכנסת שבח וייס. דיון בכנסת — ולצורך זה, ועדת החוקה, חוק ומשפט היא הכנסת — בלי שיש הצעה מגובשת אשר באה לפני הוועדה, יכול לגלוש לכיוונים אשר יכולים דווקא לפגוע במוסד הנשיאות ולהשיג אולי מטרה הפוכה מזו שאותה רוצה להשיג חבר הכנסת שבח וייס.

לו היתה לנו הצעה מוגדרת, יכולנו להתייחס אליה. אני רוצה להציע לחבר הכנסת שבח וייס שמשדר המשפטים יבחון את הסוגיה וינסה לגבש הצעה, יבואו בדברים גם אתך וגם עם חברים אחרים, מפני שפה צריכה להיות הסכמה רחבה של הבית, על מפלגותיו והשונות, מעמדו של הנשיא וכבודו מחייבים שכנושא זה תהיה התלבדות מרבית ככל האפשר סביב הצעה כזאת. כאשר הצעה כזאת תגובש, אני אעשה הכול כדי שהיא תזורז ותובא במהלך מהיר ככל האפשר לפני הבית לדיון ולהכרעה.

אני מבקש ממך להסתפק בדברי תשובתי אלו. תודה רבה.
היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת שבח וייס, האם אתה מסתפק בתשובת השר?
שבח וייס (המעריך):

זו שאלה פרלמנטרית. אם המשמעות של תשובת שר

היו"ר ד' בן-מאיר:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הני מתכבדת להודיע כי הונחה היום

היו"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 4391: פיצוי לקורבנות אלימות, מאת חברת הכנסת נאוה ארד. אני מזמין את חברת הכנסת נאוה ארד.

נאוה ארד (המעריך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לצערנו הרב בשנים האחרונות אנחנו עדים לתופעות חוזרות ונשנות של אלימות מסוגים שונים: גם אלימות עבריינית, גם אלימות פוליטית, כאשר אולי הדברים המזעזעים ביותר הן התופעות של פגיעה בקשישים ושיבוש כל נורמות חברתיות.

מפנים אותנו אל ממצאים שהיו כוועדה שדנה בנושא בראשותה של זינה הרמן. בשנת 1976. מפנים אותנו אל מאמרים. מפנים אותנו אל ההצעה של חבר הכנסת אמנון לין. שכאן נאמר שהיא הונחה ב־1977. אבל אחרי זה לא קרה שום דבר. ונאמר שבשנת 1980 כונן הוועץ המשפטי לממשלה ועדה ב־משרדית שדנה בבקשות לפצות על נזק שנגרם כתוצאה מאלמיות כלפי אדם שעשה מעשה לסייע באכיפת חוק ועקב מעשהו זה נפגע. והסיוע ניתן לפנים משורת הדין מקרן מיוחדת שהוקמה לצורך זה.

אבל מה עושה הוועץ המשפטי לממשלה? הוא פונה לאזרחים שפונים אליו ואומר להם: נשמח אם תמצא דרך לשלב את מאמציי למציאת פתרון למצוקה של כלל קורבנות האלימות. וזה למה? זאת אנחנו שומעים מהמשנה ליועץ המשפטי לממשלה חד וחלק — הראגה לקורבן של עבירות אלימות קרובה ללבנו ומצער שהמגבלות התקציביות מונעות הסדר מקיף של מצוקתם של הקורבנות. למותר להרגיש שלעניין אין נפקא מינה אם העבירה הוצעה בידי "עבריינים מקצועיים" או עבריינים שהונעו על־ידי קנאות דתית או אחרת.

במסגרת הטיפול בנושא הזה וגם כאשר חבר הכנסת אמנון לין עסק בנושא התברר שבמסגרת הביטוח הרפואי אין מענה חד־משמעי תקנוני למצב של קורבנות אלימות. אנחנו בדקנו עם קופת־החולים הכללית של ההסתדרות וגם שם נאמר לנו שלפנים משורת הדין ניתן הטיפול, אבל קופת־חולים מנסה לשפות את עצמה, ואם היא לא מצליחה, היא לא מטילה את ההוצאות על החולה. זו קופת־חולים אחת. אבל על־פי התקנונים ועל־פי מה שכותב המשנה ליועץ המשפטי. למעשה קופת־החולים לא חייבות בזה ואם הן עושות זאת, הן עושות זאת לפנים משורת הדין.

אדוני היושב־ראש, אדוני שר המשפטים, חברי הכנסת, נראה לי שאנחנו חייבים לדרון בכעיה הזאת. לא יעלה על הדעת שהיום במדינת־ישראל, בכל פעם כאשר קורה מקרה למישהו שיש לו קשר אל אנשים שיכולים להעלות את הנושא, נוהגים אתו לפנים משורת הדין. אבל, לצערנו, יש עשרות שהם קורבנות ואין להם מענה. לא כן אני מבקשת, אדוני היושב־ראש, שהכנסת תדון בנושא.

היו"ר ד' בן־מאיר:

תודה רבה. אדוני שר המשפטים, נא לענות.

שר המשפטים א' שריר:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, סעיף 77 לחוק העונשין מסמך את ביה־המשפט המרשיע אדם, לחייבו בפיצויים לטובת נפגע העבירה בגין הנזק או הסבל שנגרם לו. תקרת הפיצוי עומדת היום על 2,600 שקלים חדשים. סכום זה מעודכן מעת לעת על־ידי שר המשפטים בהתאם לעליית המדד. ואני אומר כבר עכשיו לחברת הכנסת נאוה ארד ולבית כולו, שלדעתי, זהו סכום נמוך מדי.

סכום הפיצוי לפי סעיף 77 לחוק העונשין, שכפי שאמרתי הוא 2,600 שקלים חדשים, הוא בגדר עזרה ראשונה לנפגע. על כן, הסכום אינו יכול להיות גבוה הרבה יותר מכך — הוא צריך להיות גבוה יותר. — ואף לא להתקרב לפיצוי ממש על הסבל והנזק שנגרמו לנפגע. ביה־המשפט ביצעו לקבוע שיעור הפיצוי לפי סעיף 77, אינו בודק ואינו יכול לבדוק את הנזק האמיתי או הסבל המדויק שנגרם לנפגע. זה היה מאריך בהרכה את הדיון ואח הענקת הפיצוי הראשוני. גם אין זה מתפקידו של ביה־המשפט הדן בעבירה לעשות כן. לבית־משפט כהלין פלילי אין הכלים לכך ואין גם טעם לערב את התביעה בנושא.

שהועברה לוועדה אבל נשארה בוועדה, הצעת חוק תגמולים לנפגעי מעשי אלימות. בדברי ההסבר להצעתו הוא קבע את אחד הדברים שאני רוצה להעלותם היום, שההשקפה המסורתית קובעת כי יש להבחין בין החוק הפלילי לבין החוק האזרחי ולכל אחד מהשניים מטרתו מוגדרת. מגמתו של החוק הפלילי היא ענישה והרתעה, מגמתו של החוק האזרחי היא הסדר היחסים במישור האזרחי ושמירה על זכויות הפרט והכלל. הפיצויים לקורבן מעשי אלימות מוכרים עוד מהתקופות הקדומות ביותר בדברי ימי העמים: עם התפתחות השיטה המשפטית וחילוקה לשני נפגעים — האזרחי והפלילי — נדחקה למעשה זכותו של קורבן העבירה הפלילית, והפיצויים כצורת קנסות שולמו לאוצר המדינה.

חבר הכנסת אמנון לין נודעו אז מתופעה שהיתה בבנימינה כאשר התנפלו על אשה קשישה. שהיתה קורבן למעשה אלימות ונשארה מתבוססת כדמה. אומנם הצילו אותה, אבל היה לה, לצערנו, כתוצאה המקרה, 40% נכות. היא לא נכללה בשום מסגרת שבה היא יכולה לקבל פיצויים ובשום מסגרת נכות שתוכה אותה בפיצויים. היתה אז תקווה שמערכת החקיקה תענה על בעיות האלה. הנושא הועבר לוועדה. היתה תחושה שהיה פתרון. זה היה מקרה בודד שממנו הודעו לפני עשר שנים חבר הכנסת אמנון לין. היום אנחנו קוראים בעיתונות על מקרים דומים לו הקורים יום יום, והתופעה הזאת, לצערנו, היא כיום רחבה הרבה יותר.

פנה אלי מר עמנואל זיסמן מירושלים. העומד בראש ועד נגד אלימות ציבורית, ואשר בחקופה האחרונה טיפל הרבה מאוד בתופעה של אלימות של חרדים נגד חילונים. אנחנו יודעים שיש אלימות של חרדים נגד חילונים ויש אלימות של חילונים נגד חרדים. לצערנו הרב יש אלימות בכלל המגזרים. היתה פנייה אל הוועץ המשפטי לממשלה דאז, הפרופסור יצחק זמיר, שבה הוא נשאל ונתבקש לתת תשובה ברורה לשאלה מהו גורלם של אותם נפגעים, שלמעשה אין להם מענה במערכת החקיקה הקיימת.

על־פי המכתב שנשלח ליועץ המשפטי לממשלה מתברר שהועד הזה שקם — ויש בידי שמות ותאורים מקרים ואין הכחשה לגבי מה שהוא אמר — הביא מקרים של עשרות אנשים שחלקם נפצעו קשה, של אנשים שנשארו בלא רכוש, של אזרחים שגילו אזהרות טובה, כמו במקרה של נהג המוניות שס־טוב שס־טוב, שהופיע כאחת מתוכניות הטלוויזיה כנפגע מפעולת אלימות, ובעצם הוא נפגע בשעה שהוא חש להגיש עזרה למותקף אחר ונחבל, וכל האנשים האלה נשארו ללא מענה, ולא רק הבעיה שלהם נשארה ללא מענה אלא גם הבעיה של אנשים רבים אחרים.

ואכן, כתשובה על מכתב של עמנואל זיסמן ענה שלמה גוברמן, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, ולדעתי דבריו חייבים להועיף אותנו ולהביא אותנו לדרון בנושא ולחפש פתרון לכעיה. כי הוא קבע חד־משמעית: מצבו של קורבן העבירה, בייחוד בעבירות של אלימות, מצדיק תשומת לב במטרה לשפר את מנת חלקו. שכן לפי החוק הקיים עומדת לו הזכות לחבוע את התוקף בנוזקין, אך במרבית המקרים זכות זו היא ערטילאית כלבר. הסדרי חקיקה מיוחדים קבעו לגבי נפגעים מתאונות ומפעולות איבה. כמו כן מסדיר חוק הביטוח הלאומי את עניינו של עובד שנפגע כתאונת עבודה, אף שאירעה כתוצאה מעבירה, לרבות של אלימות, וכן של מי שהתגרר בתנאים שפורשו כחוק. החוק גם קובע זכות תגמולים לנכים ובכללם כאשר שנפגעו בעבירות. החוקים שמדובר בהם דנים רק בנוזקי גוף.

יעלה על סדר-יומו של משרד המשפטים. אני חושב שזה יהיה תכליתי הרבה יותר כדי להגיע לחשוכה על הבעיה שאותה העלתה חברת הכנסת ארד, כי הדיון היום בוועדה אינו בהכרח יעיל, עם כל הכבוד לדיוני ועדה, כבר ראינו מסקנות של ועדה שנשארו כאבן שאין לה הופכין, כפיסח נייר על שולחנה של הכנסת, לצערי הרב, כי גם אני חבר הכנסת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה לשר המשפטים. רשות להציע הצעה אחרת לחבר הכנסת דוד ליכאי.

דוד ליכאי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עם תחילת פעילותו של השר אברהם שריר כשר המשפטים, הרשו לי להקדים ולומר: אני הצבעתי נגד מינויו השר שריר לתפקיד שר המשפטים מתוך דאגה לכך שהמשרד הזה מחייב שר במשרה מלאה. משרד המשפטים יקח לי מאוד, עבדתי בו הרבה שנים, אני יודע את חשיבותו הרבה, אני גם מכיר אותו ואת דרכי עבודתו. ואין להבין זאת אלא כך שאני רוצה מאוד בהצלחתו של שר המשפטים, ואני מאחל לשר שריר הצלחה מלאה בתפקידו.

חברי הכנסת, הבעיה שאותה העלתה חברת הכנסת נאוה ארד, היא בעצם בעיה די חדישה מבחינה חברתית וגם מדעית. שנים עסקנו בתחום האלימות בעברין. בחנו אותו, מה הן הסיבות לעבריינותו, מי הוא, מהו אופיו, מה ניתן לעשות למניעת העבריינות, איך להעניש אותו, איך לפעול לשיקומו. כל הדגש בתחום המשפטי ובתחום החברתי, הפוקוס, היה בעברין. ורק ב־20 השנים האחרונות, וכיתור שאת רק בשנים האחרונות, החל להתפתח מדע הוויקטמולוגיה להבדיל מהקרימינולוגיה ומהפנולוגיה, שהזכרתי קודם לכן. מכיוון שהנושא הוא חדיש, מכיוון שלאחרונה התפרסמו דברים חשובים מאוד בנושא והונהגו דברים חדישים במדינות שונות, אני חושב שהעלאת הנושא למודעות הציבור והבאתו לכנסת היא דבר בתחילה.

הנפגע, נפגע האלימות, יש לו לא רק בעיות נפשיות קשות, טראומה, כתוצאה מהעבירה ובושה וכיצא באלה — — —

אמנון לין (הקערן):
הוא נפגע.

דוד ליכאי (המערך):

נכון, הוא גם נפגע, הוא גם נפגע פגיעה פיסית לעתים, שמחייבת טיפול רפואי וגם פגיעה רכושנית. לעתים הפגיעה היא ברכוש, חבלה ברכוש, נזבת רכוש וכיצא באלה. ואם אמרתי קודם לכן שאנחנו דואגים מאוד, ובצדק, לזכויות האדם כאשר הוא נאשם וגם מעמידים לרשותו עורך-דין, אין זכות טבעית זכות לנפגע העבירה בחברה שלנו. הוא אינו זכאי רק משום היותו נפגע אלימות ליעוץ משפטי, לעזרה של עורך-דין, ואם הוא מתקשה בכך, ורוב האנשים מתקשים, הוא עובר לעתים לסדר-היום וגם אינו עומד על מציצ וזכויותיו. מי יפצה את הנפגע? העיר כבוד השר, שהיום החוק מסמך בית-משפט לפצותו רק בסכום של 2,600 שקל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ליכאי, היו לך שלוש דקות והן כבר חלפו. מה הצעתך?

דוד ליכאי (המערך):

הצעה היא, מאחר שמדובר גם בהפעלת ארגונים וולונטריים, ויש תחילת דרך בנושא הזה ולא רק בפעילות של המדינה עצמה, וצריך לבחון היטב לא רק בעיות הקצבי ובעיות

ואולם, לאחר קבלת העזרה הראשונה, כפי שציניתי קודם לכן, יכול הנפגע לפנות לבית-המשפט בהליך אזרחי רגיל ולקבל את כל הפיצוי המגיע לו בהתאם לפקודת הנוזיקין או חוקים אחרים המקנים פיצוי.

פיצויים אלה אינם משחררים את העברין מאחריותו לנוק לפי פקודת הנוזיקין, סעיף 88 לחוק העונשין.

נכון הדבר — ואני אומר זאת בגילוי לב לבית, כי הדבר אינו מקובל עלי, שעד הזמן האחרון בתי-המשפט כמעט שלא היו עושים שימוש בסמכות זו ולא היו פוסקים פיצויים לפי סעיף 77 האמור. בשנה האחרונה הועבר מידע בעניין זה הן לתביעה והן לשופטים, ואני תקווה כי תהיה ערנות רבה יותר בנושא זה, אבל השימוש עד לאחרונה בסמכות זו של הענקת פיצוי שהוא בגדר עזרה ראשונה, לא השביע רצון.

אשר להוצאות רפואיות של הנפגע, אכן הוצאות אלו אינן נכללות כביטוח הרפואי בקופות-החולים השונות, כאותה מידה שבה תאונות שאינן תאונות עבודה או רכב אינן נכללות. נודע לי כי משרד הבריאות פועל כדי לחייב את קופות-החולים בתשלום הוצאות רפואיות בעניין זה. למעשה, קופות-החולים משלמות הוצאות רפואיות בעניין זה הלכה למעשה לגבי טיפולים לא ממומנים, אבל הן מסרבות לשלם בעד טיפולים ממומנים ויקרים במיוחד.

ובכן, יש לפנינו מצב עובדתי מסוים, פיצויים בסכום מסוים של 2,600 שקל, סכום שלכל הדעות אינו סכום גבוה. אין לפני סטטיסטיקה, אבל ודאי לגבי מקרים לא מועטים נגרם נזק, שלא לדבר על הסבל הרב, לנפגעים. יש לפנינו גם מצב נתון שבו בתי-המשפט אינם מפעילים הלכה למעשה גם סמכות קטנה זו אשר נתונה להם.

עם זאת, אני סבור שהדיון בכנסת בנושא זה אינו יכול להוליד את התוצאות המקוות. אני רוצה להציע לחברת הכנסת נאוה ארד, שאני אבדוק במשרד המשפטים — ולא היה סיפק בידי לעשות זאת כמספר הימים שבהם אני נמצא שם — את האפשרות להעלות בצורה משמעותית את הסכום של 2,600 וגם לבדוק יחד עם נשיא בית-המשפט העליון ונשיא בתי-המשפט המחוזיים את האפשרות שההפעלה, הלכה למעשה, של הסמכות הזאת עלי-די בתי-המשפט אכן תמומש. ייתכן שזו תהיה רפואה למכה שחברת הכנסת ארד העלתה אותה בהרחבה רבה בהצעתה לסדר-היום. אני מודע לבעייתיות של הנושא שאותו היא העלתה. אם הדבר לא יסתייע בידי, פתוחה לפניך הדרך, כמועד מאוחר יותר, להעלות את הנושא ואז אתן הסכמתי לכך שהכנסת תדון ותמצא את הדרכים הנאותות לטפל בנושא זה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת ארד, האם את מקבלת את הצעתו של שר המשפטים?

נאוה ארד (המערך):
לא.

היו"ר ד' בן-מאיר:

לאור תשובתה של חברת הכנסת ארד, מהי הצעתך, אדוני השר, לדרך בנושא במליאה, להעביר את הנושא לוועדה או להסירו מסדר-היום?

שר המשפטים א' שריר:

אני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום, אינני מציע להוריד את הנושא מסדר-היום כאופן מעשי, אמרתי שהוא

חברת הכנסת נאוה ארד, האם את מסכימה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט?

נאוה ארד (המעריך):
כן.

ה"נר ד' בן-מאיר:
ובכן, יש לנו הצעה אחת, להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

כח. הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון מס' 1), התשמ"ו — 1986* (הצעת חברי הכנסת ח' רמון ור' אדרת)

הנישואין, ובתי-הדין הרבניים אף פוסקים על גירושין, אך פסקי-דין אלה אינם מחייבים את בן הזוג. כריתת הקשר מחייבת הסכמה הדדית.

מצב חוקי זה יוצר סיטואציות שהייתי מגדיר אותן כבלתי-נסבלות ממש. בני הזוג חיים בהפרדה מוחלטת, אין ביניהם כל קשר, לעתים חלוי מעליהם פסקי-דין רבני המצווה על גירושין, אבל השיתוף ברכוש כפוי עליהם ולא ניתן להפרדה ולחלוקה בשל סרבנותו של אחד מבני הזוג.

בשל המסגרת הנוקשה שאותה קבע החוק בישראל לגבי הנישואין והגירושין, עלינו לקבוע אפשרות לביצוע איוון משאבים במועד מוקדם יותר, אשר יאפשר את חלוקת הרכוש כנסיכות שבהן אחד מבני הזוג מסרב להתיר את הקשר. שכן, למה, גורם המצב הקיים?

כיום, השיטה שלנו פותחת פתח לסחטנות מצד אותו בן זוג אשר אינו ממהר להתגרש. אין זה סוד, כי מצב זה רווח למדי, ובדרך-כלל אותו צד "סחטן" הוא, לצערי, הבעל. הגברים הם, בדרך-כלל, אלו שאינם ממהרים להתגרש, וזאת מסיבות טבעיות, חוקיות וחברתיות כאחד.

מסיבות טבעיות — כשנוצרת סיטואציה של פירוד, בדרך-כלל האשה היא זו המעוניינת להתיר את הקשר במהרה, שכן, כרצונה להינשא מחדש.

מסיבות חוקיות — לגבר, בניגוד לאשה, מאפשר החוק, אומנם לעתים נדירות, לשאת אשה נוספת על פני אשתו. שמעתי כי בשנים האחרונות ניתנו למעלה מ-100 היתרים כאלה. לאשה אין אפשרות כזאת. ואם תתרועע עם גבר אחר, לפי הדין העברי ייאסר עליה להינשא לו, ואם חלילה תלד לו ילדים, הם יחשבו לממזרים. כאמור, לא כך המצב לגבי גבר.

מסיבות חברתיות — אין זה סוד שבחברה הישראלית הגבר הוא המפרנס העיקרי של המשפחה, ומטבע הדברים רוב הממון שנצבר על-ידי בני הזוג נצבר על-ידי, ולעתים אף ללא ידיעת אשתו. עקב כך, במצב גירושין מתקשה, לעתים, הבעל להיפרד מרכושו, כאשר הוא סבור, כי אין עליו חובה להתחלק בו עם גרושתו, אף שהיא זו שהחזיקה את הבית, גידלה את הילדים המשותפים וכדומה. מכאן, שלגבר יש תמריץ חזק להילחם בכתביעת האשה להשתתף ברכוש, תביעה צודקת מאוד, כמובן.

ביטוח אלא גם את האפשרויות האחרות בתחום החברה הישראלית, אני חושב שנכון יהיה לאפשר קיום דיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט על פיצוי לנפגעי אלימות ובחינת הנושא הזה בחברה הישראלית כיום.

ה"נר ד' בן-מאיר:

תודה לחבר הכנסת דוד ליכאי.

כן אדוני השר?

שר התיירות א' שרר:

אחרי ששמעתי את חבר הכנסת ליכאי אני מסכים להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ה"נר ד' בן-מאיר:

תודה.

ה"נר ד' בן-מאיר:

אני מזמין את חבר הכנסת חיים רמון להעלות את הצעתו: הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון מס' 1), התשמ"ו — 1986, בבקשה.

חיים רמון (המעריך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אבקש לכתר את שר המשפטים החדש, ואני מאחל לו הצלחה במילוי תפקידו.

הצעת החוק המונחת נועדה לסייע בפתרון אחת הבעיות המרכזיות הקיימת ביום בעת גירושין. בעיה זו היא שאלת חלוקת הרכוש בין בני זוג שנפרדים. במרבית מקרי הגירושין בין בני הזוג נמצאת בעיית הממון במרכז המחלוקת, ולא די בכך שהיא מעיבה ומקשה עוד יותר על סיום היחסים, היא גם לעתים מונעת ומעכבת את הגירושין, דבר שפוגע קשות בשני בני הזוג, או באחד מהם.

המחוקק היה מודע לחשיבות העניין, וב-1974 נחקק חוק יחסי ממון בין בני זוג. חוק זה עיגן בספר החוקים הלכה, שאותה קבע בית-המשפט העליון, שלפיה יתקיים הסדר של איוון משאבים בין בני זוג אשר קשר הנישואין ביניהם נסתיים, אלא אם הסכימו ביניהם אחרת. כידוע לנו, ברוב המקרים, הזוגות הנישאים אינם עורכים ביניהם הסכם ממון טרם הנישואין או במהלכם.

נקודת התורפה העיקרית של החוק שאותו אני מציע לתקן היא מועד ביצוע האיוון. על-פי סעיף 5 לחוק, מועד ביצוע האיוון הוא עם פקיעת הנישואין. פקיעת הנישואין אפשרית בשתי דרכים בלבד, על-פי החוק — מותו של אחד מבני הזוג או גירושין.

כידוע, הגירושין בישראל מוסדרים על-פי הדין הדתי, כך קובע חוק שיפוט בתי-דין רבניים, ואיני בא לחלוק על חוק זה.

בדין העברי, הגירושין הם אקט הנערך בהסכמתם ההדדית של בני הזוג. אין בישראל אפשרות להתיר נישואין ללא הסכמה משותפת של שני השותפים לקשר. כתוצאה מכך, יש בכוחו של כל אחד משני בני הזוג לעכב את הגירושין, ועל-ידי כך גם לעכב את איוון המשאבים, דהיינו, את חלוקת הרכוש.

אומנם, הדין העברי מכיר בעילות שונות להתרת קשר

חוברת ל"ט, ישיבה רל"ו

— הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון מס' 1) —

הצד השני, גישה חופשית של הצדדים אל בית-המשפט וכיוצא בזה. בלי לפגוע בדין האישי מתבקשת הוועדה לבחון את האפשרות להציע הצעות לשנות את הסדר הקיים בדין המהותי, בענייני מזונות ויחסי ממון בין בני הזוג.

הוועדה, בראשות השופט אלישע שיינבוים, שופט בית-המשפט המחוזי בתל-אביב, עומדת לפני סיום עבודתה. נמסר לי, כי הנושא שבהצעת החוק אשר מעלה חבר הכנסת חיים רמון, נדון בין הנושאים שדנה בהם הוועדה.

לפי המידע שבידי עומדת הוועדה להגיש לי את הדוח שאותו הכינה בשבועות הקרובים.

אני מסכים עם חבר הכנסת רמון שאנחנו עומדים לפני בעיה כאובה מאוד. הנתון אשר חבר הכנסת רמון הביא כאן לפני הכנסת, שלפיו כל זוג שביעי עומד לפני שכירת מסגרת הבית, זהו נתון שצריך להדאיג אותנו כחברה. זה צריך להדאיג אותנו לא רק ביחס לנושא של דיני ממון, זהו דבר חמור בפני עצמו, וייתכן מאוד שהכנסת או אחת מוועדותיה תצטרך להתייחס לשאלה הזאת בהקשר הרחב יותר ולבחון מה הן הסיבות שבגללן החברה הישראלית הגיעה לשפל שכזה — אני קורא לזה שפל — לבעיה שהיא משפיעה, ללא ספק, על מהות המרקם החברתי של החברה הישראלית, על עתידה של החברה, על גידול דור צעיר ועל עתידם של הדורות הבאים.

אני גם נוטה להסכים עם חבר הכנסת חיים רמון שאין בהצעתו משום פגיעה בדין המהותי ובעקרונות ובריינים יהודיים אשר הם משפיעים והם קובעים לגבי נושאים של נישואים וגירושים.

אני רוצה להציע, אדוני היושב-ראש, את הדברים הבאים: אני אסכים להעביר את הנושא לוועדה, אבל אני מבקש שהוועדה תמתין עם תחילת דיוניה עד אשר הוועדה, בראשותו של השופט אלישע שיינבוים תסיים את עבודתה. תגיש לי את מסקנותיה כדי שאני — כלומר, משרד המשפטים — אוכל להמציא לוועדה את מסקנות הוועדה בראשותו של השופט ואת ההתייחסותו של משרד המשפטים.

חיים רמון (המערך):

יש לאדוני השר הערכה מתי זה יהיה?

שר המשפטים א' שריר:

אמרת: בהתאם למידע שבידי, בתוך כמה שבועות.

חיים רמון (המערך):

אנחנו בפגרה.

שר המשפטים א' שריר:

אבל גם אם יתאריך הדבר, לצורך היעילות של הדיון החלטית של הדיון וכדי שלא לקיים דיונים באופן מקביל בכנסת ובמשרד המשפטים מינוס ועדה, גם מפאת כבוד הוועדה וכבוד השופט שעומד בראש הוועדה הזאת וכדי לא לפגוע במהות העבודה של הוועדה והשופט אני מציעה לקבל את ההצעה שלי. אם זה מוסכם על דעתו של חבר הכנסת חיים רמון, אם זה מוסכם על דעתך, אדוני היושב-ראש, כהנחיה שנכנסת לפרוטוקול, אני אסכים להעביר את זה לוועדה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה.

שר המשפטים א' שריר:

אבקש שחבר הכנסת רמון יאמר אולי את דברו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

הוא אמר, הוא מסכים.

כאמור, נסיבות כאלה מעודדות מצבים של לחץ וסחטנות, בעיקר מצד הבעל כלפי אשתו. "תוותר לי על הכסף — תקבלי את הגט. לא תוותר — את נדונה לחיים של עגונה". למרבה הצער, נשים רבות מצאות עצמן במלכוד זה ואכן מוותרות על זכויותיהן הממוניות תמורת החופש. יחירה מזו, מצב זה הינו הרה אסון לגבי המשפחה כולה, בעיקר לגבי הילדים.

אפשרויות השיקום החברתיות והפסיכולוגיות של בני הזוג הנפרדים — ככל שהסכסוך מר יותר כך נזקיק קשים יותר.

לכן, אין מנוס, לדעתי, אלא לחקן את החוק, בנוסח שאותו אני מציע. לא הצעתי מבחנים או תנאים לביצוע מוקדם יותר של האיוון. לדעתי, יש מקום להשאיר הכרה זו ולבתי-המשפט ולבתי-הדין הרבניים, שכן הנסיבות והחיים הינם דינמיים, ומוטב לתת לדיין או לשופט להכריע בכל מקרה לגופו. על כל פנים, הסמכות המוקנית בהצעה לבתי-הדין ולבתי-המשפט איננה גורפת, אלא בנסיבות המצדיקות את ביצוע האיוון. חזקה על המערכת המשפטית במדינת ישראל שתמצא ותקבע את הנסיבות הראויות לכך.

לפני סיום ברצוני להרגיש עוד דבר אחד: במיוחד באוזני אותם חברי כנסת החוששים מכרסום במעמדו של הדין העברי לגבי נישואין וגירושין. ובכן, בהצעת חוק זו אין כל פגיעה כזו. אני מציע להסמיך את בתי-הדין הרבניים בדיוק כמו את בתי-המשפט האזרחיים. למיטב ידיעתי, הצעת חוק זו זוכה לתמיכתם של משפטים דתיים ולא-דתיים כאחד, ואין בה פגיעה כלשהי בסמכויות השיפוט של בתי-הדין הרבניים.

אדוני שר המשפטים, אני מבקש ממך שנאפשר את העברת הצעת חוק זו לקריאה טרומית ונקיים בה דיון-רציני, עם המשפטים של משרד המשפטים, בוועדת החוקה, חוק ומשפט, על-מנת שבאמת ננסה לפתור את אחת הבעיות הכאובות ביותר של היחסים בין גברים לנשים נשואים במדינת ישראל. מספר הגירושים במדינת ישראל הולך וגדל. כל זוג שביעי מתגרש. בעיה זו מתייחסת לאוכלוסייה גדולה.

אני חוזר ואומר: אין בהצעה זו פגיעה אפילו הקלה ביותר, במצב הנוכחי, מבחינת יחסי הדת והמדינה. אין לזה שום התייחסות ושום קשר למצב החוקי, שאיננו בא לערער עליו, וודאי לא באמצעות הצעת חוק. ההצעה באה לפתור בעיה אנושית וחברתית ממדרגה ראשונה, בלי לפגוע בכל אחד מהערכים שכל אחד מחברי הכנסת הדתיים והלא-דתיים מאמינים בהם כאן.

תודה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה.

אני מזמין את שר המשפטים.

שר המשפטים א' שריר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום 10 בדצמבר 1982, לפני קרוב לארבע שנים, מינה שר המשפטים דאז, משה נסים, ועדה אשר, כדברי כתב המינוי, תבחן דרכי יישומם של דיני המשפחה ותציע דרכים להקלת סבלם של בעלי הדין.

בכתב המינוי נאמר עוד: בין היתר מתבקשת הוועדה לבחון את הליכי ההתדיינות במשפטי אישות, את סדרי הדין בהם, את מידת המעורבות הרצויה של השופט בדין ואת תפקידו של כל אחד מהצדדים והגורמים הנוטלים בו חלק. כמו כן, תבדוק הוועדה את יחסי הלקות עם עורך-דינו — הדרכת הלקות על-ידי עורך-דין, שכר הטרחה, האפשרות להיפגש עם

— הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון מס' 1): הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון — היועץ המשפטי לממשלה) —

לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט
נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש ממזכיר הכנסת להעביר ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט את הפרוטוקול ואת הבקשה של שר המשפטים, שהיא גם על דעתו של המציע חבר הכנסת חיים רמון, להמתין עם התחלת הדיון בהצעה הזאת עד שיהיה מונח גם על שולחן הוועדה הדיון-חשבון של השופט אלישע שיינבוים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יש שם דעת מיעוט.

היו"ר ד' בן-מאיר:

בסדר, אבל הכוונה היא שזאת הוועדה שבראשה עומד השופט אלישע שיינבוים.

חיים רמון (המערך):
אחרי שאדוני מסכים להעביר את ההצעה לוועדה אני מסכים לסייג שאמרת.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת חיים רמון מסכים להצעתו של השר ואחר כך אומר מה לעשות עם הערת השר.

ניגש עכשיו להצבעה אם להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט? מי נגד?

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק יחסי ממון
בין בני זוג (תיקון מס' 1), התשמ"ו — 1986.

כט. הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון — היועץ המשפטי לממשלה), התשמ"ו — 1986*
(הצעת חבר הכנסת מ' איתן)

ולכן לא מצאתי שהיה מקום, כאשר היועץ המשפטי לממשלה הקודם היה בתפקידו, להגיש את הצעת החוק. והנה הודיע היועץ המשפטי לממשלה הקודם, פרופסור יצחק זמיר, על כך שהוא מתפטר מתפקידו יעדיין לא נקבע מי יבוא במקומו, ומיהרתי והזדרתי להגיש את הצעת החוק כדי שלידתה לא תהיה פרסונלית ומכוונת כלפי יועץ משפטי זה או זה, כדי ששוב לא יטענו שיש כאן מגמה כלשהי לפגוע, בגלל תפקוד זה או זה של היועץ המשפטי, וכדי לקבוע נורמה אובייקטיבית שלפיה תקופת הכהונה תהיה למשך חמש שנים.

מובן שהשאלות שמתעוררות הן אם יש בכך כדי לקבוע, לשנות הלכות כלשהן לגבי סמכות הממשלה לפטר אותו, לצמצם סמכות זאת, אני לא מוצא שום היגיון בטיעונים כאלה. עם זאת, נראה לי שהמצב הקיים כיום נשאר ללא שום שינוי והיועץ המשפטי יתמנה לתקופה של חמש שנים. נקודה. זה כל מה שיש להצעת החוק הזאת לומר.

עם זאת, אם יש כאלה שחושבים שצריך להכניס כאן שינויים או תיקונים כדי להבהיר גם את הסוגיה הזאת, זהו בהחלט תפקידה של עבודת הוועדה ואני חושב שיש מקום, ואני גם מציע לכנסת לאשר את קבלת הצעת החוק הזאת ולהעביר אותה לדיון בסוגיה זו על בסיס לא פרסונלי אלא עקרוני. בוועדת החוקה, חוק ומשפט שבה יליכונו הדברים. אני מניח שבבעקבות ליכון הדברים אנחנו נוכה בתקנה שהציעו זקוק לה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. בבקשה, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים א' שריר:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת מיכאל איתן מציע לקבוע תקופה קצובה לבחירתו של היועץ המשפטי לממשלה. כיום, היועץ המשפטי מכהן ללא שום תקופה קצובה, הוא מכהן כל זמן שהממשלה סבורה שהיא יכולה ליהנות משירותיו כיועץ משפטי לממשלה וגם כמי שעומד בראש סולם התביעה במדינת ישראל עם סמכויות רחבות ומוגדרות מאוד בחוק.

אינני בטוח שקביעת מסגרת שירות של חמש שנים עולה בקנה אחד עם רצון הממשלה מעת לעת, כפי שהדבר יתבקש

היו"ר ד' בן-מאיר:
אנחנו עוברים להצעת חוק של"ג של חבר הכנסת מיכאל איתן: הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון — היועץ המשפטי לממשלה), התשמ"ו — 1986.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תפקיד היועץ המשפטי לממשלה הוא אחד התפקידים החשובים ביותר במערכת השלטונית במדינת ישראל, הוא גם תפקיד פרובלמטי שסמכויותיו אינן מוגדרות היטב בחוק החרות והן מבוססות, בין השאר, על פרשנות החוק כהלכות שהוקפאו במשך השנים. המטרה של הצעת החוק הנוכחית אינה לטפל בסמכויות היועץ המשפטי, אלא מה? יש לגבי מועד כהונתו של היועץ המשפטי אי-בהירות מבחינה מעשית המביאה לתקלות אשר צריך לסלקן, ויפה, שעה אחת קודם.

על-פי החוק, היועץ המשפטי מתמנה באישור הממשלה ובתנאים שהיא תקבע, אבל לא מחזר משך כהונתו של היועץ המשפטי לממשלה, בניגוד לנושאי תפקידים אחרים כמו נשיא המדינה — חמש שנים — מבקר המדינה, נציג קבילות חיללים, שוטרים, ואחרים, שתקופות כהונתם נקבעות בחוק. והנה, לגבי היועץ המשפטי לממשלה, בגלל העוצמה האדירה של התפקיד ובגלל הרגישות של התפקיד הזה, שיש בו סממנים של רשות שיפוטית וממנים של רשות מבצעת, נוצר מצב שבו הממשלה, מבחינה מעשית, אינה יכולה בעצם להפסיק את כהונתו של היועץ המשפטי לממשלה.

לא מזמן היה לנו יועץ משפטי לממשלה שכיהן שבע שנים חמימות בתפקידו וביקשו ממנו עוד להישאר. כאשר מיהרנו אמר שעליו ללכת, שכבר גברו שבע שנים, אמרו: לא, זהו קביעה פוליטית, ממנו רוצים להיפטר. אולם, אם יחכו עד שהוא ייאות להתפטר מתפקידו, הדבר פותח פתח למחשבות שונות ולעוצמה נוספת שאדם מקבל כאשר הוא בעצם קובע מתי הוא מפסיק את תפקידו. מוכן שהמצב הזה אינו בריא.

אני נמנעת מלהגיש את הצעת החוק מאחר שאני תכעתי בעבר את הפסקת כהונתו של היועץ משפטי לממשלה, הפרופסור יצחק זמיר, לא בגלל משך הזמן אלא מפני שלדעתי ממשלת ישראל הייתה צריכה, מבחינה פוליטית, לפטר אותו.

* נספחה.

חוכרת ל"ט, ישיבה דל"ז

— הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון) — היועץ המשפטי לממשלה);
— הצעת חוק מפעלים העומדים לפני סגירה (רכישה בידו עובדים) —

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה לשר המשפטים.

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. מי בעדה?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק של"ג —

הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון)

— היועץ המשפטי לממשלה).

התשמ"ו—1986, לדיון מוקדם בוועדת

החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

בוה חמו הנושאים הקשורים לשר המשפטים, אני רוצה להודות לו גם על הצורה שבה הגיש את הדברים, ועל שהצליח לשכנע כמה חברי כנסת לקבל את הסבריו. זה אולי גם משכירות רענן, וכדאי שנשים אליו לב.

ל. הצעת חוק מפעלים העומדים לפני סגירה (רכישה בידו עובדים), התשמ"ו—1986* (קריאה ראשונה)

כמובן, לא על עצמם לבד, וודאי לא בשנים הראשונות. הם יהיו חייבים לקבל עזרה וגיוני מצד הממשלה וההסתדרות, אף שגם הממשלה וגם ההסתדרות לא יכולות היום להתנסות כל כך בקלות בניסיונות שעדיין לא הוכחו.

אני רוצה להודות לוועדת הכלכלה בראשותו של חבר הכנסת אליהו שפייר, שעשתה עבודה חשובה מאוד מאז הדיון המוקדם ועד הנוסח המוגש כאן לקריאה ראשונה. אני רוצה להודות ליועץ הכלכלי של הוועדה, דוד לב, אני רוצה להודות במיוחד ליועצים המשפטיים של משרד העבודה והרווחה, משרד התעשייה והמסחר ומשרד האוצר, וכמו כן, לחברי הוועדה המרכזת של ההסתדרות שהשתתפו בדיוני הוועדה, וכמובן, למזכיר הכללי של ההסתדרות, שנתן לנו את ברכה הדרך: אני מוסיפה ברכה לשר התעשייה והמסחר ולשר האוצר, על שהסכימו שנביא את החוק לקריאה ראשונה, ובאחריות משותפת ננסה לגלגל אותו.

אולי לנושא הזה של שיתוף פועלים באחריות למפעל תהיה שוב עדנה. אני רואה גם סמליות בכך שאנו מביאים במשותף את הצעת החוק הזאת — חברים מכל קצווי הקשת של הקואליציה — חבר הכנסת זיאק אמיר, שההיסטוריה הפועלית שלו ידועה לנו, חבר הכנסת מאיר שטרית, וזכה ריבנה קיבלה מעמד של עיר, ואני, שהגני חניכת תנועת העבודה ואמונה על העבודה.

אני תושבת שיש בהצעת חוק זו פתח תקווה — פועלים יוכלו להתאגד בעת שמצב המפעל שבו הם עובדים הוא קשה, כדי לקחת על אחריותם את ניהול המפעל, בעזרת הגופים המוסמכים, להפעילו ולהביאו לפריחה מחודשת ולעבודה מתודשת. אולי בלי התנאי הזה הוא לא יכול היה להמשיך ולתפקד, ופועליו היו מובטלים.

איני רוצה להאריך בדברים, אני מניחה שתחברי הכנסת יקראו את נוסח הצעת החוק, וודאי יעירו את הערותיהם. הנוסח כאן מפורט מאוד, מדובר על קרן, מדובר על קצביות, אני מאוד מקווה שניתן להצעת חוק זו את ברכת הדרך, ושהרעיונות הגלומים בה אכן יצאו אל הפועל ונוכח לראות גם בתוצאות מבורכות. תודה רבה.

מחוקף תפקידו, וכפי שהדבר יכול להתעורר עקב נסיבות אלה או אחרות. ייתכן שעליידי קביעת מסגרת של חמש שנים ייווצר מצב של כבילות ידי הממשלה. יועץ משפטי המכהן בלא תקופת זמן מוגבלת, יכולה הממשלה להביא לידי סיום כהונתו, אינני משתמש במלה לפטרו. לעומת זאת, יועץ משפטי המכהן תקופה קצובה של חמש שנים — אומנם אני מחאר לעצמי שהחוק לא יכבול את ידי הממשלה שלא לפטרו או להביא לסיום תפקידו בנסיבות שהיא תראה לנכון, אבל אז אני סבור שהמצב יהיה קשה יותר, מורכב יותר ומסובך יותר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אפשר לציין זאת בגוף החוק.

שר המשפטים א' שריר:

לגופו של דבר, בגלל רגישותו וחשיבותו של הנושא, ובלי לקבוע את עמדת הממשלה ולחייבה באשר לעמדתה בשלבים הנוספים של הדיון בכנסת, אני מסכים שהנושא יועבר לדיון בוועדה בקריאה טרומית.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת, השר לענייני דתות מחעכב בגלל סיבות אישיות. אני קיבלתי אותן והסכמתי לדחות לכמה דקות את נוכחותו כאן. אם הוא לא יגיע אחרי הצעת החוק הבאה, אנו נעלה את ההצעות הקשורות אליו גם אם הוא לא יהיה כאן.

עתה אני מזמין את חברת הכנסת עדנה סולודר להגיש את הצעת חוק מפעלים העומדים לפני סגירה (רכישה בידו עובדים), התשמ"ו—1986, בקריאה ראשונה. הצעת חוק זו מוגשת גם על דעת חברי הכנסת זיאק אמיר ומאיר שטרית.

עדנה סולודר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רואה לעצמי זכות גדולה היום, בסיום מושב הכנסת, להביא הצעת חוק שנדמה לי שיש בה, אחרי הרבה שנים, פתח של תקווה, רענון ואולי עדנה לקואופרציה שלנו, שהיינו חלוצים בה. בשנים האחרונות נדמה לי, שלא חידשו בה הרבה, בעוד שבמקומות אחרים בעולם, כמו ארצות-הברית ואירופה, נעשים היום ניסיונות מאוד חדשניים בתחום הזה ובהצלחה.

כאמור, החוק הזה איננו שלי בלבד. קודם כול, אני חבה לחבר הכנסת העשירית אמיר רון תודה על שהעביר לי את שריטת הובלת החוק המשותף, גם לחברי הכנסת זיאק אמיר ומאיר שטרית. הם יזמו את החוק הזה בכנסת העשירית, לא הספיקו להביא אותו לדיון, ואני אימצתי אותו, במקום חבר הכנסת לשעבר אמיר רון, הובלתו את החוק הזה לקריאה טרומית והיום אנו זוכים להביאו לקריאה ראשונה.

החוק הזה עבר, וודאי עוד יעבור, גלגולים רבים עד לביצועו. אבל, נדמה לי שחשיבותו מיוחדת ורואק בתקופה זו שאנו דנים כל כך הרבה על מצוקת מפעלים ועל אבטלה, במיוחד באזורים מרוחקים, באזורי פיתוח, מפעלים קטנים עומדים לתתם בסכנת סגירה, לא בגלל מעשי העובדים, אבל העובדים הם אלה שנושאים בתוצאות. מטרתו של החוק הזה היא, שיעשו כל הבדיקות לגבי מפעל קטן העומד בסכנת סגירה, ואם לא יימצאו לו בעלים ויוכח שהוא יכול להיות יעיל אם ימשיך לפעול, תהיה אפשרות, בשורה של הסתייגויות ומבדקים, לתת לעובדים לקחת על עצמם את האחריות למפעל.

— מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת: הצעת חוק מפעלים העומדים לפני סגירה (רכישה בידי עובדים) —

לא. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(תיקון מס' 6). שהחזירה ועדת החינוך והתכנון לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ד' בן-מאיר:

רשות הודעה למוכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה.

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11)

לב. הצעת חוק מפעלים העומדים לפני סגירה (רכישה בידי עובדים), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה — המשך)

וממשלת ישראל — תאפשר לאותם עובדים, במסגרת קואופרציה, לרכוש את המפעל, לנהל אותו ולהעלות על דרך המלך.

דווקא בשנה האחרונה, בעת שמתפשטת האכטלה ברחבי המדינה, כשאנשים מוצאים את עצמם בלא מקור מחיה כלשהו, באה הצעת חוק זו לתת קרן אור לאותם אנשים שיש להם קצת יוזמה, שהתארגנו בעזרת המוסדות ושללא ייתנו למקום העבודה שלהם לשבוק חיים.

על כן אני רוצה לכרך באופן מיוחד את חברת הכנסת עדנה סולודר, על שהוציאה מהגונן של הכנסת העשירית את החוק וחדשה אותו, ויחד אתנו, עם חבר הכנסת מאיר שטרית ואחיו, הרבאה הצעת החוק לקריאה ראשונה, ואני בטוח שהצעת חוק זו תהפוך להיות חוק בספר החוקים של מדינת ישראל לאחר הבאתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

נוסף על ההגדרות בחוק זה, שהן כרויות, בהירות ומלומדות, התלבטנו באשר לשכנוע אותם עובדים ליטול את גורלם בידיהם ולהיות בעלי בית-במסגרת קואופרציה — ויש לנו דוגמאות יפות מאוד של קואופרציות שהצליחו, כגון "אגד", "דן", הקיבוצים, המושבים, רשתות שיווק למיניהן ועוד, ואין סיבה שגם מפעלים תעשייתיים בסדר גודל של כמה עשרות עובדים, ואפילו מאות עובדים, לא ייקחו את גורלם בידיהם.

לו חוק זה היה קיים, למשל, לפני חמש-שש שנים, אני חושב שכדאש עיריית דימונה באותה תקופה הייתי משכנע את ההסתדרות והממשלה, ובעיקר את העובדים, לרכוש את המפעל של סיכי דימונה, הנקרא היום "טקסטיל דימונה", ולהעלות אותו על דרך המלך של רווחיות, וניתן לעשות זאת, מפני שבכוחם של עובדים לקדם נושאים כאלה, הם יכולים להתקיים מהמפעלים הללו, לשלם את מסיהם למדינה ולהפוך אותם לרווחיים. לקראת הרחבה נוספת ופיתוח נוסף, אין ספק שהיינו נותנים גם חשוכות מוחצות לפיתוח אזורים מרוחקים, שבהם יש אנשים מוכשרים, אבל, לצערך, אין ביכולתם לנהל את עצמם ולהיות בעלי בתים.

על כן, קרן זו, שתקום בשיתוף הארגון היציג של העובדים, קרי ההסתדרות, והממשלה, אכן מסוגלת לסייע בידי העובדים האלה.

הוועדה שתקום תהיה מורכבת משישה נציגים — שלושה נציגים יהיו ממשרדי הממשלה, במיוחד ממשרדי התעשייה והמסחר, העבודה והרווחה והאוצר, ושלושה נציגים יהיו של ארגון העובדים היציג, שיקבע את נציגיו — והיא תוכל לעקוב, לסייע, ליעץ ולעזור לעובדים האלה להצליח במשימתם.

אני רוצה לומר לכם שזה שלב מתקדם יותר מהמצב שבו השתתפו העובדים בניהול המפעלים, אני זוכר שהצענו, עוד

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, סדר-היום שלנו היום עדיין עמוס מאוד. לכן אני סוגר את רשימת המתווכחים ומודיע שכל אחד ידבר חמש דקות.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת זיאק אמיר, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

איפה שר התעשייה והמסחר?

היו"ר ד' בן-מאיר:

השר אינו חייב להיות נוכח, אינו חייב לענות. אפשר להעביר את זה לוועדה.

עדנה סולודר (המערך):

הואיל והחוק הועבר ברצף האחרון קיבלנו הסכמתם של השרים, שלא יכלו להיות כאן עקב החייבותיהם, להביא את החוק ולהצביע על העברתו לוועדה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, הודעת שאתה רוצה לסגור את רשימת הנואמים, ולא הספקנו אפילו להישמע.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אתה רוצה לדבר? טוב, אני מוסיף אותך בתור יוצא מן הכלל.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, למי שאינם יודעים, מדובר בחוק מפעלים העומדים לפני סגירה (רכישה בידי עובדים), התשמ"ו — 1986. פעילותה השוטפת והעניינית של הכנסת יכולה לקבל ביטוי בכך שחבריה ערניים מאוד למתרחש במשק ובחברה, ומציעים הצעות שיש בכוחן לקדם נושאים חברתיים-כלכליים. חוק זה, שיש לי הכבוד להיות שותף לו עוד מהכנסת העשירית, כפי שאמרה חברתי, חברת הכנסת עדנה סולודר, יחד עם חבר הכנסת לשעבר אמיר רון — מדבר כער-עצמו, בהתחשב במציאות הקשה שבה נתונים המדינה והעובדים השכירים כחוכה.

חוק זה נותן תשובה מוחצת לאותם מקומות עבודה — מה שנקרא "מפעלים קטנים" — שבהם בעל המפעל, ויהיה זה בעל מפעל פרטי, משפחתי או אחר, אינו מסוגל להמשיך לנהל את המפעל מסיבות כלשהן, ויכולות להיות סיבות רבות לכך. חוק זה נותן בידי קבוצת העובדים, שקששו את עתידם במפעל כזה, אפשרות לרכוש אותו מידי בעל המפעל, ועזרת המדינה — על-ידי הקמת קרן מיוחדת שלה שותפים הארגון היציג הגדול ביותר במדינה, היא ההסתדרות הכללית של העובדים

יהיה לשקם אותו: דבר נוסף שהוא בעיני משמעותי מאוד — החובה של פתיחת המאזנים, התוכניות הכלכליות, הנהלת החשבונות של מפעלים בפני נציגות מוסמכת של העובדים.

אני רוצה לומר לגבי כל החוק — אחד הדברים שגורמים לי לבושה בלתי רגילה הוא המחשבה על היפוך הגורלות שקרה ביחסים בינינו ובין העולם הרחב. לפני 40 שנה באו לארץ הוואה משלחות של איגודים מקצועיים ומפלגות סוציאליסטיות באירופה כדי ללמוד מהחדשנות החברתית שלנו. היום אנחנו צריכים לנסוע לארצות באירופה, ולא רק באירופה, אפילו באמריקה הקפיטליסטית, כדי ללמוד חדשנות חברתית מהי.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת צבן, אולי משום שאז לא היה לנו כסף לנסוע לחוץ-לארץ, עכשיו יש כסף ונוסעים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אז היה לנו חזון.

היו"ר ד' בן-מאיר:

כבר אמר בן-גוריון: לחם אין לי, אבל יש לי חזון.

יאיר צבן (מפ"ם):

יש ארצות באירופה שבהן חוק המדינה מחייב את הנהלת המפעל לממן את רואה החשבון כדי שהוא ישכור ועד העובדים לבדיקת הנהלת החשבונות של המפעל, כדי שידעו אם מה שצריך להקצות לפיתוח מקצים לפיתוח ולא למשחק בבורסה. אגב, השיטה הזאת גם עוזרת למס הכנסה, לפיה יודעים את האמת, לא כמו שבעבר שאלתי אדם ידוע בחברת העובדים על השאלה של המאזנים והוא אמר: יש לי שלושה מאזנים. מאזן אחד לבורסה להראות רווחים, מאזן אחד למס הכנסה להראות הפסדים, מאזן אחד במגירה כדי שאדע את האמת. אם העובדים יפקחו על מה שנעשה — — —

אברהם יוסף שפירא (אגודת ישראל):
היום, מאזן ההפסדים הוא האמת.

יאיר צבן (מפ"ם):

ייתכן, גם זה יעזור לכך שזה לא יהיה.

אני מציע שאנחנו נחמך במעשה החקיקה הזה כדי לקדם אותו עם כל סכך הבעיות שהוא מעורר כדי להביא ליתר דמוקרטיזציה בחיים החברתיים, הכלכליים והתעשייתיים שלה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שלמה עמר, ואחריו — אחרון הנואמים בנושא זה — לחבר הכנסת רן כהן.

חבר הכנסת יאיר צבן, אני רוצה להגיד שלך שכגובר של קיבוץ תמיד היו לי שני מאזנים: אחד בשביל הבנק ואחד בשביל מחלקת ההתיישבות.

שלמה עמר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני רוצה לברך את יחמי החוק — חברי הכנסת עדנה סולודר, מאיר שטרית ועקב זיאק אמיר. בהחלט יש מקום להזכיר את יוזם החוק חבר הכנסת לשעבר אמיר רון. נכון שהוא הציע אז, לא בדיוק על-פי המשקל של האגודות השיתופיות, שהעובדים ירכשו את המפעל.

צר לי רק שהחוק בא בשמו: "חוק מפעלים העומדים לפני סגירה", אבל טוב שזה בא כדי לא לזרוק את העובדים ממפעלים. אבל, זהו מסלול אחד וחטרים לי שני מסלולים.

בזמנו של יצחק בן-אהרון. דומני בכנסת התשיעית או השמינית — אינני זוכר — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:
אבקש לסיים.

שבת וייס (המערך):
זה שלב יותר אחראי.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
נכון, בהחלט.

הצענו אז לחוק חוק כפי שקיים בגרמניה, של שיתוף העובדים בהכרעות, בקביעת מדיניות או ברווחים. החוק הזה מתקדם יותר, ואני מקווה שכנסת ישראל תחבל אותו בקריאה ראשונה ותעביר אותו לוועדה. זהו תכין אותו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני בטוח שנוכל, באמצעות חוק זה, שנראה קטן, כביכול, לסייע במיוחד לערי הפיתוח הרחוקות להקים שם גם מפעלים נוספים, אף לא אחרי פשיטת רגל, ולהקים קואופרציות גם במסגרת עירונית מוניציפלית, שינהלו את העניינים בצורה מסודרת ועל-ידי כך יבטיחו העובדים את מחייתם והתפתחותם ובעיקר את ישיבתם הקבועה באותם יישובים, שהיום נמצאים, לצערי, בנסיגה מבחינת האכלוס.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת שלמה עמר. נא להקפיד על חמש דקות, רבות.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשגרת עבודת החקיקה שלנו נראה לי הצעור הזה שאנחנו עומדים לעשותו היום כאירע חשוב, ואני רק מצר על שבהליכי החקיקה שלנו מעטים האירועים מהסוג הזה, שסימנם הוא יתר דמוקרטיזציה של החברה הישראלית, לא רק בתחום הדמוקרטיה הפורמלית, בתחום הדמוקרטיה הפלמנטרית, אלא גם מעבר לזה, בתחומי הדמוקרטיה הקהילתית, הכלכלית והתעשייתית.

חובת אמת היא לומר כאן שהיוזם הראשוני והאמיתי של החוק הזה הוא אדם שאיננו חי עמנו היום — שר בשעתו בממשלת ישראל, מרדכי בנטוב המנוח. אני זוכר את היום שבו הוא בא אל חבר הכנסת לשעבר אמיר רון ואלי עם הרעיון הזה יחד עם שורה של רעיונות בכיוון הזה, כאשר הוא היה שקד על כתיבת ספר חדש על פרספקטיבות סוציאליסטיות חדשות והוא ניסה לא להישאר כספירה העיונית המופשטת אלא להשיב לעצמו תשובה כיצד הופכים את הסוציאליזם החדשני המודרני לרלבנטי לחיים הממשיים שלנו.

בעקבות השיחה הזאת יזם חבר הכנסת אמיר רון, יחד עם חברים אחרים בסיעת המערך שתחומים על ההצעה, את הצעת החוק הזאת. אני אושב שזוהי זכות חשובה לכל מי שנתן יד למעשה החקיקה הזאת.

מכיוון שלא הסתייעה הצטרפותי להצעת החוק הזאת — הגשתי הצעת חוק דומה אבל רחבה יותר שנקראת הצעת חוק להגנת מפעלים ושיקומם על-ידי עובדיהם, הכוללת שלושה פרקים כאשר פרק אחד מקביל, פחות או יותר, לפרק הזה אבל היא כוללת שם שני פרקים שאני חושב שהם קשורים אורגנית לנושא. פרק אחד המחייב הנהלת מפעל על סף פשיטת רגל לחזיר הודעה מוקדמת שאכן קיימת סכנה כזאת כדי שאותה ועדה שמדובר עליה תהיה מסוגלת להיכנס לבדיקה בזמן ולא לתת למפעל המתמוטט לשקוע עד לדרגה נמוכה כזאת שקשה

מדברים על מפעלים בכלל, אלא על מפעלים ספציפיים. התופעה של מפעלים העומדים לפני סגירה היא תופעה מאוד מעניינת ומיוחדת. לדאבתנו, בשנה וחצי האחרונות שמענו על לא מעט מקרים שבהם נסגרו מפעלים.

הדבר הכולט ביותר לעין הוא, שבכל מקרה של סגירת מפעל, הסובלים הוודאיים הם עובדיו. ייתכן שלעתים יש סובלים נוספים. ייתכן שקופת המדינה נפגעת. וייתכן גם שהעלים של המפעל נפגעים, אבל הסובלים הוודאיים מסגירת המפעל הם העובדים. אנב, לא יהיה זה מיותר לומר שאין זה מקרה שאנחנו לא פוגשים בחברה הישראלית הרבה בעלי מפעלים שנסגרו ופשוט את הרגל כשהם מסתובבים מסכנים ורעבים. הייתי מוסיף ואומר, שבמקרים רבים מדי של מפעלים שפשוט את הרגל אנו רואים את בעליהם מסתובבים בעושר רב — — —

יאריר צבן (מפ"ם):
בעושר ואושר.

חן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא חמיד באושר. אבל זה כבר סיפור אחר. לא כל העשירים מאושרים, ויש גם עניים מאושרים, חבר הכנסת צבן.

יש יותר מדי מקרים שבהם אנשים חוגגים את פשיטת הרגל שלהם ואת סגירת המפעל שלהם. אבל, בכל מקרה, העובדים הם הסובלים.

דבר אחר — אופיינית העובדה שמשק המדינה ותקציבה נדרשים פעמים רבות לתמוך במפעלים בטרם סגירה, על-מנת למנוע את סגירתם. אבל, כמעט אף פעם לא נדרש המפעל להבטיח שחלקה של המדינה בבעלות המפעל יהיה בשיעור התמיכה שלה בו, ואכן יועבר ליד המדינה או הציבור.

יתירה מזאת, יש להניח שהתמיכה שניתנת למפעל מקופת המדינה, ושכאופן טבעי יהיה צריכה להיות החלק של העובדים במפעל אחרי רכישתם אותו, לא תגיע לירי העובדים. אני רוצה לציין, כי במהלך הלבטים סביב סגירת מפעל "אתא" מעולם לא החבר כי אותם מיליוני דולרים שהממשלה עמדה, ככיכול, לשלם ל"אתא", ייהפכו להיות חלק מנכסי העובדים בבעלותם על המפעל. ויתנו את פירותיהם לעובדים. וזה אכן מחד ביותר.

אם החקיקה המבוצעת הזאת תעבור, צריך יהיה לטפל גם בצד התמיכה של המדינה וגם בצד הבעלות של העובדים, ולא מן הנמנע שיהיו מקרים של שותפות בין המרכיבים הללו.

ועוד הערה אחת, ברשותך אדוני היושב-ראש — לא אחת מנועים העובדים מלקבל לידיהם את המפעל לא רק בגלל מחסור כס, ולא רק משום שאין להם ההון הדרוש כדי לקבל אותו, אלא לעתים גם מפני שאין להם ידע וניסיון, אין להם המקצועיות הדרושה להפעלת המפעל. אחד הדברים שבהם תצטרך הוועדה לטפל, ולעומק, הוא לא רק כיצד להעביר את המפעל ולדאוג למימון וליכולת הקיום הכלכלית של המפעל, אלא גם כיצד להבטיח שהעובדים הללו, שיהיו בעלי המפעל, אכן יוכלו לקיים אותו מבחינה מקצועית וניהולית.

אני מודה פעם נוספת ליוזמי החוק, ואני מאחל לוועדה עבודה פורייה. אני מאוד מאוד מקווה שההסתדרות הכללית של העובדים תראה כאן פתח חדש רחב ונוסף להשתלבות בפיתוח הזה. תודה רבה.

היוריר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, כיוון שהצעת חוק זו הובאה במפתיע ולא נרשמה במועד על הלוח, פנו אליי שלושה חברי כנסת מוועדת

נוספים שישלמו אותו. אני לא בטוח שעמדתי אלה יתקבלו על דעתם של חברי במפלגת העבודה. זה שנים מספר אני מתדפק על דלתותיהם של מזכיר חברת העובדים ומוזכ"ל ההסתדרות. לא רק מפעלים העומדים בפני סגירה, כמי שבא ממסגרת הקואופרציה וחבר קואופרטיב, אני משוכנע שצורת החיים הקואופרטיבית היא התשובה הסוציאליסטית לחברה הקפיטליסטית. והי התשובה של שיתוף הון על-ידי עובדים וחלוקת רווחים. כאן לא הסכימו אתי מזכירי חברות העובדים ומוזכ"ל ההסתדרות.

במסגרת לימודי הכלכלים-החברתיים, עשיתי עבודה בנושא: מה קרה במפעלים התעשייתיים לצדם של הקיבוצים מחד גיסא, וחברות העובדים מאידך גיסא, ומדוע יש שם תחלופה רחתי ככוח-אדם. המסקנה הייתה כרוה: לעובדים השכירים לא היה שום משלול התקרבות לעמדות הבכירות. רצתי אחרי מזכירי ההסתדרות ומוזכירי חברות העובדים והצעתי להם — חוהי בעיה חברתית נוספת — להפוך את כל המפעלים התעשייתיים, אם האזוריים ואם הקיבוציים, למפעלים קואופרטיביים שתהיה בהם שותפות: 50% של הקיבוץ ו-50% של העובדים, כאשר הקיבוץ נותן את הערכים האידיאולוגיים, הקואופרטיביים והעובדים יביאו את כוח העבודה וחלק מההון.

לצערי הרב, הצעותי אלה נדחו, כך גם בחברת העובדים. חברת העובדים אינה צריכה ליהפך לקונצרן ענקי. היא אינה צריכה ליהפך לבצל הון ענקי. יש לחברת העובדים מפעלים של 30 ו-50 עובדים שהפכו אותם לקואופרטיבים קטנים בשותפות חברת העובדים עם העובדים כדוגמת קואופרטיב "הארגז". אין לי ספק שזוהי צורת חיים המתאימה למדינת ישראל אם נתחשב בזה שאנחנו עדיין עם כהתהוות שיש לו את העתיד הערכי להפוך את העבודה לערך ולא רק להשאיר אותה לחוטרי עצים ולשואבי מים.

לעצם החוק יש לי רק הערה אחת. לסעיף 7 סעיף קטן (ד) — ואני מצטט: "משקיבלה הוועדה את חוות הדעת ולא נמצא קונה למפעל, רשאית הוועדה לפי שיקול דעתה להחליט על סיוע לעובדים ברכישת המפעל בהתאם להוראות חוק זה". בהחלט לא הייתי נותן עדיפות לקונה, אלא זכות הראשונים עומדת לעובדים ואם הם לא יוכלו להרים את המעמסה איז חפשו קונה אחר. בשום אופן לא להשאיר זאת כך.

אני מתכוון לעמוד על כך בוועדת הכלכלה, יחד עם חברי, שנתנו דחיפה גדולה מאוד בוועדת הכלכלה להביא את הנושא עד לכאן, וגם את הנושא לשנות שם. תודה.

היוריר ד' בן-מאיר:

תודה לחבר הכנסת שלמה עמר. בכקשה, חבר הכנסת רן כהן.

חן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת. אני עולה לכאן כדי להעיד כמה הערות בטרם יועבר החוק לוועדה. כך תוכל הוועדה להתחשב גם בדברי אלה שעה שתדון בחוק. אקצר בדברי בגלל העייפות, השעה המאוחרת ומספר הנוכחים.

קודם לכול, אני רוצה לברך את יוזמי החוק, ובהקשר זה צריך להזכיר את השור לשעבר מרכזי בנוטוב, זיכרוננו לברכה. שהיה בין היוזמים הראשונים של החוק, ודואי יש לברך את מגישי החוק היום.

אני מבקש לשים לב לעובדה שאנחנו מדברים על מפעלים העומדים לפני סגירה ורכישתם על-ידי העובדים. אין אנו

יש לברך על מחשבה קונסטרוקטיבית ליצור צורה נוספת של שיתוף העובד בהצלחת המפעל שהוא מקור הפרנסה שלו.

העניין לכשעצמו אינו פשוט, הוא מסובך. יכול מישור לקום ולהגיד שיתכן כי בדבר הזה יש תמריץ לעובד לתת למפעל למות כדי שהוא יוכל לרשת את המפעל. אני חושב שזוהי מחשבה לא נכונה, זוהי מחשבה מופרזת, אין לה על מה להתבסס, משום שאין כל ספק שהעובד, בייחוד במפעל שעומד על כרעי תרנגולת, עושה הכול כדי להציל את מקור הקיום והפרנסה שלו. אבל אם המפעל קורס ונופל, יש הצדקה לעשות מאמץ מיוחד משום שהמאמץ המיוחד הזה יכול להיות מלווה התייחסויות שונות מאשר בתנאים נורמליים. ייתכן שהעובד ירצה לעבוד יותר, ייתכן שהוא ירצה להשקיע קצת מהכספים שלו, ייתכן שירצה לקבל פחות שכר, ייתכן שיחפש ארגון קואופרטיבי. בסך הכול, זאת הזדמנות נוספת שניתנת למפעל להמשיך לעבוד.

אני רוצה כאן להפנות תשומת הלב למקור כספי שיכול לשרת את המטרה הזאת, והוא קרן הצמיחה של ההסתדרות. אם יש לקרן הצמיחה של ההסתדרות ייעוד כלשהו — הרי זהו הייעוד. לא סתם להזרים כספים אלא לתתם לעובדים שמוכנים להתארגן ולתת למפעל הזדמנות נוספת להתקיים.

הדגם המחשבתי הזה הוא עצמו מעניין וחיוני, לכן יש טעם שהחוק הזה יעבור לוועדה לעיון נוסף, כיוון שיתכן שבעקבות המחשבה הזאת נוכל להגיע לפתרונות שהיום אינם נראים לנו או שלא חיפשנו אותם ופתרונות אלה יוכלו להיות חשובה נוספת על שאלות קשות המטרידות אותנו היום של קיום או אי-קיום מפעלים. תודה רבה.

היור' א' שוסטק:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, ואחריו — לחבר הכנסת דב בן-מאיר.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בסך הכול רציתי לומר כמה מלות זכות וברכה למציעים. ההצעה בכללותה היא הצעה טובה מאוד, רעיון מצוין. גם קודם לכן לא היה חוק שאוסר רכישה מפעלים, אבל אין ספק שהחוק הזה בא לעודד את הנושא הזה. במקום שנמצאים עובדים שיתנו מאמץ מצדם לרכישת מפעל שנמצא בקשיים, צריך להיות גם מאמץ של המדינה. אני לא בטוח אם כל הדברים וכל הסעיפים שנכתבו כאן די בהם לעניין זה. צריך לקבוע בחקנות שהמדינה מצדה תיתן שקל מול שקל או אפילו יותר מזה כדי לעזור, מפני שזהו מאמץ ייחודי של עובדים לרכישת מפעל.

הייתי מבקש שעובדים, לצורך זה, ייחשבו רק עובדים של אותו מפעל ולא נציגות עובדים במובן הרחב של המלה, כלומר ארגונים ארציים.

שלמה עמר (המערך):

תקרא את החוק.

בני שליטא (הליכוד):

לא להכניס בגדר עובדים ארגוני עובדים ארציים, קרי ההסתדרות או קנצארנים גדולים. תודה רבה.

היור' א' שוסטק:

רשות הדיבור לחבר הכנסת דב בן-מאיר, ואחריו — לחבר הכנסת מאיר וילנר.

דב בן-מאיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ביקשתי את רשות הדיבור בסעיף זה לא רק כדי לברך את חברת הכנסת עדנה

הכספים, שהיו בישיבת ועדת הכספים, והביעו רצון להשתתף בדיון. לכן, אף שהודעתי כי הרשימה של המשתתפים סגורה, אני מאפשר לכל אחד מהם להשתתף בדיון, במסגרת שלוש דקות.

רשות הדיבור לחבר הכנסת שטרית, ואחריו — לחבר הכנסת שליטא, ואחריו — אני.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מודה ליושב-ראש על שזנעה לבקשתי. אני רוצה לפנות אל חברי חברי הכנסת כדי לבקש את תמיכתם בחוק. אני קורא לחוק זה חוק יפני. ומדוע חוק יפני? בגלל הפילוסופיה המיוחדת הקיימת בתעשייה ביפן. העובד במפעל ביפן יודע שהוא חלק מהמפעל. במפעל הזה קשורים כל חייו. אם המפעל מרוויח, העובד מרוויח יותר; אם המפעל מפסיד, העובד מפסיד. לכן העובד רואה שליחות בעבודתו במפעל תעשייתי. הוא רואה עצמו כאילו הוא עובד בשביל עצמו, כאדם עצמאי.

מטרת החוק הזה היא לתת מעמד כזה לעובדים במפעלים העומדים מול סכנת סגירה. מדובר רק במפעלים קטנים, המעסיקים עד 200 עובדים. הכוונה היא לאפשר לעובדים להיות שותפים, הלכה למעשה, בבעלות על המפעל, אחרי שישקיעו כספם בו, יחד עם קבלת עזרת הממשלה, מצד אחד, ועזרת ההסתדרות מצד שני. בצורה של הלוואות. כך יוכלו העובדים, בכספם ובעזרת ההלוואות שהם יקבלו, להקים קואופרטיב ולנהל כעצמם את המפעל שלהם.

אני מאמין, שהגורם המרכזי שיכול לתרום להבראתו של מפעל תעשייתי קשור במידת הנכונות של העובדים להירתם ולעבוד בו שעות רבות יותר וכפחות שכר, עד שהמפעל יעלה על דרך המלך ויישא רווחים, ואז גם הם יוכלו ליהנות מהפירות האלה. הצעת חוק זו מציגה לעובדים את האפשרות להגיע למצב הזה.

אין לי ספק, שאם החוק הזה יופעל הלכה למעשה, אומנם לא יהיה אפשר לדבר על הצלחת כל המפעלים, אבל תהיה הצלחה כשיקומם של חלק מהמפעלים שהעובדים ישקיעו בהם משאבים, ישקיעו בהם זמן ונכונות להירתם למאמץ להבראת המפעל.

אני מציע לחברי הכנסת לאשר את החוק הזה בקריאה ראשונה, בתקווה שנצליח להביאו בסופו של דבר לקריאה שנייה ולקריאה שלישית ולהפוך אותו לחוק. אני שותף לחקיקת החוק הזה עוד מהכנסת שעברה, ואני נוטל על עצמי את העונג להודות לחבר כנסת לשעבר, שאינו חבר בכנסת הזאת, ושהיה שותף לחקיקה הזאת — אני מתכוון לחבר הכנסת אמרי רון. הוא לא נזכר בחוק הזה מאחר שהחוק עבר גלגול, אבל היה אחד הראשונים שהיה שותף ליזומה זו. אני רוצה להודות גם לחברת הכנסת עדנה סולודר, שהיא הרוח החיה מאחורי החוק, כשאני הייתי רק תנא דמסייע. אני מקווה שנצליח להביא את החוק לידי סיום טוב ומהיר. אני מודה לכם.

היור' א' שוסטק:

תודה רבה לחבר הכנסת שטרית. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, ואחריו — לחבר הכנסת דב בן-מאיר.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היוזמה התייחסתית של שלוש חברי הכנסת עדנה סולודר, מאיר שטרית ויאק אמרי היא יזמה מעניינת. אנחנו מכירים נוסחאות שונות של שיתוף העובד במפעל. יש שיתוף העובד ברווחים, יש שיתוף העובד בניהול. נוכח המצב המיוחד שבו שררה הכלכלה הישראלית,

שכירים. כלומר, אם אנחנו מגיעים למצב, ושמחתי לשמוע מפיה של חברת הכנסת עדנה סולודר, ששני השרים הממונים על ביצוע חוק זה נתנו הסכמתם לחוק — — —

עדנה סולודר (המערך):

בקריאה ראשונה.

דב בן-מאיר (המערך):

אני אומר שהם נתנו את הסכמתם, וזה חשוב. כלומר, לפי דעתם החוק הזה חשוב ויש לו מקום במערכת החקיקה שלנו.

מן הדין ללכת צעד אחר צעד ולהשקיע כמה שאנחנו קוראים חינוך עובדים לקראת ניהול. כשם שיש מכון לפירון העבודה והייצור, שמשותף את שלושת הגורמים: העובדים, הממשלה והמעבידים — ויש עוד מוסדות כאלה: המוסד לביטוח לאומי ושירות התעסוקה — אולי מן הראוי להקים מערכת משותפת להסתדרות, למעבידים ולממשלה, אשר תדאג יחד לנושא שנקרא: קידום וחינוך עובדים לקראת ניהול וקבלת אחריות ניהולית, אם הדבר הזה יהיה, ישיג החוק את מטרתו.

אני, כמובן, חומך בחוק הזה ואני ארצה להשתתף בעיצובו בוועדת הכלכלה, כדי שהסעיפים הללו אומנם יוכנסו.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר וילנר, ואחריו — לסיכום, לחברת הכנסת עדנה סולודר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, קודם כול, תשוב לי להעיר הערה לפרוצדורה. בתוך כל הכליל של הצעות לסדר-היום וחוקים בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, כרגע האחרון יש תוספת לסדר-היום. אני חושב שחוק מסוג זה, אשר לא היה קיים בכל חולדות מדינת ישראל, יכול היה לחלות, זה מעורר הרבה מאוד ספקות. כי מה מתקבל?

שושנה ארכלי-אלמחולני (המערך):

אתה מתנגד לחוק?

היו"ר א' שוסטק:

עוד לא שמענו. עוד לא ידוע.

שושנה ארכלי-אלמחולני (המערך):

אתה מתנגד לפועלים ש — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

קודם כול, אל-תכניסי מלים בפי.

שושנה ארכלי-אלמחולני (המערך):

לא, אני רק שואלת.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הלוא בשביל זה אני מדבר, כדי שאסביר את עמדותי. עוד לא אמרתי. אני אומר שהצעת החוק מעוררת הרבה ספקות. גם הדוברים הקודמים, מנקודות ראות שונות אומנם, הביעו ספקות.

יש בעיה של אבטלה, יש בעיה שמפעלים לא מעטים נסגרים וייסגרו בהתאם למדיניות המוצהרת של הממשלה. המדיניות המוצהרת, בזמן קביעת התוכנית הכלכלית ביולי אשתקד, היתה בפירוש — ואני מצטט כמעט בעל-פה את דברי שר-האוצר דאז, מודעי, שאמר: מפעלים אשר לא יוכלו לעמוד בתחרות, או שלא יהיו רנטבליים, ואפילו ענפים שלמים יצטרכו להיסגר. אנחנו התווכחנו אז על כל הקונספציה הזאת.

מה בעצם מציעים פה? נחשוב באופן קר. מציעים שההסתדרות והממשלה יקמו קרן, כדי שאם לא ימצא קונה

סולודר ושני חבריה חברי הכנסת מאיר שטרית ויאק אמיר על היחמה בהעלאת החוק הזה, אלא דווקא כדי להעלות כמה וכמה בעיות שהחוק מעורר.

את אחת הבעיות הללו כבר הזכיר לפני חבר הכנסת רן כהן. הבעיה איננה רק ליצור אפשרות של שיתוף עובדים, הבעיה החמורה היא להכשיר עובדים שיהיו מסוגלים לקחת חלק בניהול או בשיתוף. הרעיון של שיתוף עובדים בהנהלות נכשל. קודם כול, מפני שלא השכילו להכשיר עובדים כמועד לקחת חלק בניהול ולא השכילו להכשיר עובדים לכך שיביאו כחשכון שניהול פירושו הוא גם אחריות. יש עובד שאומר לעצמו: אני לא רוצה להיות שותף ברעיון, אל תחייבו אותי בהפסדים, אני רוצה לגמור את יום העבודה שלי וללכת הביתה ולא להתערב כמה שנעשה אצל הגדולים. זאת אחת הבעיות החמורות ביותר בכל ההצעות הנאורות, הטובות, היפות שבאות, לכאורה, לדבר למען העובדים ובסופו של דבר, מכשילים את העובדים.

לא מספיק. אני אומר זאת כסוציאליסט. כפי שאמרנו בעבר שלא די בכך שכולם שווים כדי לישון מתחת לגשר אם אין להם איפה לישון, והסוציאליזם פירושו הוא קידום של האיש העני שיוכל להגיע לנקודת זינוק לא פתוחה משל העשיר. כך גם לא די בכך שבאים ואומרים כי הנה יש הצעת חוק ועכשיו נציע לעובדים לרכוש את המפעל ובא לציין גואל. העובדים לא יהיו מסוגלים לעשות זאת אם לא יכשירו אותם לכך.

משום כך דרוש בחוק הזה סעיף שידאג לכך שתיעשה פעולה להכשרת העובדים. העובדים חייבים לקבל הכשרה. גם מנהל אינו נעשה מנהל מהיום למחר, הוא עובר ולומד ועושה עד שהוא נעשה מנהל. הוא מקבל והוא מפסיד. עובדה היא שמדובר על מפעלים שעומדים לפשוט את הרגל, היינו, שמנהלים שקיבלו משכורות טובות יותר מאשר הפועלים פשטו את הרגל. הם לא ידעו לנהל. למה יידעו עובדיהם לנהל את המפעל טוב יותר מהם? ממי הם למדו? משום כך הצעת החוק הזאת — זאת אני אומר ליוזמים — חייבת לכלול את הנושא.

חברי הכנסת: עובדה היא שבנסיבות שונות, אומנם לא לאור הזרקורים אלא יותר בשקט, עמדתי בקשר הדוק עם ועד עובדי "אתא" בכל התהפוכות שלו. אחת האפשרויות שבחנתי ביחד עם הדוכה חברים היתה להפוך את "אתא" לקואופרטיב. חברי הוועד אמרו: לא איכשר דא, לא נהיה מסוגלים לנהל את המפעל, איש לא טרח להכשיר אותנו כדי שנוכל לנהל מפעל. העובדים אינם מוכנים לקבל כרגע את האחריות ואולי גם לסכן את התנאים הסוציאליים שלהם כחלק ממניה בקואופרטיב שרוצים להקים ב"אתא".

הדבר אינו פשוט. יש נושא שהמדינה צריכה לתת עליו את הדעת אם היא רוצה להגיע לפיתוח, חיובי של כוח האדם האדיר שיש אצלנו. לא רק אצלנו. ממשלת ארצות-הברית, כשהיה המשבר הגדול ב"קרייזלר", הפעילה את שיתוף הפעולה עם העובדים.

מכיוון שיש שם פוטנציאל עצום אבל חייבים לפתח אותו. לפני דיבר חבר הכנסת שלמה עמר. אחד הדברים שלא שמעתי מפיו והייתי רוצה לשמוע, הוא על הלחץ של הקואופרטיבים על הממשלה לעזור להם לחדש את הקרן לציון שכירים לקואופרטיבים, כיוון שזה צד שני של אותה מטבע. הנה, יש קואופרטיב שיש בו כך וכך עובדים, והזכירו כאן את "הארגז". יפה מאוד, אבל ב"הארגז" יש 140 חברים ו-700 עובדים

חוברת ל"ט, ישיבה רל"ו

— הצעת חוק מפעלים העומדים לפני סגירה (רכישה בידי עובדים);
— הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6) —

מאיר שטרית (הליכוד):

תיקון, למשל, בעל עסק עצמאי. הוא משקיע גם כן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

רגע. אמרתי מה הם החששות שלי: א. מורידים מהממשלה את האחריות הבלעדית ואת האשמה הבלעדית לאבטלה ההמונית; ב. מטילים אחריות על ההסתדרות, וכחבר הסתדרות אני לא מבין מהו האינטרס שלה. כאן החוק אומר שהיא אחראית בדיוק כמו הממשלה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

להקים קואופרציה עוד יותר רחבה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

קואופרציה זה נושא אחר לגמרי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

זה אותו דבר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בסיס קואופרטיבי זה נושא אחר. אני קראתי היטב את החוק.

הדבר השלישי המסוכן הוא שהעובדים יעברו 16 שעות במקום 8 שעות. זה לא פתרון, זו אשליה, לא ייצא מזה דבר.

קריאה:

להעביר לוועדה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בבקשה, נעביר את הצעת החוק לוועדה. אני לא אצביע נגד, אני אמצע.

היור"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערך):

בהתחשב ביום הארוך שצפוי לנו, ומתוך רצון לקצר אותו, אני לא אחייס לכל ההערות שנשמעו כאן לגבי החוק. כולן נרשמו והן תילקטנה כחשבוני בדיונים שיחיימו.

אני רוצה להודות לחברים שהשתתפו בדיון וכיכרו, ואני מקווה, שבערות הברכות נצא לדרך עם חוק שמעמיס עלינו אחריות רבה, אבל נותן לנו גם תקווה. אני מאחלת שדרכו בעתיד תהיה מלווה בהצלחה.

היור"ר ד' בן-מאיר:

תודה. אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת הכלכלה להכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק מפעלים

העומדים בפני סגירה (רכישה בידי עובדים),

התשמ"ז — 1986, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

לג. הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6), התשמ"ז — 1986*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

למפעל שמונה לו כונס נכסים או שהוא עומד להיסגר מסיבה אחרת, יציעו לעובדים — או שהעובדים צריכים להיות היוזמים ולפנות לוועדה של הקרן, שתוקם משלושה נציגי הממשלה ומלושה נציגי ההסתדרות — שהקרן המשותפת תשתתף בתנאים מסוימים במתן הלוואה לעובדים, כדי להציל את המפעל.

אם ההסתדרות והממשלה רוצים לעשות משהו לטובת המפעל, האם צריך בשביל זה לחוקק חוק בכנסת? הם לא יכולים לעשות את זה? למשל, "אתא". אם הממשלה יכלה להגיע להסכם עם ההסתדרות כדי להציל את "אתא", או בבקשה, יכלו לעשות זאת בלי החוק הזה.

מאיר שטרית (הליכוד):

ברגע שאתה מחוקק חוק ומוקמת קרן כזאת, יש לפנות לעובדים. אם העובדים יגלו מאמץ מצדם כדי לנסות לשפר את המצב, הם יפנו לקרן, ואם יהיה כסף אפשר יהיה לתת להם.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני יודע למה נותנים פה כסף ולמי נותנים.

מה הם החששות שלי? הרי כולם בעד מתן עזרה למפעלים, כדי שלא יפשוטו רגל ולא ייסגרו. זה יפה ואף אחד לא יערער על כך, אבל אני רואה סכנה בזה שמסירים מהממשלה אחריות, שהרי היא חייבת להבטיח עבודה. אני גם לא מבין מהו האינטרס של ההסתדרות להיות אחראי רשמי משותף, לממשלה בעניין האבטלה. הרי אם מדובר בהסכמים וולנטריים, אין צורך בחוק. מלבד זה, אמרת שהעובדים יעשו מאמץ. מה זאת אומרת יעשו מאמץ? במקום 8 שעות הם יעבדו 16 שעות, כמו במאה ה-19?

מאיר שטרית (הליכוד):

אם צריך — כן. אדם עצמאי עושה את זה. כמה שעות אתה עובד ביום?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כשהבן שלי היה בן 5 הוא בא לישיבת הוועד המרכזי של המפלגה. אחר כך אמו שאלה אותו כשחזר: האם אבא עובד קשה? הוא ענה: אבא בכלל לא עובד, הוא רק מדבר ושוחה תה.

היור"ר ד' בן-מאיר:

את זה אמרו לא רק עליך. אומרים את זה על כולנו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבל זו איננה דוגמה, כי אני כאופן וולונטרי, מסיבות פוליטיות, אינני מפעל רווחי, אלא מפעל שמעט תמיד פוּשט את הרגל.

היור"ר ד' בן-מאיר:

בכל זאת, אנחנו נשלחים משם לכנסת ולפעמים גם נוסעים לחוץ-לארץ. לא כל כך רע לנו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבל לא על חשבון המפעל.

היור"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו לאישור מהיר של הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6).

החבר הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו לאישור מהיר של הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6).

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אל תנמק.

נחמן דז (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):
לא אנמק את הארכת החוק הקיים שבאמצעותו מקבלת מערכת החינוך סכום של 125 מיליוני דולר מן הציבור, על-ידי היטלים. זה מאפשר לה לתפקד.

יאיר צבן (מפ"ם):

זה מותאם לסל המטבעות?

נחמן דז (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):
מותאם לכל מה שהוא צריך להיות מותאם לו.

הצעת החוק הזאת אושרה בוועדה ללא הסתייגויות.

יאיר צבן (מפ"ם):

אתה העברת את ההצעה שזה יהיה רק לשנה?

נחמן דז (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):
לא, אנחנו אישרנו את זה לשנתיים.

יאיר צבן (מפ"ם):
למה?

נחמן דז (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):

מפני שחשבנו שכך עדיף. אם אפשר יהיה לגמור עם זה אחרי שנה — נעשה זאת, אבל זה אושר לשנתיים. אני רוצה להביא את החוק לאישורה של הכנסת בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

לפני שאני עושה זאת אני חייב להצטרף לברכות למגיש הצעת החוק שדנו בה קודם לכן — רכישת מפעלים על-ידי פועלים. זהו רכב חשוב, יפה ומורכב. הלואי שיצליח.

אני מכיא את הצעת חוק לימוד חובה לאישורה של הכנסת.

לד. הצעה לסדר-היום

הצורך בייצוגן של נשים במועצות דתיות בבתי-דין רבניים וכייעול עבודתן

אדוני היושב-ראש, אני לא בא להציע שינוי כלשהו או פעולה כלשהי שפוגעת בחקיקה הדתית, בהוראה כלשהי של הדין היהודי הדתי. אני גם לא רוצה להציע מהפכות גדולות, אבל הייתי מציע שהכנסת, כאחת מוועדותיה המתאימות לכך, חרון בנושא של ייצוגן של נשים כגופים סטטוטוריים חילוניים שזקוקים לא מעט את זכויותיהן, חובותיהן, מעמדן של הנשים בישראל.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

חבר הכנסת וירשובסקי, מדוע בנציגות שלכם בכנסת אין אשה?

יאיר צבן (מפ"ם):

אם הם יכניסו אשה לכנסת, אתה תכניס אשה לבית-הדין?

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת צבן וחברת הכנסת שולמית אלוני, חבר הכנסת ורדיגר שאל את חבר הכנסת וירשובסקי. תנו לו לענות.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, — — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חבר הכנסת ורדיגר, עונים לך.

היו"ר ד' בן-מאיר:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת וירשובסקי בנושא ייצוגן של נשים במועצות דתיות בבתי-דין רבניים וכייעול עבודתן.

אני מבין, ייעול עבודתן של המועצות הדתיות ולא של הנשים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
ודאי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אין מי מאתנו שיכול להציע ייעול הנשים כי הן יעילות מאין כמותן.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להעלות נושא, שלמען האמת, שמעתי עליו לא מעט במשך השנים אבל בדיון שהיה בכנס שהחקיקים פה כביניין הכנסת לפני כמה שבועות, כנס של שדולת הנשים, אמרו אז חלק מהנואמות והדוברות כי זוהי אחת הבעיות החמורות ביותר שבהן הן נתקלות.

שיתוף מלא ושוויון מלא בין גברים לנשים בצורה המלאה ביותר, לא רק על גבי הנייר, אלא הלכה למעשה.

אדוני היש-בראש, אני העליתי את הנושא הזה אחרי ששמעתי את הדברים בכנס של נשים, שבו כמה נשים דתיות מסורתיות, לא פורמיות, השתתפו בו ותבעו זאת כתביעה חזקה וקולנית. ואני חושב שאולי משהו אחר היה צריך להיות לפה לנשים בנושא זה אבל באשר אין איש, או באשר אין אתה אשה, תהיה אתה האיש. ואני מוכן להיות להן לפה בנושא הזה, כי אני חושב שאנו צריכים לגלות את אי-השוויוניות הזאת, להילחם בה ולהביא לביטולה, בלי להפוך את הנושא למלחמת דתים וחילוניים.

אני אומר, אדוני שר הדתות, בכל הכנות: זו איננה הצעה קנטרנית, ואינני בא כאן לפגוע באיזו הלכה דתית, אבל פעם שאלתי אותך, לפני שלוש-ארבע שנים, בשאלתא, מדוע אין נשים במועצות דתיות, וקיבלתי את התשובה ממורי ורבי שר הדתות, שהיה אז שר הפנים, והוא אמר: זו באמת שאלה מעניינת. הייתי מאושר מאוד ממורי ורבי ברג אומר שאני שואל שאלות מעניינות. כי לפעמים ניכר אדם בשאלות שהוא שואל ולא בתשובות שהוא נותן, אבל יותר מזה לא קיבלתי. ולא די לי במחמאה. אני רוצה לקבל תשובה עניינית. ואני חושב שהגיע הזמן שהבית הזה יתמודד עם הבעיה הזאת, וישאל את עצמו: מדוע בגופים סטטוטוריים חילוניים, כמוכן זה שהם שאלות על-ידי המחוקק החילוני הישראלי — הוא הדין לגבי מועצת הרבנות הראשית, שגם היא גוף שהוקם מכוח החוקים שחוקק הגוף החילוני בישראל — לא תשתתפה נשים?

לכן, אני מבקש שהנושא הזה יידון, הדרך הפורמלית שלפני היא, כמוכן, להציע שהנושא יידון במליאה, ואני גם לא מתנגד לדיון במליאה, אבל אשמח אם השר לענייני דתות יבוא ויאמר: אני מציע שוועדה של הכנסת תדון בשקט בנושא הזה, שאני חושב שהוא נוגע למחצית האוכלוסייה באופן ענייני ישיר, ונוגע לכלל האוכלוסייה מבחינה זו שהוא קשור בנושא של זכויות האזרח היסודיות ביותר — שוויון לפני החוק והיכולת להשפיע ולקבוע. לכן אני מציע שהנושא יידון בכנסת.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. ישיב על ההצעה השר לענייני דתות.

השר לענייני דתות י' ברג:

אדוני היש-בראש, כנסת נכבדה, בגלל העובדה שהיום הוא יומא אריכתא או ערב שבת קצר, אקצר בתשובתי. אילו לא דיברנו במסגרת הזאת, הייתי אומר לחבר הכנסת וירשובסקי, שאולי הוא יזכור, שהייתה פעם גברת מדס ד'אסטאל, שרצתה גם היא זכויות מסוימות מנפוליון, והוא ענה לה: הרי הנשים שולטות בגברים, מה אתן רוצות עוד יותר? אבל זה בוויכוח מסוג אחר.

אני הייתי מבקש מאדם שמכנה אותי מורי ורבי, שכעניינים מסוימים, כמוכן, ולא ככולם, הייתי רוצה שיהיה תלמיד, שלא יאמץ את מידת התמימות שלי ואת מידת התמימות של חברי הכנסת יתר על המידה. בדברי ההסבר להצעתו כתב חבר הכנסת וירשובסקי — ופעמים מספר הוא מדגיש שאינו רוצה, חס ושלום, לצאת נגד אשיות הדת וכדומה וכדומה, זה שמור להזדמנויות אחרות — שהגיע הזמן להביא לידי פישוט ההליכים בבתי-הדין הרבניים, ועל-ידי מה? על-ידי כך שגם נשים יהיו בכתי-הדין הרבניים. בין יתר הפתרונות, מוצע למנות נשים כנציגות בבתי-הדין, למנות נשים במועצת הרבנות הראשית. אם הוא רוצה לומר, שאני מתיר

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבר הכנסת ורדיגר, אינני מתכוון לעשות פה פולמוס. בשלב זה, השאלה שאחיה שואל היא שאלה של ממש. אנחנו בחרנו במסודות שלנו, בצורה הדמוקרטית כפי שאנחנו מבינים, את רשימת המועמדים לכנסת. לצערנו הרב, זכינו רק כמעט מקומות, אולי לשמחתם של אחרים, ובמקומות האלה לא נבחרו נשים. אבל, חבר הכנסת ורדיגר, אינני אומר זאת סתם, נתנו אפשרות מלאה לנשים להשתתף. אני מצטער על כך שלסיעתנו אין נשים בכנסת ואני מתקנא באלה שיש להם. אבל ההזדמנות ניתנה, חבר הכנסת ורדיגר, כשאני מסתכל סביבי, ואני בדקתי את העניין, אין אף לא באחת מהמועצות הדתיות של הרשויות המקומיות, שאלה הם גופים חילוניים לכל דבר, הם ניוונים מתקציבים כלליים של אזרחי מדינת ישראל, בכל הרשויות המקומיות ומדינת ישראל — אין בהם ייצוג אפילו לא של אשה אחת. כשניסנו במקום אחד להעמיד אשה שתתמודד לתפקיד במועצה דתית עירונית מסוימת, לא אפשרו לה לעשות זאת. זה אינני נוגד את הדין הדתי מפני שלמעשה, המועצות הדתיות פועלות לפי חוק חילוני שחלק ממנו הוחק עוד בתקופת המנדט הבריטי.

אתה יכול לשאול, ובצדק, מדוע אין אצלנו נשים. אבל אינני יכול לשאול זאת מבחינה אידיאולוגית, כי מבחינה אידיאולוגית אני שואל מדוע לא ניתנה האפשרות לנשים להתמודד?

חבר הכנסת שבת וייס, הייתי רוצה שתקשיב לי, כי אתה עוסק הרכה בגופים נבחרים ובגופים בוחרים. אתה עוסק באדם הבוחר והנבחר ואתה צריך לדעת שיש עולם ומלואו שהוא סגור בפני האשה בישראל להתמודדות שם כדי שהיא תהיה מיוצגת ותוכל להשפיע. מפני שמועצה דתית של רשות מקומית קובעת בעניינים מסוימים שהם נוגעים לכל בית-בישראל, וזה בתחום האשה לא פחות משהו בתחומי של הגבר, ואולי הרכה יותר.

אבל לא רק המועצות הדתיות אלא גם בתי-הדין הדתיים. ייתכן מאוד שאם אני דורך על האדמה הרגילה הזאת — כצעד ראשון תשכ דיינת, אשה דיין, אינני יודע אם אפשר לקרוא לה דיינת, בבית-דין דתי — —

הי"ר ד' בן-מאיר:

דיינת.

אברהם ורדיגר (מורשה-פ"א):
גברת דיין.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
יהיה גברת דיין.

ייתכן מאוד שאם תהיה דיינת אפשר יהיה לעורר שאלה האם ניתן על-פי ההלכה — — בשלב זה אינני מוכן אולי להתמודד בתשובה על עניין זה כאן במליאה. אבל אני יכול לשאול את חבר הכנסת ורדיגר, כמו שאני יכול לשאול את שר הדתות, מורי ורבי ד"ר ברג, כמו שאני יכול לשאול חברי כנסת אחרים, מדוע בוועדה הבוחרת את הדיינים על-פי החוק, שהוא חוק חילוני שהוחק בכנסת הזאת, שזהו חוק שאנחנו קבענו את מסגרתו, מדוע בוועדה הזאת לא יכולה לשבת אשה.

האם זה נוגד את ההלכה? האם זה נוגד את חוק המדינה? או אולי זה סותר את חוק המדינה, ואולי זה סותר את מגילת העצמאות של מדינת ישראל? ואני שואל שאלה זו לא מתוך קנטרנות, אני שואל אותה בכנות, משום שאני חושב שצריך

— שם אין אף אשה אחת. אבל, הייתי אומר, אילו זה היה עוול, עוול אחד אינו מכסה על עוול שני. אלא אני אומר, שכרגע המצב הוא כך, שכרוב המועצות, על הרבנים המשתתפים לא מקובל לשבת בצוותא בעניינים מסוג זה.

אני יכול לומר, ובוהו אסתפק — כבר הצעתי לפני זמן לכל המועצות הדתיות שמעוניינות בכך, שעלידי כל מועצה דתית תהיה ועדה של נשים, אשר תדאג לדברים המיוחדים שיש להם נגיעה לנשים, מנקודות מבט שונות, ואינני צריך לפרט אותן. אם, כאמור, הודעת, שגם אני וגם המשרד, ערים לעניין — וההצעה שלי מוכיחה זאת — נותנת אפשרות לחברים להסתפק בזה, נחא. אם לא, אין לי שום התנגדות שיהיה ויכוח במליאה.

היור"ד בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת וירשובסקי, האם אתה מסתפק בתשובת השר?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
לא.

היור"ד בן-מאיר:

הצעה אחרת לחבר הכנסת בני שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום, מפני שתחילתה וראשיתה בקנטרנות.

היור"ד בן-מאיר:

תודה. יש שתי הצעות. האחת לדון בנושא במליאה, והשנייה להסיר מסדר-היום. אני מעמיד הצעות אלה להצבעה.

ה צ ב ע

כעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום — רוב

כעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — מיעוט

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום

נתקבלה.

לה. הצעה לסדר-היום

עריכת טקסי נישואין פרטיים על-ידי חברת הכנסת אלוני בניגוד לחוק

הסכמים דומים. עד כאן ציטוט מדויק ממה שפורסם ב"ידיעות אחרונות"

אני שואל את עצמנו. לאן התדרדרו? לאן? אנו יודעים כדברי ימינו כי התקופה הקשה ביותר היתה כאשר איש, כל הישר בעיניו יעשה.

חברת הכנסת אלוני מצטרפת לא אחת למקהלת הזועקים כי מדינת ישראל היא מדינת החוק ולא מדינת ההלכה. ולא אחת היא צועדת ראשונה במקהלות הזועקים כי אנו מדינת החוק ולא מדינת ההלכה. איך היא, לפי שיטתה, מרשה לעצמה מעשה כזה שלא רק שהוא נוגד את יסוד היסודות של ההלכה, אלא הוא נוגד את אחד התוקים הברורים שנחקקו עם יסוד המדינה, וזהו חוק נישואין וגירושין, חוק שנתקבל על-ידי הכנסת.

להאמין שהוא לא רוצה לפגוע בשום דבר, אלא הוא רוצה רק, לא פחות ולא יותר מאשר למנות נשים במועצת הרכנות הראשית, הרי בו כרגע הוא מעביר אותנו אלפי קילומטרים מכאן, לוויכוח שקיים באמריקה, אפילו בורם הקונסרבטיבי, בנוגע למעמד האשה בשירותים דתיים מסוימים. לכן, להשכיח כאן לגמרי מה שאתה כתבת בדברי ההסבר, ולכואב לכאן על מי מנוחות, בבחינת — נפשי ישוב, יתני במעגלי צדק למען שמו — זו הייתי אומר תביעה יותר גדולה מהתמימות שחברי הכנסת, כמוכן, אלופים בה.

עכשיו אני רוצה לומר את דעתי: אחת משני אלה — לי לא אכפת שיהיה ויכוח במליאה, אבל אני אהיה מאוד שמח אם חברי הכנסת בשלב זה יסתפקו כמה שאני מודיע ובעמדתו בעניין

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה אתה מציע, להשאיר את המצב הקיים?

השר לענייני דתות י' בורג:
אני אומר, מה אני מציע ובו כרגע את שואלת.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני שאלתי — — —

השר לענייני דתות י' בורג:

גברתי, המקום לשאלה שלך היה, או קודם-או אחרי כן, אבל לא כדיוקן כאשר אני אומר מה אני מציע. גברתי, או — או.

ובכן, אני אמרתי בזה הרגע, שאני מסכים לאחד משני אלה: או שיהיה ויכוח במליאה, נחא, או שהחברים בבית, הרוב בכל אופן, יסתפק כמה שאני אומר. הברירה בידיכם.

ובכן, ראשית כול אני רוצה להביא הנמקה למצב הנוכחי. כרוב המועצות הדתיות משתתפים רבנים, אם בתור יושבים-ראש אם בתור חברים. ויש כמה רבנים שלא מקובל עליהם, כמפורסם מסרים אשר מחליט בעניינים דתיים, להיות במחיצת המין אשר הצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי באה לטובתו בזה הרגע. אני הייתי אומר כך: ראשית כול, לא נגויים בעניין. נשאל חבר הכנסת וירשובסקי על-ידי חבר הכנסת ורדיגר: מה אצלך בבית, והוא נתן תשובה מדויקת מודיעת-פוליטית. אבל, למשל, בן' 87 שופטי בית-המשפט המחוזי מכהנות בסך-הכול רק שמונה נשים, או, למשל, בנצרת

היור"ד בן-מאיר:
רשות הייבור לחבר הכנסת מנחם פרוש להציע הצעה לסדר-היום על עריכת טקסי נישואין פרטיים על-ידי חברת הכנסת שולמית אלוני בניגוד לחוק.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושבי-ראש, כנסת נכבדה, פורסם בעיתונות ואני מצטט מ"ידיעות אחרונות" כי "חברת הכנסת שולמית אלוני ערכה טקס נישואין פרטי בקיבוץ של "השומר הצעיר" לבני זוג בני קיבוצים. הטקס התקיים בקיבוץ כרמיה ובמהלכו קראה חברת הכנסת אלוני נוסח הסכם חוץ בין בני הזוג יעל לרנר בת 28, בת קיבוץ כרמיה, לבין רון ורד בן 30 חבר קיבוץ העוגן. החתה כולל סעיפים רבים, ובין היתר הסכמת הצדדים להקים משפחה ולחיות זה עם זה תוך כיבוד הדדי. חברת הכנסת אלוני אמרה, נאמר ב"ידיעות אחרונות", שהיא ערכה עד עתה מאות

שבו אנו מסוגלים להגיע לדרגת מלאכים ואנו אומרים: "ברוך שם כבוד מלכותו" בקול רם, כי כמלאכים נדמנו. זהו יום הכיפורים.

אין אומרים חז"ל? לא היו ימים טובים לישראל כחמישה-עשר באב וכיום הכיפורים. ומה היה בחמישה-עשר באב? באותו יום אמרו: "בחרו שא ענין". הווי אומר, יום שבו התקשרו בנישואין. ואת חמישה-עשר באב משווים חכמינו לאותו יום גדול יום הכיפורים, ליום הקדוש, כי אצלנו חיי משפחה הם חיי קדושה, והבחנתם חדרת הקדוש של חתן וכלה בלכתם לחופה לסידור הקידושין? חופפת עליהם הוד רוממות של קדושה, תפילת המנחה של החתן והכלה באמירת תפילת על חטא, התודות על כל החטאים כמו בערב יום כיפור. אותו יום צמים החתן, הכלה וההורים. איזו רוממות עילאית, רוממות של קדושה חופפת בעת סידור הקידושין. קדושה ובטורה נערכים הקידושין, כי רואים בחיי המשפחה קדושה. הכול קודש לה.

חברת הכנסת אלוני, כיצד את מרהיבה עוז בנפשך להתנכר לכל הקדוש והיקר? אין את מכשילה בעריכת טקסי נישואין ואת אומרת: תכנו ביחסם. בבית זה יולידו ילדים, יקימו משפחה, יקימו דורות. האם את מסוגלת להעריך את חומרת המעשה הנוראי שאת עושה? באים אליך בני נעורים אשר מנוערים, לצערנו הגדול, מכל ערכי הקדושים. את מנערת אותם מכל מה שכל כך קדוש, כל כך רם ומרומם הוא מאז היותנו לעם. האם את מסוגלת להעריך המכשולים הנוראים שאת מכשילה? את האסונות שאת ממיתה על הזוג ועל עתידם? שאת אומרת להם אחרי ההסכם החזוי הזה: אתם יכולים לבנות את ביתכם, להקים משפחה? מה את אומרת? אין את מעלה את הדבר הזה, להרוס את יסוד היסודות של עמנו?

חברת הכנסת אלוני, גם אם דעותייך ועמדתך כלפי תורת ישראל, כלפי דת ישראל, הן כל כך שליליות, כפי שאת מתבטאת בחופעותיך בכנסת, הרי אם יש אצלך שביב אור, ולו אפילו שביב אור אשר טמון בכל נשמה יהודית — אני בטוח שיש בנשמתך עוד שביב אור — אני מתפלל שתוכי ששביב האור יאיר את דרכך ויהפוך ללבית אש קודש. אני פונה אליך, חברת הכנסת אלוני: חזרי כך. אני מבקש ממך: חזרי כך, אל תשחקי באש. אל תכשילי זוגות צעירים. האם אין לך נקיפות מצפון? האם לא רועדת לך היד לפני שאת מכשילה בעריכת נישואין מזויזנים ובוגדניים? הרי זו בגידה בקדוש הקדושים של עם ישראל, בחיי המשפחה. זוהי בגידה בחוקת הכנסת גם כן.

ובכוונה אני חוזר על חומרת המעשה בנישואין מזויזנים. המכשלה גדולה מאוד כלפי הזוג, ולא רק כלפי הזוג אלא כלפי הדורות שייוולדו מנישואין מזויזנים. כשאת אומרת אחרי הסכם חזוי זה: "אתם יכולים להקים משפחה", דבר זה לא נתון לנו מנחה, אני רוצה שתדעי, מה שכבר עשית במאות הנישואין המזויזנים שערכת, אין לנו מנחה מזה. אין אנו יודעים עבריינות, שיש לה השלכות כה חמורות, גדולה יותר מהמעשה הזה שאת עושה. אני מבקש ממך, חברת הכנסת אלוני, אין אני אומר דברים אלה לקטור ולא להקיט, אני אומר דברים אלה מתוך כאב גדול, מתוך דאגה גדולה. ואני פונה אליך שוב: חזרי כך, חזרי כך. הנושא הוא כה חמור, כה רציני, ולכן אבקש את הכנסת לקיים דיון.

אני רוצה להגיד בנאומי זה: ייתכן מאוד שמכיוון שכל כך התרחקתם מחיי המשפחה ואתם כל כך לא יודעים אין היו חיי המשפחה ואין הם כיום אצל יהודים שומרי תורה, אתם לא מכינים מה כואב לי, כי אם אני צועק על כך. זה כואב לי, כי אני

מי זה היה מרשה לעצמו, ויהיה מי שיהיה, להכריז שהוא עובר על חוק, ועל אחת כמה וכמה חברה בכנסת. אני מדבר כעת מבחינת מדינת החוק וחוקי הכנסת. הרי זוהי עבריינות משוערת. עבריינות על יסוד היסודות של חיי המשפחה. האם היה עולה על הדעת התנהגות כזאת של חבר כנסת ביחס לחוק אחר שהכנסת חוקקה? וכאן מכריזה חברת הכנסת אלוני שזו אינה הפעם הראשונה, אלא היא כבר ערכה מאות טקסי נישואין כאלה.

חברת הכנסת אלוני, את הרי משפטנית. הרי זה דבר נוראי. גובל בפסע. הרי זו גנבת דעת. הזוגות שאת כאילו מחתנת אותם סומכים עלייך שמעשה זה הוא חוקי. לא רק שזה לא חוקי, זה לא יהודי ואף לא אנושי. האם את התעמקת כמה שאת עושה? את מזמנת אותם להקים משפחה. הגידו לי, חברת הכנסת אלוני, מה קורה לך? אין את ממיתה על זוגות צעירים אסון ועל ילדיהם בדיה לדורות?

אני שואל את הממונים על שמירת חוקי המדינה, האם לית דין ולית דיין על מעשה נוראי כזה? היש חוק נישואין וגירושין? וכשקיים חוק שנחקק עוד עם יסוד המדינה, אין נותנים להפר חוק כזה?

חברת הכנסת אלוני, אני מבית עלייך מתוך רחמנות. האם עד כדי כך התרחקת? האם את עד כדי כך את מאובנת מכדי להבין ומכדי לדעת מה זה ערך נישואין? בעם היהודי מקובל יום הנישואין כיום הכיפורים, היום הגדול, הנורא והקדוש של השנה.

לצערנו הגדול, הורגלנו לקלות דעת, לעבריינות שכאה מחוסר ידיעה ומחיון מעורטל מערכים. אבל גם קלי דעת, גם עבריינים ידעו מגבלות. ומי אינו יודע? גם הפחותים ביותר יודעים מה זאת חופה. לאן התדרדרו? עד כדי כך לפגוע ביסוד היסודות של עמנו?

כיצד את רואה בנישואין, שזהו מונח של סידור קידושין, הסכם חזוי כפי שאת מנסחת? אני בטוח שגם את יודעת, שהעם היהודי רואה בנישואין ערך של קדושה. החתן אומר לכלה: "הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל". מקודשת, זוהי ההגדרה המייחדת את עמנו. אין עוד עם כעמנו שהעמיד ערך הנישואין בערך של קדושה. והאשה, הרי את מקודשת, והשכינה שורה בין איש לאשה. ובשבע ברכות אנו אומרים תחת החופה: "רעים האהובים כשמתוך יצירת בגן עדן מקדם". כך אנו רואים כל חתן וכלה כיצירה בגן עדן מקדם. הווי אומר, החתן לכלה והכלה לחתן הם כאדם לתוה ותוה לאדם אין כלתם עוד. זה היה ייחוד עמנו. את הבית היהודי אין מקימים בהסכם חזוי.

חברת הכנסת אלוני, כשקראתי על המעשה שעשית, שערכת טקס נישואין, כך כתוב בעיתונות, ואת אומרת: לכו בנו את ביתכם. ואין אמרת ללא רטוט ורתיעה כי את סידרת מאות הסכמים כאלה? מה חשבתי לעצמי, מה קורה כאן? האם עד כדי כך התרחקת מיסוד היסודות של עמנו? האמיני לי, אני מבית עלייך, חברת הכנסת אלוני, בחמלה. אין הגעת לדרגה כזאת? לא להרגיש עד כמה התרוקנת ועד כמה התרחקת מהערכים הקדושים, לפגוע בקדוש הקדושים של עמנו ולכוון חיי משפחה כמזנונים של הסכמים, בניסוחים שלך. אין אינך נרתעת? אין ידך מסוגלת לעשות זאת? זוהי לא רק עבירה מוגבלת ועבירה ספציפית. הרי חיי המשפחה פירושם הוא הקמת דורות. וכפי שאמרתי, בעם היהודי מקובל יום הנישואין כיום הכיפורים. ומה הוא יום כיפור? האם אני צריך להגדיר מה הוא יום הכיפורים? שהוא היום הגדול, הנורא והקדוש. היום

הרי איי אפשר לכפות עליהם זאת כתנאי לנישואין. שנית, יש לנו בארץ כהן, כגון, רפפורט, אדלר, מאז"ה, כ"ץ, רבנות שהם בחוקת כוהנים — עכשיו הם עלו בדדגה, כי הרבנות הרי רוצה להשתלט על הרה"בית ולהקריב קורבנות — וגרושות.

השר לענייני דתות י' בורג:
איזו רבנות רוצה זאת?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מאה רבנים שכולם מקבלים משכורת מהמדינה.

השר לענייני דתות י' בורג:
מאה רבנים? ספרות?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הודיעו. הרב גורן בראשם.

השר לענייני דתות י' בורג:
נו, אז מה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רגע, זה לא לעניין.

השר לענייני דתות י' בורג:
אז למה אמרת את זה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כי אתם שומרים על הכוהנים מכל משמר וחוקרים ודורשים ובדקים מה שבעבר לא בדקו. וגרושות יש, כי יש גירושין, ולא יכולים להקים משפחה.

יש אנשים שמאמינים, אדוני השר, בשוויון זכויות לנשים, וכל הקידושין שעליהם אתם מדברים זה הקדש, כי הנישואין הם קניין. בשלוש דרכים האשה נקנית, ובארבע היא קונה את חירותה. ואחר כך יש — איך קונים עבד, ואיך קונים בהמה, באותה מסכת, בזה אחר זה. והקידושין הם בבחינת הקדש של כעלות: מותרת לו ואסורה על כל אדם אחר. אנחנו מאמינים שאשה היא אישיות משפטית שוות זכויות, ואני אינני רוצה להיות קניין בעלי, ואשה אינה רוצה להיות נתונה לבעלה, והבעל אינו רוצה להיות אדון לה, אלא הם רוצים להיות חברים שווים בחייהם לפי השקפתם. והרבנות לא השכילה להפקיע את הנישואין במקרים שבני זוג לא יכולים לחיות יחד, אף שהמקדש על דעת משה וישראל מקדש. הרבנות יכלה להפקיע את הנישואין, במקום לשלוח אנשים לכל חייהם לבית-דין.

עכשיו בא חבר הכנסת פרוש, והוא מזועזע מן הדבר הנורא הזה, שאנשים עושים הסכם נישואין, ומה יהיה על ילדיהם. ארבעה משפטי ישראל הם בנים לא לנשים מקודשות, והם בנים כשרים לכל דבר. וילד מהפניה הוא ילד כשר לכל דבר. ואם האבהות מוכרת, הילד כשר לכל דבר. ואם באים שניים שאוהבים זה את זה ומרגישים חברים זה לזה, אין זה פחות, אדוני השר ומר פרוש, משירוק. האהבה והרעות וההסכמה והרצון להקים בית ולחיות יחד הם דבר מקודש בעיני וערכי הרכה, יותר מטקס של הקדש וקניין. שבו אשה נמכרת במעשה קניין לבעלה. מי שרוצה בזה, זכותו לעשות זאת. מי שנפשו יוצאת לכך, זכותו לעשות זאת.

רבתי, אני חוזרת בימים אלה מיוון. גם להם יש דת אורתודוקסית יוונית, ששמרה עליהם כ-500 שנות השלטון והכיבוש המוסלמי. היא שימרה אותם כעם. שם יש נישואין אזרחיים בצד הדתיים. הכנסייה התחילה פתאום למצוא תשובות לבעיות, כי במקום שיש תחרות יש גם הגינות. הולכים אל הכנסייה, אל הטקס, וכל אותם ייסורים שמייסרים הרכנים

זוהה בכך השלכות חמורות על הדורות שייוולדו מנישואין כאלה שאת עורכת.

היו"ר ד' בן-מאיר:
תודה.

חברי הכנסת, לפי סעיף (ז) לסעיף 88 לתקנון הכנסת אני נותן עכשיו את רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני, לדברי תשובה. עם זאת, אני מודיע שהכרת הכנסת שולמית אלוני מורידה מסדר-היום את הצעתה, שהיתה צריכה להעלות אחרי ההצעה הזאת.

השר לענייני דתות י' בורג:
מתי השר יתייחס?

היו"ר ד' בן-מאיר:

אחרי דבריה. בהתאם לסעיף קטן (ז) בסעיף 88 מותר לה לענות לפני שעונים מטעם הממשלה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני מבינה את כאבו של חבר הכנסת פרוש, אני גם מבינה אף יותר את דאגתו מכך שהמונופול עשוי להישמט מבתי-הדין הרבניים, אשר שכחו זה כבר את אשר נצטוו: "וחי בהם". כי מי שרוצה להנהיג את החיים חייב גם להיות אמיץ, אבל מי שאומר: אני רוצה לשלוט בכם, אבל כאשר הוא נדרש לתת תשובות של אמת הוא אומר: לא כשר הדור, אין הוא ראוי שתינתן לו זמכות.

אנחנו חיים במדינה ריבונית, לא כגטו, לא כקהילה סגורה שמי שנדרף על-ידיה או מקופח על-ידיה יכול לצאת ממנה, אלא במדינה שיש בה אלפים ורבבות של אנשים כוגרים, פנויים, שלא יכולים להקים משפחה, וזאת מטעמים פולחניים, בשל פטילות שאין בינן לבין זכותו של אדם להקים משפחה ולא כלום.

הנה, הגיע לארץ, ב-1948, ילד בן שלושה חודשים. אמו לא יהודייה, אביו הוא יהודי. הוא חי כאן — בן שלושה חודשים היה כאשר הגיע לכאן — גדל כאן, שירת בצבא, מה שמר פרוש וחבריו לא עושים, כי הם לא מרגישים אחריות לרבנות בארץ.

אברהם ורדיגרי (מורשה-פא"י):
מה את רוצה, שהוא ישרת בצבא?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא חי כאן, התגייס, שירת בצבא, ראה את עצמו חלק מהמדינה, זו תרבותו ולשונו, הוא רצה להתחתן ולא נתנו לו. והוא לא בא אל שולמית אלוני לעשות הסכם נישואין, אלא הוא רצה להתגייס. עשר שנים טלטלו אותו, ולבסוף אמרו לו: תן 10,000 דולר — 7,000 לרבנים ו-3,000 לעורך-הדין, ואולי נסדר לך את זה.

השר לענייני דתות י' בורג:
איפה זה היה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה תקבל ממני את כל האינפורמציה — בחיפה. אחר כך פורסם הדבר בעיתון ולא הוכחש, ואני אתן לך גם את העיתון וגם את המכתב.

אבל זה לא מקרה יחיד. בארץ הזאת יש רבבות, על-פי חוק השבות, בן זוגו של יהודי ובוניו של יהודי מקבלים אזרחות מלאה, הם כאן אזרחים. הואיל והגירור הוא אקט דתי פולחני,

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
את מביאה לזה, עם ההפקרות שלך.
רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
בושה וחרפה לדבר כך מעל כמת הכנסת. בושה שנשמעים
כאן דברי בלע כאלה.

הי"ר ש' הלל:
חבר הכנסת ורדיגר, אחרי ליל השימועים אמש חשבתי
שתהיו רגועים קצת יותר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
זו בושה לעם ישראל. אני חושב שיושב-ראש הכנסת צריך
להגיב על דברי הבלע הנשמעים כאן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה אתה רוצה? אילו דברי בלע?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה רוצה להוציא ארבעה שבטי ישראל מכלל היהדות?

על כל פנים, בהסכמים האלה אין ביגמיה ואין בעלות ואין
קניין שאותם מתירים כתייהדין הרבניים. אין גם צורך
בכתיסהרה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
גברת אלוני, אפשר לשאול אותך שאלה?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אם היושב-ראש ירשה.

הי"ר ש' הלל:
לא, לא.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
גברת אלוני, אולי תגיד לי מה מקשר אותך עם היהדות?
במה את יהודייה?

הי"ר ש' הלל:
חבר הכנסת פרוש, אני לא אישרתי שאלה ואני לא מאשר
חשובה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה לא שמעת את כל הטיעונים שלי המבוססים על דיני
ישראל. כולם מבוססים על דיני ישראל. כולם מבוססים על מה
שקרה לאבות ועל כך שבאין קידושין אין צורך בגיטין.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אולי תגיד לי, חבר הכנסת פרוש, במה אתה יהודי? אתה
יכול להסביר זאת?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה לסיים ולומר: אם חברי הכנסת חוששים ששיטה
זו שאין בצדה רישום אנגה ראיה, חובתם לדאוג שיתקבל
בכנסת חוק נישואין אזרחיים בצד הנישואין הדתיים. אני

שלנו עם המונופול שלהם, עם ההתנשאות שלהם — ושם
אותם כוהנים, שהם עוד יותר פרימיטיביים, היו עושים —
פטולים: גם אותו שוחד: אם תשלחי את ילדך לבית-ספר דתי,
נדרוש מהבעל לשלם יותר מזונות — כבר נכנסים לחיים
אחרים.

מה שאני עושה — ואני מודה לחבר הכנסת פרוש שהעלה
את הנושא בכנסת, כי בכך ניתן פומבי גדול עוד יותר לכך שכל
גבר ואשה בישראל האוהבים זה את זה והם פנויים, יידעו כי יש
להם דרך טובה, צודקת, נכונה, להקים משפחה בלי להזדקק
לכתייהדין הרבניים, על-ידי הסכם. בשאילתות יעב"ץ יש,
ואתה יודע זאת כמוני אם לא טוב ממני, פלג אישות. ויש לך בני
ישראל שחלקם לא נולדו כלל בקידושין ואינם בני לאה ורחל;
והלד של הפניה הוא ילד כשר; ובמקום שאין קידושין, אין
צורך בגיטין; ובמקום שאין קידושין ואין צורך בגיטין, אין גם
בעיית כהן וגורשה ואין בעיית ממזרות ואין בעיית עגונה
וחליצה, שאתם לא פתרתם אותה ו-3,000 נשים היו צריכות
לעבור כארץ את החרפה הזאת של חליצה, משום שאתם
החלטתם שהיא לא רק קניין הבעל אלא גם קניין אחיו של
הבעל המנוח. מזה צריך להשתחרר.

מדינת ישראל אינה רוצה הסכמי נישואין לפי חז"ם?
שתחליט על נישואין אזרחיים בצד הנישואין הדתיים. הצורך
לפתור את הבעיה הזאת הוא צורך חיוני, ורק בשל הסברים
פוליטיים אין פותרים אותה, כפי שנתקבל אתמול בכנסת חוק
שנולד בחטא ונגמר בפשע, חוק עקום ומעוקם, הכול בשל
הסדרים פוליטיים, ועל-ידי כך נפגעת חירותם וזכותם של
רבבות אנשים ונשים להקים בית ומשפחה.

אינני רוצה להאריך כי השעה מאוחרת, אבל אני חייבת
להוסיף דבר אחד. חבר הכנסת פרוש וראי יודע, ואם אינו יודע
אני מספרת לו עכשיו, אני חושבת שגם השר יודע, שבמקרים
רבים שבהם ריזנים או רושמי נישואין נמצאים במצוקה, בייחוד
במקרים של כוהן וגורשה, והם יודעים שהלדים הם כשרים,
ובמקרים אחרים של ספק זה או זה או של משפחות שנהרסות
ומייסרים אנשים עם גילוי — הממסד עצמו שולח את האנשים
האלה אלי. אם זה טוב לפתרון בעיות שהרכנות אינה יכולה
להתמודד אתן, מדוע זה לא טוב לאנשים חופשיים? מדוע זה
לא טוב לאנשים בעלי השקפת עולם מסוימת? מדוע זה לא טוב
לאנשים המאמינים בשוויון המינים ובזכויות האדם? מדוע זה
לא טוב לאנשים המאמינים בחופש הבחירה, גם בחופש
הבחירה בדת?

לכן, אני פונה אל הציבור שנמאס עליו המיאוס שהוא
נפגש בו בחלק מכתייהדין הרבניים, מרדיפות, מייסורים,
מהשפלה, מבזיון האשה, מהתייחסות אליה כאדם נחות, סוג
ב', מעמד אחר, היא אפילו פסולה שם לעדות — כל האנשים
האלה יכולים על-פי החוק ועל-פי ההלכה להקים משפחה
ולדת ביטוי לרעיון שהם מקימים יחד משפחה על-ידי חגיגה,
על-ידי מסיבה, על-ידי קריאת שיר יפה של ביאליק ואולי גם
מזמור יפה מ"שיר השירים", על-ידי קבלת פני חברים, כי הם
קיבלו הכרעה רצינית בחייהם להיכנס לחדר משפחה ולהקים
בדרך זו את משפחתם.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
אפשר גם לעשות זאת עם כמה נשים, להיכנס לחדר
משפחה, לעשות מסיבות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
את זה עושים אצלכם, אתם נותנים היתר לכיגמיה. היתר
לכיגמיה ולדימה.

אני רוצה לעמוד תחילה על כמה עובדות משפטיות ולאחר מכן אתייחס גם קצת יותר בטמפרמנט לנושא. אם כן, עריכת טקס נישואין פרטי על-ידי עורך-דין או חבר הכנסת או אפילו רב שלא הוסמך על-פי חוק לעורכו, מהווה עבירה לפי סעיף 198 לחוק העונשין, התשל"ז-1977. קראתי זאת ורודעי דת דין יכולים להתייחס. לפי החוק שאני ציטטתי יש בעריכת טקס נישואין פרטי על-ידי עורך-דין או אחרים שמנתי כאן עבירה לפי סעיף 198 לחוק העונשין.

סעיף זה קובע: "העושה מעשה העלול להביא לחלקה ציבורית, דינו מאסר שלוש שנים". בעבירה זו הורשע בשנת 1954 עורך-דין דוד גנור. אז סעיף 105 לפקודת החוק הפלילי 1936.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
סליחה, הוא עשה קידושין.

השר לענייני דתות י' בורג:
והרשעתו אושרה על-ידי בית-המשפט העליון בערעור פלילי 208/53, פסק-דין כרך ח' (2), עמ' 833.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא לעניין, הוא עשה קידושין.

השר לענייני דתות י' בורג:
האם אני שומע כאן מוסיקת רקע, ארוני היושב-ראש?

היו"ר ש' הלל:

לא, לא, חברת הכנסת אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה פשוט לחקן כדי שהשר לא ייכשל בלשונו. אותו עורך-דין עשה קידושין.

השר לענייני דתות י' בורג:

אני עוד אתייחס גם לזה, יצוין גם כי נישואין פרטיים כאלה אינם מוכרים לצורך רישום-במשרד האוכלוסין. כך קבע בית-המשפט העליון בכג"ץ 130/66, פסק-דין כ"א (2), עמ' 510, וכן בעניין אחר 450/70, פסק-דין כ"ד (1), עמ' 129. הווי אומר, זה לא רשום בתור נישואין ואם עיתונאי כתב — הוא כותב בסגנון שלו.

אבל אם מישהו רוצה לומר לזוג שבא לפניו שאלה הם נישואין, הוא מטעה אותו.

נכון — ואני מאוד מצטער על העובדה הזאת — כי מאז 1954 לא הורתה פרקליטות המדינה להעמיד לדין עורכי-דין ואחרים שערכו נישואין פרטיים, ומדיניות זו היא המעודדת, כנראה, מפירי חוק נוספים, לרבות חברי כנסת. עבירה על החוק, במיוחד על-ידי חברי כנסת ועורכי-דין, מערערת את שלטון החוק במדינה, כי היא מאתתת לכל אדם שהוא רשאי לעבור על כל חוק שאיננו מוצא חן בעיניו.

אם כן, אני רוצה לומר לחברת הכנסת אלוני: זו היחממות גדולה אם מדברים על חווים, על חווים תמימים, היא פוסקת הלכה, שהילדיו שייולדו אינם ממורים ועוד ועוד ועוד. החוק היהודי הוא מאוד ליברלי כלפי ילד שנולד מפנויה, אבל אינו ליברלי לגמרי, מפני שאם מישהו נולד ממה שנקרא "אשת איש" — כי ממה נפשך? אם הדבר הזה הוא נישואין —

הייקה גרוסמן (מפ"ם):

אשמח אם הכנסת תדון על כך ובינתיים כל מי שמאס בפגיעה בשוויון זכויות האשה, ומי שמעריך את הבחירה החופשית לבנות בית בשמחה ובכבוד במדינת ישראל ולהרבות בדרך זו ילדים כשרים ומוכרים על-פי כל חוק ודין, יש לגן הרבה לשכות והרבה עורכי-דין, כולם מתנדבים, כולם מוכנים לעזור לקיים את הסכמי הנישואין האלה. תודה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

זוהי קריאה למרד נגד חוקי המדינה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש כאן דמוקרטיה, כל מה שמביאים לכנסת הזאת זה לא מרד.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אבל היא עושה תחילה ואחר-כך מביאה לכנסת.

היו"ר ש' הלל:

השר לענייני דתות, בבקשה.

חברי הכנסת, אני מבקש מכם להקשיב לדבריו של השר. שזה עתה עלה לדוכן, בכבוד, אדוני השר.

השר לענייני דתות י' בורג:

ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סמי מכאן את הפתוס האמיתי או המעושה של חברת הכנסת אלוני שדיברה לפני; סמי מכאן את ההשוואה עם היוונים והאורתודוקסיה של הכנסייה היוונית. זה אולי יפה כשמדברים על נסיעות וארוחות ערב עם נשותיהם של ראשי ממשלות, אבל זה לגמרי לא רלבננט זה צולע יותר מהרבה השוואות שאותן שמעתי בשנים האחרונות.

אני רוצה, קודם כול, לומר איך אני רואה את הדברים מבחינת החוק והמשפט ואחר-כך אני רוצה גם קצת להתפלמס.

היו"ר ש' הלל:

אני יכול לשאול את כבוד השר אם הוא מציע להעביר את הנושא לדין כוועדה או להסיר אותו מסדר-היום?

השר לענייני דתות י' בורג:

עד סוף דברי אני אחליט.

היו"ר ש' הלל:

לא, זה קובע את אורך הזמן שיעמוד לרשות כבודה.

השר לענייני דתות י' בורג:

אם כן, ילמדנו רבנו.

היו"ר ש' הלל:

אם אתה מציע להעביר את הנושא לדין כוועדה, אתה צריך לעשות זאת במסגרת של עשר דקות. אם אתה מציע להסיר את הנושא מסדר-היום, יש לי בעיה.

השר לענייני דתות י' בורג:

ומה היא?

היו"ר ש' הלל:

שאתה יכול לדבר כמה שאתה רוצה.

השר לענייני דתות י' בורג:

אם כך החלטתי, ואני מודה, אני מודה ברוח טובה.

ובכן, אני רוצה בכל זאת, איך שהוא, לא להרבות בדיבור יתר על המידה ואיני יודע בדיוק מהי המידה. כאשר אינך יודע מהי המידה, קשה לך גם לקבוע מהו יתר על המידה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — לפי השיטה שלכם.

השר לענייני דתות י" בורג:
אני ממשיך.

היו"ר ש' הלל:
לא, לא, אדוני השר, סליחה רגע. חברת הכנסת שולמית אלוני, חברי הכנסת, אני רואה שמצא בעיניכם לשבת כאן עד שעה ארבע לפנות בוקר.

קריאה:
לא.

היו"ר ש' הלל:
אם כך הדבר, בבקשה לאפשר לנו לסיים את העניין בצורה מסודרת.

השר לענייני דתות י" בורג:
אם כן, האיום של ארבע לפנות בוקר חל גם עלי במקצת, ואני אתחשב בזה.

אני חושב שהעמדותי כאן שאלה בכל האכזריות הלוגיות שבעניין: או, או, או שאלה נישואין או שאלה אינם נישואין. אם אלה אינם נישואין, כי אז זה זיוף, גברתי, זו העמדת פנים, ואם אלה הם ממש נישואין של שני אזרחים, כי אז יש סכנה גדולה, ואני קובע שאת מרבית ממזרים בישראל.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה הוצאת דיבה, זה דבר לא נכון.

השר לענייני דתות י" בורג:
זה מגיע לשאלה המשפטית.

היו"ר ש' הלל:
חברת הכנסת שולמית אלוני, ד" השר משיב.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

השר לענייני דתות י" בורג:
יש לי הירושם שלי יש רשות הדיבור.

היו"ר ש' הלל:
זה נכון.

השר לענייני דתות י" בורג:
גברתי, לי יש רשות הדיבור, לך רשות הצעקה.

היו"ר ש' הלל:
השר בורג, השר בורג, חן לי אפשרות לנהל את הישיבה. אתה רוצה גם לנהל את הישיבה? בוא שב פה.

השר לענייני דתות י" בורג:
לא, אני רוצה לסיים את דברי. אם כן, אני אומר בפשטות: או, או.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה אומר לאנשים דברי שקר, דברים שאינם אמת.

היו"ר ש' הלל:
חברת הכנסת שולמית אלוני, אני מבקש ממך לא להפריע.

השר לענייני דתות י" בורג:
בחיים שלי עוד לא האשים אותי אדם שאני אומר דברי שקר.

השר לענייני דתות י" בורג:
רבותי, יש לי הזכות לבקש להקשיב קצת, לא הרבה, קצת.

עכשיו ממה נפשך? אם הדבר הזה אינו נחשב כלל נישואין, ומדובר בפגיו עם פגיה, למה קוראים לזה נישואין? לעומת זאת — ואיני רוצה לצטט מטעמי צניעות את הסעיפים המתאימים — אם הדבר הזה הוא בכל זאת נישואין, ואם זו דרך שבה האשה הזאת נעשית אשת איש, ואחר כך הקשר הזה אינו נותר על-ידי גירושין, והיא מתחתנת עוד פעם — אזי הילד הזה הוא בבחינת ממזר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

מרדכי ירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
— — —

היו"ר ש' הלל:
חברת הכנסת שולמית אלוני, חברת הכנסת שולמית אלוני, אני מבקש להפסיק.

השר לענייני דתות י" בורג:
איני מכין מדוע לא יכולים לסכול דברי לוגיקה בכנסת. גברתי, כרגע המיקרופון אצלי ואני מדבר. את רוצה לצעוק, תצעקי.

היו"ר ש' הלל:
לא, לא, לא.

השר לענייני דתות י" בורג:
לא, אז לא.

היו"ר ש' הלל:
את עניין הסדר אני מציע להשאיר לי.

השר לענייני דתות י" בורג:
ואת המנגינה אני מבקש להשאיר לי. אני מוכן לומר את הדברים האלה גם בלי המנגינה, אבל בלוגיקה אני רגיל כך, ואני אומר בפשטות עד למאוד: ממה נפשך, והגברת יכולה להחליט גם בפנים האולם וגם מחוץ לאולם. ממה נפשך? אני חוזר על כך, זוהי לוגיקה של כחול: אם הדבר הזה לא ייקרא נישואין ואינו מהווה נישואין, הרי זה פגיו ופגיה, ולמה לקרוא לזה נישואין? יכול להיות שזה חתונה, ואם משהו ימות, וכדור יילך לזו, או ההיפך. אם כן, זה לא שייך לנישואין. זה חתונה בין בעלי רכוש, לא נישואין. אבל, אם נגיד שאלה בכל זאת נישואין, ונגיד שהקשר הזה אצל עורך-דין אינו קשר של קיימא — כשם שיש סוג של קשרים שאינם קשרים של קיימא — והקשר הזה מתבטל, מתחלל, וכינתים האשה הזאת מתחתנת שוב, והיא לא היתה פגיה מחדש כי היא לא קיבלה גט פיטורין — הילדים הם ממזרים, וגברתי, עורכת-הדין שולמית אלוני, בזה את מרבית ממזרים בישראל.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא נכון, אל תוציא לשון הרע על ילדים כשרים.

השר לענייני דתות י" בורג:
א. עד עכשיו כולם כשרים.

היו"ר ש' הלל:
אני מבקש לא להפריע.

השר לענייני דתות י" בורג:
אני רק מזהיר אותך שלא תגומי לכן שבמקום ילדים כשרים יהיו ילדים בלתי-כשרים.

— הצעה לסדר-היום: הודעת יושב-ראש הכנסת בעניין ההצבעה על חוק-יסוד: הכנסת (שיטת הבחירות) —

my business, אין זה העסק שלי, אבל אם מעמידים זאת בתור נישואין, מביאים שתי סכנות: מטעים את האנשים ומאמללים את מי שיוולדו, ואני מזוהר מפני זה.

אני מסכים, אדוני היושב-ראש — כבר שכחתי מה שאמרת — שיהיה ריכוז במליאה.

היור"ר ש' הלל:

אתה מסכים שיהיה דיון במליאה.

לפנינו הצעה אחת — לקיים דיון בנושא זה במליאה. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היור"ר ש' הלל:

אני קובע שהכנסת אישרה שנושא זה יבוא לדיון במליאה בשעה טובה, במושב הבא של הכנסת.

לו. הודעת יושב-ראש הכנסת בעניין ההצבעה על חוק-יסוד: הכנסת (תיקון) (שיטת הבחירות).

התשמ"ו — 1986

היור"ר ש' הלל:

השאלה היא, כאמור, שאלה משפטית מובהקת, ומשקיבלתי את חוות הדעת של היועץ המשפטי לממשלה בדבר הפירוש הנכון של הסעיף בחוק החרות, מחובתי לנהוג על-פיה, מה גם שאני עצמי סכרתי שכן הוא, לאחר התייעצות משפטית מוקדמת שערכתי.

חוות הדעת המשפטית היא ארוכה ומפורטת. אניני רוצה להלאותכם כאן ולהביאה בשלמותה. המסקנה המשתמעת ממנה היא ברורה וחד-משמעית.

ידועה לי, כמובן, החלטה שונה של ועדת הפירושים מ-1974 וחלילה לי מלזלזל בה, אך משהוברר לי מהו הפירוש המשפטי הנכון של הסעיף ואחרי שגם בית-המשפט העליון, בבג"ץ פרופסור קניאל משנת 1973, קבע — בהסתמך על הדיון שהחקיקים בקשר לסעיף 46 האמור — שכוונת המחוקק היתה, ואני מצטט: "שהרוב הדרוש לתיקון סעיף 4 יושג בכל אחד משלבי החקיקה, אך לא דווקא בשלב המוקדם של העברת ההצעה הפרטית לוועדה לשם הכנתה לקראת הקריאה הראשונה, פ"ד כ"ו (1) עמ' 794 ועמוד 797".

לאחר הדברים האלה, לא ראיתי מנוס, כאמור, מלקבל החלטה זו ולקבוע שההצעה של קבוצת חברי כנסת — הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון) (שיטת הבחירות) התשמ"ו — 1986 — שהועמדה להצבעה ב-30 ליולי 1986 ו-50 חברי כנסת הצביעו בעד העברתה לוועדה 39 נגדה, הועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

אין דיון על הסעיף הזה. אין פה סעיף, זאת הודעה, המשך של ההודעה הקודמת. היא איננה נושא לדיון עתה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ועדת הפירושים — —

היור"ר ש' הלל:

בבקשה, אתה יודע בדיוק את הדרכים. חבר הכנסת תופיק טובי, אתה גם יודע איך לבקש, ולא בצעקה. אם אתה רוצה, שלח מכתב והעניין יטופל כפי שצריך.

שולמית אלזי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה אומר דברים שאינם אמת.

השר לענייני דתות י' בורג:

לא, גם זה לא, כי אני אומר דבר פשוט: או, או, או שזו הצעה ולא נישואין, או שאלה נישואין, אם זו הצעה, מטעים את האנשים החושבים שאלה נישואין, אם אלה אינם נישואין של ממש, מעלים את הסכנה של לידים שאינם כשרים. זה היגיון ברור, גברתי. גם אם אינך יכולה להסכים לברור או להיגיון, בכל זאת זה נשאר היגיון וזה נשאר ברור.

אני אומר עכשיו במלוא הכנות ובמלוא האמונה השלמה שלי, שאני רואה בעריכת הדברים הללו חוסר אחריות לאומית וחוסר אחריות אנושית. אני חושב שצריך להזהיר את האנשים, והייתי מאוד מאוד רוצה לדעת מה אומרת — אם יש דבר כזה — לשכת האתיקה של עורכי-הדין — ואם זה מותר, אם זה רצוי, הייתי רוצה גם לדעת מה התערפף של הדבר הזה. אולי זה לא כדאי בכלל לעורכי-דין, אבל זה עניין נפרד. אני שואל איך קורה שמטעים אנשים כזה שאומרים שזו פרודורה של נישואין. תחיים אזרחיים על רכוש ועל ירושה — It's not

חברי הכנסת, אבקש את תשומת-לבכם לרגע. בשבוע שעבר, ב-30 ביולי 1986, נידונה בדיון מוקדם והוצבעה הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון) (שיטת הבחירות). התשמ"ו — 1986, מאת קבוצת חברי הכנסת, הכרזתי לפניכם על תוצאות ההצבעה — 50 בעד העברת הצעת החוק לוועדה, ו-39 נגד — והודעתי כי קיימת, לדעתי, שאלה משפטית אמיתית וסבוכה, ועל כן אחייעץ עם היועץ המשפטי לממשלה ועם היועצים המשפטיים בכנסת ואודיעכם מסקנתי בשבוע הבא.

ובכן, "השבוע הבא" הגיע, ואחרי התייעצות ושיקול מעמיק בסוגיה הרני להודיעכם, כי שוכנעתי שפירושו הנכון של סעיף 46 של חוק-יסוד: הכנסת הוא, שיש צורך ברוב מיוחד בכל אחת מהקריאות: ראשונה, שנייה ושלישית, ואין צורך ברוב מיוחד בעת הדיון המוקדם, כאשר החוק מועבר לוועדה על-מנת שזו תכין הצעת חוק לקריאה ראשונה בכנסת או על-מנת שתדון ותציע לכנסת להסיר את ההצעה מסדר-יומה, שהרי, כידוע לכם, אף לאחר שהכנסת מחליטה להעביר להודעה המתאימה הצעת חוק פרטית, יכולה ההודעה גם להחליט כי אין כלל מקום להכין את ההצעה כהצעת חוק.

השר לענייני דתות י' בורג:

גם היועץ המשפטי לממשלה קבע זאת?

היור"ר ש' הלל:

גם היועץ המשפטי לממשלה, כי בעניין הזה היועץ המשפטי לממשלה הוא הסמכות לפרש וגם להופיע לפני —

רפאל איתן (התחיה):

היועץ המשפטי לממשלה אינו סמכות לגבי הכנסת.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היור"ר ש' הלל:

רגע אחד, עדיין לא סיימתי, בבקשה לא להפריע עכשיו. אני מבקש לא להפריע עתה.

לו. הצעה לסדר-היום מצבן הקשה של ישיבות ההסדר

דבר נוסף, עידוד ישיבות ההסדר מעודד אותם כוחות שיכולים להביא לידי ליכוד בעם ישראל, אותם כוחות שיכולים להקהות את הקצוות.

היו פה דיונים רבים על יחסי דתיים-חילוניים — מה אנחנו יכולים לעשות — דיונים אצל ראש הממשלה ודיונים במקומות אחרים.

אחד הדברים שאנחנו יכולים לעשות הוא לתת חינוך דתי לאומי כזה הניתן בישיבות ההסדר, וודאי וודאי נתמוך בעקיפין באותם כוחות שאנחנו רואים אותם אחר כך כצה"ל.

אם כן, איני רוצה להלאות אתכם כפרטים כדי להראות עד כמה חמור המצב באותן ישיבות. שחלק מהן כמעט נאלץ לסגור את דלתותיו לפני התלמידים. וכבר אמרתי מאילו מגזרים הם באים, ולמה הדבר עשוי להביא. האם אנחנו מעוניינים שפחות תלמידים יילכו לישיבות ההסדר, שפחות צעירים יילכו לצבא? האם בואת אנחנו מעוניינים?

אמרתי שאין עיני צרה בכל מוסד אחר המקבל את תקציבו מהמדינה, ולא באתי לגרוע מכל מוסד. באתי לזעוק את זעקתן של ישיבות שמגיע להן יותר, ומדינת ישראל צריכה להיות מעוניינת לתת יותר לאותן ישיבות הסדר ציוניות, שתלמידיהן משרתים בצבא ומשמים אחר כך במרכז החיים הרוחניים שלנו.

אני מקווה שלקראת התקציב של השנה הבאה תהיה גישה אחרת לעניין הזה, ולממונים על כך תהיה אפשרות ללחוץ למען ישיבות ההסדר. למען הגדלת תקציבן. על-מנת שנוכל לראות בשגשוגן לא רק בערים הגדולות, אלא לראותן מפורזות על פני כל הארץ, כאשר בוגריהן משרתים בצה"ל ועושים נאמנה למען הגברתה של תורת ישראל, מסורת ישראל ואחרות ישראל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה לחבר הכנסת שפט. אני מזמין את השר לענייני דתות להשיב על ההצעה.

השר לענייני דתות י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית כול, אני רוצה להביע את שמחתי על שנציג של מפלגה לא-דתית דואג לישיבות ההסדר. הלוואי שזו תהיה נחלת חלקם של כולנו.

עכשיו אני רוצה להבהיר כמה עובדות, ואחר כך אגיד מדוע אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה. ראשית כול: עלינו לדעת — וזו הנחיה שלי, וועדת הכספים לא התנגדה — ישיבות ההסדר מקבלות, פרקיפטה כמובן, כ-35% יותר משמקבלת ישיבה רגולרית עבור כל תלמיד, והוא הדין לגבי כל תלמיד ישיבה מעבר לקו הירוק המפורסם, עליו השלום.

השר י' שפירא:

ככמה כסף זה מתבטא?

השר לענייני דתות י' בורג:

אם זה חשוב, אני יכול לומר, שההשוואה היא בין 85 שקל חרש לחודש לבין 65 שקל חרש לחודש. לטוב ולמזבח אין גבול, אבל העובדה קיימת ואני אחראי לכך, ואני שמח ומתנאה, ומותר, לרשעתי, קצת שמינית שבשמינית בגאוה, כתלמידות ובתלמידים של המוסדות של בעלי תשובה. אנחנו

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עובדים לסעיף הבא בסדר-היום: "מצבן הקשה של ישיבות ההסדר", מאת חבר הכנסת גרשון שפט. בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כרצוני להביא לדיון כאן בכנסת את מצבן הקשה של ישיבות ההסדר הנמצאות היום במצוקה כספית קשה ואשר בחלק מהן מצוקה זו פוגעת הן ברמת הלימודים והן במצבה של הישיבה בכלל.

אם אנחנו באים להשוות את מצבן של ישיבות ההסדר לעומת מגזרים אחרים — לרוגמה, ישיבות שלומדים בהן כ-60,000 תלמידים מקבלות תקציב של 65 מיליוני שקל ממושר הדתות; מוסדות להשכלה גבוהה שלומדים בהם 65,000 תלמידים — מקבלים 390 מיליון שקל. כמובן, אי-אפשר להשוות תמיד הוצאה של כל מוסד לגבי כל תלמיד. שונה המצב בישיבה, שונה המצב לגבי תלמידים במדעי הרוח, שונה המצב לגבי תלמידים במדעי הטבע ולגבי מדעים אחרים. אבל חייבת להיות פרופורציה כלשהי לגבי לימודי השכלה גבוהה.

אני מצטער שבמשך שנים לא הגענו לכך שישירות, באופן כללי, לא יושבו ברמתן ובתקציבן למוסדות להשכלה גבוהה. זהו עיוות של שנים שאני חושב שצריך לתקן. אני יודע שיש משאס-ומתנים לפני כל תקציב, לפעמים משאס-ומתנים מבישים מאוד. כספים ויחודיים וכספים אחרים שמביאים ראשי ישיבות למצבים משפילים מאוד. אבל זה לא פותר את הבעיה. היה צריך להקים ועדה כדוגמת ועדת הות"ת להשכלה גבוהה שהיא תקצה את המשאבים של המדינה לאותם מוסדות ישיבתיים.

אני רוצה להתייחס לא רק לגבי המוסדות הכלליים, אלא גם לגבי מוסדות אחרים. ישיבות ההסדר מקופחות בשנה זו. אי-אפשר להשוות את תקציבן לתקציב מוסדות אחרים. אציין שלוש-ארבע דוגמאות: מדרשת שדה-בוקר, בית-ספר עין-כרם, יד-נחן, אש"ל-הנשיא — תקציבם של מוסדות אלה השנה, בשנת הקיצוצים הגדולה, גדל לפחות ב-50%; ואילו תקציבן של ישיבות ההסדר קטן לעומת עליית האינדקס.

אני בא גם לתבוע את התקציב לישיבות ההסדר לעומת ישיבות אחרות. יש ישיבות של חינוך עצמאי שמקבלות, באופן כללי, יותר תקציב מאשר ישיבות ההסדר. אינני בא לומר שיקצו בתקציב ישיבות החינוך העצמאי. להיפך, אני בא לומר שיתנו לישיבות ההסדר לפחות אותם כספים שאותם נותנים לחינוך העצמאי, ככלל זה הכספים הייחודיים שמסתכמים בסכומים לא קטנים — 5-6 מיליוני דולר, כפי שראינו בתקציב, ובאותה פרופורציה הם היו צריכים להיות הרבה יותר מאשר ניתנים להן היום.

בישיבות ההסדר לומדים מעוטי יכולת רבים. הישיבות מפורזות על פני כל הארץ, במקומות קטנים, במקומות שעלות השהייה בהם גדולה יותר מאשר במרכז הארץ. תלמידיהן הולכים לצבא ונאמנים למדינה. אינני מבין מדוע הן צריכות להיות מקופחות. מדוע צריך תלמיד לחשוב פעמיים לפני שהוא מחליט ללכת לישיבת הסדר, או נכון יותר הוריו — האם ישלחו אותו לישיבה כזו או אולי לישיבה כזו-שם יהיה לו נוח יותר. האם המדינה מעוניינת בכך?

אין תורה כתורת ארץ־ישראל, כבר נאמר בתלמוד. אלא יש כל מיני גישושים, הרגשים וחילוקי דעות שהם אינם לטובת העניינים. הלואי ויכולנו להתגבר ולראות את המאחד את ישראל, לראות את המייחד את ישראל. ברוח זו אני מציע להעביר את הנושא לוועדה שעליה תחליט ועדת־הכנסת.

היו"ר ד' בן־מאיר:

חבר הכנסת שפט, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

גרושן שפט (התחיה):

אני מציע להעביר אותה לוועדת הכספים.

היו"ר ד' בן־מאיר:

אני מציע שנעביר את ההצעה לוועדת הכנסת שתחליט לאיזו ועדה להעביר אותה, כי מדובר בישיבות והיו נושא הקרוב לוועדת החינוך והתרבות. אני מציע אפוא שאנחנו נחליט פה להעביר את ההצעה לוועדה, וועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה. אני מעמיד את ההצעה הזאת להצבעה.

ה צ ב ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ד' בן־מאיר:

ללא התנגדות הוחלט להעביר את הנושא לוועדה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני נגד הקו הירוק.

היו"ר ד' בן־מאיר:

ההצעה נתקבלה אפוא ברוב קולות. ועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה יועבר הנושא.

לח. הצעה לסדר־היום

עזובת בית־העלמין בהר הזיתים והפגיעות בקברים שם

מצבות ולגזול אבנים מכית־הקברות. בית־הקברות אינו מגודר כראוי וחלקים ממנו משמשים למרעה של בעלי חיים ולטינוף על־ידי בעלי חיים אלה.

האומנם כזה צריך להיות מצבו של בית־הקברות על הר הזיתים גם תחת שלטון מדינת ישראל? האם אין כאן כישלון ומחדל? לא ייתכן להמשיך כביזיון לאומי זה ולאפשר המשך חילול בית־הקברות. יש להקצות מיד את המשאבים הדרושים כדי שבית־הקברות יתקיים בצורה מכובדת. חייבים להפסיק את התחבורה על גבי כבישים שבנויים על הקברים, ולפתוח דרכי תחבורה חלופיים.

יש לקיים דיון רציני בנושא כדי להביא את הממשלה ואת המשרד לענייני דתות למילוי החובות המוטלים עליהם בקשר לבית־העלמין היסטורי ומרכזי זה.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, נכבדנו שר הדתות, ברור לנו שהנושא הזה קרוב ללבך לא פחות מאשר ללבנו. גם אתה ודאי קורא עיתונות ומוצרע למצב. זה כואב. כאשר לא־יהודים או פושעים שוברים קברים זה מזעזע, ועל אחת כמה וכמה בהר־הזיתים, עם כל הסמליות שבו. גם מראה האזור כולו הוא מכאיב וחובה לפעול בנושא.

לי ברור שלו רק היית מקבל תקציב היית פועל רבות למען הנושא. כדי לקבל תמונה ברורה, גם אם חמורה ומזעזעת,

מעוניינים בזה. אני מעוניין לחזק כל מי שהולך מעבר לקו הירוק ללמוד שם תורה. זו גם כן תורת ארץ־ישראל, ואין תורה כארץ־ישראל. על זה אין בינינו ויכוח, גם לא ביני ובין חבר הכנסת שפט.

כמה עובדות בעניין — סך־כול תלמידי ישיבות ההסדר מגיע ל-2,722. כן ירבו. מתוך מכלול התלמידים של כל מיני סוגי ישיבות. שמספרם הוא 65,000. לצערי, מספר תלמידי ישיבות ההסדר הוא קטן. הלואי שיגדל ויהיה לתפארת. על זה אין לנו שום ויכוח.

אבל, אני רוצה לומר משהו נוסף, וכל אחד יכול לחשוב אל מי ולמה אני מתכוון. זו מדינה חופשית, וכל אדם המוכשר לכך יכול לייסד ישיבה, אם אינו מסוגל לנהל אותה. הוא יכול לסגור אותה. כל אדם יכול להחליט אם הוא רוצה להתעסק בפוליטיקה, אם הוא רוצה להיות ראש ישיבה, או שני הדברים כאחד, ואם זה טוב לשיבה או שזה מכריח אותו לסגור אותה. אני מתכוון למי שאני מתכוון, בלי שאפרט.

אני רוצה לומר, שאני שמח על כל בחור שלומד בישיבה, ושבעתיים אני שמח על כל בחור שלומד בישיבת הסדר. וככל שוועדה של הכנסת תוכל לעשות על־מנת לעזור ולהקל, אני אהיה מאושר.

השר י' שפירא:

אתה צריך גם לשלם שבועתיים.

השר לענייני דתות י' בורג:

אם יתנו לי אפילו שישה חלקים, אני אשלם שבועת אלפים.

בעניין התמיכה לטיפוס מסוים של הישיבה, אין ביני ובין חבר הכנסת המציע הברל כלשהו.

היו"ר ד' בן־מאיר:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר־היום של חבר הכנסת שמעון בן־שלמה בנושא: עזובת בית־העלמין בהר הזיתים והפגיעות בקברים שם. בבקשה, חבר הכנסת בן־שלמה.

שמעון בן־שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, לפני מלחמת ששת הימים נהגה ממשלת ישראל לפרסם הודעות על פגיעת הירדנים בבית־הקברות על הר הזיתים. זכה הר הזיתים לשמש בית־קברות מרכזי וראשון בחשיבותו בעם ישראל, כאשר רבים מגדולי ישראל מצאו בו מנוחם, ויהודים רבים עלו ארצה רק כדי לזכות ולהיקבר בו ועל־ידי כך להינצל מגלגול מחילות כבוא הגאולה השלמה במהרה בימינו, אמן.

כולם היו בטוחים שעם שחרור ירושלים אחד הדברים הראשונים שתעשה מדינת ישראל יהיה לתקן את ההרס שגרמו הירדנים לבית־הקברות, וודאי למנוע כל הרס נוסף. למרבית התימהון נעשה מעט מאוד בעניין. חלק מהכבישים שהירדנים בנו על גבי קברים, נשארו עד היום. כוהנים אינם יכולים לנסוע בכביש הרגיל ליריחו מפני שהוא עובר על קברים. הוא הדין בכבישים שליד מלון "קונטיננטל".

יתר על כן, קברים ומצבות שהירדנים הרסו, לא שופצו עד היום. יתר על כן, כפריים מערביי הסביבה ממשיכים לשבר

משרד אזורי כמו משרד הדתות. זהו אקט פלילי, זהו מעשה פשע. ונגד כל אקט פלילי ונגד כל מעשה פשע צריכה לפעול משטרת ישראל. יגידו ודאי שגם את זה אי אפשר לעשות בלי הקצאת כספים. משום כך, אני בהחלט מסכים להצעה זו ומציע להעביר אותה לוועדה. לאיזו ועדה — ועדת הכנסת תחליט.

הי"ר ד' בן-מאיר:
ועדת הפנים.

השר לענייני דתות י' בורג:

אפשר להעביר את הנושא לוועדת הפנים, לפי התקנון. אני בהחלט מסכים ואשמח אם תהיה בזה תועלת.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת שמעון בן-שלמה, האם אתה מסכים להעברת הצעתך לדיון בוועדת הפנים?

שמעון בן-שלמה (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מסכים.

הי"ר ד' בן-מאיר:

כיוון שחבר הכנסת בן-שלמה מסכים, אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

לט. הצעה לסדר-היום

האירועים האחרונים בכפר ערב-זיכרית

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הפנים, אתה ודאי מדוע לוירכוחים שלעיתים הגיעו לאוקטובות גבוהות בתוך ועדת הפנים מסביב לנושא זה, כשהשאלה התחזרת ונשאלת היא מדוע תופעה זו כה נפוצה בכפרים הערביים, ובעצם אין כחובת מסוגלת לתת את התשובה המוסמכת על תופעה זאת. אך ללא ספק, העובדה שריכוזי אוכלוסייה ערבית רבים הם אינם מוכרים גרמה במידה גדולה מאוד לתפיחתה של התופעה הזאת, נוסף על עיכוב באישור תוכנית המתאר המפורטות של כמה כפרים, אף כי חלה התקדמות מה בשנים האחרונות אבל ההתקדמות הזאת לא הדביקה את קצב ריכוזי האוכלוסייה ולא את ההתפתחות שחלה בחברה הערבית בכל הנוגע לדיוור ולמגורים קבועים.

אם נחזור לנושא ערב-זיכרית, החושבים טוענים שביום 22 ביולי 1986 המשטרה הפעילה כוח נגד ילדים בני שש. לרדגמה, הילד עלי אחמד זיכרית בן שש שנים, עאטף אחמד זיכרית בן שתיים-עשרה שנה. הפעלת הכוח לא פסחה גם על זקנים בני 75, כמו תופיק אחמד זיכרית.

כפי שאתם שומעים, בדרך כלל, הנפגעים היו ממשפחה אחת. יש בידינו עדויות למכביר של נשים, ילדים, זקנים וצעירים על אודות התנהגותה של המשטרה באותו יום. כנראה חלק מהאוכלוסייה גם הוא ענה למשטרה באותה שיטה, דבר שהביא לביצועם של מאסרים המוניים בכפר ולהתססת הרוחות.

אדוני היושב-ראש, רק אתמול הזדמן לנו לשמוע אחדים מבני הכפר הנמצא סמוך לקריית-טבעון. אחד האנשים אמר: מילאנו את כל החובות למדינת ישראל, בכלל זה שירות צבאי

אבקש שהכנסת תדון על כך, בתקווה שנגיע כולנו למסקנה שיש להקדיש משאבים כדי לתקן מצב חמור ומביש זה. תודה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לשר לענייני דתות לענות.

השר לענייני דתות י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מקווה שלא יחדו בי בפרוטקציה משפחתית כשאני מסכים להצעה שהובאה לכאן על-ידי חבר הכנסת שמעון בן-שלמה. חותני. הרב יעקב יוסף סלונים זיכרוננו לברכה, הרב של חברון עד תרפ"ט, קבור שם. בן משפחת בורג מצאצאי התוספות יוסף-טוב, ר' יוסף-טוב ליפמן הלר מפרג, גם הוא קבור שם. אבל אפילו בלי זה הייתי מסכים שוועדה תבדוק את העניינים שהובאו.

מהו המצב לאמיתו? מן הראוי לחשוב בו. שטח בית-העלמין הוא של אלפי דונמים. הוא נמצא בשטחים שלא רק אוהבי ישראל גרים שם. יש בעיות רבות. אנחנו משתדלים לפתור אותן. יש שומר שרוכב על סוס. כמעט בכל המקומות יש גדר. עובדים בשטח כמלוא העוצמה ומפעם לפעם אני משתכנע שבאמת נעשים דברים טובים לתיקון. אבל הרבה יותר תקציב היה מאז יותר את החיקונים שצריכים להיעשות שם. אנחנו משתדלים לשמור על המקום עד כמה שאפשר. מנקים את השטח מעשבי בר.

אבל אני רוצה לומר, ולא לשם אליבי, המשטרה צריכה להתערב כעניין הגנבות ושכירות מצבות. גנבות של מצבות או שכירות מצבות זה מעבר לכוחותיו ולאפשרויות הטיפול של

הי"ר ד' בן-מאיר:

אנחנו עוברים עשיו לשתי הצעות לסדר-היום המופנות לשר הפנים, שתיהן בנושא של הכפר ערב-זיכרית. נשמע את שתי ההצעות ולאחר מכן יענה שר הפנים על שתיהן. חבר הכנסת חמדד ותר, בבקשה.

מחמד ותר (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביקשתי להעלות את הנושא אף כי הוא נמצא בדיון בוועדת הפנים, מתוך רצון לסיע, בראש ובראשונה, להרגעת הרוחות מסביב לבעיה כאובה, שאיננה ספציפית דווקא לערב-זיכרית אלא שותפים לה ומתלכטים בה הרבה בדואים הן כנגד והן בצפון. הסיבה השנייה היא הרצון לסייע לוועדה שהיא הגיע למסקנות קונסטרוקטיביות שבאמת יסייעו לפתרון הבעיה.

האירועים בערב-זיכרית הגיעו לשיאם ב-22 ביולי 1986 כאשר, על-פי טענת החושבים, הגיע לכפר כוח מתוגבר של שוטרים, שעל-פי העדויות שהתמשו בכוח יתר נגד האוכלוסייה, ופניהם היו מיעדות, כטענת החושבים, להכין את הקרקע להריסת כמה מבנים בכפר על-פי צו בית-משפט.

הנושא של מבנים בלתי חוקיים בסקטור הערבי נדון פעמים רבות מעל כמה זו והגיע לוועדת הפנים. בזמנו, החליטה הממשלה להקים ועדה, שנקראה ועדת ברוקוביץ, שבדקה את נושא הבתים הבלתי חוקיים במגזר הערבי. הוועדה כנראה עומדת להניח בימים הקרובים את הדוח שלה על שולחן הממשלה, ודאי על שולחן שר הפנים, ויש להניח שזה יגיע במקום או במאוחר לוועדת הפנים. אך הבעיה של ערב-זיכרית ממצה במידה רבה מאוד את התופעה.

שהוקם לפני שש-שבע שנים, כשבעליו יושב בבית הסוהר על אי-ביצוע צו בית-המשפט להרוס את הבית ואילו אשתו וילדיו הם נזקקי סעד.

אני רוצה להציע שדברי השר והבטחותיו שניתנו מעל במה זו, קודם כול, יקוימו. כל עוד הוועדה לא סיימה את עבודתה ולא הניחה את הדוח שלה על שולחן הממשלה. והגישה אותו לרשויות, לא יבצעו הריסת בתים שנבנו זה מכבר ובהם מתגוררות משפחות. וזה הדבר האלמנטרי ביותר, וזו הבטחה של שר שכמוה כהבטחת ממשלה. לפעמים אני תוהה מי ממונה על מי — השר או הממונה על המחוז, יהיה בכיר במשרד ככל שיהיה. רק לפני שבועיים קיים הממונה על המחוז מסיבת עיתונאים והצדיר כמעט חגיגית, בשקיקה, שהוא יבצע צווי הריסה בערב-זבדיאט ובעין-חוד, ולדבר הזה אין כל הצדקה, הוא מתחם את כל האוכלוסייה. מה יהיה, למשל, אם ימצא שהוועדה המליצה לא להרוס את הבתים האלה? מנין ידע הממונה על המחוז מה צריך להרוס עוד לפני שהוועדה סיכמה את עבודתה?

לבסוף, אני רוצה לפנות מעל במה זו אל כבוד השר שיקיים את הבטחתו וייתן את ההוראות המתאימות שלפיהן כל עוד ועדת מרקוביץ לא סיכמה את עבודתה לא יבוצע אף לא צו הריסה אחד בערב-זבדיאט ולא בעין-חוד ולא כשום מקום אחר, ובמידה שיהיה צורך ולא יהיה מגוון מלהשתמש בעונש החמור הזה נגד אי אלו בתים שבאמת יפריעו לתכנון ולא ייצא להם פתרון, חוקם קרן משותפת למשרד הפנים, למועצות המקומיות הערביות, למשרד השיכון ולמוסדות אחרים שקודם-כול, תבטיח מגורים נאותים לאותן משפחות העלויות להיפגע. בצורה זו נקיים צדק ונקיים חוק במדינת ישראל ולא נפגע באוכלוסייה כל כך רחבה, תודה רבה.

מ. הצעה לסדרהיום

הניסיון להרוס ארבעה בתי-מגורים בערב-זבדיאט והתנהגותם של השוטרים כלפי

תושבי ערב-זבדיאט ואל-חואלדה ומעצרים של עשרות תושבים

נפגעי המשטרה היו הזקן והילד תופיק אחמד זבדיאט, שאותו הזכיר קודמי, הזקן הנכה בן ה-70, והנער חסן אחמד זבדיאט, ששברו אלה על ראשו; גם הילד בן הארבע חמזי בן נואל קאס לא ניצל ממכות ונפצע, וכן הילדה פורדאוס אחמד זבדיאט, שניהם הוכו. לעיני הוריהם.

אופייני היה המקרה המזעזע של משפחת אחמד חסן זבדיאט, האב, אשתו ובניו, שאחד מהם חולה-נפש, המשפחה מונה 12 נפשות. הבן הגדול ג'מאל לומד בטכניון בחיפה.

השוטרים נכנסו לתוך הצריף, גררו מי שהיה במקלחת, הוציאו את כל המבוגרים, בכללם חולה הנפש, והכו אותם באכזריות.

רכים, שמספרם הגיע ל-75, נעצרו ללא הכתנה, ביניהם אפילו ילדים כמו הילד עלי מחמד זבדיאט בן השש ועאטף אחמד זבדיאט בן השתיים-עשרה.

העצורים, שידיהם נקשרו, רוכזו במכלאה, נאלצו לשכב עם פניהם לאדמה כשהשוטרים דורכים על ראשיהם ומנסים להשפיל אותם בדרכים שונות. שוטרים אחדים הכניסו אלותיהם כאחורי כמה מהעצורים. כפי שאמרתי, נעצרו אנשים

ולא קיבלנו ממדינת ישראל את הזכויות האלמנטריות. אותו אדם הוסיף: על אף תרומתי למדינה לא זכיתי לכן שהבן שלי יפנה לחיים נורמליים בה.

אנחנו נשכחים. בית-הספק שלנו דומה ללול עופות, הדרך שמובילה לכפר היא דרך עפר, אין מים וזרמים. אין שירותים, כשהבתים מפחרים על שטח של כ-1,500 דונם, שרוכו ככולו בבעלות התושבים, בכלל זה בתים שנבנו בתקופה הטורקית.

אותו אדם, מחמוד ראג'ע, המשמש כיושב-ראש ועד מקומי של ערב-זבדיאט דורש, ובצדק, לאפשר לאוכלוסייה לזכות במגורים לגיליים על אדמותיהם שלהם וכמקום שלהם. הם מבקשים, ואף הביאו עדות של ראש מועצת קריית-טבעון, להסתפק לגבולות המועצה שלייד קריית-טבעון, שראש המועצה אכן מעוניין בהכללת השכנים בתחום שיפוט של המועצה כדי לסייע בפיתוח המקום ובהבטחת שירותים אלמנטריים לאוכלוסייה שמונה 180 משפחות שביחד הן קרוב ל-1,500 נפש.

כפי שצינתי, בעיית ערב-זבדיאט, משקפת את בעייתם של רבים כמו ערב אל-חואלדה, קעביה, חלף, זבדיאט, סואעד ואחרים.

אנחנו ביקשנו בוועדה וגם מעל הבמה הזאת, וכבוד השר אכן אמר והבטיח שכל עוד ועדת מרקוביץ לא סיימה את עבודתה וכל עוד לא קודם באופן משמעותי נושא המחאר של הכפרים הערביים, לא תבוצע הריסת מבנים. הוא הוסיף שייג: אלא אם הם חרישים, אם הם בתהליכי בנייה.

ארוני השר, הכריזה מעלה שהבתים שנהרסו לאחרונה הם בתים שהוקמו לפני הרבה שנים. בכפר אל-איבראדים למשל, ליד אוס-אל-פחם, נהרס לאחרונה בית של משפחה אומללה

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מזמין את חבר הכנסת תופיק טובי להגיש הצעתו באותו נושא.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום ראשון, 21 בחודש יולי שעבר, הודיעה המשטרה לתושבי ערב-זבדיאט שבקרבת קריית-טבעון שביום השני היא עומדת לבצע צווי הריסה נגד ארבעה בתים. למחרת היום התושבים שכחו ממלאכתם וישבו בבתיהם לאות מחאה. כאותו יום, כ-22 ביולי, בשעות הבוקר, הגיע לכפר כוח משטרה גדול לבדיקת המצב, כשבולדוזרים עמדו בקרבת קיבוץ עצה-העמקים.

תושבי הכפר שלא יצאו לעבודה הודיעו שלא יסיימו להריסת בתיהם וקורת הגג שלהם. בשעות אחר-צהריים חזר כוח משטרה מחוגבר באנשי משמר-הגבול והחלו בפעולות נקמות אכזרית כלפי התושבים. משפחות שלמות הוחקפו בתוך בתיהן באלות ובזו מדמיע. המשטרה פרעה בכל מי שעמד בדרכה, גברים, נשים וילדים. זה היה ממש פוגרום נגד תושבים שכל פשעם היה רצונם לחיות כמו בני-אדם תחת קורת-גג.

אף-על-פי-כן ללא רשיון, עם כל הסיכונים, כי חפצי חיים מוכרים על אדמתם הם.

בחקוק מדיניות זו נאלצים תושבי ערב-זבידאת לחיות בתנאי דיר איומים, כאשר כמה משפחות גרות ביחד בצרף ולעתים אף בחדר אחד, כשאפילו על מבני בית-הספר יש צו הריסה.

תושבי ערב-זבידאת דוחים, ובתוקף, כל ההצעות לעבור ולהתפזר במקומות אחרים, לוותר על אדמותיהם ועל מבניהם.

אני שואל את משרד הפנים ורשויות התכנון: נניח שתהרסו כיום את שלושת או ארבעת הבתים שאותם סימנתם, או שמנהל המחוז בחר בהם להריסה, מה תעשו עם יתר 170 הבתים האחרים? גם אותם תהרסו?

תושבי ערב-זבידאת רוצים ומעוניינים לבנות על-פי תוכנית מיתאר, על-פי רשיונות בנייה, בכפר שלהם. מדוע לא לאפשר להם את זה? הם מסכימים להתאים את עצמם לצורכי תוכנית לבנייה בשטח מוגדר על אדמותיהם ובמקום מושבם הנוכחי. מעניין הדבר שראש המועצה המקומית טבעון השכנה הודיע, שהמועצה מוכנה לקבל תוכנית שלפיה יהיה הכפר ערב-זבידאת חלק מהמועצה המקומית טבעון אם משרד הפנים יאשר זאת. אני פונה לשר ושואל מדוע משרד הפנים לא יאשר זאת ויאפשר בנייה מתוכננת?

יש לציין בדאגה שעל אף הבטחתו של ראש הממשלה לראשי המועצות המקומיות הערביות, שלא יהרסו בתים שכבר ניבנו ללא רשיון, ועל אף ההבטחה שלא תהיה הריסה עד שוועדת מרקוביץ שהוקמה לבדיקת נושא הבנייה בכפרים הערביים תסיים את העבודה ותציע פתרונות, עדיין, אנו, במיוחד באזור חיפה, למבצעי הריסה נפשעים ששום צד לא יצדיק אותם, כשמדובר בבתים שנבנו לפני עשרות שנים, לפני שנים רבות. הדברים מתכעזים בעין-איברהים על-יד אום אל-פחם, בצומת ג'למה-עפולה, שקיים זה 38 שנה ובחלקו אפילו לפני קום המדינה. מדוע אצה כיום הדרך לממונה על המחוז להרוס ולהביא להתנגשויות כאלה?

אני קורא לממשלה ולמשרד הפנים להפסיק את מבצעי ההריסה, להתחשב בצורכיהם החיוניים של התושבים הערבים, להכיר בזכותם של תושבי ערב-זבידאת לחיות בכפר מתוכנן על אדמתם, זוהי זכותם ומשרד הפנים חייב להיענות לפנייה ולבקשה זו.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. ארוני שר הפנים, נא לענות להצעות.

שר הפנים י"ח פרץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, עלי להביע את הדעותי מכינוי ביצוע פסק-דין של בתי-משפט בישראל כפשע. זהו ביזיון החוק והמשפט במדינת ישראל ואני מציע —

צירלי ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — — פעולות המשטרה עם הזוועות של ההכאות והאלימות.

שר הפנים י"ח פרץ:

זהו ביזיון החוק והמשפט במדינת ישראל, ואני מציע לחבר הכנסת הנכבד שהשתמש בביטוי זה לחזור בו מביטוי זה ולהתנצל עליו.

אשר להתנהגות המשטרה במקום, יש לפנות, כמוכן, לכתובת המתאימה, לשר המשטרה, אך בטוחני שפעולותיה היו במסגרת מילוי תפקידה.

ללא הבחנה, אפילו צעירים שלא מבין תושבי המקום, שעברו בכביש או שהיו במקום באקראי, בין העצורים היו חמישה-עשר אנשים מעילוט, שניים מג'ין, אחד מערב אל-חילב. אחרי כן נעצרו אנשים שהיו כעבודה ואחר כך הם הוכיחו גם בבית-המשפט שהם לא היו בכפר בזמן התקרית. בית-המשפט פקד, אחרי כמה ימים, על שחרור כל העצורים מאחר שלא היו ביד המשטרה האשמות ברודת לגבי כל אחד ואחד מהם ודהיה ספק אם המעצר היה מוצדק כלל.

המשטרה התייחסה לתושבי הכפר באכזריות, אל אנשים עובדים שקטים, ידועים כיחסי שכנות טובה עם שכניהם משערי-העמקים ומטבעון, וחלק מהם אף משרת בצבא.

חברי הכנסת, הבטיח היסודית היא לא ההתנהגות האכזרית של המשטרה נגד תושבי ערב-זבידאת. הבטיח היסודית היא בעיית המשך חיי התושבים האלה בכפרם באותו מקום שבו נולדו, באותו כפר של אבותיהם ואבות אבותיהם.

אנשי ערב-זבידאת יושבים במקום מגוריהם הנוכחי על ידי טבעון ושערי-העמקים מדורי דורות. כעת הם מונים כ-180 משפחות, כ-1,200 נפשות המתגוררים בכ-150 מבנים והיתר בצריפים. יש מבנים, מבני אבן הקיימים מימי הטורקים ומימי הבריטים, והיתר נבנו כבתי-מגורים על אדמה פרטית רשומה בטאבו. אין בית שאינו בנוי על אדמה פרטית שבבעלות התושבים במקום.

בכל זאת, משרד הפנים מסרב להכיר בכפר כיישוב קבע על אף שהוא קיים עוד מלפני הקמת מדינת ישראל. משרד הפנים דורש מאוכלוסיית המקום לעזוב את בתיהם, את אדמתם התקלית שעליה נבנו בתיהם, ולמצוא מקום מגורים בכפרים אחרים שמשרד הפנים החליט שבהם יש לרכז את הברואים. וכשמשרד הפנים מתעקש במשך כל השנים שלא לאשר להם תוכנית מתאר ולא להכיר בהם כיישוב קבע, בהתאם לכך השלטונות מסרבים לאשר רשיונות בנייה ואף גוררים את בעלי הבתים הקיימים למשפטים ללא הרף, עם קנסות כבדים, והכול כדי להמאס עליהם את החיים.

חברי הכנסת, ההתנגדות של הממשלה לאשר את הכפר זבידאת על 1,200 הנפשות המתגוררות בו, אין לה כל שייכות לבעיות תכנון. עמדה זו נובעת ממדיניות אנטי-ערבית מזדקרת לעין, ולפיה יש למנוע הופעתם של כפרים ערביים חדשים, להביא לנישולם של אלפי תושבים ערבים מאדמותיהם, בשם התכנון, הריכוז וכיוצא בזה.

מדיניות האפליה הלאומית הנהוגה בארץ מביאה לכך שמופיעים כפטירות, למשל, יישובים יהודיים חדשים הנקראים מצפים, שאוכלוסייתם נעה לפעמים בין חמש עד עשר משפחות, אך יישובים כריכונים ערביים המונים אלפים או מאות בתים, כמו הכפרים: ערב-זבידאת, אל-כמנה, עין-חלה, הכפר עין-הוד וכפרים רבים כגון, יש לעקור אותם מהשורש. למצפים אלה הנחשבים ליישובים מתוכננים לכל דבר שמתגוררות בהם מספר משפחות שלא עולה לפעמים על נוספר אצבעות שתי הידיים, הממשלה מוכנה לפלס דרכים חדשות, לחברם לרשת החשמל, לרשת המים ולהקים מבני ציבור. ליהודים מותר, אך ערבים היושבים הם ואבותיהם על אדמתם — את אלה צריכים לעקור. זוהי המדיניות העוינת אפילו את עצם קיום התושבים הערבים בארץ. היא היא המונעת הסדר תכנונים והתפתחותם של כפרים כמו ערב-זבידאת, ודנה את תושבי הכפר לקיפאון, לתנאי חיים בלתי אנושיים, להעדר שירותים — מים, חשמל, ביוב, רשת כבישים, חינוך, בית-ספר, אשר אפילו הוא נדון להריסה על-פי צו. מדיניות זו היא שמביאה את התושבים והזוגות הצעירים החדשים לבנות

אשר להצעה על הפסקת ביצוע ההרסות, ברצוני לציין כמה דברים:

א. מדובר בביצוע פסקי-דין של בתי-המשפט בישראל, ואין הכנסת, עם כל הכבוד, יכולה להציע לפעול בניגוד לחוק.

ב. ביצוע פסקי-הדין נעשה וייעשה על-פי הנחיות היועץ המשפטי לממשלה.

ג. נושא הבנייה הבלתי-חוקית במגזר הערבי בכלל וגם הבנייה הבלתי-חוקית בערב- זכיראח נדון כעת על-ידי ועדה בין-משרדית, אשר אמורה להגיש המלצותיה בקרוב.

ד. ידוע לי כמי שהשתתף בישיבות הממשלה אשר עסקו בנושא הבנייה הבלתי-חוקית, שראש הממשלה מעולם לא הכטיח שלא לבצע פסקי-דין של בתי-המשפט, חוהי סתם הוצאת שם רע עליו.

על אף שהנושא נמצא, כאמור, בבדיקה איני מתנגד להעביר את הנושא לוועדה.

הי"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת תופיק טובי, האם אתה מקבל את ההצעה להעביר את הצעתך לוועדה, שתהיה רואי ועדת הפנים?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

הי"ר ד' בן-מאיר:
חבר הכנסת וחד, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

מחמד ותר (מפ"ם):
כן.

הי"ר ד' בן-מאיר:
ובכן, לפנינו הצעה אחת להעביר את הנושא לוועדת הפנים. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

ה צ ב ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

מא. הצעה לסדרהיום רשויות מקומיות — הכנסות מועברות

הגדולה, אשלם מס לעיר הגדולה. הכול יתקן לשם. לכן, הגיע הזמן לעשות קצת צדק, כי חוסר הצדק הקיים זועק לשמים.

אדוני היושב-ראש, שהוא גם סגן ראש עיר גדולה בארץ, לא ייתכן שערים מסוימות, ערי שדה מסוימות בספר, על הגבול, יאלצו היום לכבות אורות בחצות או בשעה 11 בלילה מחוסר תקציב, ובתל-אביב ידלקו המנורות 'ער הבוקר בשלושת, בחמישיות ובשמיניות. זה בדיוק מה שאני קורא חוסר צדק.

לכן, אדוני שר הפנים, אני העליתי את הצעתי מתוך מגמה שהיא תעבור לוועדת הפנים, ושם נערך דיון שקט וענייני לעומקם של דברים. אני חושב שהנושא הוא בנפשנו. אם העיריות הגדולות לא ישיכלו להבין מה קורה כאן, ייתכן אפילו פילוג בשלטון המקומי בישראל, כי אי-אפשר להשלים עם תביעת הגדולים לקבל מעמד על הכול.

אני מבקש שנושא זה יועבר לוועדת הפנים, ושם נקבע הלכות — — —

ויקטור שטייט (מפ"ם):
אתה יכול להציע רק דיון.

בני שליטא (הליכוד):
אני מציע דיון במליאה. אני אקבל את הצעתו של השר להעביר את הנושא לוועדה. לא אתנגד לה.

אני מודיע, חברים, ואני מודיע בשעה השתיים-עשרה, לפני שהכנסת הזאת נועלת שעריה עם יציאתה לפגרה: הכנסת הזאת נועלת שעריה בנושא זה, וייתכן שתפתח שעריה כמושב החוקר עם ניצוצות גדולים הרבה יותר שוב בנושא זה, אם הוא לא ייפתח.

הי"ר ד' בן-מאיר:
חורה רבה. ישיב על ההצעה שר הפנים.

שר הפנים י"ח פרץ:
אדוני-היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא מימון תקציבי השלטון המקומי עובר שינוי מכני רציני כשנים האחרונות,

הי"ר ד' בן-מאיר:
רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא לתחום את מושב הקץ של הכנסת עם הצעתו לסדרהיום בנושא — רשויות מקומיות — הכנסות מועברות.

בני שליטא (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת שנשארו באולם, אדוני שר הפנים, יש לי הכבוד לתחום את מושב הקץ של הכנסת, ולדבר על נושא שיושב-ראש הישיבה אולי לא כל כך יהיה מרוצה ממנו, או לפחות לא יהיה כראש אחד אתי. הדברים אמורים בהכנסות מועברות של הרשויות המקומיות, הסדר הקיים מאז קום המדינה. הסדר זה אומר שהמסים, מסי ההשכחה, מוחזרים לאותן עיריות שבהן הם נגבו.

אין שום קדושה בהסדר זה. הוא יצר מצב אנכרוניסטי, שבו עיריות מסוימות טובלות בשומן, בעודפי תקציב אדירים, כפי שברקתי — ובדקתי את הנושא. אדוני שר הפנים, עם עובדיך ואנשיך במשרד, אנשיך המקצועיים, ומתברר שעיריות מסוימות, יש להן עודפי נזילות אדירים לעומת המצוקה הנוראה השוררת בעיר הפיתוח ובמקומות קטנים וחלשים, שנאלצים לחיות אך ורק מהתקבולים שכאים מהאוצר. ירצה — ייתן, לא ירצה — לא ייתן, ולרוב הוא אינו רוצה.

עקב זאק אמיר (המערך):
הורו אומר, הם מועברים לאוצר.

בני שליטא (הליכוד):
זה נכון, חבר הכנסת אמיר, אתה מבין משהו במטריה הזאת.

אני קורא תיגר על ההסדר הזה. אני חושב שצריך לחלק את משאבי האומה בצורה צודקת יותר והעובדה ששם המרכז ושם צפון ושם יושבים כל בעלי ההון וכל העסקאות מבוצעות שם, אינה אומרת שאתה עירייה צריכה לקבל הכול, משום כך התנגדתי בזמני, אדוני שר הפנים, לרעיון "הנשגב" של עיריות מסוימות לקיים מס ערך מוסף מקומי-תל-אביב, חיפה, ירושלים יכולות להיות ממש-ערך מוסף-עירוני-ואני, תושב הפריפריה, שגם כן קונה את בגדיו וצרכיו האחרים בעיר

אם תתקבל החלטה להעביר חלק מסכומי מס שבח ומס רכישה, או כל הסכומים, היא תצטרך לקבל אישור הממשלה וועדת הכספים של הכנסת. בנוסף על כך, כפי שוודאי ידוע לכם הגישו 17 רשויות מקומיות בג"ץ נגד שר הפנים ושר האוצר, והנושא עומד לדיון בפני בית-המשפט הגבוה לצדק כבג"ץ מס' 491/86.

אשר על כן, אני מציע להשאיר את הדיון לפני גופים אלה, שחוקה עליהם שיראו את התמונה על כל היבטיה, ויגיעו להחלטה נכונה. מכל מקום, איני מתנגד שהנושא יעבור לוועדה.

היו"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת בני שליטא, האם אתה מסכים להעביר את הנושא הזה לדיון בוועדת הפנים?

בני שליטא (הליכוד):
כן.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אני מעמיד להצבעה את ההצעה הזאת.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

מב. דברי היושב-ראש עם סיום כנס הקץ של הכנסת

היו"ר ד' בן-מאיר:

אני מבקש לא להפריע לי. אחרי שאגמור אתה תוכל לשאול ואני אסביר לך הכול.

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בנאום נעילה לא נהגים להפריע.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
היושב-ראש אמר משפט שלא הבנתי.

היו"ר ד' בן-מאיר:
אחרי שאגמור, אהיה מוכן להבהיר.

אני רוצה להגן על עבודת הכנסת, כיוון שנמתחת עליה לפעמים ביקורת כאילו הכנסת אינה עובדת. בשנתיים האלה קיבלנו 119 חוקים, יותר מאשר בהרכבה פרלמנטים אחרים. רק במושב הזה קיבלנו כמה חוקים חשובים שמן הראוי להצביע עליהם, כמו חוק הסיעוד; חוק שכר מינימום שאומנם הועבר רק בקריאה ראשונה; חוק הגזענות שאותו קיבלנו הלילה; חוק למניעת טרור; חוק עבודת נשים; חוק השיפוט הצבאי, ובכן, חוקים חשובים מאוד בצד הרבה חוקים אחרים שכבודם במקומם מונח.

חברי הכנסת הגישו כשנתיים האלה קרוב ל-700 הצעות לסדר-היום. היינו, מעורבות גדולה בכל מה שנעשה בחברה הישראלית ובעולם. הכנסת הרחיבה את קשריה עם פרלמנטים נוספים וחשובים בעולם. היא אירחה את נציגיהם אצלנו ושלחה נציגים שלנו אליהם, תוך ניצול הקשרים הללו למטרות חשובות כמו המאבק למען יהודי ברית-המועצות, המאבק למען יהודי סוריה, מניעת מכירת נשק למדינות ערב, המאבק

ובמיוחד בין שנת 1985 לשנת 1986. לאחר השינוי מגיע משקל ההכנסות העצמיות במימון ל-50% מן התקציבים. הארנונה הכללית בעצמה תהווה 30% במימון התקציבים הרגילים. זאת, לעומת כ-12% לפני חמש שנים ו-22% ב-1985.

כזכור, אישרה הכנסת תיקון לחוק ההסדרים לשעת-חירום במשק המדינה, אשר מאפשר לרשויות המקומיות לגבות ב-1986 ארנונה כללית ב-170% יותר מאשר ב-1985.

המענק הכללי מחושב למשרד הפנים כשארית בין אומדן כלל הוצאות הרשויות המקומיות לבין אומדן כלל ההכנסות. נוצר מצב שב-1986 פחת המענק באופן נומינלי לעומת 1985. במצב זה נוצר פער של כ-42 מיליוני שקלים למימון מסגרות התקציב של הרשויות המקומיות הזקוקות למענק משרד הפנים.

משרדי הפנים והאוצר שוקלים את כל האפשרויות לטפל במצב שנוצר, כאשר אחת האפשרויות היא העברת סכומים של הכנסה מעוברת, מס שבח ומס רכישה, לרשויות המקומיות הזקוקות למענק. במקום לרשויות המקומיות שאינן זקוקות למענק.

השיקול בנושא ומציאת פתרון, ייעשו תוך התחשבות מקסימלית בכל השיקולים הכלכליים, החברתיים והציבוריים הנוגעים לעניין. מצד אחד, הבטחת מימון מספיק לכלל הרשויות המקומיות; ומצד שני, אי-פגיעה במקורות ההכנסה המקובלים והחוקיים של הרשויות המקומיות. לרבות אלו המבוססות.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אנחנו מגיעים לסיום מושב הקץ של הכנסת. למעשה, הכנסת מגיעה למחצית הקדנציה שלה, כלומר, שנתיים. במושב הזה, ולמעשה במחצית הקדנציה הזאת, התנסתה הכנסת בניסויים חדשים, כמו ממשלת אחדות לאומית, כמו קואליציה גדולה מאוד, גועשת, ניידת לטוב ולרע, כיוון שהממשלה ידעה שתמיד יש לה רוב מובטח. אבל לפעמים גם הכריחו חברי הכנסת את הממשלה לשנות חוקים, לקחת חוקים בחזרה, כמו חוק לאגרת חינוך או המס על קצבאות, לרעה, מכיוון שהרבה שרים לא נהגו תמיד ככוד בכנסת ולא תמיד הופיעו בה, ויושב-ראש הכנסת העיר לא אחת על כך שלא די שרים מכבדים את ישיבות הכנסת, נושא שנצטרך לדון בו ולעסוק בו במושב הבא.

הכנסת הזאת או מחצית הקדנציה הזאת, התמודדה עם נושאים חשובים מאוד, כמו יציאה מלבנון, ייצוב המשק, הפריצה המדינית למרוקו, חימום היחסים עם מצרים, תחילת דיאלוג עם ירדן והפלשתינים, תוכנית שלום.

שרה דורון (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברת הכנסת שרה דורון, כל הנושאים האלה מצאו תהודה במליאה הזאת ובמקום הזה כתמיכה או כביקורת או כהודעות ממשלה, ואני פשוט מסכם את מה שהיה במושב הזה ובשנתיים האלה. ואני רוצה במידה מסוימת להגן על הכנסת.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ברשותך, אני רוצה להבין מהשהו.

הסיורים הללו עוררו ביקורת. אבל היא ערכה סיורים, היא יצאה אל העם לראות את הנושאים השונים.

לכן אני רוצה לסכם ולומר, על אף שאנחנו אולי לא כל כך "מפרגנים" לעצמנו, אני חושב שהכנסת, במושב הזה, בשנתיים האלה, עשתה עבודה גדולה מאוד. אני חושב שמן הראוי לציין את הדבר הזה בסיום הישיבה הזאת והמושב הזה. אני רוצה להיות לפה לכולכם ולאחל לממשלת ישראל המשך טיפול בנושאים כפי שהיא מטפלת בהם בהצלחה למען כולנו. אני רוצה לאחל לכם חברי הכנסת ולבני משפחותיהם חופשה נעימה, מנוחה. והוא הדין בעובדי הכנסת, שכולנו כל כך מציינים אותם בסיפוק על נאמנותם, מסירותם ויעילותם.

אני מאחל לכולכם חופשה נעימה ולהתראות אחר החגים.

המושב הזה נעול.

נגד הניאורנאציזם שהגיע לשיאו עם הבחירות שהיו באוסטריה.

בשנה האחרונה הקדישה הכנסת חשומת לב גדולה מאוד לחינוך למען הדמוקרטיה. אלפי תלמידים הגיעו לכאן לימי עיון ולמפגשים עם חברי כנסת. נערכו סמינרים וימי עיון עם אנשים צעירים על מהות הדמוקרטיה. עד כמה שאנחנו יודעים, הנושאים האלה זכו לתהודה רבה בציבור.

הכנסת הופכת עוד ועוד כמרכז לכינוסים ועלייה לרגל של קבוצות שונות, חיילים, חיילות, יתומי מלחמות, אנשים שבאים לימי עיון על נושאים שונים וחשובים שבהם משתתפים חברי כנסת, לא תמיד, אבל במקרים רבים גם בנושאי תקשורת.

הכנסת ערכה הרכה, סיורים במקומות שונים. לפעמים

הישיבה ננעלה בשעה 17:48.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רל"ד — רל"ו

- א. שאלות ותשובות.
- ב. שאלות בעל-פה.
- ג. הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה. התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- ד. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 16). התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 17). התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ו. הצעת חוק אמנת החברה הבין-אמריקנית להשקעות. התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- ז. הצעת חוק הרגל והסמל (תיקון מס' 2). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- ח. הצעת חוק להארכת תוקף תקנות שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק חג המצות (איסורי חמץ). התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יא. הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- יב. סיכומיה והצעותיה של הוועדה לביקורת המדינה לדוחות 13 ו-14 של נציב תלונות הציבור.
- יג. סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו.
- יד. הצעות לסדר-היום.
- טו. סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו; פיטורי מורים והשיבושים בעקבותם במערכת החינוך — מאת חברי הכנסת מ' פלד, ד' דנינו, ד' מגן ור' איתן.
- טז. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה כנאיות. התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- יז. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 18). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- יח. הצעת חוק החיילים המשוחררים (החזרה לעבודה) (תיקון מס' 8). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק לשכת עורכי-דין (תיקון מס' 15). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כא. סקירת שר המשפטים על פעולות משרדו.
- כב. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו.
- כג. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 62). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כד. הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת הטרור (מס' 2). התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כה. המשבר המתמשך במערכת הבריאות.
- כו. הצעת חוק הנוזקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כז. הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון). התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כח. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 31). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כט. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- ל. הצעת חוק לתיקון חוק הספנות (הגבלת אחריותם של בעלי כלי שיט) (תיקון). התשמ"ה — 1985 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לא. הצעת חוק רשט שנייה בטלוויזיה. התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- לב. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה). התשמ"ו — 1985 (קריאה ראשונה).
- לג. הצעת חוק לתיקון פקודת זכויות החשמל. התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- לד. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 10) (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לה. מושב חבר הנאמנים של הסוכנות בניו-יורק — הצעות חברי הכנסת מ' בראון, ע' לנדאו, ד' המר, ח' דרוקמן, ג' כהן וע' סולודר.
- לו. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת כנסת ש' אלוני.
- לז. צבירה מוגברת של רוחי הון ושחיקת שכר העובדים בתקופת ההקפאה — הצעות חברי הכנסת ר' כהן וח' גרוסמן.
- לח. עידוד שירות קבע של קצינים זוטרים בצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- לט. הורעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי הנושבים בשטחים — מאת חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אלעזר, מ' איתן וג' כהן.
- מ. נאום תוסין ומשמעויותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי וי' נאמן.
- מא. שלטון החוק וליקויי יסוד כתחום אכיפת החוק — הצעת חבר הכנסת או' לין.
- מב. הקמת מנזר הכרמליטים באושיץ — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וח' גרוסמן.
- מג. מצוקת משק המים — הצעות חברי הכנסת ר' איתן, מ' וירשובסקי, א' גרנות, ג' גדות, ע' סולודר וש' אלוני.

- מז. מצב החידוש בדרום-אפריקה — הצעות חברי הכנסת ת' טובי, ר' שם-טוב, י' שריה, מ' וירשובסקי, מ' איתן, מ' פלד, ג' כהן וש' וייס.
- מה. הסכנה הדמוגרפית המאיימת על העם היהודי — הצעת חבר הכנסת א"ח שאקי.
- מו. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מז. הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מת. הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (הוראת שעה), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מט. הצעת חוק בתי-משפט (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נ. הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נא. הצעת חוק להארכת תוקף תקנות שעת-חירום (רישום
- ציוד וגיוס), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נב. הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נג. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נד. הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נה. הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נו. הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- נז. הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- נח. הצעת חוק מפעלים העומדים לפני סגירה (רכישה בידי עובדים), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- נט. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות רל"ה — רל"ו

447. הצורך להפעיל טכוגרף לרכב ציבורי ומשא בישראל — הצעת חבר הכנסת ד' בן-מאיר.
448. פרסומים והודעות מטעם חברת התעופה הלאומית "אל על" בנושא שבת וכשרות — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
449. הצהרת מנכ"ל משרד הבריאות כי משרדו מתנגד להוצאת גופת אנגלביץ' מקברה בראשון-לציון — הצעת חבר הכנסת י' יוסף.
- 450 — 451. עמדת חוגים בממשל האמריקני כלפי ישראל — הצעות חברי הכנסת אמ' לין וע' לנדאו.
452. התאחדות אזרחי ישראל בברית-המועצות — הצעת חבר הכנסת ע' לנדאו.
453. התנאת חידוש קשרים כלשהם עם ברית-המועצות ביציאת יהודים ישירות לישראל — הצעת חברת הכנסת ג' כהן.
454. אי-צירופם של כתבים מהמדורים בשפה הערבית של הדין והטלוויזיה למפגש ראש הממשלה פרס והמלך חסן — הצעת חבר הכנסת אמ' לין.
455. כביש הדמים אשר חוצה את הכפר דלית-אל-כרמל — הצעת חבר הכנסת פ' גרופר.
456. מינוי שופט ערבי לבית-המשפט העליון ושופטים ערבים
- אחרים במערכת המשפט — הצעת חבר הכנסת ע' דראושה.
457. מוסד הנשיאות בישראל — הצעת חבר הכנסת ש' וייס.
458. פיצוי לקורבנות אלימות — הצעת חברת הכנסת נ' ארד.
459. הצורך בייצוגן של נשים במועצות דתיות ובתי-דין רבניים וביעול עבודתן — הצעת חבר הכנסת מ' וירשובסקי.
460. עריכת טקסי נישואין פרטיים על-ידי חברת הכנסת ש' אלוני בניגוד לחוק — הצעת חבר הכנסת מ' פרוש.
461. מצבן הקשה של ישיבות ההסדר — הצעת חבר הכנסת ג' שפט.
462. עוזבת בית העלמין בהר הוותיק והפגיעות בקברים שם — הצעת חבר הכנסת ש' בן-שלמה.
463. האירועים האחרונים בכפר ערב-זכיראת — הצעת חבר הכנסת מ' ותד.
464. הניסיון להרוס ארבעה בתי מגורים בערב-זכיראת והתנהגותם של השוטרים כלפי תושבי ערב-זכיראת ואל-חאולדה ומעצרים של עשרות תושבים — הצעת חבר הכנסת ת' זיאד.
465. רשויות מקומיות — הכנסות מועברות — הצעת חבר הכנסת ב' שליטא.

ג. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 16), התשמ"ו — 1986

1. תיקון סעיף 21א בסעיף קטן (ב), בסופו יבוא "בהיעדרו ימלא את חפיקדו יושב-ראש ועדת הקלפי או מי שהיושב-ראש קבעו לכך".
2. תיקון סעיף 21א לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), התשכ"ט-1969¹ (להלן — החוק העיקרי) —

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 103; התשנ"ה, עמ' 196.

(2) בסעיף קטן (ג), במקום "רשאי להטיל" יבוא "יטיל".

2. תיקון סעיף 32

האמור בסעיף 32 לחוק העיקרי יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) בשנה שבה נערכות בחירות תישלח למי ששמו נכלל בפנקס הבוחרים, לא יאוחר מ־21 ימים לפני יום הבחירות, הודעה כאמור בסעיף קטן (א), הכוללת את המען המפורט של הקלפי ששמו נכלל ברשימת הבוחרים הרשאים להצביע בה."

3. החלפת סעיף 60

במקום סעיף 60 לחוק העיקרי יבוא:

"60. עירבון

(א) עם הגשת רשימת מועמדים על־ידי בוחרים ייתן בא כוח הרשימה או ממלא מקומו בידי יושב־ראש הוועדה המרכזית עירבון כאמור בסעיפים קטנים (ב) ו־(ג), בשיק בנקאי; בלא עירבון כאמור לא תקבל הוועדה המרכזית את רשימת המועמדים.

(ב) סכום העירבון יהיה חמשת אלפים שקלים חדשים, בתוספת הפרשי הצמדה לפי שיעור עליית המדד מהמדד שפורסם ביוני 1985 עד למדד שפורסם לאחרונה, לפני יום פרסום ההודעה ברשומות לפי סעיף קטן (ג); לעניין זה, "מדד" — מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

(ג) ועדת הבחירות המרכזית תפרסם ברשומות הודעה על סכום העירבון, יחד עם פרסום ההודעה על המועד, להגשת רשימות המועמדים."

4. תיקון סעיף 66

בסעיף 66 לחוק העיקרי, בסופו יבוא:

"לכספי העירבון שיוחזרו יתווספו הפרשי הצמדה לפי שיעור עליית המדד, מן המדד שפורסם לאחרונה לפני מתן העירבון עד המדד שפורסם לאחרונה לפני ההחזרה; לעניין זה, "מדד" — מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה."

5. תיקון סעיף 79

בסעיף 79 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (ב), בסופו יבוא:

"הפרוטוקול יירשם ביד מזכיר ועדת הקלפי, על־פי הוראותיה";

(2) במקום סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ג) הוועדה האזורית תעביר מייד את הפרוטוקולים של ועדות הקלפי שבאזור, עם כל חומר הבחירות, לוועדה המרכזית";

(3) בסעיף קטן (ד) —

(א) במקום "נערך הפרוטוקול בידי מזכיר הוועדה יחתם גם כידוי" יבוא "וכן ביד מזכיר הוועדה";

(ב) בספא, המלים "ושל הוועדה האזורית" — יימחקו.

6. החלפת סעיף 85

במקום סעיף 85 לחוק העיקרי יבוא:

"85. חילוט העירבון או החזרתו

(א) רשימת מועמדים שהגישו בוחרים ולא קיבלה את אחוז הקולות הקבועים בסעיף 81(א), יחולט העירבון שניתן עם הגשתה לטובת אוצר המדינה.

(ב) עירבון שאין לחלטו כאמור בסעיף קטן (א), יוחזר לנותנו מייד לאחר פרסום תוצאות הבחירות ברשומות, בצירוף הסכום שנוסף מכוח הנוראת סעיף 66."

7. תיקון סעיף 91

בסעיף 91(א) לחוק העיקרי, המלים "ובנוסף לכך תעודת החייל שלו" — יימחקו.

8. תיקון סעיף 133

בסעיף 133 לחוק העיקרי —

(1) במקום כותרת השוליים יבוא: "הוראות בנוגע למרכזי קליטה לעולים";

(2) בסעיף קטן (א), במקום "במחנות עולים" יבוא "במרכזי קליטה לעולים", ובמקום "המחנות" יבוא "מרכזי הקליטה";

(3) בסעיפים קטנים (ב), (ד) ו־(ה), במקום "מחנות עולים" יבוא "מרכזי קליטה לעולים";

(4) במקום סעיף קטן (ו) יבוא:

"(ו) בסעיף זה, "מרכזי קליטה לעולים" — ריבוע כל מקום שנמצאים בו עולים והמנוהל בידי משרד העלייה והקליטה או הסוכנות היהודית."

9. תיקון סעיף 134

בסעיף 134 לחוק העיקרי, המלה "היוצאת" — תימחק.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

2. בפסקה (3), הסימן "(א)" בפסקת משנה (א) — יימחק, ובפסקת משנה (ב) — תימחק.

לסעיף 5

חבר הכנסת מ' פלד מציג:

1. פסקה (2) — תימחק.

ד. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 17), התשמ"ו—1986

1. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), התשכ"ט—1969, (להלן — החוק העיקרי), במקום "פרקים ט' או י"י" יבוא "פרקים ט', י' או י"א".

2. הוספת פרק יו

אחר פרק י' לחוק העיקרי יבוא:

"פרק יו: בחירות בבתי סוהר ובבתי מעצר

116א. הגדרות

בפרק זה —

"אסיר" — מי שכיום הבחירות נתון במשמורת בבית סוהר;

"עציר" — מי שכיום הבחירות נתון במשמורת המשטרה;

"בית סוהר" — בית סוהר או בית סוהר ארעי, כמשמעותם בפקודת בתי הסוהר (נוסח חדש), התשל"ב—1971;

"בית מעצר" — מקום שבו נתונים עצירים במשמורת;

"סוהר" — כמשמעותו בפקודת בתי הסוהר (נוסח חדש), התשל"ב—1971.

116ב. קלפיות לאסירים ולעצירים

(א) אסירים ועצירים רשאים להצביע בקלפיות מיוחדות (להלן — קלפיות לאסירים); יושב־ראש הוועדה המרכזית יקבע את מקומות הקלפיות האלה לאחר התייעצות עם שר המשטרה או מי שהוא מינה לכך; קלפי לאסירים יכול שתהיה ניידת.

(ב) אסיר או עציר רשאים להצביע בקלפי לאסירים בבית הסוהר, בבית המעצר או בתחנת המשטרה שבהם הם נמצאים כיום הבחירות, או בקלפי לאסירים הקרובה לאותו מקום; האחראי על החוקת אסיר או עציר יעשה את הסידורים שיאפשרו לו להגיע לקלפי לאסירים כדי להצביע; האחראי יודיע לאסיר או לעציר על סידורים אלה ככל האפשר לפני יום הבחירות.

(ג) סוהרים הנמצאים כיום הבחירות בבית סוהר יהיו רשאים להצביע בקלפי לאסירים.

116ג. הרכב ועדות קלפי

(א) ועדות הקלפי לאסירים יורכבו מנציגי הסיעות המיוצגות בוועדה המרכזית; הרכבן הסיעתי, לרבות יושב־הראש, ייקבע בידי יושב־ראש הוועדה המרכזית לאחר התייעצות עם הוועדה המרכזית.

(ב) על ועדות קלפי לאסירים יחולו, בשינויים המחויבים, הוראות סעיף 21א; לא יחולו עליהן הוראות סעיף 24(ד).

(ג) סיעה המיוצגת בוועדה המרכזית והרוצה למנות נציגים לוועדת קלפי לאסירים, תמסור ליושב־

ראש הוועדה המרכזית או למי שהוא מינה לכך רשימה של הנציגים המוצעים, לא יאוחר מ־30 ימים לפני יום הבחירות; הרשימה תיחתם ביד בא כוח הסיעה ותכלול את הפרטים הבאים:

(1) שם הסיעה;

(2) השם הפרטי ושם המשפחה של הנציג;

(3) מספר הזהות של הנציג;

(4) מען הנציג.

(ד) מינוי חברי ועדות הקלפי לאסירים טעון אישור שר המשטרה או מי שהוא מינה לכך; יושב־ראש הוועדה המרכזית או מי שהוא מינה לכך, יעביר את הרשימות לשר המשטרה או למי שהוא מינה לכך והוא יחליט, לא יאוחר מ־20 ימים לפני יום הבחירות, על אישור של נציג או על סירוב לאשרו; הודעה על החלטה כאמור תישלח לבא כוח הסיעה הנוגעת בדבר.

(ה) בא כוח הסיעה רשאי לערור לפני יושב־ראש הוועדה המרכזית על החלטה לפי סעיף קטן (ד) שלא לאשר נציג של אותה סיעה; הערר יוגש לא יאוחר מ־15 ימים מיום שנחקלה ההודעה על ההחלטה.

(ו) אין חובה להביא לידיעת בא כוח סיעה את הנימוקים להחלטה שלא לאשר נציג של הסיעה, אולם הם יובאו לידיעת יושב־ראש הוועדה המרכזית הדן בערר על אותה החלטה.

116ד. סדרי הצבעה

(א) יושב־ראש הוועדה המרכזית, בהתייעצות עם שר המשטרה, יקבע הוראות בדבר סדרי הפעלתן ועבודתן של הקלפיות לאסירים, ובכלל זה את שעות ההצבעה בקלפיות בכלל או בקלפי מסויימת.

(ב) הרוצה להצביע בקלפי לאסירים חייב לזהות עצמו כאמור בסעיף 74.

(ג) המצביע בקלפי לאסירים ישים את המעטפה הנזכרת בסעיף 75 לתוך מעטפה שניה, וועדת הקלפי תציין על פני המעטפה החיצונית את שם המצביע, שם אביו, ומספר זהותו במרשם האוכלוסין.

(ד) ספירת הקולות של אלה שהצביעו בקלפיות לאסירים תהיה כפי שנקבע בתקנות.

(ה) בשעות ההצבעה לא יימצא אדם במקום הקלפי לאסירים זולת חברי הוועדה המרכזית, חברי ועדת הקלפי, מזכיר ועדת הקלפי ונציג של שר המשטרה, כוחר שהותר לו להיכנס לשם הצבעה, שר הפנים או בא כוחו וכן סוהרים או שוטרים במספר הדרוש, לדעת ועדת הקלפי, לשם שמירה על הסדר.

(ו) כתא ההצבעה תוצג הודעה על רשימות המועמדים שאושרו לפי, סעיף 63, בצירוף האות והכינוי

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 103; התשמה, עמ' 196.
² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 21, עמ' 459.

הוועדה המרכזית בהתייעצות עם שר המשטרה, בשם לב לכך שלא ייפגעו הסדר והבטחון.

1116. סמכויות מיוחדות

הוראות סעיף 70א יחולו, כשינויים המחוייבים, על הבחירות בבתי סוהר ובבתי מעצר.

3. תיקון סעיף 145

בסעיף 145(א) לחוק העיקרי —

(1) פסקאות (5) ו-(6) יסומנו (6) ו-(7) כסדרן ולפניהן יבוא:

“(5) סדר הבחירות בבתי סוהר ובבתי מעצר”;

(2) סעיף קטן (ג) יסומן (ד) ולפניו יבוא:

“(ג) חקנות בדבר סדר הבחירות בבתי סוהר ובבתי מעצר יותקנו לאחר התייעצות עם שר המשטרה; בדיונים של הוועדה המרכזית הנוגעים לבחירות אלה רשאי להשתתף שר המשטרה או בא כוחו.”;

(3) סעיף קטן (ד) יסומן (ה) ובו, במקום “סעיף קטן (ג)” יבוא “סעיף קטן (ד)”.

הסתייגויות לחוק הנ”ל

לסעיף 1116

חבר הכנסת ת’ טובי מציע:

בסעיף קטן (ה) המלים “ונציג של שר המשטרה” — יימחקו.

חבר הכנסת מ’ פלד מציע:

בסעיף קטן (ה) המלים “ונציג של שר המשטרה, בוחר שהותר לו להיכנס לשם הצבעה, שר הפנים או בא-כוחו וכן סוהרים או” — יימחקו; ובמקום “שוטרים” יבוא “שוטרים”.

לסעיף 1116

חבר הכנסת ת’ טובי מציע:

בסעיף קטן (א), המלים “במידת האפשר” — יימחקו.

חבר הכנסת מ’ פלד מציע:

בסעיף קטן (א) במקום הרישה המסתיימת במלים “במידת האפשר” יבוא “על נציג בתי הסוהר לוודא כי תעמולת הבחירות המתפרסמת ומשודרת בכלי התקשורת, תובא, במידת האפשר, אל כתי הסוהר ובבתי המעצר”.

חבר הכנסת י’ ארצי מציע:

סעיף קטן (ג) — יימחק.

שאשרו לכל רשימה וכן שמו של המועמד הראשון ברשימה; ההודעה תוכן בידי יושב-ראש הוועדה המרכזית.

1116. תעמולת בחירות

(א) תעמולת בחירות המתפרסמת ומשודרת בכלי התקשורת תהא מותרת בין כתלי בתי הסוהר ובתי המעצר, במידת האפשר; יושב-ראש הוועדה המרכזית, בהתייעצות עם שר המשטרה, יקבע כללים לעניין הדרך שבה תופעל הוראה זו ומידת הפעלתה.

(ב) פרט לאמור בסעיף קטן (א) אסורה כל תעמולת בחירות בין כתלי בית סוהר או בית מעצר, בין בכתב ובין בעל פה.

(ג) שום תעמולה לא תהיה מכוונת לאסירים או לעצירים בלבד.

(ד) בכל בית סוהר, ובמידת האפשר גם בכל בית מעצר, יותקן לוח שעליו יודבקו תקצירי המצעים ותקצירי רשימות המועמדים, שיומצאו לוועדה המרכזית; אסירים ועצירים יהיו רשאים לעיין בלוחות האמורים, בתנאים ובזמנים שיקבע יושב-ראש

לסעיף 1116

חבר הכנסת ת’ טובי מציע:

בסעיף קטן (א), במקום “מנציגי הסיעות” יבוא “מנציגיהן של לפחות שלוש סיעות שונות”, ובסופו יבוא “סיעה שלא תהיה מיוצגת בוועדת קלפי לאסירים, רשאית לשלוח משקיף”.

חבר הכנסת מ’ פלד מציע:

(1) בסעיף קטן (ב), המלים “לא יחולו עליהן הוראות סעיף 24(ד)” — יימחקו.

(2) סעיפים קטנים (ד), (ה) ו-(ו) — יימחקו.

חבר הכנסת ת’ טובי מציע:

במקום סעיף קטן (ד) יבוא:

“(ד) מינוי חברי ועדות הקלפי לאסירים טעון אישור יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית או מי שהוא מינה לכך, והוא יחליט, לא יאוחר מ-20 ימים לפני יום הבחירות, על אישור של נציג או על סירוב לאשרו; הודעה על החלטה כאמור תישלח לבא-כוח הסיעה הנוגעת בדבר.”

ה. הצעה בדבר תיקון טעות בחוק הבזק (תיקון מס’ 3), התשמ”ו — 1986

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש”ח — 1948)

(2) בסעיף 16(ב), המלים “הרשות או עם” — יימחקו.

בחוק הבזק (תיקון מס’ 3), התשמ”ו — 1986 —

(1) בשם החוק במקום “(תיקון מס’ 3) צ”ל “(תיקון מס’ 4)”;

דברי הסבר

שאחד מהאמורים הוא בעל עניין בו או מנהל או עובד אחראי בו, לא יתקשר עם הרשות או עם בעל זיכיון בחוזה או בעסקה.

הנוסח לקוח במקורו מחוק רשות הדואר, התשמ"ו-1986, וכך נשתרבה לתוכו הרשות שאינה מצויה כלל בחוק הבזק, ושכטעות לא נמחקה מן הסעיף בנוסח שהתקבל בכנסת ביום 29 ביולי 1986.

מוצע לחקן את שתי הטעויות האמורות.

חוק הבזק (תיקון מס' 3) כונה כך בהתעלם מתיקון עקיף שנעשה בו בחוק רשות הדואר, התשמ"ו-1986, ושלפיכך צריך היה להיקרא (תיקון מס' 4).

החוק האמור שילב בחוק הבזק, התשמ"ב-1982, את הפרק בדבר טלוויזיה בכבלים, שסעיף 6(ג) הוא אחד מסעיפיו.

נוסח הסעיף הוא:

"(ב) חבר המועצה, קרובו, סוכנו או שותפו, או תאגיד

ו. הצעת חוק חג המצות (איסורי חמץ), התשמ"ו-1986

מכות חיקוק, וכן מתוך רשימות פקחים ומפקחים שהגישו לו רשויות מקומיות.

(ב) למפקח כאמור תהיה סמכות לערוך חקירות על עבירות לפי חוק זה; בהשתמשו בסמכות כאמור —

(1) יהיו למפקח סמכויות שוטף לפי סעיף 2 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחפיפוש) (נוסח חדש), התשכ"ט-1969;

(2) יהיה מפקח רשאי להשתמש בכל הסמכויות הנתונות לקצין משטרה בדרגת מפקח לפי סעיף 2 לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות)², וסעיף 3 לפקודת האמורה יחול על הדועה שרשם מכות³ סמכות זו.

5. חוק תיקון בתייהמשפט

בתוספת השלישית לחוק בתייהמשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984³, בסופה יבוא:

"23. חוק חג המצות (איסורי חמץ), התשמ"ו-1986."

6. ביצוע ותקנות

(א) שר הפנים ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי, באישור ועדת הפנים-ואיכות הסביבה של הכנסת, להתקין תקנות לביצועו.

(ב) שר הפנים רשאי לקבוע את גבולותיהם של אותם חלקי יישובים שעליהם לא חל סעיף 1, מכות האמור בסעיף 2 (2).

1. הצעת איסור חמץ

מצדדי יום י"ד בניסן עד עשרים דקות אחרי שקיעת החמה של יום כ"א בניסן, לא יציג בעל עסק בפומבי מוצר חמץ למכירה או לצריכה; לעניין זה, "מוצר חמץ" —

(1) לחם;

(2) לחמנייה;

(3) פיתה;

(4) כל מוצרי קמח חמץ אחרים.

2. סייג לאיסור

הוראות סעיף 1 לא יחולו —

(1) בתחומי של יישוב שבו מרבית התושבים או מרבית חברי מועצת הרשות המקומית אינם יהודים;

(2) בתחומי של יישוב אחר — בחלקיו שבהם מרבית התושבים אינם יהודים או שבהם מרבית בתיהעסק אינם של יהודים;

(3) בתחומי של יישוב שיתופי שבו בתיהעסק מיועדים לצורכי חושביו של המקום בלבד.

3. עונשין

העובר על הוראות סעיף 1, דינו — קנס.

4. מפקחים

(א) שר הפנים ימנה מפקחים לעניין חוק זה מבין עובדי המדינה ומבין מי שמונה כדין לפקח או למפקח

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש, עמ' 284.

² חוקי א"י כרך א' עמ' 467.

³ ס"ח התשמ"ד, עמ' 198.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

2. סייג לאיסור

התקנה רשות מקומית חוק עזר כאמור בסעיף 1, לא יחולו הוראותיו —

(1) באותם מקומות בתחום הרשות המקומית שבהם מרבית התושבים אינם יהודים או שבהם מרבית בתיהעסק אינם של יהודים;

(2) בתחומי של יישוב שיתופי שבתחום הרשות המקומית, שבו בתיהעסק, מיועדים לצורכי חושביו של המקום בלבד.

לסעיף 1

חברי הכנסת מ' וירשובסקי וע' סולודר מציעים:

לפני הרישא ייתוסף: "רשות מקומית תהא מוסמכת להתקין חוק עזר הקובע כי".

לסעיף 2 (אם תתקבל ההסתייגות לסעיף 1)

חברי הכנסת מ' וירשובסקי וע' סולודר מציעים:

- לסעיף 3 (אם תתקבל ההסתייגות לסעיף 1)
 חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:
 למחוק את הסעיף.
 אם ההסתייגות לסעיף 1 לא תתקבל, יבוא:
 3. "עונשין
 העובר על הוראות סעיף 1, דינו קנס כאמור בסעיף
 40(2) לחוק העונשין, החשל"ז — 1977".
- לסעיף 4
 חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:
 למחוק בסעיף קטן (ב) את פסקה (1).
 לסעיף 6
 חבר הכנסת מ' וירשובסקי וע' סולודר מציעים:
 לאחד סעיפים קטנים (א) ו-(ב), כך שאישור ועדת הפנים
 ואיכות הסביבה של הכנסת יחול גם על האמור בסעיף קטן
 (ב).

ז. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ו — 1986

1. הארכת תוקף
 תוקפן של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך),
 החשל"ד — 1974¹ (להלן — התקנות), מוארך בזה עד יום
 ו' באלול התשמ"ז (31 באוגוסט 1987).
 2. סמכות ביטול לפני המועד
 שר החינוך והתרבות, באישור ועדת החינוך והתרבות של
 ק"ת החשל"ד, עמ' 1902; ס"ח החשל"ה, עמ' 18 ועמ' 196; החשל"ו, עמ' 274; החשל"ט, עמ' 140; החש"ס, עמ' 153; החשמ"א, עמ' 334;
 החשמ"ב, עמ' 178; החשמ"ד, עמ' 2 ועמ' 146; החשמ"ה, עמ' 170.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 1
 חבר הכנסת ב' שליטא מציע:
 במקום "עד יום ו' באלול התשמ"ז (31 באוגוסט 1987),
 יבוא "עד יום כ"ו באלול התשמ"ו (30 בספטמבר 1986)".
 חבר הכנסת מ' איתן מציע:
 אחרי "(להלן — התקנות)" יבוא "בתיקון המפורש
 בתוספת".
 תוספת תוספת לחוק
 אם תתקבל ההסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן לסעיף 1
1. תיקון תקנה 2
 בתקנה 2(ב) לתקנות, אחרי פסקה (2) יבוא:
 "(3) המוטלת על הור"ת תלמידים, לא תכלול חובת
 שמירה אלא במוסדות שקבע השר או מי
 שהשר הסמיכו לעניין זה."

ח. הצעת חוק להארכת תוקף תקנות שעת חירום (רישום ציוד וגיוסו), התשמ"ו — 1986

1. הארכת תוקף
 תוקפן של תקנות שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו),
 החשי"ז — 1956¹, מוארך בזה עד יום כ"ח בחשוון
 התשמ"ז (30 בדצמבר 1986).
2. תחילה
 תחילתו של חוק זה ביום כ"ד בסיוון התשמ"ו (1 ביולי
 1986), ואולם לא יעמד אדם לדין בשל עבירה לפי התקנות
 שעבר אחרי יום התחילה האמור ולפני קבלת חוק זה
 בכנסת.

¹ ק"ת החשי"ז, עמ' 334; החשל"א, עמ' 156; החשל"ב, עמ' 46; החשל"ג, עמ' 80; החשמ"א, עמ' 122; החשמ"ד, עמ' 24; החשמ"ה, עמ' 14;
 החשמ"ו, עמ' 70.

ט. הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986

1. תיקון סעיף 10
 בסעיף 10 לחוק בתי-המשפט [נוסח משולב],
 התשמ"ד — 1984¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום סעיף
 קטן (ג) יבוא:
 "(ג) מי שנתמנה לכהונה בפועל לפי סעיף זה רשאי לדון
 גם בעניין הנתון לסמכות בית-המשפט שבו הוא
2. תיקון סעיף 31
 בסעיף 31(א) לחוק העיקרי, ברישא, אחרי "או המשנה
 לנשיא" יבוא "או שופט אחר של בית-המשפט העליון
 שקבע לכך הנשיא".

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 198; החשמ"ה, עמ' 138; החשמ"ו, עמ' 36.

3. תיקון סעיף 42

בסעיף 42 לחוק העיקרי, אחרי "בדין" יבוא "למעט בחוק זה".

4. תיקון סעיף 53

בסעיף 53 לחוק העיקרי, אחרי "בדין" יבוא "למעט בחוק זה".

5. תיקון סעיף 80

בסעיף 80 לחוק העיקרי, במקום הסיפא המתחיל כמלים "ובענין פלילי" יבוא "לא יהיה דעת רוב לענין סוג העונש או מידת העונש — רואים שופט שהציע את סוג העונש או מידת העונש החמורים ביותר בנסיבות הענין, כאילו הצטרף לדעתו של השופט שהציע את ההצעה הקרובה ביותר להצעתו; נחלקו הדעות איזהו סוג העונש או מידת העונש החמורים ביותר — חכירע דעת אב בית הדין".

6. תיקון סעיף 84

בסעיף 84(א) לחוק העיקרי, במקום "למנות שופט בית-משפט שלום", יבוא "למנות שופט".

² דני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.
³ ס"ח התשל"ח, עמ' 108.
⁴ ס"ח התשכ"ט, עמ' 70.

7. תיקון סעיף 96

בסעיף 96 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "פסק-דין של רשם" יבוא "של בית-משפט שלום או של בית-משפט מחוזי";

(2) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ה) פסק-דין של רשם של בית-המשפט העליון ניתן לערעור לפני בית-המשפט העליון, שידון בו בשופט אחד."

8. תיקון התוספת השנייה

בתוספת השנייה לחוק העיקרי, בסופה יבוא:

"5. עבירה לפי סעיף 220 לפקודת מס הכנסה².

6. עבירה לפי סעיף 17(א) לחוק הפיקוח על המטבע, התשל"ח — 1978³, שנעברה בנסיבות מחמירות."

9. תיקון חוק בית-הדין לעבודה

בסעיף 17(א) לחוק בית-הדין לעבודה התשכ"ט — 1969⁴, אחרי "רשאי למנות" יבוא "שופט בית-דין אזורי או".

י. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20), התשמ"ו — 1986

(ב) לענין סעיף זה, אין נפקה מינה אם הפרסום הביא לגזענות או לא, ואם היה בו אמת או לא.

1144. פרסום מותר

(א) פרסום דין-וחשבון נכון והוגן על מעשה-כאמור בסעיף 1144, לא יראוהו כעבירה על אותו סעיף, ובלבד שלא נעשה מתוך מטרה להביא לגזענות.

(ב) פרסום שכונתו לשמור על הצביון, הייחוד או הפולחן של דת לא יראוהו עבירה לפי סעיף 1144, ובלבד שלא נעשה מתוך מטרה להסית לגזענות.

1144. החזקת פרסום גזעני

המחזיק לשם הפצה פרסום האסור לפי סעיף 1144 מתוך מטרה להביא לגזענות, דינו — מאסר שנה, והפרסום יהולט.

1144. הגשת אישום

לא יוגש כתב-אישום בשל עבירה לפי סימן זה אלא בהסכמה בכתב של היועץ המשפטי לממשלה."

1. הוספת סעיפים 1144 עד 1144

אחרי סעיף 144 לחוק העונשין, התשל"ז — 1977¹, יבוא:

"סימן א': הסתה לגזענות

1144. הגדרות

בסימן זה —

"גזענות" — רדיפה, השפלה, כחיר, גילוי איבה, עוינות או אלימות, או גרימת מדינים כלפי ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכול בשל צבע או השתייכות לגזע או למוצא לאומי-אתני;

"פרסם" — כהגדרתו בסעיף 2, לרכות בשידורי רדיו או טלוויזיה.

1144. איסור פרסום הסתה לגזענות

(א) המפרסם דבר מתוך מטרה להסית לגזענות, דינו — מאסר חמש שנים.

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 226; התשמ"ד, עמ' 156.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

חבר הכנסת מ' פלד מציע:

במקום כותרת הסימן יבוא:

"סימן א': הסתה לגזענות — איסור".

חבר הכנסת א' שאקי מציע:

במקום כותרת הסימן יבוא:

"סימן א': הסתה כלפי ציבור".

לסעיף 1

לכותרת הסימן

חבר הכנסת א' ורדיגר מציע:

במקום כותרת הסימן יבוא:

"סימן א': הסתה לאיבה בין עם לעם".

חבר הכנסת ת' טובי מציע:

במקום כותרת הסימן יבוא:

"סימן א'1: הסתה לגזענות ואפליה מטעמי גזענות".

לסעיפים 144 עד 144ה

חברת הכנסת ג' כהן מציעה:

במקום סעיפים 144 עד 144ה יבוא:

"144א. איסור הסתה לאפליה

כל המסית לאפליה שלא כדון כין גזע לגזע או בין בני גזעים שונים, דינו — מאסר חמש שנים."

ההסתייגויות האחרות של חברת הכנסת ג' כהן הן חלופיות, אם לא תתקבל ההסתייגות הזאת. אם תתקבל ההסתייגות זו אין להמשיך להצביע על יתר סעיפי החוק.

לסעיף 144

מ' וירשובסקי, ו' שם-טוב, מ' פלד, ת' טובי, ש' אלוני מציעים:

בהגדרת "גזענות", לפני "רדיפה", יבוא "אפליה של ציבור".

חבר הכנסת א' ורדיגר מציע:

בהגדרת "גזענות", במקום "גזענות" יבוא "איבה בין עם לעם".

חברת הכנסת ג' כהן מציעה:

בהגדרת "גזענות", המלים "לאומי-אתני" — יימחקו.

חבר הכנסת מ' כהנא מציע:

בהגדרת "גזענות" —

(1) המלים "או גרימת מדינים" וכן "או חלקים של האוכלוסייה" — יימחקו;

(2) בסוף ההגדרה יבוא "וכלבד שהדברים הנאמרים אינם מבוססים על היהדות";

(3) אחרי הגדרת "פרסם" יבוא:

"היהדות" — דברים שנכתבו בתנ"ך, במשנה, בתלמוד בבלי או ירושלמי, במדרשים, במפרשים, בספרי ראשונים או בספרי אחרונים, או דברים הנאמרים בעל-פה בידי רבנים מאמינים ומוסמכים."

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

בהגדרת "גזענות" —

(1) לפני "רדיפה" יבוא "אפליה הפוגעת בזכויות יסוד של אדם";

(2) אחרי "או חלקים של האוכלוסייה" יבוא "או כלפי מוסד או פרט".

חבר הכנסת א' לין מציע:

במקום הגדרת "גזענות" יבוא:

"גזענות" — מעשה אלימות כשל השתייכות לגזע, ללאום או לדת;

חבר הכנסת מ' פלד מציע:

בהגדרת "גזענות", אחרי "אלימות" יבוא "שלילת זכויות יסוד".

חבר הכנסת ו' שם-טוב מציע:

בהגדרת "גזענות" —

(1) אחרי המלים "כלפי ציבור" יבוא "או יחיד";

(2) במקום הסיפא המתחיל במלה "צבע" יבוא "השתייכות לגזע, ללאום או דת".

חבר הכנסת א' שאקי מציע:

במקום הגדרת "גזענות" יבוא:

"הסתה כלפי ציבור" — הסתה כלפי ציבור כשל צבע או השתייכות לגזע או למוצא לאומי-אתני;"

חבר הכנסת י' יוסף מציע:

במקום הגדרת "גזענות" יבוא:

"גזענות — רדיפה, השפלה, ביזוי, גילוי איבה, אפליה או אמירת ביטויי גנאי כלפי ציבור, אמונה דתית, מצווה דתית, או האמור בספרי הקודש של אמונה דתית, וכן מעשה של עוינות, אלימות, או אפליה, והכול כשל השתייכות לגזע, ללאום או לדת, או כשל שמירת מצוות הדת;"

חבר הכנסת מ' פלד מציע:

(1) בהגדרת "גזענות", אחרי "כלפי ציבור" יבוא "או יחיד, ואחרי "לגזע" יבוא "לדת".

(2) אחרי הגדרת "פרסם" יבוא:

"ארגון גזעני" — חבר אנשים שמטרתו לקדם גזענות או לארגן פעילויות של הסתה גזענית."

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

אחרי הגדרת "פרסם" יבוא:

"ארגון גזעני" — חבר אנשים שמטרתו לקדם גזענות או לארגן פעילויות שתוצאתן המסתברת היא גזענית."

לסעיף 144ב

לסעיף קטן (א)

חבר הכנסת א' שאקי מציע:

בכותרת הסעיף ובסעיף קטן (א), במקום "לגזענות" יבוא "כלפי ציבור".

חברי הכנסת ש' אלוני, מ' וירשובסקי וו' שם-טוב מציעים:

במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) המפרסם דבר הסתה לגזענות או המפרסם דבר מתוך כוונה להביא לגזענות, דינו — מאסר חמש שנים."

חבר הכנסת א' לין מציע:

בסעיף קטן (א), במקום "חמש שנים" יבוא "שלוש שנים".

חבר הכנסת א' ורדיגר מציע:

(1) בכותרת השוליים, המלה "לגזענות" תימחק;

(2) במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) המפרסם דבר מתוך מטרה להסית לאיבה בין עם לעם, דינו — מאסר חמש שנים."

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) המפרסם דבר הסתה לגזענות או דברי תעמולה בעד ארגון גזעני, או המפרסם דבר מתוך מניע להביא בכך לגזענות, דינו — מאסר חמש שנים."

חבר הכנסת ו' שם-טוב מציע:

במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) המפרסם דבר הסתה לגזענות או דברי תעמולה בעד ארגון גזעני, דינו — מאסר חמש שנים."

חבר הכנסת מ' פלד מציע:

במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) המסית לגזענות בכל דרך שהיא, דינו — מאסר חמש שנים."

לסעיף קטן (ב)

חבר הכנסת א' לין מציע:

סעיף קטן (ב) — יימחק.

חבר הכנסת א' שאקי מציע:

במקום "להביא לגזענות" יבוא "הסית כלפי ציבור".

חבר הכנסת מ' כהנא מציע:

(1) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) פרסום דבר אמת, אף אם הביא לגזענות, לא יראוהו כעבירה לפי סעיף זה."

(2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) פרסום דבר המבוסס על היהדות — אין רואים בו עבירה לפי סעיף זה."

חבר הכנסת א' ורדיגר מציע:

בסעיף קטן (ב), במקום "לגזענות" יבוא "לאיבה בין עם לעם".

חבר הכנסת ו' שם-טוב מציע:

אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) העושה מעשה גזעני נגד יחיד, דינו — מאסר חמש שנים."

לסעיף 144

לסעיף קטן (א)

חבר הכנסת מ' איתן מציע:

סעיף קטן (א) — יימחק.

חבר הכנסת א' ורדיגר מציע:

במקום "לגזענות" יבוא "לאיבה בין עם לעם".

חבר הכנסת א' שאקי מציע:

במקום "להביא לגזענות" יבוא "להסית כלפי ציבור".

חבר הכנסת מ' כהנא מציע:

במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) פרסום דין וחשבון נכון והוגן על מעשה, לא יראוהו כעבירה לפי סעיף 144ב."

לסעיף קטן (ב)

חברי הכנסת ש' אלוני, מ' וירשובסקי, מ' פלד, ו' שם-טוב ו' ארצי מציעים:

סעיף קטן (ב) — יימחק.

חבר הכנסת א' שאקי מציע:

המלים "ובלבד שלא נעשה מתוך מטרה להסית לגזענות" — יימחקו.

לסעיף 144ד

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

המלים "מתוך מטרה להביא לגזענות" — יימחקו.

חבר הכנסת מ' כהנא מציע:

במקום "והפרסום יחולט" יבוא, "ובית-המשפט יחליט מה יעשה בפרסום".

חבר הכנסת א' ורדיגר מציע:

(1) בכותרת הסעיף, במקום "החזקת פרסום גזעני" יבוא "החזקת פרסום אסור".

(2) במקום "לגזענות" יבוא "לאיבה בין עם לעם".

חבר הכנסת א' שאקי מציע:

במקום "להביא לגזענות" יבוא "להסית כלפי ציבור".

חבר הכנסת מ' איתן מציע:

במקום סעיף 144ד יבוא:

המחזיק פרסום לשם הפצה מתוך כוונה להסית לגזענות, דינו — מאסר שנה, ובית-המשפט רשאי לצוות שהפרסום יחולט, ולהורות מה יעשה בו."

הוספת סעיפים אחרי סעיף 144ד

חברי הכנסת ש' אלוני, מ' וירשובסקי, ו' שם-טוב מציעים:

אחרי סעיף 144ד יבוא:

"144ה. איסור אפליה

המפלה אדם בעבודה, בעסקים או במחן שירותים, הכול בשל מוצאו, גזעו או השתייכותו הלאומית-אתנית, דינו — מאסר חמש שנים."

וסעיף 144ה יסומן 144ו.

חבר הכנסת ת' טובי מציע:

אחרי סעיף 144ד יבוא:

1144ה. אפליה מטעמי גזענות

המפלה אדם בקבלה לעבודה או כפיטורים מעבודה, המסרב להשכיר או למכור מבנה למגורים. לעבודה או למסחר, והמפלה אדם בשירותי חברה ממלכתיים או ציבוריים, והכול בשל השתייכות לגזע, ללאום או לדת, דינו — מאסר עשר שנים.

וסעיף 1144 יסומן 1144.

חבר הכנסת י' יוסף מציע:

אחרי סעיף 1144 יבוא:

1144ה. דין מצווה על-פי ההלכה

כרי להסיר ספק נקבע כזה, כי הכעת רעה או עשיית מעשה שהם מצווה דתית על-פי ההלכה היהודית, לא יראו בהם גזענות.

וסעיף 1144 יסומן 1144.

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

אחרי סעיף 1144 יבוא:

1144ה. התארגנות שמטרתה לגרום אפליה

התארגנות ציבורית שמטרתה לגרום אפליה, לעווריה ולהסית למענה, החבר בה או הפועל למענה מתוך כוונה להביא לגזענות, דינו — מאסר חמש שנים.

וסעיף 1144 יסומן 1144.

חברי הכנסת ו' שם-טוב ומ' וירשובסקי מציעים:

אחרי סעיף 1144 יבוא:

1144ה. פעילות בארגון גזעני

מי שמכהן כחבר בהנהלה, במרעצה או בגוף אחר כיוצא באלה, של ארגון גזעני, מי שממלא חפקיד בהדרכה מטעם ארגון גזעני או שמארגן פעילויות של הסתה לגזענות, או מי שאוסף או תורם ביודעין כספים או נכסים לטובת ארגון או פעילויות כאמור — דינו מאסר חמש שנים.

1144. פידוק ארגון גזעני

(א) בית-המשפט שון בעבירה שקשורה בחבר אנשים כאמור בסעיף 1144 רשאי להכריז עליו כארגון גזעני ולצוות על סגירת כל מקום המשמש את פעילותו.

(ב) בית-המשפט רשאי לצוות בצו על חילוט כל רכוש, כשהוא כבעלות הארגון הגזעני או נמצא ברשותו או בחזקתו או במקום המשמש לארגון לפעולה, פגישת, תעמולה, למחסן או במקום אחר כיוצא באלה.

(ג) צד שלישי שרואה עצמו נפגע על-ידי צו כאמור בסעיף קטן (ב), רשאי להגיש ערעור לבית-המשפט שנתן את הצו, בתוך חמישה-עשר ימים מהיום שהצו הגיע לידיעתו.

(ד) הוראות סעיף זה אינן גורעות מתחולת כל דין

שעניינו מעצר, חיפוש או תפיסת חפצים. וסעיף 1144 יסומן 1144.

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

אחרי סעיף 1144 יבוא:

כנוסח ההצעה בהסתייגות הקודמת של חברי הכנסת שם-טוב וירשובסקי בדבר הוספת סעיפים 144 ו-1144, בתיקון הבא:

בסעיף 1144 (א), במקום הרישא, המסתיים במלים "כאמור בסעיף 1144", יבוא "בית-המשפט שון בעבירה הקשורה בחבר אנשים שמטרתו לקדם גזענות או לארגן פעילויות שתוצאתן המסתברת היא הסתה לגזענות".

חבר הכנסת ו' שם-טוב מציע:

אם תתקבל ההסתייגות של חברי הכנסת ו' שם-טוב ומ' וירשובסקי בדבר הוספת סעיפים 1144 ו-1144, לפני סעיף 1144 יבוא:

1144ה. חברות בארגון גזעני

מי שנמנה כחבר עם ארגון גזעני, דינו — מאסר שנתיים.

וסעיף 1144 באותה הסתייגות יסומן 1144.

חבר הכנסת א' לין מציע:

אחרי סעיף 1144 יבוא:

1144ה. פעולה בארגון השולל קיומה של מדינת ישראל

מי שמכהן כחבר בהנהלה, במועצה או בכל גוף אחר כיוצא כזה בארגון שהאידיאולוגיה שלו שוללת את קיומה של מדינת ישראל ואת הרעיון הציוני, או בארגון התומך בארגונים ותנועות השוללים את קיומה של מדינת ישראל, מתוך כוונה לארגן תנועה לאומנית המוזהה עם תנועות השוללת את קיומה של ישראל — דינו מאסר חמש שנים.

וסעיף 1144 יסומן 1144.

לסעיף 1144

חברי הכנסת ש' אלוני ומ' וירשובסקי מציעים:

האמור בסעיף 1144 יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) לא הגיש היועץ המשפטי לממשלה כתב-אישום כאמור בסעיף קטן (א) בתוך שישה חודשים מיום הפנייה אליו בנדון, רשאי כל אדם שנפגע לפי חוק זה להגיש קובלנה פרטית בשל הפגיעה בו."

חבר הכנסת י' ארצי מציע:

האמור בסעיף 1144 יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) על-אף האמור בסעיף קטן (א), רשאי כל אדם להגיש קובלנה פרטית על עבירה לפי חוק זה; ראה היועץ המשפטי לממשלה שהוגשה קובלנה טורדנית או קנטרנית, רשאי הוא להורות על מחיקתה."

שבוצעה העכירה, רשאי כל אדם להגיש קובלנה פרטית על אותה עבירה.

חבר הכנסת מ' כהנא מציע:
הסעיף יימחק.

הוספת סעיף 2

חברי הכנסת ח' רמון, ש' אלוני ומ' וירשובסקי מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום קבלתו בכנסת.

חברי הכנסת ו' שם-טוב ות' טובי מציעים:

האמור בסעיף 144 יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) לא הגיש היועץ המשפטי לממשלה כתב-אישום כאמור בסעיף קטן (א) בתוך שלושה חודשים מיום

הוספת לנספח

נוסח חלופי לסעיפים 144 ו-144ד' של חוק העונשין (תיקון מס' 20), התשמ"ו-1986

144ד. החוקת פרסום גזעני

144ג. פרסום מותר

(א)

המחזיק לשם הפצה פרסום האסור לפי סעיף 144ב, כדי להביא לגזענות, דינו — מאסר שנה, והפרסום יחולט.

(ב) פרסום ציטוט מתוך כתבי דת וספרי תפילה, או שמירה על פולחן של דת, לא יראו אותם כעבירה לפי סעיף 144ב, ובלבד שלא נעשו מתוך מטרה להסית לגזענות.

הסתייגויות לנספח

חברת הכנסת ג' כהן מציעה:

לסעיף 144

אחרי "שמירה על פולחן של דת" יבוא: "או שמירה על הצביון היהודי והייחוד הלאומי".

חברי הכנסת ש' אלוני, ו' שם-טוב, מ' וירשובסקי ות' טובי מציעים:

חבר הכנסת מ' פלד מציע:

במקום הסעיף כולו על שתי פסקאותיו יבוא:

סעיף קטן(ב) — יימחק.

144ג פרסום מותר

לסעיף 144ד

חברי הכנסת ש' אלוני, ו' שם-טוב, מ' וירשובסקי, ת' טובי ומ' פלד מציעים:

פרסום דין-וחשבון נכון והוגן על מעשה כאמור בסעיף 144ב, וכן ציטוט מתוך כתבי דת וספרי תפילה, לא יראו אותם כעבירה על אותו סעיף, ובלבד שלא נעשו מתוך מטרה להביא לגזענות.

המלים "כדי להביא לגזענות" — יימחקו.

יא. הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (מס' 2), התשמ"ו-1985

(2) בעניין מתן סיוע לקרוב משפחה הנמצא במצוקה;

(3) כנציג של אמצעי תקשורת המשתתף במסיבת עיתונאים, ובלבד, שהשתתפו בה נציגים של אמצעי תקשורת בין-לאומיים;

(4) כמשתתף ברכישה בינ-לאומי בנושא אקדמי-מדעי שאורגן בידי מוסד אקדמי, ובלבד שלא קיים עמו מגע בעניין מדעי.

גרסה ב'

בפסקה (2), במקום הרישא ופסקת משנה (1) יבוא:

"ואולם לא יורשע אדם לפי פסקה (ח) אם הוכח לבית-המשפט כי קיים את המגע בארץ או בחוץ-לארץ משום קרבת משפחה בינו לבין מי שאחזק קיים את המגע, או כי קיים את המגע בחוץ-לארץ —"

ופסקאות משנה (2), (3) ו-(4) יסומנו (1), (2) ו-(3), כסדרן.

1. תיקון סעיף 4

בסעיף 4 לפקודת מניעת טרור, התש"ח-1948 —

(1) אחרי פסקה (ז) יבוא:

"(ח) או שהוא אורח או תושב ישראל, המקיים ביועצין וללא סמכות דת, מגע בארץ או בחוץ-לארץ עם אדם הממלא תפקיד בהנהלה, במועצה או בגוף אחר כיוצא בזה של ארגון שהממשלה הכריזה עליו לפי סעיף 8 כארגון טרוריסטי, או המשמש נציג של ארגון כאמור;

(2) בסופו יבוא:

גרסה א'

"ואולם לא יורשע אדם לפי פסקה (ח) אם הוכח לבית-המשפט כי קיים את המגע בחוץ לארץ —

(1) משום קרבת משפחה בינו לבין מי שאחזק קיים את המגע;

הסתייגויות לחוק הנ"ל

"ובלבד שלא יוגש כתב-אישום לפי פסקה זו אלא בידי היועץ המשפטי לממשלה או מטעמו".

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

בפסקה (ח) בסופה יבוא:

"ובלבד שלא יוגש כתב-אישום על-פי פסקה זו אלא בידי פרקליט המדינה או משנהו או בהסכמת אחד מהם בכתב".

לפסקה (2)

שתי גרסאות — (הצבעה ביניהן)

חבר הכנסת י' ארצי מציע:

במקום שתי הגרסאות — תבוא גרסה בנוסח גרסה א' ובשניו הבא:

"כריש, המלים "בחוק-לארץ" — יימחקו, ובפסקה (3), אחרי "כנציג של אמצעי תקשורת" יבוא "בחוק-לארץ".

חבר הכנסת ו' שם-טוב מציע:

כריש, אחרי "אם הוכח לכית-המשפט" יבוא "כי היה לו הסבר סביר לקיום המגע ולא נגרם נזק כיטחוני למדינה או".

חבר הכנסת מ' פלד מציע:

כריש, אחרי "אם הוכח לכית-המשפט" יבוא "שלא עשה ולא התכוון לעשות דבר שיש בו כדי להביא לידי פגיעה בכיטחון המדינה, או".

חברת הכנסת ג' כהן מציעה:

אם תתקבל גרסה א'

פסקאות (2) (ד') — יימחקו, ופסקה (3) תסומן (2).

אם תתקבל גרסה ב'

פסקאות (1) (ד'), (3), יימחקו, ובפסקה (2) המספר "(2)" — יימחק.

חבר הכנסת י' ארצי מציע:

אם תתקבל גרסה א'

בפסקה (3), המלים "ובלבד שהשתתפו בה נציגים של אמצעי תקשורת בין-לאומיים" — יימחקו.

אם תתקבל גרסה ב'

בפסקה (2) — כנ"ל.

חברת הכנסת ג' כהן מציעה:

אם תתקבל גרסה א'

בפסקה (3) בסופה יבוא:

ושלא קיים מגע בנושאים מדיניים.

אם תתקבל גרסה ב'

בפסקה (2) — כנ"ל.

חברת הכנסת ש' אלוני מציעה:

אם תתקבל גרסה א'

לשם החוק

חברת הכנסת ש' אלוני מציעה:

במקום שם החוק יבוא: "חוק למניעת מפגשים עם האויב לבירור אפשרויות לקידום השלום".

חברת הכנסת ג' כהן מציעה:

במקום שם החוק יבוא: "חוק למניעת מפגשים עם ארגוני טרור כדי למנוע פגיעה בכיטחון ישראל".

לפסקה (1)

חבר הכנסת ח' טובי מציע:

פסקה (1) — תימחק.

חברי הכנסת ד' ליבאי וש' אלוני מציעים:

בפסקה (ח), במקום "המקיים כיוודעין" יבוא "המקיים בכוונה לעודד טרור".

חבר הכנסת ו' שם-טוב מציע:

בפסקה (ח), אחרי "המקיים כיוודעין" וללא סמכות כדין, מגע" יבוא "שיש בו עידוד לטרור".

חבר הכנסת מ' פלד מציע:

בפסקה (ח), אחרי "ללא סמכות כדין" יבוא "וללא הסבר סביר".

חברת הכנסת ג' כהן מציעה:

בפסקה (ח), אחרי "בארץ או בחוק-לארץ" יבוא "או בשטחי יהודה ושומרון וחבל עזה".

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

במקום פסקה (ח) יבוא:

"(ח) או שהוא אורח או תושב ישראל, המקיים במתכוון מגע בארץ או בחוק-לארץ עם אדם הממלא תפקיד בהנהלה של ארגון שהממשלה הכריזה עליו לפי סעיף 8 כארגון טרוריסטי, לשם מסירת ידיעות שיש בהן כדי לפגוע בכיטחון המדינה."

חברת הכנסת ש' אלוני מציעה:

במקום פסקה (ח) יבוא:

"(ח) או שהוא אורח או תושב ישראל המקיים במתכוון מגע בארץ או בחוק-לארץ עם אדם הממלא תפקיד בהנהלה, כמובעת או בגוף אחר היוצא כזה של ארגון טרוריסטי כאמור, שהממשלה הכריזה עליו לפי סעיף 8 כארגון טרוריסטי, לשם מסירת ידיעות שיש בהן כדי לפגוע בכיטחון המדינה."

חבר הכנסת ו' שם-טוב מציע:

בפסקה (ח) בסופה יבוא:

"ובלבד שלא יוגש כתב-אישום על-פי פסקה זו אלא בידי היועץ המשפטי לממשלה או מי שהוא הסמיך לכך".

חברי הכנסת ש' אלוני ומ' וירשובסקי מציעים:

בפסקה (ח) בסופה יבוא:

במקום פסקה (4) יבוא:

"(4) כמשתתף ברב־שיח בין־לאומי, ובלבד שלא קיים עמו מגע אישי בעניין שיש בו כדי לפגוע בכיטחון המדינה."

אם תתקבל גרסה ב'

במקום פסקה (3) — כנ"ל.

חבר הכנסת י' ארצי מציע:

אם תתקבל גרסה א'

בפסקה (4), המלים "שאורגן בידי מוסד אקדמי, ובלבד שלא קיים עמו בעניין מגע מדיני" — יימחקו.

אם תתקבל גרסה ב'

בפסקה (3) — כנ"ל.

חבר הכנסת י' שפיטוב מציע:

אם תתקבל גרסה א'

בפסקה (4), המלים "בנושא אקדמי־מדעי, שאורגן בידי מוסד אקדמי" — יימחקו.

אם תתקבל גרסה ב'

בפסקה (3) — כנ"ל.

חבר הכנסת ד' ליבאי מציע:

אם תתקבל גרסה א'

אחרי פסקה (4) יבוא:

"(5) מסיבה סבירה אחרת."

אם תתקבל גרסה ב'

אחרי פסקה (3) חבוא פסקה (4), שנוסחה כנ"ל.

חבר הכנסת מ' פלג מציע:

אם תתקבל גרסה א'

אחרי פסקה (4) יבוא:

"(5) כמגמה לשרת את עניין השלום."

אם תתקבל גרסה ב'

אחרי פסקה (3) חבוא פסקה (4), שנוסחה כנ"ל.

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

אם תתקבל גרסה א'

במקום פסקאות (1) עד (4) יבוא:

"(1) משום קרבת משפחה;

(2) לצורך פתרון מצוקה פרטית שלו;

(3) כנציג של אמצעי תקשורת המשתתף במסיבת עיתונאים, ובלבד שהשתתפו בה נציגים של אמצעי תקשורת אחרים שאינם נציגי ארגון טרוריסטי;

(4) כמשתתף ברב־שיח בין־לאומי אקדמי, תרבותי או אמנותי, שאורגן בידי מוסד שמטיבו עוסק באחד הנושאים האלה."

אם תתקבל גרסה ב'

במקום פסקאות (1) — (3), יבוא כנ"ל.

חבר הכנסת ת' טובי מציע — לחלופין:

אם לא תתקבל הסתייגותו למחוק פסקה (1) —

במקום פסקה (2) יבוא:

"(2) בסופו יבוא:

אולם לא יואשם אדם לפי פסקה־ח) אם המגע קיים:

(1) לקידום עניין השלום בין שני העמים ושלום האזור;

(2) משום קרבת משפחה בינו ובין מי שאתו קיים את המגע;

(3) בעניין מתן סיוע לקרוב, משפחה הנמצא במצוקה;

(4) כנציג של אמצעי תקשורת המשתתף במסיבת עיתונאים, ובלבד שהשתתפו בה נציגים של אמצעי תקשורת בין־לאומיים;

(5) כמשתתף ברב־שיח בין־לאומי בנושא אקדמי מדעי שאורגן בידי מוסד אקדמי."

חבר הכנסת מ' איתן מציע:

בפסקה (2) בסופה יבוא:

"לעניין זה, 'קרוב משפחה' — בן זוג, הורה, הורה־הורה, בן, נכד, אח, בן־אח ודוד."

הוספת סעיף קטן

חבר הכנסת ע' לנדאו מציע:

האמור בסעיף 4 לפקודה יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) מי שעבר עבירה כאמור בפסקה (ח) לסעיף קטן (א), לא יחולו עליו הוראות חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 21951"

יב. הצעת חוק חיילים משוחררים וחיילים המשרתים בצבא קבע (שיכון), התשמ"ו — 1986 (הצעת קבוצת חברי כנסת)

1. הגדרות

בחוק זה — "חייל משוחרר" — מי ששירת שירות סדיר מלא לפי הפרק השלישי לחוק שירות הכיטחון, התשי"ט — 1959 (נוסח משולב), וסיים את שירותו כדין, או מי ששירת שירות סדיר שאיננו מלא ושירותו נסתיים

עקב פטירה או נעדרות של בן משפחה, או עקב שבי, או כתוצאה מחבלה, ממחלה או מהחמרת מחלה, שאירעו לחייל בתקופת שירותו או עקב שירותו, ולא נגרמו על־ידי התנהגות רעה וחמורה מצד החייל.

"איש צבא הקבע" — מי שמשרת בצבא הקבע לאחר גמר שירותו הסדיר.

"חייל" — חייל משוחרר או איש צבא הקבע.

"מקרקעי ישראל" — כמשמעותו בחוק יסוד: מקרקעי ישראל.

"חלקה" — חלקה במקרקעי ישראל ששטחה אינו עולה על 1/2 דונם אחד, שבגבולה נמצאות המערכות לאספקת מים, ביוב, חשמל וטלפון, ושאליה כביש גישה סלול.

"מינהל מקרקעי ישראל" — כמשמעותו בחוק מינהל מקרקעי ישראל, התש"ך — 1960.

2. הזכות לחלקת קרקע

לחייל המשוחרר ולמשרת בצבא הקבע תהיה הזכות לקבל חלקת קרקע בת 1/2 דונם לצורך בניית בית מגורים משפחתי לעצמו (להלן — החלקה).

3. ועדת הקצאה

תקום ועדה שתקצה חלקות לחיילים לפי חוק זה (להלן — ועדת הקצאה). ועדת הקצאה תפעל לפי תוכנית הקצאה קבועה מראש ותקצה את החלקות לחיילים על-פיה.

4. הרכב ועדת הקצאה

ועדת הקצאה תהיה של 5 חברים: נציג שר הביטחון, נציג שר המשפטים, נציג שר הפנים, נציג שר החקלאות (מינהל מקרקעי ישראל) ונציג שר השיכון. נציג שר המשפטים ישמש יושב-ראש לוועדה. השרים הממונים ימנו ועדת ערר עליונה.

5. הגשת בקשה

חייל משוחרר התובע זכות לפי סעיף 1, יגיש בקשה להקצאת חלקה לוועדות ההקצאה, לא יאוחר מתוך שנה מיום שחרורו, על-פי נוהלים שתקבע ועדת ההקצאה. המשרת בצבא קבע יגיש בקשה בתקופת שירותו.

6. החלטת הוועדה ומועדים לבנייה

א. החלקה תימסר לחייל על-פי החלטת ועדת ההקצאה, בחכירה לתקופה ובתנאים שייקבעו על-ידי משרד החקלאות (מינהל מקרקעי ישראל).

ב. משרד החקלאות (מינהל מקרקעי ישראל) יקבע מועדים להתחלת הבנייה על-ידי החייל על החלקה שהוקצתה לו, ולסיום הבנייה. עמידה בלוח הזמנים כאמור תהיה תנאי לחתימה על חוזה חכירה של החלקה, עם מינהל מקרקעי ישראל (להלן — חוזה חכירה).

ג. החייל לא יעביר לאחר זכות בזכויותיו לפי חוק זה, אלא בתיאום עם ועדת ההקצאות ובתום 5 שנים מתאריך עריכת חוזה החכירה.

7. שמירת זכויות

חוק זה אינו בא לגרוע מכל זכות של חייל על-פי כל חיקוק אחר.

8. ערר

חייל הרואה עצמו נפגע מסירוב של ועדת ההקצאה להקצות לו חלקה, יוכל להגיש ערר לפני ועדת ערר עליונה, והחלטתה תהיה סופית.

דברי הסבר

2. הזכות לקבל חלקה זו תועמד לחייל המשוחרר בתוך שנה מיום שחרור מצה"ל ואיש צבא הקבע בתקופת שירותו קבע. הקרקע תמסר למעוניין בחכירה לתקופה ארוכה, לפי כללי מינהל מקרקעי ישראל.

3. החלקה תשמש אך ורק לבניית ביתו של החייל הנשוי, לו ולבני משפחתו הקרובים. בתוך תקופה שתקבע, ולא תועבר לאחר ולא תשמש למטרה אחרת מאשר למגורים, בתקופה של 5 שנים.

4. המדינה תפתח את המקום על חשבונה ותדאג להתקנת התשתית (כביש, מים, חשמל, ביוב וטלפון) עד גבול היישוב. הרצאות פיתוח החלקה ובניית הבית יחולו על החייל.

5. חקום ועדת הקצאה המורכבת מנציג שר הביטחון, נציג שר החקלאות, נציג שר הפנים, נציג שר המשפטים ונציג שר השיכון. כמו כן יקימו השרים הממונים ועדת ערר עליונה.

הנותר מקדיש לשירות סדיר בצה"ל את מיטב שנותיו וכישוריו. עם שחרורו, עליו לדאוג לפרנסה ולייסוד משפחה, ומתוך אלה השגת קורת גג היא הבעיה הקשה והמטרידה ביותר.

כמו כן, יש עניין לעודד צעירים לשרת בצבא הקבע, ומתן אפשרות להקמת בית על חלקת קרקע תהווה תמריץ נוסף לעודד שירות בצבא הקבע. הצעת החוק באה להביא את מודעות המדינה לתרומתו של החייל במציאת פתרון למצוקת הדיור שלו ולתרום לפיזור האוכלוסייה לאזורים שבהם מעוניינת המדינה ליישב את אזרחיה.

* עיקרי הצעת החוק:

1. מדינת ישראל תקצה מתוך מקרקעים הנמצאים בשליטת ממשלת ישראל על-פי תכנון קבע מראש, באזורי פיתוח, ביישובי ספר ובכפרים הדרחיים, חלקת קרקע, שלא תעלה על 1/2 דונם אחד לחייל משוחרר, או לאיש צבא קבע, שסיימו את מלוא תקופת שירות החובה בצה"ל.

יג. הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשמ"ו — 1986

1. המרעצה

חברים, ותהיה מורכבת מנציגי הממשלה ואנשי ציבור; הממשלה תמנה אחד מנציגיה כמרעצה להיות יושב-ראש.

הממשלה תמנה מועצה לעניין הנצחת זכרם של מי שנשאו את משרת נשיא המדינה או ראש הממשלה (להלן — המרעצה); המרעצה תמנה לא יותר מעשרים ואחד

התשט"ו—1955, לעשות את הפעולות הכאות או מקצתן:

- (1) לכנס את החומר התיעודי על פעולותיו;
- (2) לפרסם את מבחר נאומיו, הרצאותיו וכתביו, במתכונת שיקבע הגנו בהתייעצות עם המועצה, ובלבד שלגבי נכסים שאינם של המדינה לא ייפגעו זכויותיהם של בני משפחת הנפטר או של אדם אחר;

- (3) לערוך, לפי המלצת המועצה, תצוגות פומביות של כתביו או חומר תיעודי אחר המתייחס אליו, בין בגן המדינה ובין במקום ציבורי אחר.

6. פיקוח

- (א) המועצה תפקח, על ביצוע תוכנית הנצחה ותדווח לממשלה על ממצאיה בצירוף המלצותיה.
- (ב) המועצה רשאית לדרוש מכל מי שנשלח חלק בביצוע פעולת הנצחה במימון אוצר המדינה או בתמיכת הממשלה, שימסור לה או למי שהיא מינתה לכך כל ידיעה או מסמך הדרושים לה לצורך תפקידי הפיקוח לפי סעיף קטן (א).

7. תחולה

חוק זה יחול על פעולות הנצחה אף שהחלו בהן לפני תחילתו.

8. ביצוע ותקנות

הממשלה חמנה אחד משריה להיות ממונה על ביצוע חוק זה והוא יהיה רשאי, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו; הודעה על המינוי תפורסם ברשומות.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 3

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

הסעיף יימחק.

לסעיף 4

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

הסעיף יימחק.

אם תתקבלנה ההסתייגויות למחיקת הסעיפים, יתוקנו מספרי הסעיפים הבאים בהתאם.

לסעיף 6

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

הסעיף יימחק, ומספרי הסעיפים 7 ו-8 יתוקנו בהתאם.

2. תקופת כהונה

תקופת כהונתו של חבר המועצה היא חמש שנים; ניתן למנותו מחדש.

3. נהל

המועצה תקבע את נהל ריוניה ככל שלא נקבע בחוק זה או בתקנות לפיו.

4. תוכנית הנצחה

(א) המועצה תציע לממשלה, אם כיזמתה ואם לפי פנייה מאת הממשלה, תוכנית להנצחת זכרו של כל מי שכיהן בתפקיד נשיא המדינה או ראש הממשלה.

(ב) התוכנית תפרט את פעולות ההנצחה שחבצע הממשלה ואת פעולות ההנצחה שיבצעו גופים ציבוריים בתמיכת הממשלה, לרבות תמיכה במפעלים או במסודות הנושאים את שמו של הנפטר, הכול כפי שהמועצה תראה כהולם את הנצחת זכרו של הנפטר, כשים לב לאישיותו, לפועלו ולשאר שיקולים הנוגעים לעניין; התוכנית חלולה אומדן של ההוצאות הכרוכות בביצועה וצעת מקורות לכיסוין.

(ג) תוכנית הנצחה טעונה אישור הממשלה.

(ד) ניתן לשנות תוכנית הנצחה בדרך האמורה בסעיף זה לעניין הכנתה ואישורה.

5. פעולות הגנו

במסגרת הפעולות להנצחת זכרו של מי שכיהן בתפקיד נשיא המדינה או ראש הממשלה, רשאית הממשלה להורות לגנו שנתמנה לפי חוק הארכיונים.

לשם החוק

חברת הכנסת ג' כהן מציעה:

במקום שם החוק יבוא:

"חוק להנצחת זכרם של פוליטיקאים ולא־הנצחת זכרם של אישי רוח התשט"ו—1986.

לסעיף 1

חברת הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

במקום הסעיף יבוא:

1. הנצחה

הממשלה תפעל להנצחת זכרם של מי שנשאו את משרת נשיא המדינה או ראש הממשלה."

לסעיף 2

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

הסעיף יימחק.

יד. הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 6), התשמ"ו — 1986

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק מס ערך מוסף, התשל"ו — 1975¹ (להלן — החוק העיקרי) —

(1) לפני הגדרת "בית-מלון" יבוא:

"אזור" — כל אחד מאלה: יהודה והשומרון וחבל עזה;

(2) אחרי הגדרת "המס" יבוא:

"חבר-בני-אדם" — כמשמעותו בפקודת מס הכנסה²;

(3) בהגדרת "מחזור עסקאות של עוסק", במקום הסיפא המתחיל במלים "לעניין זה" יבוא "לעניין זה, "עסקאות" — למעט מכירת ציוד;

(4) בהגדרת "מכר", בסופה יבוא "ורישומם כבורסה של ניירות ערך שהנפיק איגוד מקרקעין, כאמור בסעיף 8 לחוק האמור, אך למעט פעולה בנייר ערך הנסחר כבורסה";

(5) בהגדרת "עסקה", במקום פסקה (1) יבוא:

"(1) מכירת נכס או מתן שירות בידי עוסק במהלך עסק, לרבות מכירת ציוד";

(6) אחרי הגדרת "עסק" יבוא:

"ציוד" — נכס ששימש, משמש או נועד לשמש, לעוסק בעסקיו, ואין מכירתו מעסיק העוסק;

(7) בהגדרת "שנת מס", בסופה יבוא "לרבות תקופת שומה מיוחדת לאותה שנת מס".

2. הוספת סעיף 11

אחרי סעיף 1 לחוק העיקרי יבוא:

"11. פרשנות לגבי תחולת החוק באזור

(א) לגבי מכירת טובין, העברת טובין ומתן שירותים

(1) לא יראו בהעברת טובין מישראל לאזור ומאזור לישראל משום יצוא ויבוא;

(2) לא יראו במכירת נכס לתושב אזור או למי שנוסע לאזור משום מכירה לתושב חוץ או למי שיוצא מישראל;

(3) לא יראו מתן שירות לתושב אזור כמתן שירות לתושב חוץ, ולא יראו נתינת שירות באזור כנתינתו בחוץ-לארץ;

(4) לא יראו תושב אזור כתייר;

(5) לא יראו נסיעה לאזור כנסיעה לחוץ-לארץ, ולא יראו בהובלת מטענים מישראל לאזור ומאזור לישראל משום יצוא או יבוא;

(6) לעניין סעיף 60, לא יראו עסקים או פעילות באזור כעסקים או כפעילות מחוץ לישראל.

(ב) יראו עסקאות שעושה תושב ישראל באזור או פעילות שהוא מפעיל באזור כאילו נעשו או הופעלו בישראל; לעניין זה, "תושב ישראל" —

(1) לגבי חבר-בני-אדם —

(א) חבר-בני-אדם הרשום בישראל ועיקר פעילותו בישראל;

(ב) חבר-בני-אדם שהשליטה על עסקיו וניהולם מופעלים בישראל, או שהשליטה על עסקיו וניהולם מופעלים באזור, במישרין או בעקיפין, בידי יחיד תושב ישראל; "ניהול ושליטה", לעניין זה — כמשמעות הנודעת להם לעניין הגדרת "תושב ישראל" בפקודת מס הכנסה;

(2) לגבי יחיד — יחיד היושב בישראל ואינו נעדר ממנה אלא היעדר ארעי.

3. תיקון סעיף 3

בסעיף 3 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "במקום וועדת הכספים של הכנסת" קרי "הכנסת" והוראות סעיף 2(א)(2) ו-3(3) לא יחולו.

4. הוספת סעיף 39

אחרי סעיף 39 לחוק העיקרי יבוא:

"39. בעסקת רישום כבורסה

מחירה של עסקה שהיא רישום כבורסה של ניירות ערך שהנפיק איגוד מקרקעין הוא השווי שנקבע לעסקה זו לעניין חוק מס שבח מקרקעין, התשכ"ג—1963³, ומועד התשלום הוא המועד לתשלום מס שבח לפי החוק האמור."

5. תיקון סעיף 30

בסעיף 30(א) לחוק העיקרי —

(1) בפסקה (8), במקום פסקאות משנה (ב) עד (ד) יבוא:

"(ב) (1) השכרת רכב מנועי פרטי לתייר לנהיגה עצמית;

(2) הסעת סיור של תייר ברכב מנועי פרטי או באוטובוס וכן הספקת ארוחות לתייר בידי המסיע אגב הסעה כאמור באוטובוס, בין אם הוא מספקן במישרין ובין בעקיפין;

והכול, אם לכלי הרכב האמורים ניתן רישון או היתר להשכרה או להסעה כאמור, לפי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח—1958⁴;

(2) בפסקה (10), בסופה יבוא "ואם המקום בחוץ-לארץ הוא מדינה של ישראל יש גבול יבשתי

¹ ס"ח התשל"ו, עמ' 52; התשל"ח, עמ' 36; התשל"ט, עמ' 32 ועמ' 52; התשמ"ד, עמ' 60; התשמ"ו, עמ' 37.

² דני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

³ ס"ח התשכ"ג, עמ' 156.

⁴ ס"ח התשי"ח, עמ' 24.

ישראל, התש"ס—1980⁷ — פטורות מהמס שלפי סעיף 4(א).

10. תיקון סעיף 38

בסעיף 38(א) לחוק העיקרי, בסופו יבוא "ושהניפו ייעשה בתוך שישה חודשים מיום הוצאת החשבונית, הרשימן או המסמן".

11. תיקון סעיף 39

בסעיף 39 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), במקום הסיפא המתחיל במלים "בתוך 45 יום" יבוא "בתוך 30 ימים מקבלת הדוח, או כמועד מאוחר יותר שקבע שר האוצר, ואולם —

(1) אם המנהל הורה לבדוק את פנקסיו של העוסק כדי לקבוע אם הוא זכאי לעודף — יוחזר העודף בתוך 90 ימים מקבלת הדוח;

(2) אם מי שהמנהל הסמיכו לכך, או משטרת ישראל, החלו בחקירה לגבי חשד בביצוע עבירה על חוק זה בידי העוסק — יוחזר העודף בתוך 180 ימים מקבלת הדוח;

(3) אם בתוך התקופה האמורה בפסקה (2) הוגש כתב-אישום נגד העוסק לגבי עבירה כאמור או נלקח מהעוסק כופר כסף כאמור בסעיף 121, רשאי המנהל להפחית מסכום העודף, לרבות הפרשי ההצמדה והריבים המגיעים בשלו עלי-פי סעיף 105, כל סכום שהעוסק חייב בו, והיתרה תוחזר לעוסק בתוך 30 ימים מיום שניתן פסק-דין סופי, או מיום שנלקח כופר הכסף, לפי העניין;

(2) סעיף קטן (ב) יסומן (ג), ובו, במקום "לפי סעיף קטן (א)" יבוא "לפי סעיף קטן (ב)", ולפניו יבוא:

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאי המנהל שלא להחזיר את העודף למי שאיננו מנהל ספרים או מנהלם בסטייה מהותית מהוראות חוק זה או התקנות שלפיו, וכן רשאי המנהל שלא להחזיר את העודף למי שעד למועד הגשת הדוח שבו כלול העודף האמור לא הגיש דוח שהיה חייב להגישו לפי חוק זה, כל עוד לא הגיש את הדוח;

(3) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:

(ד) לענין סעיף זה, מועד קבלת הדוח או הגשתו, לפי העניין, לגבי דוח שלא צוינו בו נכונה כל הפרטים — המועד שבו הושלמו או תוקנו הפרטים.

12. תיקון סעיף 40

בסעיף 40 לחוק העיקרי, במקום "או ברשימוני יבוא" יבוא "ברשימוני יבוא או במסמן אחר שאישר המנהל על-פי סעיף 38(א)".

עמה ושנקבעה לענין זה בצו (להלן בסעיף זה — מדינה גובלת) — גם זכות לנטיעה בכלי תחבורה שאינו כלי טיס או כלי שיט";

(3) אחרי פסקה (11) יבוא:

"(11) הובלת מטענים מישראל למדינה גובלת או ממדינה גובלת לישראל";

(4) בסופו יבוא:

"(14) מכירת נכסים מעסק של עוסק או של עוסקים — לרבות ציוד — לחברה, תמורת מניות בלבד באותה חברה, אם מייד לאחר המכירה היו בידי העוסק או העוסקים 90 אחוזים לפחות מכוח ההצבעה באותה חברה; ובלבד שמכירת הנכסים בידי החברה לאחר שרכשה אותם בנסיבות האמורות תתחייב כמס, גם אם החברה איננה כגור עוסק ביום המכירה;

(15) במכירת כל נכסי עסקו של עוסק שהוא חבר-בני-אדם, לרבות ציוד, לבעלי הזכויות בחבר-בני-אדם, אנכ פירוק החבר, כשלכל אחד מבעלי הזכויות נמכרים, ללא תמורה, נכסים בהתאם לחלקו בחבר המתפרק — מכירה לבעל זכות שהוא עוסק; ובלבד שמכירת הנכסים בידי בעל זכות כאמור, שרכש אותם בנסיבות האמורות, תתחייב כמס גם אם בעל הזכות איננו חייב כמס מסיבה כלשהי ביום המכירה."

6. תיקון סעיף 31

בסעיף 31 לחוק העיקרי —

(1) בפסקה (3), בסופה יבוא "למעט עסקאות שהן מכירת ציוד שבעת רכישתו נוכח מס התשומות ששולם בשלו";

(2) בפסקה (4), במקום "שעל-פי סעיף 44" יבוא "שעל-פי דין, והמלה "ששולם" — תימחק.

7. תיקון סעיף 32

בסעיף 32(4) לחוק העיקרי, בסופו יבוא "או שיוכאו כשכיל רשות מקומית או מוסד ציבורי שקבע השר לענין זה, לשם העברת דרך קבע במקום ציבורי".

8. תיקון סעיף 33

בסעיף 33 לחוק העיקרי, במקום "יהלומים ואבנים יקרות" יבוא "יהלומים, למעט יהלומים סינתטיים, אבנים יקרות ואבנים יקרות למחצה".

9. תיקון סעיף 35

האמור בסעיף 35 לחוק העיקרי יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) הקרן כמשמעותה בחוק קרן המדע הדו-לאומית, התשל"ו—1977⁵, הקרן כמשמעותה בחוק הקרן הדו-לאומית למחקר ולפיתוח תעשייתיים, התשל"ח—1978⁶, והקרן כמשמעותה בחוק הקרן למחקר ולפיתוח תקלאיים של ארצות הברית

⁵ ס"ח התשל"ז, עמ' 68.

⁶ ס"ח התשל"ח, עמ' 74.

⁷ ס"ח התש"ס, עמ' 35.

777. איירישום תקבולים ואייניהול קופה

(א) עוסק הרושם תקבוליו בסרט קופה רושמת. כשובר קבלה, כחשבונית, בספר פדיון יומי, או בתיעוד אחר שהוא חייב לנהל על-פי הוראות מכוח סעיף 66. ולא רשם בהם תקבול שהיה חייב לרשמו על-פי אותן הוראות, יראו את פנקסיו כבלתי-קבילים באותה שנת מס, וזולת אם שוכנע המנהל כי היתה סיבה מספקת לאי-הירישום.

(ב) עוסק הרושם הנפקת טובין כתעודת משלוח, כחשבונית או בתיעוד אחר שהוא חייב לנהל על-פי הוראות מכוח סעיף 66. ולא רשם בהם הנפקת טובין שהיה חייב לרושמה על-פי אותן הוראות, יראו את פנקסיו כבלתי קבילים באותה שנת מס, וזולת אם שוכנע המנהל כי היתה סיבה מספקת לאי-הירישום.

(ג) עוסק שעמיתים או יותר בשנת מס אחת או בשנים-עשר חודשים רצופים בשתי שנות מס, לא רשם תקבול או הנפקת טובין שהוא חייב לרושמהם כאמור בסעיפים קטנים (א) או (ב), ומזהן פעם אחת לפחות לאחר שהזהירו המנהל בכתב, חזקה "פנקסיו אינם קבילים גם בשתי שנות המס שקדמו לשנה שבה לא רשם פעמיים תקבול או הנפקה כאמור, או גם בשנת המס שקדמה לשנה הראשונה שבתוך שנים-עשר החודשים שבהם לא רשם פעמיים תקבול או הנפקה כאמור, לפי העניין, אף אם דוחותיו נתקבלו והשומות נערכו לפיהם, וזולת אם שוכנע המנהל כי היתה סיבה מספקת לאי-הירישום.

(ד) על החלטת המנהל לפי סעיפים קטנים (א) עד (ג), ניתן לערער על-פי סעיף 83 כאילו היתה החלטה בהשגה, בתוך 60 ימים מיום שנמסרה ההודעה.

(ה) עוסק החייב בניהול סרט קופה רושמת על-פי חוק זה, או תקנות שלפיו, ולא ניהלו, יראו את פנקסיו כבלתי קבילים."

20. תיקון סעיף 82

בסעיף 82 לחוק העיקר —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "בכתב" יבוא "מנומק";

(2) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ה) מי שערך את השומה לא יחליט בהשגה עליה.

(ו) אין בהגשת השגה כדי לגרוע ממסמכיות המנהל על-פי הוראות אחרות בחוק זה."

21. תיקון סעיף 87

בסעיף 87 לחוק העיקר, במקום "45" יבוא "30", ובסופו יבוא "ואולם אם הורה המנהל על בדיקת פנקסיו של חייב במס או הוחל בחקירה נגד החייב במס או הוגש נגדו כתב-אישום — יחולו על העודף הוראות סעיף 39, לפי העניין, כאילו עודף המס היה עודף מס חשומות."

22. תיקון סעיף 88

בסעיף 88 לחוק העיקר, במקום "45" יבוא "30", ובסופו יבוא "ואולם אם הורה המנהל על בדיקת פנקסיו

13. תיקון סעיף 40

בסעיף 40 לחוק העיקר, במקום "או רשימון היבוא" יבוא "רשימון היבוא או מסמך אחר שאישר המנהל על-פי סעיף 38(א)".

14. תיקון סעיף 44

בסעיף 44 לחוק העיקר, במקום פסקה (4) יבוא:

"(4) ניכוי מס ששולם באזור, אשר שר האוצר קבע שניתן לנכותו כאילו היה מס תשומות."

15. הוספת סעיף 47

אחרי סעיף 47 לחוק העיקר יבוא:

"47. חובת עוסק בעת רכישה

קונה שהוא עוסק, שרכש נכסים או שירותים שערכם עולה על 50 שקלים חדשים לצורך עסקו או לשימוש בעסקו, חייב לדרוש מהמוכר חשבונית מס או לשלם בשיק שהוא חתום עליו כמושך ונאמר בו כי התשלום למוכר בלבד; הטוען שדרש חשבונית או שילם בשיק כאמור — עליו הראיה."

16. תיקון סעיף 67

בסעיף 67(א) לחוק העיקר, אחרי "למנהל" יבוא "בדרך שקבע שר האוצר".

17. תיקון סעיף 69

בסעיף 69(ג) לחוק העיקר, במקום "שבחשבוניות מס" יבוא "שבמסמכים כאמור בסעיף 38".

18. תיקון סעיף 74

בסעיף 74 לחוק העיקר —

(1) במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) לא ניהל חייב במס, בתקופה פלונית, פנקסי חשבונות, או שניהלם בסטייה מהוראות חוק זה או מהתקנות שלפיו, שהיתה מהותית לעניין קביעת מחזור העסקאות או המס, או שהמסמכים שעליהם מבוססים הפנקסים לא נשמרו בהתאם להוראות, רשאי המנהל לסרב לקבל כל דוח המתייחס לשנת המס שבה כלולה תקופת הדיווח שביחס אליה נתגלו הליקויים האמורים; סירב המנהל לקבל דוח, יראו את החייב, לענין סעיף 76, כאילו לא הגיש דוח."

(2) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ה) הגשת ערעור או ערר לפי סעיף זה אינה באה במקום הגשת השגה לפי סעיף 82; נדחו הערעור או הערר, יראו את פנקסי החשבונות כבלתי קבילים לעניין הערעור על השומה.

(ו) חייב במס שלא הגיש ערעור או ערר לפי סעיף זה, רשאי לערער על הסירוב יחד עם הערעור לפי סעיף 83."

19. הוספת סעיף 77

אחרי סעיף 77 לחוק העיקר יבוא:

לו הפרשי הצמדה וריבית כאמור בסעיף 97 מהיום שבו הגיש את הדוח:

(1) אם הוגש הדוח בתוך הזמן שנקבע לכך, מונים 30 ימים מהיום שבו הוגש;

(2) אם הוגש הדוח באיחור, בתקופה שמן ה-1 בחודש עד ה-16 בחודש, מונים את 30 הימים מהיום שבו הוגש;

(3) במקרה אחר מונים את 30 הימים מן ה-1 בחודש הסמוך לאחר היום שבו הוגש הדוח.

(1)(ב) הוכאי להחזיר עודף לפי סעיף 39(א), (2) או (3), ולא הוחזר לו בתוך התקופה הקבועה לכך שם, ישולמו לו הפרשי הצמדה וריבית כאמור בסעיף 97 מהיום ה-31 שלאחר היום שבו הוגש הדוח.

(2) הורה המנהל, לאחר 30 ימים מהיום שבו הוגש הדוח להחזיר עודף שעוכב, ישולמו הפרשי ההצמדה והריבית מהיום ה-31 כאמור; הורה המנהל כך לפני תום 30 ימים — ינהגו כאמור בסעיף קטן (א).

(1)(ג) שולם לעניין חוק זה סכום כלשהו שיש להחזירו והוראות סעיפים קטנים (א) או (ב) אינם חלים לגבי, לרבות מס כאמור בסעיפים 87 או 88(ב), ייחוספו לסכום, אם הוחזר לאחר 30 ימים מיום תשלומו, הפרשי הצמדה וריבית מיום תשלומו.

(2) תביעה להחזיר סכום כאמור בפסקה (1) ניתן להגיש למנהל בכתב, בתוך שנתיים מיום תשלום הסכום.

28. החלפת סעיפים

במקום סעיף 106 לחוק העיקרי יבוא:

"106. גבייה בעקבות פידוק או העברת נכסים

היה לחבר-בני-אדם חוב המגיע לאוצר המדינה לפי חוק זה והוא התפרק או העביר את נכסיו ללא תמורה או בתמורה חלקית, בלי שנותרו לו אמצעים לסילוק החוב, ניתן לגבותו ממי שקיבל את הנכסים בנסיבות האמורות; ובלבד שלא יגבו ממי שקיבל את הנכסים, בשל סך-כל המסים המגיעים לאוצר המדינה מחבר-בני-האדם האמור, יותר משווי הנכסים שקיבל ללא תמורה או מהפרש שבין התמורה החלקית ששילם לבין מחיר הנכסים; "שווי" של נכסים, לענין סעיף זה — המחיר שהיה מתקבל במכירתם ממוכר מרצון לקונה מרצון.

106א. גבייה לאחר פטירתו של עוסק

נפטר עוסק שאילולא נפטר היה בר חיוב לגבי תקופת דיווח כלשהי, והפטירה היתה בתוך שלוש שנים מאותה תקופת דיווח, יהיה נציגו החוקי חייב בתשלום המס שאותו עוסק היה חייב בו אילולא נפטר, וכן יהיה אחראי לעשיית כל דבר שהעוסק היה אחראי לעשייתו על-פי חוק זה אילולא נפטר, ובלבד שסכום המס שיתחייב בו על-פי סעיף זה לא

של חייב במס או הוחל בחקירה נגד החייב במס או הוגש נגדו כתבי-אשום — יוחלו על עודף הוראות סעיף 39, לפי העניין, כאילו עודף המס היה עודף מס חשומות.

23. חיקון סעיף 91

בסעיף 91 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "המנהל רשאי שלא להחזיר את עודף המס או את עודף מס החשומות השנוי במחלוקת".

24. החלפת סעיף 93

במקום סעיף 93 לחוק העיקרי יבוא:

"93. הגדרות

בפרק זה —

"הפרשי הצמדה וריבית" — תוספת לסכום שמדובר בו השווה לסכום האמור כשהוא מוכפל בשיעור עליית המדד בתקופה הנדונה, בתוספת ריבית בשיעור של 12% לשנה על הסכום שמדובר בו לאחר שנוספו לו הפרשי הצמדה כאמור, או בשיעור אחר שקבע שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת; לעניין זה —

"מדד" — מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה;

"שיעור עליית המדד, בתקופה פלונית — ההפרש בין המדד שפורסם לאחרונה לפני סוף התקופה לבין המדד שפורסם לאחרונה לפני תחילת התקופה (להלן — המדד היסודי), מחולק במדד היסודי."

25. חיקון סעיף 95

בסעיף 95 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), במקום "לכל התקופה" יבוא "לשנת המס";

(2) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ד) הגשת ערעור או ערר לפי סעיף זה אינה באה במקום הגשת השגה על-פי סעיף 82; נדחו הערעור או הערר, יראו את פנקסי החשבונות כבלתי-קבילים לענין הערעור על השומה.

(ה) חייב במס שלא הגיש ערעור או ערר לפי סעיף קטן (ב), רשאי לערער על החלטת המנהל על-פי סעיף זה יחד עם הערעור לפי סעיף 83."

26. חיקון סעיף 100

בסעיף 100 לחוק העיקרי, אחרי "לוותר על" יבוא "כפל מס".

27. חיקון סעיף 105

בסעיף 105 לחוק העיקרי, האמור בסעיף קטן (ב) יסומן (ד), ובו, במקום "סעיף קטן (א)" יבוא "סעיפים קטנים (א) או (ב)", ולפניו יבוא:

"(א) הוכאי להחזיר עודף לפי סעיף 39(א) רישא, ולא הוחזר לו בתוך 30 ימים כמפורט להלן, או בתוך תקופה ארוכה יותר שנקבעה כאמור שם, ישולמו

המנהל או על החלטתו, לפי סעיף זה. יחד עם הערעור לפי סעיף 83.

32. חיקון סעיף 115

בסעיף 115 (א) לחוק העיקרי, המלים "העומד לעזוב את הארץ" — "ימחקו, במקום "להגיש דוח תקופתי מיוחד" יבוא "להגיש דוח שנדרש להגישו", ובמקום "להורות על עיכוב יציאתו מן הארץ" יבוא "לתת צו, אף שלא בפניו, על עיכוב יציאתו מהארץ ועל עיקול רכושו".

33. חיקון סעיף 117

בסעיף 117 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א) —

(א) בפסקה (7), אחרי "על-פי סעיפים" יבוא "74", ובסופה יבוא "לעניין זה, "קביעה סופית" — קביעה על-פי הסעיפים האמורים שלא הוגש עליה ערעור או ערר או שהערעור או הערר שהוגשו — נדחו";

(ב) בפסקה (10), המלה "ביודעין" — תימחק;

(ג) פסקה (11) תסומן (16) ולפניה יבוא:

"(11) החזיק בטובין שהוא עוסק במכירתם ושרכישתם לא נרשמה בפנקסי החשבונות כפי שנקבע:

(12) מי שרושם תקבוליו בסטר קופה רושמת, בשובר קבלה, בחשבונית, בספר פדיון יומי או בתיעוד אחר על-פי הוראות מכות סעיף 66, ולא רשם בהם תקבול שהיה חייב לרשמו על-פי אותן הוראות;

(13) לא הוציא חשבונית מס אף שהיה חייב להוציאה;

(14) הוציא חשבונית מס ולא שילם כמועד את המס הכלול בה;

(15) לא דרש חשבונית מס שהיה חייב לדרשה";

(2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

לא נרשמה רכישה או לא נרשם תקבול כאמור בסעיף קטן (א)(11) או (12) בידי עובדו של העוסק או בידי שלוחו של העוסק שאיננו עובדו, ויאשם בעבירה העובד או השלוח ויאשם בה גם העוסק אם לא הוכיח שהעבירה נעברה שלא בידיעתו ושהוא נקט כל האמצעים הסבירים להכשחת מניעת העבירה";

(3) בסעיף קטן (ב) —

(א) ברישא, המלים "או הפר כמפורט להלן הוראה מהוראות חוק זה או התקנות על-פיו בכוונה כאמור" — "ימחקו";

(ב) אחרי פסקה (4) יבוא:

"(5) הוביל ביודעין טובין שאין עמם תעודת משלוח או חשבונית".

34. הוספת סעיף 117

אחרי סעיף 117 לחוק העיקרי יבוא:

יעלה על שווי העיזבון של הנפטר, לאחר שינוכו ממנו חובותיו של הנפטר שיש לגביהם קדימות על פני המס; לעניין זה —

"נציג חוקי" — מנהל העיזבון, היורשים או חליף אחר של הנפטר;

"שווי" — כמשמעותו בסעיף 106.

29. חיקון סעיף 109

בסעיף 109 (א)(2) לחוק העיקרי, הסיפא המתחיל במלים "לעניין זה" — יימחק.

30. הוספת סעיף 112

אחרי סעיף 112 לחוק העיקרי יבוא:

"112א. גביית מס במקרים מיוחדים

(א) היתה למנהל סיבה לחשוש כי המס על עסקאות לא ישולם משום שיש בדעתו של עוסק לצאת מישראל, או מחמת סיבה אחרת, רשאי הוא, —

(1) אם נעשתה לעוסק שומה לפי סעיף 77 — לדרוש בהודעה בכתב שהעוסק ייתן מיד ערובה, כדי הנחת דעתו של המנהל, לחשלוט המס הנקוב בשומה;

(2) אם לא נעשתה לעוסק שומה — לשום את המס שהעוסק חייב בו, לדעת המנהל, לפי סכום סביר בעיניו ולכלול בה גם את הפרשי ההצמדה, הריבית והקנסות שהוא חייב בהם.

(ב) שומה שנעשתה לפי סעיף קטן (א)(2), ימסור המנהל הודעה בכתב עליה, וכל סכום הרשום בה ישולם מיד עם מסירת ההודעה.

(ג) לא שולם הסכום האמור או לא ניתנה הערובה, לפי העניין, רשאי בית-משפט השלום, על-פי בקשת המנהל, ליתן צו, אף שלא בפני העוסק —

(1) על עיכוב יציאתו מהארץ;

(2) על עיקול רכושו.

(ד) שולם סכום כאמור או ניתנה ערובה, רשאי העוסק להגיש השגה וערעור בדרך שמשגים ומערערים על שומה לפי סעיף 77.

31. חיקון סעיף 113

בסעיף 113 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), במקום "מנהל פנקסים" יבוא "מנהל פנקסי חשבונות או רשומות כפי שנקבע";

(2) בסעיף קטן (ג), במקום "חמישה-עשר יום" יבוא "שלושים ימים";

(3) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:

"(ד) הגשת ערעור או ערר לפי סעיף קטן (ב) אינה באה במקום השגה לפי סעיף 82; נדחו הערעור או הערר, יראו את פנקסי החשבונות כבלתי-קבילים לעניין הערעור על השומה.

(ה) חייב במס שלא הגיש ערעור או ערר על פי סעיף קטן (ב), רשאי לערער על התראת

(כ) הוראות סעיף קטן (א) לא יחולו על נכסים עסקיים שמחירם הכולל פחות מן הסכום שנקבע בסעיף 131(3) או על-פיו."

(ב) אחרי סעיף 137 לחוק העיקרי יבוא:

"137ב. דין נכסי עסק כשרישומו של העוסק שונה למלכ"ר או למוסד כספי

נכס שנרכש בידי עוסק שניכח את מס התשומות בשל רכישתו או יבואו, ורישומו של העוסק שונה לאחר מכן למלכ"ר או למוסד כספי והנכס נשאר ברישותו, יהא דינו כדין נכס שנעשה בו שימוש לצורך עצמי עם שינוי הרישום."

39. תיקון סעיף 141

בסעיף 141 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (א) יבוא: "(א) בלי לגרוע מהוראת סעיף 80, מסמך לענין חוק זה יומצא בדרך שנקבעה בחקנות."

40. הוספת סעיף 143א

אחרי סעיף 143 לחוק העיקרי יבוא: "143א. רשות לייצג חייב במס

(א) מי שרשאי לייצג נישום כאמור בסעיף 236 לפקודת מס הכנסה, רשאי לייצג חייב במס על-פי חוק זה, פרט לייצוג בקשר להוראות הכלולות בפרק ט"ז.

(ב) הוראות סעיפים 223א עד 223ט לפקודת מס הכנסה יחולו לענין ייצוגו של חייב במס."

41. תיקון סעיף 144

בסעיף 144 לחוק העיקרי, אחרי "הוראות סעיפים" יבוא "(39).", במקום "80, 82, 85 עד 88" יבוא "81 עד 89", אחרי "104" יבוא "122", במקום "141" יבוא "140 עד 145, 149", אחרי "150" יבוא "152, 156, 162 עד 162ב", במקום "171" יבוא "171, 178, 198, 204 ו-223".

42. החלת סעיף 144א

במקום סעיף 144א לחוק העיקרי יבוא:

"144א. החלת החוק באזור

(א) חוק זה יחול גם על עסקאות שנעשו באזור בידי אזור ישראלי תושב האזור, בידי חברי-ביי-אדם שהשליטה על עסקיו וניהולם מופעלים באזור, במישרין או בעקיפין, בידי אזור ישראלי תושב האזור, על פעילות באזור של מוסד כספי שהשליטה על עסקיו וניהולם הם כאמור, ועל פעילות של מלכ"ר שהשליטה עליו מופעלת באזור; לענין זה —

(1) "אזור ישראלי תושב האזור" — אזור ישראלי לפי חוק האזרחות, התשי"ב — 1952⁸, היושב באזור ואינו נעדר ממנו אלא היעדר-ארעי;

(2) "ניהול ושלטה" — כמשמעותם בהגדרת "תושב ישראלי" שבסעיף 1א(כ) לגבי חברי-ביי-אדם.

"117א. העברה נכסים בכוונה למנוע תשלום מס

(א) מי שהעביר את נכסיו לאחר בלא שהעביר את השליטה בהם, מתוך כוונה למנוע גביית מס שהיה חייב בו או שהוא עתיד להתחייב בו, ובמעביר שהוא חברי-ביי-אדם — מי שהביא להעברה כאמור, דינו — מאסר שנתיים.

(ב) חילק אדם מנכסי-חברה בין חברה מתוך כוונה למנוע גביית מס שהחברה חייבת בו או שהיא עתידה להתחייב בו, דינו — מאסר שנתיים, ובלבד שאם הוטל קנס, לא יעלה סכום הקנס על סכום החוב."

35. תיקון סעיף 121

בסעיף 121(א) לחוק העיקרי, במקום הסיפא המתחיל במלים "אם היועץ המשפטי לממשלה ציווה" יבוא "בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה או מי שהוא הסמיך לכך".

36. תיקון סעיף 126

בסעיף 126 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "לסטטיסטיקה" יבוא "להלן בסעיף זה — המדר", ובמקום "לא לפי הליזות הקרובות" יבוא "לשקל החדש הקרוב";

(2) סעיף קטן (ב) יסומן (ג), ולפניו יבוא:

"(ב) הסכום שנקבע בסעיף 47 יחואם כ-1 באפריל ו-1 באוקטובר של כל שנה לעליית המדר שפורסם ביום ה-1, בחודש שקדם להם."

37. תיקון סעיף 128

בסעיף 128 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "עסקה שעשה שותף" יבוא "בשותפות רשומה, או שעשו מי שרואים אותם כשותפים לפי סעיף 56";

(2) בסעיף קטן (ב), במקום "הוקמה שותפות" יבוא "עסקה שנעשתה בידי שותפות שאינה רשומה, או בידי שותפות שהוקמה", ובסופו יבוא "ביקשו כאמור, יראו אותם כאחראים, ביחד ולחוד, לכל חובה, חוב, מעשה או מחדל הקשורים באותו עניין";

(3) בסעיף קטן (ג), אחרי "מתן דוח" יבוא "החזר מס יתר, עורך מס תשומות ואחריות שותפים", ובמקום "בסעיף קטן (ב)" יבוא "בסעיפים קטנים (א) ו-(ב)".

38. הוספת סעיף 137א וסעיף 137ב

(א) אחרי סעיף 137 לחוק העיקרי יבוא:

"137א. דין נכסי עסק לאחר הפסקת פעילות

(א) הוכח להנחת דעתו של המנהל כי עוסק הפסיק כליל את עסקיו או העביר את הבעלות על עסקו לאחר, ונשאר ברישותו נכס, יהא דינו של אותו נכס בתום שנתיים מיום ההפסקה או ההעברה כדין נכס שנעשה בו שימוש לצורך עצמי.

(2) המנהל אישר אותו כמשלח בינלאומי לעניין סעיף זה;

(3) הוא התחייב לפעול בהתאם להוראות המנהל לענין סעיף זה.⁹

(2) אחרי סעיף 231 יבוא:

"231א. תחולת הוראות מחוק מע"מ

הוראות סעיף 1א(א) לחוק מס ערך מוסף, התשל"ו—1975, יחולו, בשינויים המחור—
בים לפי הענין, לענין מכס על-פי פקודה זו.¹⁰

(3) בסעיף 231ג(א), במקום "לירות" יבוא "שקלים חדשים".

46. חיקון פקודת תעריף המכס והפטורים

בפקודת תעריף המכס והפטורים, 1937¹¹, במקום סעיף 6 יבוא:

"6. תחולת הוראות מחוק מע"מ

הוראות סעיף 1א(א) לחוק מס ערך מוסף, התשל"ו—1975, יחולו, בשינויים המחורבים לפי הענין, לענין מכס על-פי פקודה זו.¹²

47. חיקון חוק מסים עקיפים (מס ששולם ביתר או בחסר)

בחוק מסים עקיפים (מס ששולם ביתר או בחסר), התשכ"ח—1968¹² —

(1) בסעיף 1 —

(א) בהגדרת "מס-עקיף", אחרי "מס קנייה" יבוא "מס בולים";

(ב) בהגדרת "יתר", האמור בה יסומן (1), ואחרי יבוא:

"(2) סכום הישבון וכל סכום אחר ששולם למנהל או הופקד אצלו, על-פי חוק מס עקיף, ריש להחזירו, וכן סכום מס עקיף שהוחזר על-פי החלטת המנהל";

(2) בסעיף 6, במקום "ההוכיח" יבוא "ולגבי יתר כמשמעותו בפסקה (1) להגדרת "יתר", למעט לענין מס בולים — גם כתנאי שהוכיח".

48. חיקון פקודת מס הכנסה

בסעיף 9(24) לפקודת מס הכנסה, אחרי "ששולם ביתר", יבוא "ריבית והפרשי הצמדה שקיבל עוסק לפי סעיף 105 לחוק מס ערך מוסף, התשל"ו—1975".

49. תחילה ותחולה

(א) בסעיף זה, "היום הקובע" — כ"ז כאלול התשמ"ו (1 באוקטובר 1986).

(ב) בכפוף לאמור להלן, תחילתו של חוק זה ביום הקובע.

(ג) תחילתם של סעיפים 2, 42 ו-44(3), לגבי הוספת סעיף 1א והחלפת סעיף 144 לחוק העיקרי ולגבי החלתם לענין תוקים אחרים, ביום י"ט בשבט

(ב) חייב במס על-פי סעיף זה או על-פי סעיף 1א(ב) בשל עסקה פלוגית, החייב בשלה גם ככלו מוסף או ככלו שכר ורווח לשלטונות אזור, יופחת מסכום המס שהוא חייב בו על-פי חוק זה הכלו ששולם לשלטונות האזור.⁹

43. חיקון סעיף 149

האמור בסעיף 149 לחוק העיקרי יסומן (א), ואחרי יבוא:

"(ב) לענין סעיף קטן (א), עסקת מקרקעין שהיא השכרה שנחתמה לפני תחילתו של חוק זה ותקופת השכירות נמשכת גם לאחריו — יראוה כעסקה שטרם נסתיימה".

44. חיקון חוק מס קנייה (טובין ושירותים)

בחוק מס קנייה (טובין ושירותים), התשי"ב—1952⁹ (להלן — חוק מס קנייה) —

(1) בסעיף 10א, במקום "ר"101" יבוא "ר"105", ובסופו יבוא "ובשינויים המחורבים";

(2) אחרי סעיף 27 יבוא:

"27א. ייצוג חייב מס

(א) מי שרשאי לייצג נישום כאמור בסעיף 236 לפקודת מס הכנסה רשאי לייצג עוסק על-פי חוק זה.

(ב) הוראות סעיפים 236א עד 236ט לפקודת מס הכנסה יחולו לענין ייצוגו של עוסק.¹⁰

(3) אחרי סעיף 29 יבוא:

29ג. תחולת הוראות מפקודת המכס

הוראות סעיפים 39(ב), 64, 81 עד 89, 92, 93, 104, 122, 128, 140 עד 145, 149, 150, 152, 156, 162 עד 162ב, 170, 171, 198, 204 ו-223 לפקודת המכס¹⁰ יחולו, בשינויים המחורבים לפי הענין, לענין המס על-פי חוק זה.

29ד. תחולת הוראות מחוק מע"מ

הוראות סעיפים 1א, 105(ג) ו-144 לחוק מס ערך מוסף, התשל"ו—1975, יחולו, בשינויים המחורבים לפי הענין, לענין המס על-פי חוק זה.¹⁰

45. חיקון פקודת המכס

בפקודת המכס —

(1) האמור בסעיף 18 יסומן (א), ובו, במקום "או מאת סוכן של כלי שיט" יבוא "מאת סוכן של כלי שיט, מאת משלח בינלאומי", ואחרי יבוא:

"(ב) בסעיף זה, "משלח בינלאומי" — מי שנחקימו בו כל אלה:

(1) עסק, כולו או חלקו, במשלוח מטענים של אנשים שונים, מחוץ לארץ-לישראל ומישראל לחוץ-לארץ, כשהם ארזים במכולה אחת, או באריזה אחת אחרת;

¹¹ ע"ר 1937, תוס' 1, עמ' 183: ס"ח התשכ"ה, עמ' 118.
¹² ס"ח התשכ"ה, עמ' 156.

⁹ ס"ח התשי"ב, עמ' 344.
¹⁰ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 3, עמ' 39.

אותם כשותפים, לפי העניין, הרשומים עלי-פי החוק העיקרי ביום הקובע; ואולם, הוראות שר האוצר מכוח סעיף 37(3) לא יחולו עליהם לגבי תקופה שלפני היום הקובע.

(י) תחולתו של סעיף 38(א) גם לגבי עוסק שהפסיק כליל את עסקיו או העביר את הבעלות על עסקו בתוך שנה לפני היום הקובע.

(יא) תחילתו של סעיף 38(ב) ביום תחילתו של החוק העיקרי, ואולם לא ייגבה מס מכוחו אלא כאשר שינוי רישום העוסק למלכ"ד או למוסד כספני נעשה לאחר היום הקובע.

50. הוראות מעבר

(א) על אף האמור בסעיף 143(א) לחוק העיקרי וסעיף 27 לחוק מס קנייה, כנוסחם בסעיפים 40 ו-44 לחוק זה, יועץ מס שנרשם בפנקס יועצי מס עלי-פי פקודת מס הכנסה לפני תחילתו של החוק העיקרי, רשאי לייצג חייבי מס לעניין מס ערך מוסף ולעניין מס קנייה, ואולם, אם לא עבר השתלמות, כפי שנקבע בתקנות, בתוך שנתיים מיום פרסום חוק זה, לא יתא רשאי, לאחר המועד האמור, לייצג חייבי מס כאמור.

(ב) חייב במס או במס קנייה מכוח סעיפים 144 או 145 לחוק העיקרי כנוסחם בחוק זה, שאינו רשום לפי הוראות סעיף 52 לחוק העיקרי או טרם מסר הצהרה בדבר עסקו לעניין חוק מס קנייה, יעשה עד היום הקובע את המוטל עליו לעניין הרישום או ההצהרה.

51. פרסום

חוק זה יפורסם בתוך עשרים ימים מיום קבלתו בכנסת.

התשל"ט (16 בפברואר 1979), ואולם הוראותיהם לא יחולו אלא מהיום הקובע לגבי אלה:

(1) מי שרשום כעוסק לפי דיני אוצר;

(2) מי שחלו עליו הוראות סעיף 144 לחוק העיקרי לפני החלתו בחוק זה.

(ד) מתום חודשיים לאחר היום הקובע יחול סעיף 18(1) לגבי דוח שהוגש לאחר היום הקובע אף אם המועד להגשתו כדון היה לפני כן.

(ה) הוראות סעיפים 18(2) ו-31, לעניין חייב במס שלא הגיש ערעור או ערר, לא יחולו אם השומה או החלטת המנהל, לפי העניין, ניתנו לפני יום פרסומו של חוק זה.

(ו) תחולתו של סעיף 19 גם לגבי חקבול או הנפקת טובין שהעוסק היה חייב לרשום אחרי כ' באדר ב' התשמ"ו (31 במרס 1986) ולא רשם עד היום הקובע.

(ז) תחילתו של סעיף 24 ביום שיקבע שר האוצר בהודעה ברשומות, ולעניין חוב המגיע למדינה או זכות המגיעה לעוסק שנוצרו לפני יום התחילה האמור, הוא יחול לגבי התקופה המתחילה באותו יום.

(ח) תחולתו של סעיף 27, לגבי סעיף 105(ג) לחוק העיקרי, גם לגבי סכומים ששולמו לפני היום הקובע, אלא שיראו אותם כאילו שולמו 30 ימים לפני היום הקובע, ובלבד שתוגש תביעה עליהם בתוך 120 ימים מהיום הקובע.

(ט) תחולתו של סעיף 37 בתום 120 ימים מהיום הקובע, גם על שותפות, שותפים או מי שרואים

טו. הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים) (הוראת שעה), התשמ"ו — 1986

"מס הכנסה כשיעור של 20% נאמר "מס הכנסה כשיעור של 1/3%"; לעניין זה, "שנת המס 1986" — לרבות תקופת שומה מיוחדת.

1. הוראת שעה

לגבי שנת המס 1986 ייקרא סעיף 19 לחוק עידוד התעשייה (מסים), התשכ"ט — 1969, כאילו במקום

"ס"ח התשכ"ט, עמ' 232; התשמ"כ, עמ' 258.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

המייצרים לייצוא ישלמו כשנת המס 1986 מס על ההכנסה הישירה מן הייצוא כשיעור של 5% במקום השיעור של 20%.

לשם החוק

חבר הכנסת ח' רמון מציע:

אחרי "התעשייה" יבוא "והעובדים בתעשייה".

אחרי סעיף 1

לסעיף 1

חבר הכנסת ח' רמון מציע:

חברי הכנסת ח' רמון וי' צבן מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

במקום "1/3% 8" יבוא "1/3% 13".

חבר הכנסת מ' בראון מציע:

"2. הוראת שעה לעניין מס הכנסה

הסעיף ינוסח כך:

"1. הוראת שעה

לעניין עובד של חברה שסעיף 1 חל עליה, ושיעור מס ההכנסה השולי שלו אינו עולה על 45%, ייקרא סעיף 121(ב) לפקודת מס הכנסה, לגבי שנת המס 1986 כאמור בסעיף 1, כאילו במקום "20%" נאמר "15%".

על אף האמור בסעיף 19 לחוק עידוד התעשייה (מסים), התשכ"ט — 1969, מפעלי תעשייה

טז. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 69), התשמ"ו — 1986

החשכ"ט—1969², שקבע שר האוצר לאחר
התייעצות עם שר התעשייה והמסחר, ויכול שיקבע
לעניין זה מפעלים מסוימים או לפי ענפי תעשייה.

- (ג) בתקנות כאמור בסעיף קטן (ב) ניתן לקבוע —
- (1) שהטבה במס תחול לגבי כל ההכנסה כאמור
בו או לגבי חלק ממנה;
 - (2) הטבה במס בשיעורים שונים או בסכומים
שונים, לענפי תעשייה שונים, למקצועות
שונים ולסוגי נישומים שונים;
 - (3) כללים ותנאים להחלת ההטבה במס;
 - (4) סוגי עובדים שעל הכנסתם לא תחול ההטבה
במס.

2. ביטול סעיף 122

סעיף 122 לפקודה — בטל.

3. תחולה

תחולתו של חוק זה לגבי שנת המס 1986 ואילך.

4. הוראת מעבר

בכפוף לתקנות שיוטקנו לפי סעיף 10 לפקודה יחולו, לגבי
החודשים אוגוסט עד אוקטובר 1986, הוראות סעיף 224
לחוק הסדרים לשעת-חירום במשק המדינה,
התשמ"ו—1985³, כשינויים אלה:

- (1) בסעיף קטן (ב), במקום "10%" קרי "15%";
- (2) בסעיף קטן (ג), במקום "1,380" קרי "1,680".

1. הוספת סעיף 10

בחלק ג' לפקודת מס הכנסה¹ (להלן — הפקודה), בסימן ב'
לפרק הראשון, לפני סעיף 11 יבוא:

"10. הנחה ממס על הענקה בעד פריון עבודה ושכר
עבודה בעד עבודה במשמרות

(א) בסעיף זה —

"הטבה במס" — זיכוי ממס או ניכוי מהכנסה או
שיעורי מס נמוכים מהשיעורים הקבועים בסעיף
121;

"הענקה בעד פריון עבודה" — הענקה, הטבה או
פרמיה, שהיא הכנסת עבודה המשתלמת על-פי
חוזה עבודה שאושר לעניין סעיף זה כפי שנקבע
בתקנות, נוסף על המשכורת או השכר המקובלים
הקבועים בחוזה העבודה, בעד פריון עבודה העולה
על הפריון הרגיל ואשר נקבע על-פי נורמות
מדרגות שאישר המכון לפריון העבודה והייצור, או
גוף אחר שקבע לעניין זה שר האוצר על-פי המלצת
המכון;

"משמרת שנייה ושלישית" — כפי שהגדיר שר
האוצר בתקנות, לאחר התייעצות עם שר העבודה
והרווחה.

(ב) שר האוצר רשאי, באישור ועדת הכספים של
הכנסת, לקבוע בתקנות הטבה במס לגבי הכנסה
מעבודה במשמרת שנייה או שלישית או מהענקה
המשתלמת בעד פריון עבודה, במפעלי תעשייה
שעיקר פעילותם בשנת המס היא פעילות ייצורית
כמשמעותה בחוק עידוד התעשייה (מסים).

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

² ס"ח התשכ"ט, עמ' 232; התש"ס, עמ' 103.

³ ס"ח התשמ"ו, עמ' 15, עמ' 144.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לשם החוק

חבר הכנסת י" צנן מציע:

במקום "69" יבוא "70".

סעיף 4

חבר הכנסת י"ז אמיר מציע:

³ ק"ת התשמ"ה, עמ' 1206, עמ' 1875.

יז. הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986

קטן (א) רשאי" יבוא "נתן השר צו לפי סעיף קטן
(א) רשאי הוא";

(ג) אחרי סעיף קטן (ו) יבוא:

"(ז) חברה כאמור בסעיף קטן (א), אשר
הממשלה, באישור ועדת הכספים של
הכנסת, החליטה לגביה, כאמור בסעיף
63א לחוק החברות, הממשלתיות.

1. תיקון סעיף 11

בסעיף 11א לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים,
התשי"ח—1957¹ —

(1) בסעיף קטן (א), במקום "שר רשאי להורות" יבוא
"שר האוצר (להלן בסעיף זה — השר), באישור
הממשלה, רשאי להורות";

(2) בסעיף קטן (ב), במקום "שר שנתן צו לפי סעיף

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 24; התשמ"ו, עמ' 128.

שהוראות סעיף זה לא יחולו על חברה כאמור בסעיף קטן (א).

(ט) סמכויות מפקח מיוחד ותוקף פעולותיו לא ייפגעו מחמת פגם במיניור או בהמשך כהונתו.

התשל"ה — 1973², לא יחולו עליה הוראות סעיף זה.

(ח) מטעמי גיוס הון בחוץ-לארץ או מטעמי קידום היצוא הישראלי, רשאת הממשלה, באישור ועדת הכספים של הכנסת, להחליט

² ס"ח התשל"ה, עמ' 132; התשמ"ו, עמ' 168.

יח. הצעת חוק חיילים משוחררים (תיקון), התשמ"ו — 1986

1. הוספת סעיף 113

"113. תחילת סעיף 9
תחילתו של סעיף 9 ביום ז' באלול התשמ"ז (1 בספטמבר 1987)."

אחר, סעיף 13 לחוק חיילים משוחררים, התשמ"ד — 1984¹ (להלן — החוק העיקרי), יבוא:

"תחילה

תחילתו של חוק זה ביום תחילת החוק העיקרי.

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 188.

הכתיגויות לחוק הנ"ל

במקום "ז' באלול התשמ"ז (1 בספטמבר 1987)" יבוא "ל' בשבט התשמ"ז (1 במרס 1987)".

לסעיף 1

חבר הכנסת מ' בריאון מציע:

יט. הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון) — סייג לפירוק מרצון

ולמכירת מניות, התשמ"ו — 1986

(הצעת חבר הכנסת י' קיסר)

1. תיקון סעיף 14

(ד) החלטה להביא לפירוק מרצון של חברה ממשלתית או למכירת מניות שהמדינה מחזיקה בה, טעונה אישור הוועדה.

בסעיף 14 לחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה — 1975¹, בסופו יבוא:

¹ ס"ח התשל"ה, עמ' 138.

דברי הסבר

התייעצות עם הרשות ועם הדירקטוריון של החברה הנוגעת בדבר.

סעיף 14 לחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה — 1975, קובע לאמור:

(א) סברה הרשות שמאחת העילות המפורטות בסעיף קטן (א) יש להביא לפירוק של חברה ממשלתית או למכירת מניות שהמדינה מחזיקה בה ולא הציע זאת שר לממשלה, תחוה הרשות את דעתה בתזכיר מנומק לשר האוצר ולממשלה.

14" (א) הממשלה רשאית להביא לפירוק מרצון של חברה ממשלתית או למכירת מניות שהמדינה מחזיקה בה, אם ראתה אחת מאלה:

(1) מטרות החברה הושגו או שהשגתן אינה אפשרית כלל או אינה אפשרית בחיסכון וביעילות;

(2) מטרות החברה הוטלו על רשות שהוקמה בחוק או על חברה ממשלתית אחרת;

(3) מן הרצוי שמטרות החברה יבוצעו על-ידי גוף שאינו חברה ממשלתית.

עקב המשמעות הרחבה שיש להחלטה על פירוק מרצון של חברה ממשלתית או על מכירת מניות שהמדינה מחזיקה בה, לגבי מכלול הפעילויות של החברה הממשלתית, לרבות ההשפעה שיש להחלטות אלו על ציבור העובדים באותה חברה, מוצע כי הכנסת תביע דעתה בנושאים אלו באמצעות ועדת הכספים שלה, ובדרך של אישור לפני הביצוע של החלטה על פירוק או מכירת מניות.

(ב) הצעה להחליט לפי סעיף זה תוגש לממשלה לאחר

כ. הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון מס' 1), התשמ"ו — 1986

(הצעת חבר הכנסת ח' רמון)

(ב) ראה בית-המשפט או בית-הדין נסיבות המצדיקות זאת, ושאי הוא, לבקשת אחד מבני הזוג, לקבוע שהזכות האמורה בסעיף 5 תקום לא עם פקיעת הנישואין אלא כמועד אחר שיקבע.

1. תיקון סעיף 8

ב"חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג — 1973, סעיף 8 יסומן "(א)", ולאחריו יבוא:

דברי הסבר

לביצוע איוון משאבים במועד מוקדם יותר, לפי שיקול דעתו של בית-המשפט או בית-הדין, וכך למנוע מצב של עינוי דין מבין-זוג אשר שותפו מסרב להתיר את הנישואין, לעתים גם לאחר הוצאתו של פסק גירושין. ידועות אף תופעות, שבהן עקב קשירת שאלות יחסי הממון לפעולת הגירושין נפתח פתח לסחטנות מצד כן-הזוג אשר אינו דחוק להתיר את הקשר.

מצב משפטי זה הוא בלתי-רצוי והשפעתו על בני הזוג הנפרדים ויכולתם לשקם חיהם ולהינשא מחדש הינה קשה ושלילית.

סעיף 5 לחוק יחסי ממון בין בני זוג קובע, כי זכותו של כל אחד מבני הזוג לאיוון משאבים קמה עם פקיעת הנישואין. פקיעת הנישואין מתאפשרת בשתי דרכים: עקב גירושין או עקב מותו של אחד מבני הזוג. הוראה זו היא אחת מנקודות התורפה העיקריות של החוק, שכן גירושין במשפטינו אפשריים רק מכוח הסכמה של שני בני הזוג, ואין אפשרות להתרת נישואין על-ידי אקט שיפוטי. עקב כך, רבים המקרים שבהם נפרדים בני הזוג זה מזה, אך נמנע מבית-המשפט או מבית-הדין להכריע בשאלת חלוקת הרכוש כל עוד לא הוסדרו הנישואין. מצב אנומלי זה יוצר הכרח לקבוע בדין אפשרות

כא. הצעת חוק שירות המדינה (מינויים) (תיקון – היועץ המשפטי לממשלה), התשמ"ו – 1986

(הצעת חבר הכנסת מ' איתן)

1. (ב) היועץ המשפטי לממשלה יתמנה לתקופה של חמש שנים.

1. תיקון סעיף 23
האמור בסעיף 23 לחוק שירות המדינה (מינויים),
התשי"ט – 1959¹, יסומן (א), ואחריו יבוא:

¹ ס"ח התשי"ט, עמ' 86.

דברי הסבר

כיום, אין כל מועד קבוע לתום כהונתו של היועץ המשפטי לממשלה. בשל העוצמה האדירה המוקנית לבעל תפקיד זה וכשל הרגישות הציבורית והשלטונית הרבה הכרוכה בהפסקת מועד כהונתו, מוטב שזה ייקבע בחוק ולא על-פי החלטת היועץ המשפטי עצמו או החלטת הממשלה, החלטות העלולות להתפרש כהבעת אי-אמון בנושא התפקיד.

משרת היועץ המשפטי לממשלה היא אחת המשרות המפורסות בתוספת לחוק, אשר המינוי לה נעשה, כלשון סעיף 23, "באישור הממשלה ובתנאים שתקבע". בלי לגרוע מהוראה זו, מוצע שמינוי היועץ המשפטי לממשלה יהיה לתקופה של חמש שנים.

כב. הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 6), התשמ"ו – 1986

בספטמבר 1986) יבוא "י"ט בתשרי התשמ"ט (30 בספטמבר 1988):
(2) בפסקה (2), במקום "א' בניסן התשמ"ז (31 במרס 1987) יבוא "כ"ד באדר ב' התשמ"ט (31 במרס 1989).

1. תיקון סעיף 8
בסעיף 8(ז) לחוק לימוד חובה (תיקון מס' 11),
התשל"ח – 1978 –

(1) בפסקה (1), במקום "כ"ו באלול התשמ"ו (30

¹ ס"ח התשל"ח, עמ' 128; התשמ"ה, עמ' 164.

כג. מסקנות ביניים של ועדת הכספים בעניין קיפוחם התקציבי של הנערים העובדים והלומדים

דרוש תקציב של 2,500,000 ש"ח, מתוך זה 1,500,000 ש"ח לשכבת החודשים הראשונים של שנת הלימודים התשמ"ז (ספטמבר 1986 – מרס 1987).

הוועדה ממליצה כי הסכום יילקח מעודפי תקציב 1985 ומהרזרבה הכללית בתקציב 1986.

2. הנוער הלומד נהנה מחינוך חינוכי. הוועדה בדעה, שהנוער העובד זכאי ליהנות מתגבור המערך החינוכי, איש איש בהתאם ליכולתו הלימודית, וזאת כדי לסגור את הפער בין הנוער הלומד לבין הנוער העובד.

3. הוועדה תמשיך לטפל בנושא במגמה להשוות את התנאים התקציביים של כל ילדי ישראל – הן הלומדים במערכת משרד החינוך והתכונות והן העובדים והלומדים במסגרת משרד העבודה והרווחה. המסקנות הנ"ל הוגשו כמסקנות ביניים כדי להציע תשובה מיידית לבעיית שנת הלימודים הקרובה.

כיום א' בתמוז התשמ"ז (8 ביולי 1986) העבירה מליאת הכנסת לוועדת הכספים את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת עדנה סולודר בנושא: קיפוחם התקציבי של הנערים העובדים והלומדים במסגרת ההכשרה המקצועית.

ועדת משנה לענייני רווחה בראשות חברת הכנסת נאוה ארד דנה בנושא בהשתתפות כנ"ל משרד העבודה והרווחה וחבר עוזרי ונציגי רשת עמל ואורט.

להלן מסקנות ועדת המשנה, כפי שאומצו על-ידי מליאת הוועדה:

1. כדי לקלוט במערכת משרד העבודה והרווחה 1,000 נערים נוספים שאינם עובדים ואינם לומדים, כבר בשנת הלימודים הקרובה, וכדי לתגבר את התשומות החינוכיות לכ-1,000 נערים עובדים על-ידי מעבר ממסגרת של יום לימוד אחד כשבוע למסגרת של שלושה ימי לימוד (ושלושה ימי עבודה), גם זאת בשנת הלימודים הקרובה.

כה. הודעת שר העבודה והרווחה בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: חסידי אומות העולם*

לשאריתם החיים בישראל, וסיפוק צרכים מיוחדים כתחומי שיכון, שיקום ובריאות.

למסקנה 3:

החל בחודש מרס 1986 משלם המוסד לביטוח לאומי לחסידי אומות העולם ולשאריתם היושבים בישראל תגמול חודשי בגובה השכר הממוצע. מתקיים טיפול בעניין ונבדקים הצרכים המיוחדים של חסידי אומות העולם באופן שוטף. עד כה ניתנו אכזרי חשמל (בגון: מקרר, טלוויזיה, סיוע בשיפוץ דירות, זירוז תהליכי העברה לדירות חדשות וסיוע בעניין סידור כתיבת אבות. סיפוק ציוד בסיסי כדירות, סיוע כמכשור רפואי וטיפולים רפואיים וכיוצא בזה).

בברכה,
משה קצב
שר העבודה והרווחה

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב ראש הכנסת
ירושלים

שלום רב,

הנדון: מסקנות ועדת העבודה והרווחה מס' 40 בנושא: חסידי אומות העולם

למסקנה 2:

הממשלה רנה בהצעת החוק והחליטה להעדיף הסדרת הגמלה לחסידי אומות העולם בדרך של הסכם, עם משרד האוצר. בינואר שנה זו אישרה הכנסת את ההסדר על-פי סעיף 200 לחוק הביטוח הלאומי לתשלום תגמולים לחסידי אומות העולם החיים בארץ. ההסדר מבטיח תשלום קצבה חודשית בגובה השכר הממוצע כמשק לחסידי אומות העולם או

העתק: יושב ראש ועדת העבודה והרווחה.

* הונחו על שולחן הכנסת ביום כ"ז באדר ב' התשמ"ו, 7 באפריל 1986.

כה. הודעת שר העבודה והרווחה בעקבות מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: השינויים המוצעים, על-ידי המוסד לביטוח לאומי, לגבי זכויות מקבלי קצבאות זיקנה ונכים*

למנוע שחיקתו של שכר זה בגין האינפלציה והסכמי השכר שנחתמו במשק, שונתה שיטת חישוב השכר הממוצע בהוראת שעה וכן נקבעה "רצפה" לשיעור השחיקה האפשרי בחוק הביטוח הלאומי. כך, הרצפה לקצבת זיקנה ליחיד נקבעה ל-15%, ובממוצע שנתי עמדה הקצבה הזו על 15.2% מהשכר הממוצע במשק, זאת לעומת שנים קודמות שבהן התייצבה רמת הקצבה ליחיד על שיעור של 14 — 14.5% מהשכר הממוצע.

3. למרות דרישת האוצר לחזור למסגרת החוק בחישוב הקצבאות (מאפריל 1986) הוחלט, בסיכום עם שר האוצר, כי הקצבאות לחודש יוני תעודכנה על-פי המדד וכשלושת החודשים שאחר כך (יולי — אוקטובר) יישמר ערכן הנומינלי, ובתנאי שלא תדרגה מרמה של 28% מהשכר במשק, על-פי החוק, ערך הקצבאות נקבע ברמה של 25% מהשכר הממוצע. על-פי תחזיות משרדי, המשך עדכון הקצבאות לאוכלוסיות על-פי שיעור עליית המדד, כאשר במקביל צפוי המשך הגידול הריאלי בשכר הממוצע במשק יצמצם בהדרגה את היתרון הקיים, כשלקראת סוף שנת התקציב צפויה רמת הקצבאות להתקרב לשיעורים הקבועים בחוק, וזאת עקב השיפור ברמת השכר.

בברכה,
משה קצב
שר העבודה והרווחה

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב ראש הכנסת
ירושלים

שלום רב,

הנדון: מסקנות ועדת העבודה והרווחה מס' 31 בנושא: השינויים המוצעים על-ידי המוסד לביטוח לאומי לגבי זכויות מקבלי קצבאות זיקנה ונכים

1. על-פי השיטה שהונהגה בשנת הכספים האחרונה הוגדלו הקצבאות למעוטי הכנסה מדי חודש במלוא שיעור עליית המדד, כך שכוח הקנייה של אוכלוסיות אלה נשמר בתקופה של כרסום ויכר ברמת החיים הכללית במשק. לפי שיטה זו, הגמלה להבטחת הכנסה ליחיד, שבשנים קודמות עמדה על רמה ממוצעת של 25% מהשכר הממוצע במשק, הגיעה בחודשים אוקטובר — נובמבר 85 עד כדי 39% מהשכר הממוצע, ובממוצע שנתי בשנת 1985/86 עלתה הקצבה הממוצעת כמונחים ריאליים בכ-7.8% בהשוואה לשנת 1984/85. (היקף האוכלוסייה המקבלת קצבאות אלה נאמד בכ-240,000 יחידות משפחה).

2. מרבית קצבאות הביטוח הלאומי, ובמיוחד קצבאות הזיקנה והשאירים על-פי החוק (המשולמת לכ-245,000 משפחות קשישים) צמודות לשכר הממוצע על-פי החוק. כדי

העתק: יושב ראש ועדת העבודה והרווחה.

* הונחו על שולחן הכנסת ביום כ"ב באדר א' התשמ"ו, 3 במרס 1986.

כו. מסקנות ועדה משותפת של ועדות החינוך והתכנות והכספים בנושא: קידומה הטכנולוגי של ישראל

למעלה מ-70% מההשקעות במחקר כמוסדות להשכלה גבוהה מופנים לתחומי פיתוח במדעים ובטכנולוגיה. ואף על-פי-כן, קיים מחסור רב במשאבים כדי לנצל את הפוטנציאל הקיים בנושאים אלה, וגורמים תעשייתיים מעידים על צורך במחקרים הן בתחום ההכשרה להוראת המקצועות הטכנולוגיים והן בפיתוח התחום עצמו.

הוועדה למדה לדעת, כי הן החינוך הטכנולוגי במשרד החינוך, הן המסגרות השונות של משרד העבודה לא מספקים הכשרה כנדרש לתעשייה בארץ.

המערכות לא הקימו גופים לתיאום ולתכנון משותף. כל מסגרות ההכשרה העידו על מחסור חמור ביותר במורים להנחלת מקצועות טכנולוגיים בכל הרמות.

להלן מסקנות הוועדה:

1. הוועדה קובעת, כי עתידה הכלכלי, הביטחוני והחברתי של מדינת ישראל תלוי בפיתוח תשתית טכנולוגית רחבת היקף ויצירת מאגרי כוח-אדם ומשאבים לענות על כל פיתוח טכנולוגי אפשרי, ובכל קצב זמנים משתנה.

2. הוועדה ממליצה, כי הממשלה תזוּם חוק לקידומה הטכנולוגי של ישראל.

א. החוק יעניק עדיפות בהקצאת משאבים לכל התחומים העוסקים במחקר ופיתוח בהכשרה ובשתלמות בטכנולוגיות מתקדמות.

ב. החוק יגדיר את תחומי הטכנולוגיות המועדפות בתעשייה, במחקר ופיתוח ובשירותים טכנולוגיים.

ג. החוק יקים מסגרת, שתיקרא "המועצה להכשרה טכנולוגית". מסגרת זו תכלול את נציגי משרדי הממשלה הנוגעים בדבר, המועצה להשכלה גבוהה, מוסדות ההכשרה הטכנולוגיות האחרים, צה"ל והתעשיות הטכנולוגיות.

ד. המועצה תגדיר את היקף ההכשרה, ההשתלמות והתעודה של טכנאים, הנדסאים מהנדסים ברמת ב.א. מ.א. ודוקטור.

ה. המועצה תגדיר את הצורך בתארים להנדסה בלא הגבלה המוכתבת מצרכי הנוכחיים של המשק, אלא בהתאם לציפיות התפתחויות המחקר הטכנולוגי בעתיד הקרוב והרחוק.

ו. המועצה תקים גוף לחלוקת המשאבים בין מחקר ופיתוח, הכשרה והשתלמות, בהתאם למדיניות שתקבע.

ז. המועצה תתרכז לאלתר בניסיון לפתור את בעיית המחסור בכוח-אדם בהוראה טכנולוגית על-ידי יצירת מסלולי נידות בין מהנדסי התעשייה לבין מסגרות ההכשרה, תוך מתן השתלמות פידגוגית נאותה, ועל-ידי יצירת מסגרות שתאפשרנה סולם שונה ומדורג לשכר המורים לטכנולוגיה.

ח. המועצה תכין תוכנית משותפת עם צה"ל להעסקת מהנדסים בהוראה בזמן שירות המילואים.

ט. המועצה תערוך סקר על נחיצות הקמת מכינות לחינוך קדם-טכנולוגי ליד האוניברסיטאות, תוך

מליאת הכנסת העבירה לדיון בוועדה המשותפת את הצעתו לסדרה-היום של חבר הכנסת מ' דייסר בנושא האמור.

הוועדה דנה בנושא במשך שש ישיבות, ובמהלכן שמעה דברים מפי נציגי הגופים הבאים: משרד החינוך והתכנות — מערכת החינוך הטכנולוגי; המועצה להשכלה גבוהה — ועדת התכנון והתקצוב; משרד העבודה והרווחה — האגף להכשרה ופיתוח כוח-אדם; הרשות לתכנון כוח-אדם; המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית (משותף למשרד החינוך והתכנות ואוניברסיטת בן-גוריון בנגב); משרד הכלכלה והתכנון — הרשות לתכנון כלכלי; משרד האנרגיה והתשתית; המרכז למחקר ופיתוח — התעשייה הישראלית; המכללה הטכנולוגית בבאר-שבע; בית-הספר להכשרת הנדסאים וטכנאים באוניברסיטת תל-אביב.

לפני הוועדה הונחו מסמכים שונים, בהם:

תוכנית למשק הלאומי — משרד הכלכלה והתכנון; תוכנית האנרגיה הלאומית של ישראל, בהוצאת המדען הראשי של משרד האנרגיה והתשתית ומשרד המסחר והתעשייה; חינוך טכנולוגי בארצות שונות ומסקנות ועדת החינוך והתכנות של הכנסת בנושא "החינוך הטכנולוגי" (הצעה לסדר-יום של חבר הכנסת נ' רוז) מיום 30 ביולי 1985.

הוועדה למדה לדעת, כי בעשור האחרון חלה עלייה מדהימה בפיתוח התעשיות עתירות הידע בישראל. עקב כך חלה עלייה גדולה בביקוש לכוחות עבודה מיומנים בכל ענפי הטכנולוגיה — מהנדסים, הנדסאים, טכנאים ופועלים מקצועיים.

ב-1970 היה שיעור המהנדסים 1% מכלל המועסקים בתעשייה. ב-1985 היה שיעורם 4% מכלל המועסקים בתעשייה (נתון זה אינו כולל את כוח-האדם בצה"ל) בשנות ה-70 היוו המהנדסים שהוכשרו בחוץ-לארץ כ-85% מכלל המהנדסים.

כיום מספקים המוסדות להשכלה גבוהה את עיקר ההיצע במקצוע זה. הוועדה שמעה בסיפוק את ההערכות על הרמה המעולה של הכשרת המהנדסים במדינה, אולם היא מציינת לפנייה את העובדה, כי אין בהכשרה זו כדי לספק את מספר המהנדסים הנדרש לצורכי המשק.

הוועדה למדה, כי הכשרת הטכנאים והמהנדסים אינה אחידה. קיימות רמות שונות של הכשרה, אין הגדרה ברורה לגבי התעודות הנדרשות מעובדים במקצועות אלה, וקליטתם בתעשייה נעשית במקרים רבים בהתאם לביקוש ולא בהתאם לרמת ההכשרה.

הוועדה הכינה מדברי המומחים, שיש הסכמה בדבר המחסור הגדול שקיים בכוח-אדם טכנולוגי, אולם הדעות חלוקות לגבי היקפו של מחסור זה.

הוועדה שמעה בחרדה, מכל הנוגעים בדבר, קיבלנות קשות על כי היקף השקעות המדינה במחקר ובפיתוח טכנולוגיות, בהכשרת כוח-אדם ובכשרת מורים ברמות השונות בנושאים אלה יורד בהתמדה ואינו מגיע להשקעות המדינה בתחומים אחרים. לדוגמא, ניתנו לוועדה נתונים המעידים, כי המדינה משקיעה בהכשרת הנדסאי חצי מאשר היא משקיעה בהכשרת מורים.

מקומות עבודה חדשים, שטחי פיתוח בלתי-נודעים וכו' נרחב לעלייה.

4. הוועדה מפנה את תשומת-לב הכנסת למסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא "החינוך הטכנולוגי מקצועי" ומבקשת לראותו, כחלק בלתי-נפרד ממסקנות אלה.

הוועדה מגישה מסקנות אלה למליאת הכנסת ומבקשת משר החינוך והתרבות, משר הביטחון, משר העבודה והרווחה, משר האנרגיה והתשתית, משר הכלכלה והתכנון, משר המסחר והתעשייה ומשר האוצר לדוות לה על ביצוען בתוך שלושה חודשים מיום הגשתן.

מחן תשומת-לב להאחדת המסגרות הקיימות ולניצולן.

המועצה תתאם בין גופי ההכשרה ותעמידם תחת גג פיקוח אחד.

יא. על החוק יהיה ממונה ראש הממשלה.

3. הוועדה סבורה, כי אין צורך להתנות את חלוקת המשאבים לפיתוח טכנולוגי בתחומים השונים של צורכי המשק, אלא להעניק עדיפות לנושא זה כדי ליצור

כז. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא העלאת הארנונה הכללית לשנת 1986

אוכלוסייה שנפגעו ממילא עקב שחיקת השכר והגידות הכלכליות.

2. הוועדה ממליצה, כי משרד הפנים יקים ועדה, משותפת של משרדי הממשלה והרשויות המקומיות, שתשמע את השגות נציגי המגורים השונים וקבוצות אוכלוסייה הנוגעות לנושא הארנונה. הוועדה תבחן את הנושא ותשקול הצעות לקביעת תקרה ואמות מידה.

3. הוועדה מאמינה, כי השלטון המקומי הוא הזרוע החיונית והיעילה למתן שירותים לאורח ברמה נאותה, ויש להרחיב ולהעמיק את סמכויותיו, אך הוועדה סבורה עם זאת, כי על השלטון המקומי לקיים ביקורת עצמית וקפדנית על פעולותיו, לפעול על-פי החוק, ובשום פנים אין לאזן גירעון בתקציב-עלידי הגדלת נטל המסים על התושבים בלא אישור שר הפנים והאוצר.

הצעות מיעוט של חברי הכנסת דב שילנסקי ואוריאל לין:

1. הוועדה קובעת, כי ההעלאות המופרזות בארנונות העירוניות השנה והפערם הגדולים בשיעורי הארנונה שהוטלו על מגורי היצרנים והסוחרים ביישובים השונים פגעו בצורה חמורה באוכלוסייה רחבה, שנפגעה ממילא עקב שחיקת השכר, ופגעו בצורה חמורה יותר במגזר היצירני והעסקי, החיוניים למדינה.

הוועדה סבורה, כי אין מקום להסרת הפיקוח על האגרות הנגבות על-פי חוקי העזר בלא אישורם של שר הפנים והאוצר.

2. הוועדה קובעת, כי על משרד הפנים להקים ועדה משותפת ממלכתית-עירונית, שתכלול, בין השאר, נציגים של המגורים העסקי והיצירני, לקביעת תקרה מירבית ובערכים נומינליים לארנונה וקריטריונים אחידים להטלת ארנונה לפי סוג הנכס.

הצעות מיעוט של חברי הכנסת דב בן-מאיר, עובדיה עלי, בני שליטא ועדנה סולודר:

הוועדה מאמינה, כי השלטון המקומי הוא הזרוע החיונית והיעילה למתן שירותים לאורח ברמה נאותה, ויש להרחיב ולהעמיק את סמכויותיו, אך הוועדה סבורה, כי על השלטון המקומי לקיים ביקורת עצמית וקפדנית על פעולותיו, לפעול על-פי החוק ועל-פי ההנחיות הכלליות של משרד הפנים והאוצר.

מליאת הכנסת העבירה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה ביום 4 במרס 1986, לדיון ולהסקת מסקנות, את ההצעה האמורה של חבר הכנסת אוריאל לין.

הנושא האמור הועלה בוועדה ביוזמת חבר הכנסת דב שילנסקי עוד בתאריך 25 במרס 1986. הוועדה החליטה על הקמת ועדת משנה בראשותו של חבר הכנסת אברהם ורדיגר, בעקבות פניות שהגיעו אליה, על-ידי אזרחים, ארגונים וגופים ציבוריים, שהביעו מחאה על שיעורי הארנונה המופרזים שהוטלו על-ידי רשויות מקומיות על בתי-המגורים ועל המגזר העסקי-היצירני.

הוועדה קיימה מספר רב של ישיבות לדיון בנושא, בהשתתפותם של נציגי משרד הפנים, האוצר, המשפטים מרכז השלטון המקומי וההסתדרות, כן השתתפו נציגים של התאחדות התעשיינים, לשכת ארגוני העצמאים, לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים, לשכת המסחר וארגון גניילידים פרטיים.

בחום דיון ממצה קיבלה הוועדה, ביום 17 בפברואר 1986, סיכום ביניים, ובו קבעה, כי שיעורי הארנונה שהוטלו על-ידי הרשויות המקומיות על המגזר היצירני והעסקי הן מוגזמות ובלתי-מחזקות על הדעת, וקראה לשר הפנים להנחות את הרשויות המקומיות, שלא להטיל ארנונה על בתי-המגורים והמגזר העסקי והיצירני בשיעור העולה על 100%. בד בבד עם הקראה לשר הפנים, קראה הוועדה לרשויות המקומיות לאמץ מיוזמתן את שיעור ההעלאה המוצע על-ידי הוועדה, אולם, הרשויות המקומיות לא נשמעו לקראה זו והמשיכו בהטלת מסים על האזרחים בשיעורים גבוהים, עד שהיה צורך לקבוע בחוק תקרה לארנונה.

בחוק ההסדרים לשנת-חירום נקבעה תקרה לארנונה בשיעור של 170%, אך היו רשויות שגבו ארנונה מעל לשיעור, תוך הגשת בקשה לאישור בדעבד להיטל משרי הפנים והאוצר.

בקרב המשתתפים הובעה דעה, כי האנדרלמוסיה ששררה השנה בנושא הארנונה, אסור שתחזור על עצמה, יש לקבוע מדיניות אחידה וברורה בנדון.

נוכח האמור לעיל קיבלה הוועדה את המסקנות הבאות:

1. הוועדה קובעת, כי ההעלאות בארנונות העירוניות השנה, שהוטלו ברשויות מקומיות מסוימות, הקשו על חלקי

כת. מסקנות ביניים של ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: סידורים מיוחדים לנכים במקומות ציבוריים

4. הכנסת העבירה לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, ביום 11 ביוני 1986 את ההצעה האמורה שחברת הכנסת אורה נמיר.
- בדיון בנושא השתתפו נציגים של משרד הפנים ושל ארגון הנכים.
5. חברת הכנסת אורה נמיר, שהעלתה את הצעתה כמגמה להקל על חייהם וסבלם של הנכים, הדגישה בדבריה בכנסת, כי עיקר הבעיה נעוץ באי-אכפת החוק, במהלך הדיון בוועדה הוברר, כי החוק לא נאכף ברשויות מקומיות, וכי ועדות מקומיות לתכנון ולבנייה לא מקפידות על יישומו.
6. הוועדה הטילה, במהלך הדיון, על היועצים המשפטיים של הכנסת, על משרד הפנים ועל ארגון הגג של ארגוני הנכים לבדוק סעיפים מהותיים בחוק הקובע סידורים מיוחדים לנכים בבניינים ציבוריים, וכן תקנות והוראות הנוגעות לחוק האמור, ולהגיש הצעות שימנעו הפרות של החוק או ההוראות.
7. בתום דיוניהם קיבלו היועצים המשפטיים סיכום ובו ארבעה סעיפים, וזה הוגש לוועדה ביום ט"ז בתמוז התשמ"ו (23 ביולי 1986). סעיפים אלה עוגנו במסקנות הוועדה (סעיפים 609) שלהלן:
1. הוועדה קובעת, כי ועדות מקומיות לתכנון ולבנייה ברשויות מקומיות לא מקפידות על אכיפתו של חוק התכנון והבנייה באשר להתקנת סידורים מיוחדים לנכים בבניינים ציבוריים, דבר הגורם סבל לנכים ומונע מהם את השימוש בבניין הציבורי.
 2. הוועדה חובעת משר הפנים להורות לוועדות התכנון והבנייה ברשויות המקומיות להקפיד הקפדה יתירה על מימוש חוק התכנון והבנייה ואכיפתו בכל הנוגע לסידורים מיוחדים לנכים בבניינים ציבוריים ובבתים משותפים.
 3. הוועדה קוראת, לשר הפנים להפעיל את סמכותו המעוגנת בחוק התכנון והבנייה חשכ"ה — 1965, סעיף 158(ג), סעיפים קטנים (א) ו-(ב), ולהורות לבעל בניין ציבורי קיים, שטרם התקין סידורים מיוחדים לנכים, כפי שנקבע בתקנות לפי החוק האמור, להתקין סידורים אלה תוך תקופת זמן סבירה שיקבע השר.
8. הארגון יעביר ליועץ המשפטי של משרד הפנים פרטים על הפרות חמורות של ההוראות בדבר התקנת סידורים מיוחדים לנכים בבניינים ציבוריים, בתקופה של השנתיים האחרונות, והיועץ המשפטי יפעל להגשת תביעות משפטיות על-ידי המוסמכים לכך.
9. משרד הפנים יפנה לרשויות התכנון ויבקשן להודיע לארגון, בהתאם לכחובת או לכחובות שהארגון יקבע, על הגשת בקשות להיתרי בנייה לבניינים ציבוריים, על-מנת שהארגון יוכל לוודא קיום ההוראות הנוגעות לסידורים מיוחדים לנכים.
10. הארגון יעביר לעורך-הדין יחזקאל לוי את הצעותיו לתיקון התקנות בנדון או להסדרה מינהלית של תקלות הקיימות כיום, כגון: גישה לתופי רחצה, סידורים מיוחדים בבתי גבוהים, מדרכות דקורטיביות וכו'.
9. הארגון יעביר ליועץ המשפטי של משרד הפנים שמותיהם של שישה מומלצים, אחד לכל מחוז, שימונו ליועצים מקצועיים לוועדות המחוזיות, בהתאם להוראות סעיף 8(ב) לחוק התכנון והבנייה, חשכ"ה — 1965. בעיית הכיסוי התקציבי להוצאות נסיעה, תיבחן בנפרד.
10. הובא לידעת הוועדה, כי המדרגות המובילות לבמות התפילה בבתי-הכנסת מונעות מהנכים לקיים מצוות העלייה לתורה. לפיכך, קוראת הוועדה לרבות הראשית לטכס עצה ולהנחות המועצות הדתיות בדבר התקנת סידורים שיאפשרו לנכים לעלות לבמות התפילה ולקיים מצוות העלייה לתורה.

כת. מסקנות ועדת החוץ והביטחון בנושא: בחירת נשיא אוסטריה קורט ולדהיים

- במהלך דיוניה קיבלה הוועדה דיווחים ממנכ"ל משרד החוץ, מר דוד קמחי, ממסנכ"ל משרד החוץ מר ישעיהו ענוג ומנציג משרד המשפטים מר דניס גולדמן, כמו כן קיבלה הוועדה חומר תיעודי רב ממשרדי החוץ והמשפטים ומהקונגרס היהודי העולמי.
- להלן הממצאים שאליהם הגיעה ועדת המשנה במהלך דיוניה:
- א. קורט ולדהיים הצטרף ב־1938 לארגון הסטודנטים הנאצים, וכספטמבר אותה שנה הצטרף לגדוד הפרשים של ארגון "התולדות החומות" של הנאצים. עובדות אלו עומדות בניגוד גמור לסענות שהשמיע כשלבנים שונים בשנה האחרונה.
 - ביום כ"ב באדר ב' התשמ"ו (2 באפריל 1986) העבירה מליאת הכנסת לדיון בוועדת החוץ והביטחון את הצעותיהם לסדר-היום של חברי הכנסת שבח וייס, יוסי שריר, וזבולון המר חזיקה גרוסמן, בנושא: "עברו של ולדהיים והתגברות האנטישמיות באוסטריה".
 - ועדת החוץ והביטחון התליטה, בישיבתה מיום כ"ז בניסן התשמ"ו (5 במאי 1986), על הקמת ועדת משנה בהרכב: היושב-ראש — חבר הכנסת מיכאל חריש, חברת הכנסת שרה דותן, חבר הכנסת יוסי שריר, חבר הכנסת דן מרדור, חבר הכנסת שבח וייס, חבר הכנסת וזבולון המר וחבר הכנסת שמחה ריען.

בעיה מוסרית חמורה ביותר, גם אם אין לעובדות אלו משמעות משפטית חד-משמעית. התנהגותו והתבטאויותיו של קורט ולדהיים לאחר פוסום הגילויים על עברו החריפו את הבעיה המוסרית שנוצרה עם בחירתו.

ב. על מדינת ישראל לגלות רגישות מיוחדת לבעיה המוסרית הכרוכה בשירותו של ולדהיים בתקופה הנאצית, ושומה על ישראל להמשיך לפעול בנדון. בחירתו של ולדהיים לנשיא אוסטריה על רקע עברו, אינה יכולה אפוא להיחשב לעניין פנימי, ויש לה משמעות מוסרית החורגת הרחק מעבר לגבולותיה של אוסטריה.

ג. הוועדה תומכת בגישתו של משרד החוץ, שלפיה שגריר ישראל או כל נציג רשמי אחר של מדינת ישראל לא יקימו מגע כלשהו עם קורט ולדהיים; הוועדה רושמת לפניה את הרדעת מנכ"ל משרד החוץ, שעם שוכר של שגריר ישראל הנוכחי באוסטריה, מר מיכאל אליצור, לא ימונה שגריר חדש, וישראל תוצג באוסטריה על-ידי מיופה-כוח, שאינו חייב בהגשת כתב האמנה לנשיא אוסטריה. ישראל תחייב את קשריה הדיפלומטיים הקבועים עם ממשלת אוסטריה להמשיך הטיפול בנושאים כעלי עניין משותף לשתי המדינות. ועדת החוץ הביטחון מבקשת ממשרד החוץ לדווח על כל שינוי בגישה כפי שהיא באה לידי ביטוי במסקנות אלו.

ד. הוועדה מציינת בדאגה את תופעות האנטישמיות שהתגלו סביב פרשת ולדהיים בעת מערכת הבחירות לנשיאות אוסטריה.

ה. הוועדה רואה חשיבות גדולה בציון פעולותיהם של אישים וגורמים באוסטריה נגד בחירתו של קורט ולדהיים ועל רקע עברו, ונגד התפרצות האנטישמיות בארצם, תוך שהם שמים הדגש על היבטיה המוסריים של הבעיה. הוועדה קוראת לגורמים המוסמכים בישראל לעורר אישים וגורמים באוסטריה השותפים למאבק המוסרי הזה ולקיים עמם קשרים הדוקים, במגמה לחסל את תופעות האנטישמיות ולמנוע את השכחת זיכרונות הנאצים.

ו. הוועדה קוראת להמשיך בבדיקת המסמכים והעובדות שלהם נגיעה לעברו של קורט ולדהיים, על-מנת לבסס ולהבהיר את ההיבט המשפטי בסוגיה זו.

ז. על אף הגשת המסקנות תמשיך ועדת המשנה של ועדת החוץ לעקוב אחרי ההתפתחויות בפרשה זו ולדווח למליאת ועדת החוץ הביטחון ולנסח, חזת, עד אשר יתבהרו כל היבטיה.

ח. מליאת ועדת החוץ הביטחון אישרה מסקנות אלו כישיבתה מיום כ"ו בתמוז התשמ"ז (5 באוגוסט 1986).

י. ולדהיים ניסה להעלים כידוע, הן בספרו האוטוביוגרפי "האתגר של השלום" והן במכתב לחבר בית-הנבחרים של ארצות-בברית סטיפן סולאד, את שירותו בצבא הגרמני ביוגוסלביה ובזיון לאחר 1942. בשני המסמכים האלו הוא ציין את שירותו בחזית המזרחית, שם הוא נפצע, והעלים את שוכר לשירות, במרס 1942, בדיכוייה שעסקה בעיקר בדיכוי הפרטיזנים ביוגוסלביה.

יג. היחידה שבה שירת ולדהיים פעלה על-פי פקודות קבע חמורות ביותר, והיחידה נדרשו להילחם באכזריות. בפקודות לדיכוייה נאמר, שעל כל גרמני שנהרג יש להוציא להורג 100 אזרחים יוגוסלבים, ועל כל גרמני פצוע יש להוציא להורג 50 אזרחים יוגוסלבים. קיימים דוחות המוכיחים, שכמהלך שירותו של ולדהיים בדיכוייה זו הוצאו להורג 431 איש במסגרת פעולות העונשין.

יד. אין מסמכים המעידים על השתתפותו האישית של ולדהיים בביצוע פעולות עונשין. לעומת זאת, קיימים מסמכים המוכיחים, ללא צל של ספק, את העובדה, שהפקודות שצונו לעל היו ידועות לו. חלקן הועברו על-ידו בתוקף תפקידו לגופים שונים בצבא הגרמני, והיתה לו ידיעה על פעולות היחידה שמפקדה הוצא להורג, כתום המלחמה, כפושע מלחמה.

יה. לדעת נציג משרד המשפטים, כחומר שנאסף עד כה יש על-מנת להעמיד לדין את קורט ולדהיים, על-פי החוק העשיתי דין כנאצים, כמו כן, אילו היה ולדהיים אזרח ישראלי יש די בחומר שנאסף עד כה לפתיחת חקירה משטרתית בחשד של מתן סיוע בעת מליו תפקידו למי שביצעו פשעים נגד אוכלוסייה אזרחית.

יז. לאור הממצאים האלו, הוועדה רואה חשיבות מיוחדת בהבאת ציטוט מדויק מתוך ספרו האוטוביוגרפי של קורט ולדהיים על אודות שירותו בצבא הגרמני. "הידועה" שאני משרת בצבא הגרמני היתה קשה עלי מנשוא. השחרור ממצבי המר בא כאשר יחידתי עברה ללחימה פעילה בחזית המזרחית ב-1941. נפצעתי ברגל ושחררתי רפואית" (בהמשך נחן ולדהיים תיאור מפורט על חייו באוסטריה עד סוף המלחמה, תוך התעלמות מכל תקופת שירותו בין 1942 ל-1945 בבלקנים).

יח. פרשת ולדהיים גרמה להתעוררות תופעות אנטישמיות מחודשות באוסטריה, שבאו לידי ביטוי גלוי וחרף בעת מערכת הבחירות לנשיאות. בצד גילוי האנטישמיות יש גם גילויים של מאבק בתוך אוסטריה נגד האנטישמיות ונגד המשמעות המוסרית של בחירת ולדהיים.

מסקנות:

א. לאור העובדות הידועות לגבי התנהגותו בתקופה הנאצית, יצרה בחירתו של ולדהיים לנשיא אוסטריה

ל. מסקנות ביניים של ועדת העבודה והרווחה בנושא: מניעת סגירת

מעון הנכים בסן-סימון בירושלים

הנושא הועלה עקב החלטת משרד העבודה והרווחה להעביר את הנכים המתגוררים כיום במעון בסן-סימון בירושלים למעון הנכים החדש שהוקם בגולה.

ועדת המשנה שמעה את נציגי הנכים, את מנכ"ל משרד העבודה והרווחה ואת מנהל אגף השיקום כמשרד העבודה והרווחה.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה כיום ט' בתמוז התשמ"ז (16 ביולי 1986) את ההצעה לסדרהיום של חברי הכנסת מאיר רלנו ומרדכי ורשובסקי בנושא: מניעת סגירת מעון הנכים בסן-סימון בירושלים.

ביום 23 ביולי 1986 כתרה ועדת העבודה והרווחה בוועדת משנה לדין כנושא.

הוועדה שמעה, כי מדובר בכ־30 נכים המתגוררים במעון הנכים בסן־סימון, ומהם אחדים המתגוררים במקום כבר 30 שנה. הוועדה שמעה על הקשיים הניכרים שייגרמו לנכים עם העברתם למעון המרוחק בגילה — קשיי ניתוק, בעיות בניידות ובעיות של הסתגלות סביבתית וחברתית.

הוועדה שמעה, כי מצד משרד העבודה והרווחה אין מניעה להשאיר את הנכים במעון בסן־סימון, אולם הקשיים הינם בעיקרם קשיים תקציביים, ומשרד האוצר התנה את הסכמתו לפתוח את המעון החדש בגילה ולאפשר בו קליטה של 68 נכים, בכך שבין 68 הנכים ייכללו 30 נכי סן־סימון, והמעון בסן־סימון ייסגר. הוועדה שמעה, כי הבעיה התקציבית בהשאת המעון בסן־סימון מסתכמת בכ־10 תקנים — כ־100,000 דולר בשנה.

לא. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: רצח עובדת סוציאלית במגדל־העמק

1. בתום הדיון סיכמה הוועדה מסקנות ביניים כדלקמן:
הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה ולשר האוצר לפעול למציאת פתרון תקציבי שיאפשר השארת הנכים המתגוררים במעון בסן־סימון.
2. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה להימנע כינתיים מכל פעולה המיועדת להעברת נכי המעון בסן־סימון למעון החדש בגילה, עד שהוועדה תמצה את כל ההליכים האפשריים עם שר האוצר וועדת הכספים כדי למצוא פתרון שיאפשר השארתם של נכי מעון סן־סימון במעונם הנוכחי, וזאת כלי לפגוע בפתיחת המעון החדש בגילה.
3. הוועדה מבקשת משרד העבודה והרווחה לדרוש לה בתוך חודש ימים על ההתקדמות בנושא.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה, ביום כ"ה בסיוון התשמ"ו (2 ביולי 1986), את ההצעה לסדר־היום של חברי הכנסת יצחק פרץ, רן כהן, אמירה סרטני, רפאל איתן ומאיר שיטריט בנושא: רצח עובדת סוציאלית במגדל־העמק.

ההצעה הועלתה בעקבות רצח העובדת הסוציאלית עמליה לוינ ז"ל במגדל־העמק, על־ידי אדם שאשתו הייתה בטיפול של המנוחה.

הוועדה דנה בנושא בכמה ישיבות, ובמהלכן שמעה את סגן שר העבודה והרווחה ונציגי המשרד, את ראש מועצת מגדל־העמק ונציגי היישוב, את המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, את ראש אגף כוח־אדם כמטה הארצי של המשטרה ואת נציגי משרד הבריאות, המוסד לביטוח לאומי ואיגוד העובדים הסוציאליים.

הוועדה שמעה על התופעה של התגברות מקרי אלימות כלפי עובדי ציבור, במיוחד בתקופה האחרונה של מצוקה כלכלית וחברתית, עקב האבטלה הגוברת. עם זה, הוועדה שמעה, כי למקרה הספציפי הנדון אין קשר ישיר לתנאי לחץ בעקבות מצוקה כלכלית. הוועדה שמעה על תביעת העובדים הסוציאליים לאפשר להם להצטייד באמצעי הגנה אישיים, לרבות גז מדמיע.

הוועדה שמעה, כי בדעת המשטרה, להעניק עדיפות לטיפול במקרי תקיפה של עובדי ציבור. הוועדה שמעה, כי במחצית הראשונה של 1986 נפתחו 279 תיקים פליליים על תקיפת עובדי ציבור — עלייה של כ־12% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. הוועדה שמעה, כי שר העבודה והרווחה הקים צוות בין־משרדי לטיפול בנושא, וכי הצוות עומד להגיש לשר את מסקנותיו בימים הקרובים. הוועדה שמעה, כי יוקמו צוותים משותפים של משרד העבודה והרווחה והמשטרה לטיפול בנושא האלימות כלשכות הסוציאליות.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מכיעה את דאגתה נוכח התופעה של התגברות האלימות בחברה בכלל, וכלפי עובדי ציבור בפרט. הוועדה סבורה, כי הסיבה העיקרית להתגברות האלימות כלשכות נעוצה בתוצאות החברתיות הקשות של המדיניות הכלכלית של הממשלה ובהשלכותיה בעיקר על השכבות החלשות. דבר זה מוצא ביטוי בעיקר
2. בלשכות הרווחה, בלשכות הביטוח הלאומי ובלשכות שירות התעסוקה.
3. הוועדה רושמת לפנייה את הודעת נציג המשטרה, כי המשטרה תיתן עדיפות לטיפול במקרי אלימות נגד עובדי ציבור.
4. הוועדה פונה לשר המשטרה לפעול לביצוע הנחיה זו, כדי להגן על עובדי הציבור ולהביא להעמדה מהירה לדין של מבצעי תקיפות כלפיהם.
5. הוועדה פונה לשר המשפטים להגביר בקרב המערכת המשפטית את המודעות לצורך בהחמרת העונשים כלפי חוקפי אנשי ציבור. הוועדה רושמת לפנייה את הודעת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, כי ניתן להתמודד במישור זה הן בתחום הגשת ערעורים מטעם התביעה במקרים המצדיקים זאת, והן בתחום הגברת מודעות השופטים לתופעה במסגרת ימי־עיון והשתלמויות שוטפים.
6. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול יחד עם שר המשפטים לחיקוק החוק, במטרה לאפשר מתן חיסיון לרוחות שמגשים עובדים, סוציאליים לבתי־המשפט, בדומה לחיסיון שניתן לרוחות רפואיים.
7. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול למימוש ההנחיה של איגוד העובדים הסוציאליים בדבר חוכתו של כל עובד סוציאלי שהותקף לדרוש על המקרה, כחובה וכלא שיקול דעת כפי שקיים היום.
8. הוועדה רושמת לפנייה את הודעת המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, כי המשטרה חייבת לפעול בכל מקרה שנודע לה על תקיפת עובד ציבור, אם על־פי תלונה ואם בדרך אחרת, ואין חובה שמגיש התלונה במשטרה יהיה בהכרח העובד הנפגע עצמו.
9. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה ולשר המשפטים לבדוק אפשרות של הגברת ההגנה על עובד שמגיש תלונה או שנדרש למסור עדות נגד התוקף.
10. הוועדה רושמת לפנייה את הודעת נציג המשטרה בדבר הגברת סיוור המשטרה ואמצעי המיגון בלשכות הרווחה. הוועדה פונה לשר המשטרה לבדוק אפשרות של הגברת

לרשות עובדי לשכות הרווחה לעזור לפונים. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה ולשר האוצר להעמיד לרשות עובדי לשכות הרווחה את האמצעים הדרושים להם כדי למלא את עבודתם כראוי.

9. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה להמציא לה בהקדם את מסקנות הצוות הבין-משרדי.
10. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה ומשר המשטרה לרווח לה על המצב כתוך שלושה חודשים.

אמצעי ההגנה האישיים של עובדי לשכות הרווחה, כדי להגביר את תחושת הביטחון של העובדים ולאפשר להם למלא את תפקידם בלא לחץ.

8. הוועדה סבורה, כי עובדי לשכות הרווחה הינם הכחובת הטבעית הראשונה לכל אדם במצוקה, וכי אסור שמקרים מסוג הרצח שאירע במגדל-העמק יביאו לסגירת דלתות הלשכה לפני סוגים מסוימים של נזקקים לעזרה. עם זה, הוועדה סבורה, כי יש להגביר את האמצעים העומדים

לכ. הודעת שר הפנים בעקבות מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: הפעלת חופי הרחצה בתל-אביב*

התקציב. לפיכך, מנועה עיריית תל-אביב מלהיענות לדרישות המצילים בתחומים הנ"ל.

לצער הרב, אנו ממשיכים לשמוע מדי פעם על אנשים המקפחים את חייהם באתרי הרחצה. נמסר לי על-ידי אנשי, שלכל הטביעות שאירעו השנה בחופי תל-אביב אין קשר לעיצומים הננקטים בהם על-ידי המצילים.

עיריית תל-אביב עושה מאמצים ניכרים לאיתור מצילים נוספים, על-מנת להפעיל את כל חופי הרחצה המוכרזים שבתחומה, אך עד כה ללא הצלחה.

ועדת המשנה, בראשותו של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, זימנה במחצית יוני 1986 את כל הצדדים הנוגעים בדבר, במגמה למצוא פתרון לבעיה. בפגישה הנ"ל הציעה עיריית תל-אביב את חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי כבורר, אך מצילי תל-אביב דחו הצעה זו.

בתחילת יולי 1986 פנה חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי לצדדים הנוגעים בדבר לזרז את הטיפול בסכסוך, ואף הציע שהוועדה שבראשותו תשמש גוף בורר. עד כה טרם התקבלה הסכמת המצילים בנדרן.

בכבוד רב,
הרב יצחק פרץ
שר הפנים

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת
ירושלים
מכובדי,

הנדרן: הפעלת חופי הרחצה בתל-אביב — מסקנות ביניים של ועדת הפנים ואיכות הסביבה
מכתבך מא' בניסן התשמ"ו (10 באפריל 1986)

עונת הרחצה הרשמית נפתחה השנה בא' באייר התשמ"ו (10 במאי 1986). לפי מה שדווח לי, כל הרשויות המקומיות עושות מאמצים ניכרים כדי להפעיל את כל חופי הרחצה המוכרזים שבתחומן כמתחייב.

לצער הרב, אי-הפעלה סדירה קיימת רק בחופי הרחצה בתל-אביב, זאת בשל התביעות של מצילי תל-אביב ככל הקשור לתנאי השכר ותנאי העבודה, וכן בשל סירובם לבדיקת הנושא על-ידי בורר.

כפי שידוע לך, הטיפול בנושא ההסכמים הקיבוציים (הסכמי שכר), ככל הקשור לעובדי הרשויות המקומיות, מתבצע באמצעות מרכז השלטון המקומי, ובכפוף לחוק

העתק: מר משה קצב, שר העבודה והרווחה.

* הנתח על שולחן הכנסת ביום כ"ט באדר ב' התשמ"ו, 9 באפריל 1986.

לג. הודעת שר הפנים בעקבות מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: שבייתת הרשויות המקומיות במגזר הערבי*

1. מתוך 1.7 מיליוני דולר הועבר בדצמבר 1985 סך של 1,610,000 ש"ח (היתרה הועברה לדרוזים).

2. הסיוע המיוחד בסך 4 מיליוני דולר — 6,000,000 ש"ח

הועבר

- מקדמה א' — 15 בינואר 1986 2,044,000 ש"ח
- מקדמה ב' — בין 11 במרס ל-27 במאי 1986

- עד 66% מהגירעון על-פי דוח כספי 4,166,854 ש"ח
3. יתרה שנשארה לחלוקה — 1,883,146 ש"ח.

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת
ירושלים
נכבדי,

הנדרן: שבייתת הרשויות המקומיות במגזר הערבי
מכתבך מיום כ"ב באדר א' התשמ"ו (3 במרס 1986)
משרד הפנים פעל במסגרת המגבלות התקציביות-למתן סיוע לרשויות המקומיות במגזר הערבי, ולהלן פירוט הפעולות שנקטו.

* הנתח על שולחן הכנסת ביום ט"ז באדר א' התשמ"ו, 25 בפברואר 1986.

יש להגיש את התוכנית לוועדת הכספים, כדי שזו תאשר את הפשרת הסכום.

בברכה,

הרב יצחק פרץ
שר הפנים

4. קיבלו מקדמת מעבר ל-66% מהגירעון — 510,827 ש"ח.

5. טרם הגישו דוח כספי (נכון ליום 27 במאי 1986): אוס-אל-פחם, אעכלין, גילגוליה, דיר-חנא, כפר-כנא, כפר-קסם, משהד.

6. בימים אלו אנו מסכמים את תוכנית ההתייעלות, אשר תאפשר את השחרור של 1.0 הדולר האחרונים.

לד. הודעת שר הפנים בעקבות מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: שימור אתרי התיישבות — ממילא*

מובן שלא ניתן להגיע להחלטה בטרם תישמענה כל ההתנגדויות.

בכל אופן, הפניתי את חשומת-לבו של יושב-ראש הוועדה המחוזית למסקנות הוועדה.

לכבוד
מר שלמה הלל
יושב-ראש הכנסת
ירושלים
מכובדי,

בברכה,
הרב יצחק פרץ
שר הפנים

הנדון: מסקנות ועדת הפנים של הכנסת לעניין שימור אתרי התיישבות — ממילא

מכתב מיום ד' בניסן התשמ"ו (11 ביוני 1986) לתוכנית 2909 הוגשו הרכה התנגדויות, והוועדה המחוזית החלה בשמיעתן.

העתק: מר ר' לוי — יושב-ראש הוועדה המחוזית — מחוז ירושלים.

* התחול על שולחן הכנסת ביום ב' בסיוון התשמ"ו, 9 ביוני 1986.

חוברת ל"ט, ישיבה רל"ד, כ"ח בתמוז התשמ"ו (4 באוגוסט 1986) — הצעת חוק חג המצות (איסורי חמץ): מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

3974

סעיף 6, כהצעת הוועדה, נתקבל.

ה צ ב' ע ה

היו"ר ח' גרוסמן:

סעיף 5 נתקבל.

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית.

שבת ריים (המערך):
מי נמנע?

ה צ ב' ע ה

— רוב

בעד החוק

היו"ר ח' גרוסמן:
מי נמנע? בסעיף 6 יש תיקון לחברי הכנסת מרכזי ירושובסקי ועדנה סולודר. אני מעמידה אותו להצבעה.

—

נגד

—

נמנעים

ה צ ב' ע ה

חוק חג המצות (איסורי חמץ).
התשמ"ו — 1986, נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת מ' ירושובסקי וע' סולודר לסעיף 6 לא נתקבל.

טו. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(הוראת שעה), התשמ"ו — 1986, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ח' גרוסמן:
חברי הכנסת. הודעה למזכיר הכנסת. בבקשה.

היו"ר ח' גרוסמן:
תודה. חברי הכנסת, הישיבה הבאה — מחר בשעה 15:00. ישיבה זו נעולה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק עידוד התעשייה (מסים)

הישיבה ננעלה בשעה 23:29.